FRANCISCI MASCLEF PRESBYTERI CANONICI AMBIANENSIS...

Francois Masclef

FRANCISCI MASCLEF
PRESBYTERI
CANONICI AMBIANENSIS
GRAMMATICA HEBRAICA,
A punctis aliisque inventis Massorethicis libera.

Accesserunt in hàc secundâ Editione tres Grammaticæ,

CHALDAICA, SYRIACA ET SAMARITANA ejusdem instituti.

TOMUS PRIMUS

Grammaticam Hebraïcam complectens.

PARISIIS,
Apud Viduam PAULUS-DU-MESNIL, viâ vulgò *Fromentel*, propè Puteum Certum.

MDCCXXXI.
CUM PRIVILEGIO REGIS.

PRÆFATIO.

De ratione edifcendæ Linguæ Hebraïcæ.

HABENTUR secundo volumine novæ Grammatices argumenta ac vindiciæ. Hîc tantùm præmittimus quæ nobis optima videatur edifcendæ Linguæ Hebraïcæ ratio.

Cujufvis Linguæ Candidati, fi præfertim ætate judicioque polleant, quales effe decet eos qui Hebraïcam penitiùs addifcere volent, explicationi, cùm primùm licebit, infiftant. Nec neceffe eft ut fingula præcepta Grammatices apprime calleant. Satis erit ea delibaffe, cùm nullâ aliâ re difcantur meliùs quàm ipfo ufu, regulafque cum Scriptoribus conferendo. Notabimus ergo quid præftandum, & antequam explicationi Textûs

Hebraïci detur opera, & cùm dabitur : qui Scripturæ libri primùm explicandi ; qui in finem remittendi: quibus demum auxiliis acquiri ac servari possit expedita firmaque Linguæ Hebraïcæ notitia.

Qui se accingit ad ediscendam Grammaticam Hebraïcam, is vulgò jam novit litterarum Hebraïcarum figuras, easque à se invicem discernit.

Primo ergo die primum Grammaticæ caput evolvet, discetque legere sine punctis. Bibliis utatur sive punctatis, sive non punctatis, perinde est. Noverit etiam inter Accentus distinguentes primum & præcipuum vocatum *Soph Pasuk*, puncto nostro æquivalentem ; nec non secundum dictum *Athnach*, quo versiculi in duo quasi hemistichia secantur. Speramus fore ut illo ipso die expeditè legat : sed licet id non assequatur, pergat nihilominus : nam usu continuo legendi facilitas comparabitur. Notæ Arithmeticæ in aliud tempus differendæ.

Altero die caput secundum leget, quod est de Nomine, discetque potissimùm quibus characteribus Genera, Numeri & Casus constituantur ac distinguantur. Cætera, nimirum quæ dicuntur de Duali, de statu Absoluto & Regiminis, de variis Nominum formis ac speciebus, percurret quidem, at perdiscenda in aliud tempus remittet.

Tertio die evolvet tertium caput de Pronominibus. Discet memoriter tria Pronomina primitiva integra, Affixa item separata & conjuncta, prout in duabus tabellis conspiciuntur, cæterorumque Pronominum Casus rectos. Reliqua hujus capitis vix quemquam morabuntur.

Die quarto leget caput quartum de Verbo, illiusque accidentibus. Leve pensum, at paulò attentiùs meditandum.

Die quinto ediscetur memoriter Conjugatio *Kal* capite 5. observabunturque in primis crementa & augmenta, id est characteres quibus formantur Modi, Numeri, Genera &

Personæ. Juxta propositum ejus Conjugationis Paradigma conjuganda erunt alia Verborum exempla, scriptoque fortasse mandanda, donec nusquam vel minimùm laboretur.

Die sexto legentur capita 6. 7. 8. id est, Conjugationes *Niphal*, *Hiphil*, & *Hithpael*. Ne miretur Lector tot uno die assignari Conjugationes, cùm vix à se differant & à Conjugatione Kal; nec magni sit laboris nosse quibus characteribus distinguantur.

Die septimo ediscentur capita 9. & 10. de Verbis Defectivis in genere, & de primâ Defectivorum specie. Nec opus omnes Verborum illorum anomalias initio perspectas habere. Optimum tamen memoriæ mandare versiculos, qui præcipuas complectuntur.

Die octavo percurrentur simili modo capita 11. 12. 13. & 14. quibus comprehenduntur reliquæ Verborum irregularium species.

Diebus 9. 10. & 11. legentur capita 15. 16. & 17. de Nominibus verbalibus, de Affixis Verborum, de

Adverbiis aliisque indeclinabilibus. Memoriter retinebuntur Affixa verborum tam separata, quàm Verbo conjuncta; ut & dictiones quas quisque facilè discernet frequentiùs occurrere.

Die duodecimo, percursis capitibus 18. & 19. vacandum capiti vicesimo de Litteris tum Radicalibus, tum Servilibus: notandumque inprimis quis & quàm multiplex Litterarum Servilium usus.

Die decimo tertio legendum caput 21. de Radicis investigatione; quod quidem non poterit uno die omnino disci, cùm sit unum ex difficilioribus: at posteà usu ipso repetitisque lectionibus penitùs edifcetur.

Duobus diebus sequentibus lustranda Syntaxis integra, ut illius aliquantula saltem notitia habeatur, quæ deinde accuratiori lectione, ac potissimùm usu perfectior evadet.

Igitur post quindecim, pro Candidatorum captu aut otio plus minùs dies, inchoanda explicatio est ab Exercitatione in cap. 1. Geneseôs,

quæ extat ad finem Grammaticæ. Vix dici poteſt quantum utilitatis Tyrones ex eâ percepturi ſint. Nec legenda ſemel; ſed iterum iterumque repetenda, donec caput integrum ſine gloſsâ interlineari aliove ſubſidio curſim in libro Geneſeôs explicetur.

Explicantibus autem id agendum quod in aliis Linguis explicandis fieri ſolet Quærendus primò Nominativus Verbi, tum Verbum, deinde Verbi Caſus: non enim ſervatur ſemper ab Hebræis vocabulorum nativus ordo, uti ferè fit in Gallico idiomate.

In illis porrò interpretationis initiis ſe ipſi ſæpè Tyrones interrogent de ſingulis regulis, & à ſe rationem exigant tam formationis quàm conſtructionis dictionum, etiam cùm ea ratio penitùs ignota non eſt. Quotidiè legendum ſedulò unum alterumve Grammatices caput, donec omnia præcepta habeantur veluti in numerato. Quid verò poſt illam Exercitationem explicandum ſit, hic apetiemus.

Edidit ab annis paulò supra quadraginta Vir de rebus Hebraicis optimè meritus *Johannes Leusden* Linguæ sanctæ in Academiâ Ultrajectinâ Professor libellum multis nominibus commendandum, cui titulus: *Compendium Biblicum continens ex 23202. versiculis totius veteris Testamenti tantùm versiculas 2289 (non tamen integros) in quibus omnes veteris Testamenti voces tam primitivæ quàm derivativæ, tàm Hebraica quàm Chaldaicæ, unà cum Versione Latinâ inveniuntur.* Voluit Auctor, ut ipse docet in Præfatione, *per hoc Compendium Tyrones deducere ad lectionem Bibliorum Hebraicorum, & quasi manu ducere, ut facillimâ Methodo Textum Hebræum addiscerent, & voces omnes præcipuè difficiliores memoriæ mandarent.* Et postea: *Mediante hoc Compendio Tyro ad cognitionem vocum Hebraïcarum veteris Testamenti spatio trium mensium pervenire poterit, si modò singulis diebus absolvat duas paginas cum dimidiâ, quas in hâc Editione in margine per dies 72. distin-*

xi. Si quis breviori vel longiori tempore idem absolvere velit, ille hos dies pro captu & libitu vel geminet vel dividat.

Nobis autem non à Leusdeniani alteriusve similis libri sed ab ipsorum Bibliorum interpretatione inchoandum videtur. Haud alia sanè de causâ Linguæ studemus Hebraicæ, nisi ut sacrum Volumen quàm optimè intelligamus. Atqui ut eò perveniamus, non tantùm nosse oportet quid singula verba significent, sed inprimis quæ sit Hebraïci sermonis indoles, quæ dictionum structura, quæ series Phraseôn, quæ præcipuarum locutionum ἐνέργεια, quis figurarum usus, quæ potestas. Hæc sanè omnia ex Leusdeniano compendio haberi non possunt.

Deinde qui Leusdenum discunt, non res sed nuda verba discunt, & quidem tres menses continuos. Ferendus pueris fortasse labor; at certè vix tolerandus ætati provectiori maturisque ingeniis rerum quàm verborum avidioribus, temporisque

præter cæteros avaris, quales ferè sunt quibus incumbit scire Hebraicè.

Præterea non minor adhibendus est conatus in explicandâ ultimâ Compendii Leusdeniani paginâ, quàm primâ. Idem singulis ferè paginis novarum dictionum numerus, singulis quippe diebus centum circiter dictiones occurrunt, quæ aut nunquam aut unâ tantùm vel alterâ vice occurrerunt. Hinc nova quotidie bella, novæ difficultates expugnandæ. Nullibi molle ac planum iter, quo recreentur laborantium animi. Quid quæso Tyronibus obtrudi potest fastidiosius?

Certum est cujusvis Linguæ vocabula nonnisi repetitâ exercitatione, assiduoque usu memoriæ tenaciter infigi. Cum ergo in Leusdeni Compendio vocabula ferè omnia Hebraica rarissimè, plurima semel bis terve duntaxat reperiantur, timendum profectò, ne cùm ad libri calcem ventum erit, ea tibi exciderint, quæ magno sudore initio comparaveras. Addi potest nullam esse Linguam

quæ vocibus æquivocis magis abundet quàm Hebraica. Ut ergo variæ Verborum significationes memoriæ penitùs commendentur, non satis est quòd ea semel aut bis aut ter repereris.

Denique cùm Leusdenianæ phrases majorem partem vix ullum sensum continuum edant, fit longè difficilior interpretatio. Sublatis enim, quæ ferè tollunt ambiguitatem, antecedentibus & consequentibus, vix ac ne vix quidem Tyrones se se expedient è dissutis illis Phrasibus, quas arenam sine calce meritò dixeris. Et hæc sunt, cur nobis minùs probentur, qui à Leusdeniano Compendio Hebraicum studium auspicari voluerint.

Longè meliùs ii, quibus à sacris Bibliis interpretandi exordium. Cùm eadem verba sæpiùs recurrant, discuntur faciliùs, firmiùs retinentur. Obscura vel æquivoca antecedentium & consequentium face illustrantur. Non minor fructus ex illâ primâ quamlibet rudi interpretatione

quàm è lectione vel optimi commentarii. Introspicitur Linguæ sanctæ natura: dignoscitur quænam sit dictionum tam regularis quàm irregularis constructio; quæ locutionum quarumdam frequentiorum efficacia, quis cuique Auctori stylus, solutus, aut strictus, sublimis aut demissus, vel ex utroque temperatus. Leve fit studium his amœnitatibus. Laborem mirè lenit facilitas augescens in dies, progressuque inardescit animus. Stimulos addunt & alia innumera. Textus sacer cum Versionibus comparatur. Docet ea collatio quàm *Gratius ex ipso fonte bibantur aquæ.*

Hic ab Hebraico Textu corriguntur Versiones, illic ab ipsis Versionibus Textus elucidatur, & interdum emendatur. Sic tædium operis si non evanescit omninò, saltem haud parum imminuitur. Accedunt multæ observationes Criticæ vel in ipsis initiis, quæ etiam currentibus adderent calcaria. Tunc loca obscura & difficiliora in omnem sensum versantibus apparent sæpè novarum interpre-

tationum quasi rudimenta non contemnenda, quæ Tyrones advertunt, & Doctiores prætervolarent. Nulla enim his in locis mora fieret. Quin & numerando ipsa capita quæ emensus est, recreatur & sibi plaudit jam prope defessus animus.

Ab ipsis itaque Bibliis exordiendum hoc, ut videtur, ordine. Genesis primùm, Exodus, Leviticus, Numeri, Deuteronomium, Josue, Judices, Ruth, duo Samuëlis, duo Regum, duo Paralipomenôn, Esther, Esdras, Nehemias; tum Psalmi, dein Prophetæ Jeremias, Ezechiel, Daniel, duodecim minores, postea Isaias cæteris difficilior, saltem à capite octavo circiter ad quadragesimum; Proverbia, Ecclesiastes, Canticum Canticorum; ultimò difficillimus omnium Job. Chaldaicorum quæ sunt in Esdrâ & Daniele lectio differenda.

Incipientibus autem optimum erit idem caput pluries legere & relegere, priusquam ad aliud transeatur, absoluta Genesis à capite repetenda est. Sic etiam Exodus, deinde loca

omnia quæ cæteris molestiora videntur.

Optanda foret Textus Hebraïci sine punctis Editio iis omnibus commodior quæ hactenus prodierunt. Si quid vota nostra ad id operis promovendum valerent, quatuor aut ad summum sex modicis voluminibus, in 12. constaret, ut ex iis aliquod individuus viæ comes haberi posset. Nitido charactere & Athiano Bibliorum in 8. anni 1705. Librorum, capitum ordo idem ut plurimum qui in Vulgatâ. Versus iidem, quantùm per sensum liceret; à lineâ quilibet & cum suo numero. Latinæ interpunctionum notæ Hebraïcis substituerentur: Punctum, virgula, punctum cum virgula, duo puncta, punctum interrogationis, punctum admirationis, parenthesis, lineola solis punctis constans ad hiatus exprimendos, & cætera hujusmodi quibus non uti, cùm nihil vetet & perspicuitas exposcat, esset hominum videntium meliora probantiumque, & deteriora sequentium. Nomina propria majusculis lit-

teris inchoarentur, quæ ab aliis eò solùm differrent quòd triente altiores essent, & proportione servatâ crassiores pinguioresque. Sic primo intuitu Nomina propria ab appellativis secernerentur. Difficultatis quidem nonnihil in exprimendis, ut par esset, majusculis *Iod* & *Lamed*: satis tamen foret discriminis, si posterior privaretur fastigio, id est ל, aliquantulâ parte rami sui superioris, uti creberrimè fit, & utraque attolleretur ac densaretur quantum licet ex Artis fusoriæ legibus. Dictiones à quibus avulsæ sunt litteræ ו & י & idcirco *deficientes* dictæ חסרות, replerentur, & toties in integrum restituerentur quoties restitutionem faciendam esse non esset ambiguum. Stante vel levissimo dubio, dictio plena, id est; cum litterâ suppressâ ad marginem scriberetur; corrigeretur Textus ubicumque corrigendum esse constaret apud omnes. Si non constaret, correctio ad marginem amandaretur cum conjecturis & variis lectionibus, tam illis quæ à Judæis sub nomine *keri* & *chetib* קרי וכתיב aut alio

ignitæ sunt, quàm quæ à Christianis deprehensæ, sive è Textu Samaritano, sive è Versione Græcâ LXX. Interpretum, sive è Vulgarâ, sive ex aliis Interpretationibus. Ad calcem paginæ notæ breves puréque Grammaticæ, sive ad indicandas difficiliorum quarumdam vocum Radices, sive ad elucidanda loca quorum constructio minus obvia est. In difficilioribus obscuriorum librorum locis, qualia sunt Job & nonnulli Prophetæ &c. adderetur brevissima simplicissimaque Paraphrasis quæ suum cuique voci locum assignaret, quodque subintelligendum est suppleret. Voces addititiæ in illis Paraphrasibus minori charactere discriminis ergo exararentur. His auxiliis juvari gauderent rudes, nec dedignarentur Docti; adeo rarum est Hebraïcis assuetum esse. Sed hæc in votis tantùm: omnia enim *fert ætas* sexagenaria, *animum quoque*. Exorientur è Proselytis nostris, qui quod dolemus non vidisse, felicioribus posteris commonstrabunt. Nunc quibus Lexicis utendum sit, indicabimus.

Anno 1685. Cantabrigiæ edidit *Gulielmus Robertson*, parvum Lexicon cui titulus: *Manipulus Linguæ sanctæ, seu index generalis difficiliorum vocum Hebræo-biblicarum irregularium & defectivarum ad suas proprias Radices & Radicum Conjugationes Tempora & Personas &c. reductarum.* Lexicon illud perfecit J. Leusden, edidirque Ultrajecti anno 1687. Opus sanè Tyronibus utilissimum: si tamen post primum mensem ex illorum manibus excutiatur. Timendum enim est ne pigriores minúsque solertes in investigandis Radicibus effecti cùm illo subsidio carituri sunt, rudes iterum & ad elementa relegandi judicentur.

Igitur Lexico Buxtorfiano statim utendum. Non concordat quidem in omnibus cum novæ Grammaticæ præceptis. Possunt tamen nostri Discipuli, si ad ea sola quæ litteras spectant attendere velint, sic eo fermè uti ut si in eorum gratiam concinnatum esset: nec repugnat experientia. Tempus erit, cùm illorum aliquis Lexicon juxta novam Gram-

maticam instituet. Vocum significationes altiùs rimabitur, & exhibebit quid singulæ significent non tantùm apud Judæorum Grammaticos, sed etiam apud Vulgatum Interpretem, L X X. & alios, quorum pretiosas reliquias collegit Vir supra nostras laudes D. Bernardus de Montfaucon in Hexaplis Origenianis. Nec omittet recentiorum Criticorum placita, laudabilesque conjecturas.

[*Quod sperabat eruditus Canonicus, id præstitit unus ex ejus Discipulis libro Gallico qui nunc prælum exercet;* (Racines Hébraïques sans points.) *Exiguum quidem, si molem spectes, illud Lexicon; at omnium quotquot hactenus prodiêre multò locupletissimum.*]

Ut prima illa interpretatio gratior utiliorque simul fieret, vellem interpretantibus tres Versiones adessent; Vulgata scilicet, Græca L X X. Interpretum, & alia Massorethicæ punctationi strictiùs inhærens, ut Pagnini, Vatabli, Leonis Judæ, Tremellii &c. Adjiciendus etiam optimus Commentarius, qui, si sit opus aut lubeat,

in difficilioribus consulatur. At interlinearibus Versionibus & Hutterianâ Textûs Editione, in quâ dictionum omnium Radices speciali charactere designantur, penitùs interdicimus. *Pigrorum pontes sunt*, ut ait Sextinus Amama *Consilio de studio Hebraico feliciter instituendo.*

Fortassis existimabitur non nisi longo temporis spatio sic evolvi posse libros omnes Biblicos. Sed experti possumus asserere homines non admodum excellentis ingenii, modò sint laboris patientes nec Linguis ediscendis inepti, si præsertim antea Librorum sacrorum Versionem aliquam multoties legerint, posse intra quatuor menses Textum Hebraïcum à primo versu ad ultimum explicare. Quòd si qui tardiores aut aliis distracti huic operæ vel annum integrum impenderent; non esset cur malè collocatum arbitrarentur, quodcumque temporis in ediscendis rebus ante alias curâ cognitioneque dignissimis insumsissent.

Postquam Sacrum Codicem eâ ratione perlegeris; ut vocum Hebraï-

carum significationem animo penitùs insculpas, nihil utilius quàm si dies octo decemve Leusdeniano Compendio vaces. Imò illud è manibus deponi noluerim, donec in eo occurrat, nihil quod legentem tantillùm moretur. Utilior quidem foret ille liber, si ad nostram Methodum institutus esset, si paulò prolixior; si omnia vocabula anomala, si Phrases irregulares, si ferè omnia loca difficiliora complecteretur; si versiculorum fragmenta quibus constat essent minùs concisa, mentique exhiberent sensum clariorem magisque completum. Talis est ille quem in usum meum ab aliquot annis raptim compegi, brevi proditurum *dias in luminis oras*, si typographica Lucina faveret. Verùm qualecunque sit Leusdeni Compendium, qui primâ Textûs Hebraici lectione defuncti fuerint, summam ex eo utilitatem capient.

Non minori fortassè fructu postea evolverentur quidam vocum indices tam Alphabeti quàm rerum ordine digesti, quibus Radices omnes continentur in varias classes distinctæ, si-

ve communiorum, five difficiliorum, five earum quæ femel tantùm bifve occurrunt, aut pluribus vel paucioribus conftant quàm tribus litteris.

Exacto Leufdeni Compendio Codex facer à primo ad ultimum relegendus. Quo abfoluto, noftri Difcipuli eâdem facilitate libros Hiftoricos interpretabuntur, quâ Livius, Cæfar, Salluftius verti folent ab iis qui in celebriorum Academiarum Rhetoricâ primas tenent; Libros verò Propheticos aut Scriptos Poëtico fermone, quemadmodum iidem Claffìcos Auctores difficillimos. Ut in explicandis Plauto, Horatio, Juvenale, Perfio &c. fic in Propheticis Poëticifque Scripturæ libris haud paulò major difficultas: quòd non fatis fit noffe quid verba fignificent, fed præterea fciendum, quod confilium Auctoris, quis genius, quis privus fcribendi color, quis ordo verborum, quæ figuræ, qui fæculi mores, quid Scriptor fubintelligat, quibus rebus alludat & alia fanè multa quæ nec omnibus, nec nifi poft improbum ftudium legentibus omnino patent.

His ego de causis semper existimavi optimum quidem fore, ut in inferioribus scholis disceretur legi Hebraïcè, & utinam Humanistis ac Rhetoribus traderetur cum Alphabeto Hebraïco ratio legendi Hebraïca, adjectis primis Grammaticæ rudimentis, opere pagellarum ad summum duodecim. At ut Lingua Hebraïca discatur eo quo discenda est modo, etiam nunc mihi persuasum est, non tantùm opus esse ingenio firmo & maturo, sed etiam bonis literis jam per aliquot annos gnaviter subacto.

Non satis consultè in plano subsisterent eam metam prætergressi quam designavimus, nisi ad Chaldaïca, & Syriaca confestim properarent. Nam præterquam quòd nihil ad perficiendam Linguæ cujusvis notitiam magis valet quàm illius varias dialectos perspectas haberi; tam parum ab Hebraïcis distant Chaldaïca & Syriaca, ut Hebraïcè jam docto, ludus sit utraque addiscere. Infra duos menses cursim & properante linguâ explicabit Chaldaïca Danielis & Es-

dræ ac præcipuorum Paraphrastarum. Citiùs adhuc Syriaca pervadet. Vix enim in nostrâ Methodo distant à Chaldaïcis. Si Samaritica penitùs contemnenda non existimet, intra quindecim dies rem conficiet, & quicquid ex eâ Linguâ ſucci haberi poteſt exprimet. Hæc omnia probant quas Linguarum illarum Grammaticis præmisimus Præfationes; ſed maximè ipſa experientia.

Erit ergo hæc præloquii noſtri concluſio. Qui novâ Methodo impigrè uſus fuerit, intra annum vel quindecim ad ſummum menſes, ſciet Hebraïcè, Chaldaïcè, Syriacè, nec non & Samariticè, ſi non eodem prorsùs modo quo Latinè doctus eſt, at eo qui Theologum decet, imò qui Scripturæ ſanctæ Interpreti planè ſufficit. Pudere deberet omnes, qui neglecto vel contemto tam neceſſario tamque facili apparatu nihilominus ſacrarum Litterarum Interpretes vocari ſe non tantùm permittunt, ſed & gloriantur, &, ſi negetur, excandeſcunt.

GRAMMATICA

GRAMMATICA HEBRAÏCA

A punctis aliisque inventis Massorethicis libera.

CAPUT PRIMUM.

De Litteris Hebraicis ac legendi ratione.

I.

Alphabetum Hebraïcum.

SCRIBUNT Hebræi à dextrâ ad sinistram. Litteras habent viginti duas, quarum figuras, nomina & pronuntiationem videre est in subjectâ tabulâ.

Figura.	*Nomen* seu *Denominatio artificialis.*	*Potestas* seu *Pronuntiatio.*	
א	Aleph.	a	
ב	Beth.	b	nunquam pronuntiatur ut consonans *v*.
ג	Ghimel.	g	semper pronuntiatur ut in *rego, regalis, regula.*
ד	Daleth.	d	
ה	He	e	
ו	Ouau.	ou	semper vocalis.
ז	Zaïn.	z	ζῆτα Græcorum.
ח	Heth.	é	ἦτα Græcorum.
ט	Teth.	t	ταῦ Græcorum.
י	Iod.	i	semper vocalis.
כ	Chaph.	ch	χῖ Græcorum.
ל	Lamed	l	
מ	Mem.	m	
נ	Noun.	n	
ס	Samech.	ſ	
ע	Ain.	á	fortiter aspiratum & gutturale.
פ	Phe	ph	φ Græcorum.
צ	Tſade	tſ	
ק	Kouph.	k	vel q κόππα seu κάππα Græcorum.
ר	Ress.	r	
ש	Sſin.	ſſ	
ת	Thau.	th	θ Græcorum.

Quinque nimirum כמנפצ in fine vocum sic scribuntur ךםןףץ

Sex istæ אהלתמר interdum in hanc formam dilatantur ﬡﬣﬥﬦﬨﬢ ne spatium aliquod vacuum in lineâ relinquatur, aut vox dimidiata lineam finiat.

Duæ litteræ א & ל in hanc formam ﭏ interdum coalescunt.

II.

Pronuntiationis litterarum Hebraïcarum amplior declaratio.

א

ALEPH, ex quo ἄλφα Græcorum, una est ex iis quæ vocantur à veteribus Hebræis *matres lectionis*, id est, vocales. Habetur nihilominùs à Grammaticis hodiernis pro consonante, sed immeritò, cùm & ipsa hujus litteræ natura, veterumque omnium eâ in re consensus persuadeant ipsam esse veram vocalem. Non semper eodem modo pronuntiabatur. A vereribus Interpretibus pronuntiatur ut A in אדם *Adam*. ut E in אל & compositis ut אליהו & ישראל *Elias* & *Israël*. ut I in איזבל *Jesabel*. ut O in אופיר *Ophir*. ut V in אורים *Urim*. Ubique à nobis pronuntiatur ut *a*.

Observabit Lector Græcos ab Hebræis

litteras accepisse. *Id*, inquir Eusebius l. 10. de præp. Evang. c. 6. *ex Græcâ singulorum elementorum appellatione quivis intelligit. Quid enim Aleph ab alpha magnoperè differt? Quid autem vel Betha à Beth, vel à Gamma Gimel, aut Delta à Delt, aut He ab e, aut Zain à Zeta, cæteraque deinceps his similia.*

ב

BETH undè βῆτα Græcorum. A Grammaticis hodiernis duplici modo pronuntiatur; interdum ut *b*, aliàs verò ut consonans *v*. In priori casu infigunt ei in ventre punctum dictum *Daghesf*. Efficit autem punctum istud juxta illos, ut qualibet ex sex sequentibus litteris תפכדגב duriori sono efferatur, cùm ei punctum istud infigitur, quàm si eo careret. Cùm puncta penitùs rejiciamus, has litteras semper pronuntiamus eodem modo.

Quam meritò liquebit ex Ludovico Cappello de punctorum Hebraicorum antiquitate lib. 1. cap. 15. num. 4. & seqq. Neque ab Hieronymo, inquit, neque à 70 agnita fuit gemina ista harum litterarum pronuntiatio. Nam & 70 & Hieronymus, iisdem semper, non verò modò his, modò illis litteris Græcis aut Latinis ex-

præferunt sex istas Hebraicas, sive eæ sint Daghess affectæ, sive eo destitutæ. Unde liquet discrimen hodie usurpatum in litterarum istarum pronuntiatione, recens esse, à Massorethis punctorum inventoribus duntaxat observatum, & ab iis punctulo isto à se etiam in hunc finem excogitato designatum, ac non prius usurpatum. Nam si jam à Mosis aut Esdræ tempore usurpatum & observatum fuisset hoc discrimen, procul dubio & 70 & Hieronymus in translationibus suis illud observassent, variisque litteris Græcis & Latinis varium istum harum litterarum sonum expressissent.

Videas itaque Beth Hebræorum sive sit Raphatum, sive Daghessatum (hoc est sive sine, sive cum Daghess) semper à 70 exprimi per Β, Ghimel per Γ, Daleth per Δ: ab Hieronymo autem has tres litteras exprimi perpetuò per Latinas B, G, D.

Nec est quod hic objicias necessitate id ab eis factum esse, quod litteras Græcas & Latinas non haberent aspiratas, quibus hoc soni discrimen exprimerent, non autem quod varium illum sonum non agnoverint. Nam ut dem exceptionem istam locum aliquem habere posse respectu 70, certè non habet locum respectu Hieronymi. Nam primò, si Hieronymus

agnovisset geminum τοῦ Beth apud Hebræos sonum, qualis hodie auditur, certè poterat Beth daghessatum exprimere per B Latinum; non daghessatum verò per V consonum. Sic enim hodie solet à Judæis & Christianis discriminis ergò pronuntiari. Secundò cùm Hieronymus circa litterarum Hebraicarum potestatem satis curiosus sit, si agnovisset ullum in harum litterarum prolatione discrimen, illud omninò non tacuisset; & si elementis Latinis discrimen istud exprimere non potuisset, saltem illud ipsum significasset & annotasset. Quamquam quid vetabat quominùs litterarum Gimel & Daleth aspirationem exprimeret, addito H post litteras G & D, sic gh, dh: quomodo aspirationem τοῦ ταῦ Hebræi, vel θῆτα Græci, exprimit per th? Quod cùm non faciat, cùm discrimen illud soni ne vel verbulo quidem indicet, patet id ab eo fuisse ignoratum.

Denique exceptio illa nullum habet locum respectu trium reliquarum litterarum ת, פ, כ. Nam harum litterarum & Græci & Latini agnoscunt tum tenues, tum aspiratas. Nihilominùs tamen 70 *caph* semper exprimunt per χῖ, nunquam per κάππα. Hieronymus autem perpetuò per *ch*; hoc est semper ab iis aspiratur, nunquam ut tenuis profertur. *Phe* autem

70 semper per φ, Hieronymus per F aut PH exprimit; nunquam illi per π, neque Hieronymus per P. Imò verò variis in locis apertè testatur sermonem Hebræum ignorare litteram P, ac pro eâ usurpare Græcorum φ; (ut infrà amplius ostendetur.) Ad ת quod attinet, 70. illud semper per θ, nunquam per suum ταῦ; Hieronymus semper per *Th*, nunquam per *T* simplex exprimit, etiam tum cum ת habet daghess impressum, ut תְּקוֹעַ, Θεκωὲ, *Thecua*; תֵּימָן, Θαιμὰν, *Theman*, &c.

Nec est quod quis objiciat id factum ideò quod (ut antè probavimus) Codices quibus 70 & Hieronymus usi sunt, fuerunt punctis destituti. Etsi enim erant Codices illi planè nudi, si tamen tum usu receptum fuisset ut litteræ illæ ת, פ, כ bifariam efferrentur, omninò geminum earum sonum expressissent variis Græcis & Latinis litteris. Puncta enim non efficiunt ut sic vel sic proferantur litteræ quotidianâ loquendi consuetudine, sed indicant tantùm quid ferat quotidianus sermo, quidve usu in eo receptum sit.

Ex his omnibus liquet tres priores litteras ד, ג, ב à 70 & Hieronymo semper habitas fuisse pro tenuibus, nunquam pro aspiratis. Contra posteriores tres ת, פ, כ semper ab iisdem aspirari, nunquam esse

illis tenues. Itaque quod jam ex illâ punctatione sex illæ litteræ modò aspirantur, modò fiunt tenues, hoc est à Massorethis punctorum inventoribus, qui in hac parte discesserunt à coætribulibus suis doctissimis, tam 70 Interpretibus, quàm Rabbinis illis à quibus Hieronymus lectionem didicit Hebraicam. Non est ergò existimandum à Mose vel Esdrâ esse ejusmodi punctum. Quis enim credat 70 Interpretes proximos sæculo Esdræ, quique scripserunt non totis centum annis post ejus obitum, ignorasse, vel non voluisse observare harum litterarum sonum geminum? Huc usque Cappellus.

Ex affinitate quæ inter ב & פ intercedit effectum videtur, ut nonnullæ voces idem significent sive per ב sive per פ scribantur. בזר & פזר dispersit. בצע & פצע sauciavit. צרב & צרף adussit. שרב & שרף combussit.

ג

GHIMEL undè Græcorum γάμμα, priùs dictum γάμλα, solo apice vel potiùs stimulo talari distans à ב. Una est ex litteris quibus hodierni Grammatici duplicem sonum tribuunt, alterum densiorem & similem ei quem tribuimus litteræ *g* ante vocales *a*, *o*, *u*; leniorem alterum eique similem, quem tribuimus consonanti *j*, aut eidem litteræ *g* ante

vocales *e* & *i*. Prius Ghimel à posteriori distinguunt per infixum *daghess*. A nobis ubique eodem modo pronuntiatur, nimirum ut pronuntiatur *g* in istis Latinis vocibus *regale*, *rego*, *regula*, & istis Gallicis *guerir*, *Guienne*, *Guitarre*.

Denominationem artificialem hujus litteræ expressimus per *Ghimel*, non quod eam censeamus aspirandam, sed solummodò ad excludendum lenem illum sonum, qui hodie Latinæ linguæ vocabulis tribui solet litteræ G, ante E & I.

ד

DALETH, Eusebio & Hieronymo Deleth & Delt, à quo δέλτα Græcorum, solo apice seu gibbo distans à ר. A Rabbinis dupliciter pronuntiatur, ideóque ei interdum insigunt punctum *Daghess*; sed immeritò, ut visum est, nulloque alio fundamento, nisi quod Arabibus, à quibus Rabbini Grammaticam acceperunt, duplex est *D*.

ה

HE. Non est simplex aspiratio, ut volunt Grammatici recentiores, & veterum plerique teste Hieronymo ad nomina Deuteronomii: sed vera vocalis nostrum *e* breve, & Græcorum ἐψιλὸν exprimens: quamvis apud Eusebium &

in ipsis Bibliis reddatur per ה. Figurâ parum differt ab ה. Usurpatur à Samaritanis ad eum sonum exprimendum quem per vocalem *e* vulgò exprimimus. Juxta Hieronymum qq in Gen. non rarò per *a* exprimebatur. הבל Abel. אברהם Abraham, &c. *Nec mirandum*, inquit S. Doctor, *quare cùm apud Græcos & nos A littera videatur addita* (nomini Abram) *nos He litteram Hebræam dixerimus : idioma enim linguæ illius est per He quidem scribere, sed per A legere*. Hinc 2. Paral 22. 5. legitur הרמים pro ארמים Aramæi, Syri. Æquè multiplicem habet apud Massoretbas, immò & apud veteres pronuntiationem ac א.

ו

OUAU, uti pronuntiat Eusebius in præparatione Evang. l. 10. litteris ו & ן finali non multùm absimilis. Una est è tribus, quas veteres Hebræi *matres lectionis* vocarunt. A recentioribus habetur pro consonante, estque juxta illos ipsamet consonans *v* Latinorum. *Hanc litteram*, inquit Muisius in cap. 1. Grammaticæ Cardinalis Bellarmini, *per u efferunt Orientales, qui Hebræam linguam, utpotè in Oriente natam, atque adeò magis patriam omnium optimè pronuntiant. Illis tamen est consonans, nec nisi cum vocali syllabam fa-*

tit. Exempli gratiâ וא *per oua seu ua unâ syllabâ ab illis legitur.* Hieronymus in Abdiam docet eam dupliciter pronuntiari, & per *o*, & per *u*. *Littera* ו, inquit, *& pro u, & pro o Hebræorum linguâ accipitur.* Quibus verbis apertè docet eam accipi pro vocali. Idem censet Domnus Bernardus de Montfaucon disquisitione prævià in duo Lexica ad Hexapla Origenis. *Hæc littera*, inquit; *nunquam consonantis vice fungitur in fragmentis per Græcos descriptis, nec fungi posse videtur; quandoquidem initio vocum exprimitur per* ὐ, ὀυαεὶ, ויחי *& vixit.* Priorem hujus annotationis partem libentes suscipimus. Rationem verò cur littera ו dicatur fungi non potuisse apud veteres Græcos vicè consonantis, iis expendendam relinquimus quibus notum est nomina Latina in quibus consonans V legitur, qualia sunt Varus, Virgilius, Vespasianus, Severus; à Græcis olim sic fuisse reddita. Οὔαρος, Οὐεργίλιος, Οὐεσπασιανὸς, Σεουηρὸς &c. Eam pronuntiamus uti etiam nunc pronuntiatur ab Orientalibus, & uti ab antiquis Latinis pronuntiabatur vocalis *u*: id est uti nunc pronuntiamus diphthongum *ou*. Hoc pacto media est inter *o* & *u*, & utriusque vices gerit.

ז

ZAIN, apud veteres, Eusebium scilicet & Hieronymum *Zai*, est ζῆτα Græcorum. Habet aliquid affine quantùm ad sonum cum litterâ ד. *Zain* quasi *Dzain*. Hinc vocabula Hebraïca à ז *Zain* incipientia cùm in linguam Chaldaïcam aut Syriacam transferuntur, mutant ז in ד. Ab Hebræo זהב *aurum*, fit Chaldaïcum דהבא *idem*. Quantùm ad figuram, affinis est litteris ו & ן finali.

ח

HETH. Una est ex litteris Hebraïcis, quarum genuina pronuntiatio præ cæteris ignoratur. Græcis ac Latinis ignotam esse docent Rabbini, & meritò si eorum more pronuntianda est. Ab eis dissentimus, primùm quòd cum veteribus eam pro vocali habeamus: deindè quòd illam pronuntiemus ut ἦτα Græcorum, à quo sicut nec nomine, ita nec figurâ multùm discrepat. A Samaritanis non rarò commutatur cum ה; undè non obscurè probatur eam ut nostrum e fuisse pronuntiatam: quamvis per a etiam nec rarò enuntiaretur. Differt ab ה, ut *Eta* differt ab *Epsilon*: id est ut e longum differt ab e brevi; vel potiùs ut e gutturale differt ab e simplici. A veteribus tam densè

aſpirabatur hæc littera, ut Septuaginta & alii illam reddiderint per *Cheth*, ſeu χῖ. *Sciendum*, inquit Hieronymus lib. de nominibus Hebraïcis in Gen. in voce *Cham*, *quod χῖ litteram in Hebræo non habeat. Scribitur autem per Heth, quæ duplici aſpiratione profertur.* Et paulò poſt in voce *Chettæus. Sed hoc nomen non incipit à conſonante litterâ, verùm ab Heth, de quâ jam ſuprà diximus.* Claré conſonantem eſſe negat. Et Comment. in cap. 9. Jerem. *Pro portâ fictili Aquila, Symmachus, & Theodotio ipſum verbum Hebraïcum poſuerunt* Harſith, *pro quo Septuaginta juxta morem ſuum pro aſpiratione Heth litteræ, addiderunt χῖ Græcum, ut dicerent* Charſith *pro* Harſith; *ſicut illud eſt pro* Hebron, Chebron, *& pro* Jeriho, Jericho.

ט

TETH, Græcè τῆθ, undè adjectâ aſpiratione in principio, & mutatâ in fine, factum eſt Græcum θῆτα. A ח in eo ſolo quantùm ad pronuntiationem diſcrepat, quòd ח aſpiretur, non ט. *Hanc enim litteram*, inquit Domnus Bernardus de Montfaucon, *non aſpirabant veteres.* Vocatur T ſimplex ab Hieronymo, in lib. de nom. Heb. in Gen. poſt *Talam*, ros. *Huc uſque*, inquit, *cùm per litteram T ſimplicem legerimus; nunc aſpiratione*

additâ legendum est Thobal, *sive* Thubal, Thiras, Thogorma, Thares, &c. Et in nominibus de Josue, post vocem *Tyrus. Huc usque per T simplicem litteram legimus, exin aspiratione additâ legendum est* Thaphue. Hujus litteræ figura non multùm differt à ם.

י

IOD seu Ioth, ut in Lamentationibus Jeremiæ, & apud Eusebium, undè ἰῶτα Græcorum. Una est è tribus quas veteres Grammatici *matres lectionis* dicunt. Vocalis est, ut patet vel ex ipso puncto *Hirekgadol* nostrum *i* exprimente, quod absque illâ litterâ vix unquam reperitur, inquit Drusius in Alphabetho. Variè à veteribus fuit pronuntiata: ut plurimùm ut *i*, nonnunquam ut *e*; quod patet ex Hieronymo in nominibus de Actis. *Esaïas*, inquit, *salus Domini. Verùm apud Hebræos ab* i *litterâ sumit exordium.* A nobis semper pronuntiatur ut *i* vocalis, nunquam verò ut *j* consonans: in quo à veteribus recedere nos facilè concesserimus. Sed id agimus (sicut & in præcedenti ו quæ fortasse ut consonans olim interdùm habita est) ut brevitati ac facilitati studeamus. Nimis enim incommodum esset pro re nullius momenti regulas multiplicare; ad sensum enim

nihil refert, utrùm י sit semper vocalis, an interdùm consona. Norant multi litteram hanc aliter à Judæis Orientalibus, & aliter à Judæis Occidentalibus pronuntiari.

כ

CHAPH, potiùs quàm Caph, Græcè χὰφ, uti legitur in Lamentationibus Jeremiæ, 4. 11. & apud Origenem in Hexaplis, Eusebium & Epiphanium contra Hæreses. Est *c* aspiratum, *ch* Latinorum, sive χῖ Græcorum. Hieronymus enim in nominibus de Genesi, ubi recenset nomina, quæ Hebræis per ק scribuntur, ut *Caïn*, *Ceni*, *Core*, *Cedma*, &c. subjungit hæc verba: *Huc usque per simplicem* C *litteram lecta sunt nomina. Exin aspiratione additâ, id est per* χ *Græcum legenda Cherubim*, *Chettin*, *Chus*, *Chanaan*, &c. Similiter loquitur pluribus aliis in locis. *Poscit igitur antiqua consuetudo*, inquit Drusius in Alphabetho Hebraïco veteri, *Chaph* כ *& frustra sunt qui hodie semper Caph scribunt, eoque modo scribendum esse pertinaciter contendunt. Inepti homines, quibus etiam Josep placeat præ Joseph.* Illam ergò litteram durè ubique pronuntiamus, uti pronuntiatur à Latinis ante *a*, *o*, & *u*. Eam semper eodem modo pronuntiamus, contra mo-

rem recentiorum, qui hanc litteram puncto Dagheſſ modò afficiunt, modò non afficiunt: & conſequenter modò lenius, modò duriùs pronuntiant. A ב vix differt quoad figuram; undè fit, ut una pro aliâ non rarò irrepſerit.

ל

LAMED, à quo λάμβδα Græcorum, ejuſdemque omninò pronuntiationis.

מ

MEM à noſtro *m* pronuntiatione non differt. Cùm ultimum vocis locum occupat, ſic pingitur ם, vocaturque *mem clauſum*. Habetur tamen Iſa. 9. 7. mem clauſum pro aperto, in voce לםרבה *ad multiplicationem*; & viciſſim Nehem. 2. 13. mem apertum pro clauſo, in voce המ *ipſi*.

נ

NUN, vel potiùs *Noun*, uti legitur in Lamentationibus Jeremiæ, 4. 14. & apud Euſebium de præp. Evang. l. 10. & Epiph. l. de pond. & menſur. Ejuſdem eſt pronuntiationis ac noſtrum *n*. Job. 38. 1. & 40. 6. legitur מנ pro ןמ. Sphalma graphicum ſcrupulosè, nè dicam ſuperſtitiosè conſervatum.

ס

Samech, ejusdem ferè figuræ ac ם finale, eodem modo pronuntiatur ac *σῖγμα* Græcorum. *Sciendum est*, inquit Hieronymus lib. de locis Hebraïcis, in voce *Ramasses*, *quòd apud Hebræos tres ſ sunt litteræ. Una quæ dicitur ſ* Samech, *& ſimpliciter legitur, quasi per ſ nostram litteram ſcribatur. Alia est* Sin, *in quâ ſtridor quidam non nostri ſermonis interſtrepit. Tertia* Sade, *quam aures nostræ penitùs reformidant.* Tanta autem est affinitas inter ס & ש, ut non pauca vocabula indiſcriminatim per ס aut per ש ſcribantur. סתם & שתם obſtruxit. סכך & שכך operuit. רפס & רפש conculcavit. ספק & שפק plausit. ספח & שפח ſcabies. סטים & שטים declinantes, &c.

ע

Ain juxta Euſebium, Hieronymum & veteres omnes, non *Hain*, multò minùs *Hhain* aut *Ghain*, quod propriè Arabicum est. Una est è litteris Hebraïcis, quarum genuina pronuntiatio maximè ignoratur. Vocalis est Hieronymo. *Sciendum est*, inquit lib. de Nominibus Hebraïcis, verbo *Gaza*, *quòd apud Hebræos non habeat in principio litteram consonantem, verùm incipiat à vocali* Ain,

& dicitur Aza. Et in voce *Gomorrha. G litteram in Hebraïca non habet, sed scribitur per vocalem* Ain. Et in *Segor. Ipsa est quæ est supra Seor. Sed sciendum est quòd litteram* G *in medio non habeat, scribaturque per vocalem* Ain. Nobis similiter vocalis est, pronuntiaturque ut *a*, & ab א non differt quantùm ad sonum, nisi ut *a* longum distat ab *a* brevi; seu potiùs ut *a* gutturale differt ab *a* simplici. A Samaritanis sæpiùs commutatur cum א. Monet etiam David Kimchi in *Miclol*, cavendum esse, ne cùm א profertur, audiatur ע, quod argumento est litteras א & ע affinis esse soni, ita ut si minùs accuratè proferantur, una pro alterâ facilè sumi possit. *Atque adeò*, infert Muisius in cap. 1. Grammaticæ Bellarmini, *sonum illum ex* n *&* g *conflatum strangulato flatu narium adminiculo, perque easdem spirante, (quorum unum per se incommodum est, & contra naturam, alterum turpe & vitiosum) qui à multis litteræ* ע *tribuitur, peregrinum esse & affictitium, qui pravâ consuetudine in hanc linguam invaserit.* Notandum litteram istam à veteribus exprimi modò per *a*, modò per *e*, interdùm etiam per *o*. Nonnunquam aspirabatur, ideoque ei præfigebatur littera *G*, ut patet in *Gazâ*, *Gomorrhâ*, &c.

פ

PHE, idem ac *ph*, seu φ Græcorum, non verò *p*, uti recentioribus placet contra veterum omnium usum. *Sciendum est*, inquit Hieronymus l. de Nom. Heb. in Lucam, voce *Pilatus*, *quòd apud Hebræos* P *littera non habeatur*, *nec ullum nomen est quod hoc elementum resonet. Abusivè ergo accipienda* (scilicet nomina scripta per *p*) *quasi per* F *litteram scripta sint.* Hinc idem S. Pater omnia nomina per פ incipientia expressit ibidem per *F.* Consuli potest in Nominibus de Actis, ubi legit *Filippus*, *Farisæi*, *Farao*, *Fisidia*, &c. rationemque super illam ultimam vocem assignat: *quia*, inquit, *ut suprà dixi*, P *litteram non habent*, *propterea Pisidiam per* F *efferunt.* Et Comment. in cap. 2. Isaïæ: P *litteram Hebraïcus sermo non habet; sed pro eâ Phi Græco utitur.* Et in cap. 11. Danielis, sub finem, in voce *Apadno Notandum autem quòd cùm* P *litteram Hebræus sermo non habeat*, *sed pro ipsâ utantur* Phe, *cujus vim Græcum* φ *sonat: in isto tantùm loco apud Hebræos scribatur quidem* Phe, *sed legatur* P. *Nempè scripturæ hujus ratio est*, ait Ludovicus Cappellus l. 1. de punctorum antiquitate, cap. 15. n. 5. *quòd vox illa non sit Hebræa*, *sed Persica*, *ut nonnulli Interpretes volunt.*

Persæ autem litteram P *agnoscunt.... Duæ duntaxat sunt voces Hebraïcæ in quibus 70* פ *Hebraïcum expresserunt per* π *Græcum. Nempè* פרס Πέρσαι *(idque quia vox est Persica, utpotè nomen proprium illius gentis. Persica autem lingua agnoscit litteram* P *, & nota jampridem erat gens illa Græcis hoc nomine) &* פסח Πάσχα. *Quanquam & in libris Paralipom. semper exprimitur per* Φ Φασὲκ *Quibus Hieronymus addit tertiam* פלשת *, Palæstina, ubi* פ *Hebræum per* P *Latinum exprimit Hieronymus, quia regio illa hoc nomine pridem erat & Romanis, & Græcis nota, quibus* Παλαιστίνη *dicebatur. In hac tamen voce 70* פ *expresserunt per* Φ*, non per* Π*; reddunt enim* Φυλιστιείμ. Nec mirum videri debet quòd Hebræi caruerint litterâ *P* ; cùm etiam nunc Arabes quorum lingua est Hebraicæ veluti Dialectus, eâ careant. Carent exempli gratiâ hodierni Græci litterâ *b*, seu potiùs sono illi proprio, cùm ubique litteram illam pronuntient ac consonantem *v*. Pronuntiatur ergò à nobis פ ut *Ph*, nec unquam ut *P*.

צ

TSADE, olim *Sade*. Priorem pronuntiationem retinemus, non quòd eam credamus veriorem, sed ut illam litteram faciliùs à *Samech* & *Sin* distin-

guamus. Deindè isti pronuntiationi non multùm repugnat Hieronymus. Sic enim habet in cap. II. Isaiæ. Sade *litteræ proprietatem & sonum Latinus sermo non exprimit. Est enim stridulus, & strictis dentibus vix linguæ impressione profertur.* Et in Nominibus de Matthæo, voce *Nazareth: Scribitur autem non per z litteram, sed per Hebræum* Sade, *quod nec ſ nec z litteram sonat.* Et in libro de locis Hebraicis, voce *Ramasses:* Sade *litteram nostræ aures penitùs reformidant.* Pronuntiamus ergò צ ut *ts*. Aliquam habet צ cum ע figuræ affinitatem.

ק

KOUPH. Apud Eusebium aliosque Græcos κωφ, undè κόππα, & posteà κάππα Græcorum. Hieronymo est *C* simplex, ut suprà in Chaph visum est. A nobis exprimitur per *K* præsertim, ut si contingeret Hebræa scribi characteribus Latinis, ק distingui posset à כ. Cæterùm parùm id refert, cùm sit eadem & ק & כ pronuntiatio. Utraque enim littera semper pronuntiatur ut *K* vel *Q*, seu ut *C* durum, quomodo sonat ante *a*, *o* & *u*. *Caro*, *cornu*, *cura*.

ר

RESS. ρῶς omnes libri veteres: nunc *Resch*; nimirùm quia litteram ש Judæi hodierni pronuntiant plerumque per *Sch*. Nobis qui ש per duplex ſ exprimimus, ר eſt *Reſſ*. Nulla eſt controverſia circa litteræ hujus pronuntiationem. Jam olim notavit Hieronymus pluribus in locis, ר à ד ſolo apice differre: (Hoc ſenſu intelligendum illud Math. 5. 7. *Iota unum aut unus apex non præteribit à lege*) & idcircò ex his duabus litteris unam non rarò pro aliâ legi. *Pro eo quod* 70 *Interpretes*, inquit in Eccl. cap. 8. v. 6. *& Theodotio dixerunt* ſcientia, *in Hebræo* malitiam *habet*, *non* ſcientiam. *Sed quia* ר *Reſ &* ד *Daleth litteræ Hebraïcæ parvo apice ſimiles ſunt*, *pro* רעת *legerunt* דעת, *pro malitiâ ſcientiam. Hoc meliùs ſciet qui ejuſdem linguæ habuerit notitiam.*

ש

SSIN, Euſebio *Sen*, quod & interdùm contingit Hieronymo, ut in cap. 63. Iſaiæ. *In eâ*, inquit in voce *Ramaſſes*, *ſtridor quidam non noſtri ſermonis interſtrepit*. Et qq Heb. in Gen. *Pro ſtridulo Hebræorum ſin* Et in Epiſtolam ad Titum: *Nos & Græci unam tantùm litteram* S *habemus. Illi verò tres*; S *Samech*, S *Sade*,

& S *Sin*, *quæ diversos sonos possident.* Hanc ob causam, & ut à *Samech*, & à *Tsade* distinguatur, illam pronuntiamus ut duplex *ſſ*.

Differre à *Samech* quoad sonum probant duæ celeberrimæ voces שבלת & סבלת *Judic.* 12. 6. Recentiores Judæi illam dupliciter pronuntiant. Cùm punctum gerit in dextro cornu, ut *Sch*: cùm in sinistro, ferè ut *Samech*. Sed nullâ aliâ ratione, nisi quia ita ab Arabibus fieri viderunt primi eorum Grammatici. Primum *Sſin* vocant ש ימין Schin iamin, *Schin dextrum*. Secundum ש שמאל *Schin ſmol*, schin sinistrum. *A Massoretharum tempore*, inquit Ludovicus Cappellus l. 1. de punctorum antiquitate, cap. 15. num. 12. & 13. *littera* ש *afficitur punctulo, modò in dextero, modò in sinistro cornu. Undè geminus litteræ illius hodie auditur inter legendum sonus. Hoc soni discrimen ignorarunt tum 70 Interpretes, qui litteram illam semper exprimunt per Sigma Græcum; tum Hieronymus, qui eamdem sive dextro, sive sinistro afficiatur puncto, semper exprimit per litteram* S. *Verùm quia aliquis putare posset id ab eis propterea factum quòd nulla in Græcâ & Latinâ linguâ esset littera quæ illi Hebraïcæ* ש *(cùm puncto dextro signatur) accuratè respondeat, ac propterea eos affinem litteram istius loco & vice assumsisse*

& usurpasse ; notandum est Hieronymum cùm de litterâ illâ verba facit, unum ei assignare sonum, non geminum ; quod omnino non fecisset, si jam ipsius tempore à Judæis à quibus linguam Hebræam edoctus fuit, bifariàm pronuntiatum fuisset illud elementum. Et allatis duobus testimoniis Hieronymi mox laudatis, pergit : *Ex his liquet ש Hieronymo unicum habuisse sonum, non geminum ut hodie. Sed neque modò dextro, modò sinistro puncto fuisse notatum, alioqui id non tacuisset Hieronymus, neque eum id latuisset. Itaque postmodùm additum est hoc punctum, fortè non tam ad designandum geminum ejus sonum, quàm ad tollendam in rudiorum gratiam quarumdam vocum homonymiam, quæ absque illo puncto ambiguæ forent significationis.*

Cappelli pronuntiatum egregiè confirmat sequens Hieronymi locus, desumtus ex quæst. Heb. in Gen. 41. 29. *Miror quomodo verbum Hebræum Sabee, quod nos suprà abundantiam sive satietatem interpretati sumus, 70 rectissimè transferentes, juramentum interpretati sunt ; cùm & juramentum, & septem, & satietas, & abundantia, prout locus & ordo flagitaverint, possit intelligi.*

Idem cum Cappello sentit Drusius Observationum lib. 4. cap. ult. *Hoc punctum*, inquit, loquens de puncto *Sfin*, *veteres non agnoscebant.* Objicit

Objicit nihilominùs Domnus Guarin Grammaticæ pag. 7. malè à me asseri duplicem pronuntiationem hujus litteræ fuisse veteribus ignotam: & allato Hieronymi loco qq. in Gen. cap. 2 v. 23 ubi ait: *Potest nomen* אשה *secundum varietatem accentûs*, & mulier, & assumtio *intelligi*. *Hìc*, inquit Guarinus, *per varietatem accentûs nihil aliud intelligit sanctus Doctor, quàm variam litteræ* ש *pronuntiationem.*

Sed 1°. merâ conjecturâ nititur illa objectio, clarumque est locum obscurum nihil officere pluribus aliis expressissimis S. Doctoris textibus. 2°. Conjectura illa falsa est, cùm facilè sit demonstrare per varietatem accentûs ab Hieronymo intellectam non fuisse varietatem pronuntiationis. Ait nimirùm Commentario in cap. 12. Eccles. v. 5. *Verbum* שקד *si varietur accentus*, & nucem *significat*, & vigilias. Atqui vocabulum istud sive *nucem* significet, sive *vigilias*, eodem modo pronuntiatur à Massorethis. Utrobique enim punctum habet in dextro cornu. Ergò per varietatem accentûs S. Hieronymus non intellexit varietatem pronuntiationis. Quid intellexerit needum novi variumque est variorum judicium. Sufficit impræsentiarum locum objectum mihi non adversari.

ת

THAU, ex quo ταῦ Græcorum, aspiratâ in tenuem versâ. Aspiratur à veteribus ת non ט. Hinc ab Hieronymo ט vertitur per *t* simplex: ת verò per *th*, ut videre est in libro de nominibus Hebraïcis, pluribus in locis. *Huc usque*, inquit, *per simplicem t*, nomina scilicet in quibus reperiebatur ט; *exin aspiratione additâ*, id est per th *legendum est*, nomina scilicet in quibus reperitur ת. Dupliciter à recentioribus pronuntiatur, ideòque ei insigunt interdùm punctum Daghess, sed perperam, & tantummodò, quia sic Arabibus moris est, à quibus plurima ejusce-modi desumserunt.

III.

Præcipuæ litterarum Hebraïcarum divisiones.

DIVIDUNTUR litteræ Hebraïcæ 1°. in *vocales & consonantes*.

Vocales sunt sex. אהוחיע

Reliquæ sexdecim consonantes.

Reclamant Grammatici hodierni, litterasque Hebraïcas omnes habent pro consonantibus, sed immeritò, & contra morem antiquum, ut jam ostensum est, & ulteriùs ostendi potest luculento Jose-

phi testimonio. Is enim libro 6. de bello Judaico, cap. 15. litteras quatuor, quibus constat nomen Dei, יהוה vocat elementa quatuor vocalia. Ταῦτα δέ ἐστι φωνήεντα τέσσαρα.

Ex vocalibus quatuor *simplices* ac *breves* dici possunt, nimirùm א ה ו י: reliquæ duæ ח & ע *duplices* & *longæ*, quia vehementiùs aspiratæ.

Nulla vocalis cum aliâ in diphthongum coalescit in novâ Grammaticâ; sed utraque seorsùm pronuntiatur, & syllabam efficit. Hinc יהוה quadrissyllabum, יהו trissyllabum, או dissyllabum, &c. Id autem agimus commoditatis ergò, & solummodò ad vitandam regularum multiplicationem. Scimus enim Hieronymum in nominibus propriis ex libro 2. Regum deductis, ad nomen חירם dicere, illud apud Hebræos per diphthongum scribi, Dissentiunt quidem plurimi ex recentioribus. *De diphthongis*, inquit Edmundus Castellus, cap. 2. Harmoniæ suæ, *apud maximam & præcipuam Orientalium, Hebræorum, Chaldæorum, Syrorum, Arabicorum Grammaticorum partem, altum est silentium. Quin ignotum illis est ipsum vocabulum, aut quo illud queant exprimere.* In eadem opinione est Dom. Guarinus. Ait enim Grammaticæ pagg 26. & 27. *Plurimi Grammatici diphthongos consti-*

tuunt, sed perperam . . . *Judæi itaque saltem hodierni diphthongos non habent.* Dixerat tamen pag. 25. גוי *gôi gens, ut Græcorum diphthongus* οι *in* λόγοι, sermones, *sive ut oy in voce Gallicâ loyer*, (merces) *non goy, ut Gallicè* moy: (*ego*) *neque cum diæresi & dissyllabus gôi.* גלוי *galoui, revelatus, ut ouy in voce Gallicâ louyez* (laudetis) *non galoui trissyllabus: neque galouy, ut Gallicè* ouy. (*ita.*) Quomodo ista concilientur, *goique* sit monosyllabum, *galoui* verò dissyllabum, & tamen diphthongi non sint, non capio. Non rarum est, ut qui Massorethas sequuntur, quamvis aliundè perspicacissimi sint, res etiam clarissimas non videant.

Dividuntur 2°. litteræ Hebraïcæ ratione organi, à quo potissimum formantur, in litteras *gutturis, palati, linguæ, dentium* & *labiorum.*

Litteræ gutturis dicuntur esse אהחע
Palati, גיכק
Linguæ, דטלנת
Dentium, זסצרש
Labiorum, בומפ

Hæc divisio quamvis primâ fronte parvifacienda videatur, usûs est in Criticâ non contemnendi.

Dividuntur 3°. in *affines* & non *affines.* Affines dicuntur, quæ in se invicem possunt permutari. Affines autem sunt du-

plici modo præcipuè ; vel ob sonum, vel ob figuram.

Affines sunt ob sonum 1°. quæ ab eodem organo formantur. Hinc gutturalis quælibet cum aliis gutturalibus dicitur habere affinitatem. Idem dicendum de litteris palati, dentium, &c.

2°. Affines sunt ob sonum & aliæ quædam, licet ab eodem organo non formentur.

Tales sunt טדעל

collatæ cum צזגר

Figurâ affines sunt illæ quarum figuræ inter se non multùm discrepant.

Tales sunt עסטחווזהרדגב

collatæ cum צםמתןזיחךרנכ

Frequens & magni momenti est hujus divisionis usus in Criticâ.

Dividuntur 4°. in *radicales* & *serviles*.

Radicales sunt גדזחט, סעפ, צקר

Serviles verò אבהו, יכל, מנשת

Est omnium celeberrima hæc divisio quantùm ad Grammaticam. Verùm de eâ disserendi aptior erit locus, cùm agetur de radicum Hebraïcarum investigatione. Non enim satis dilucidè explicari possunt illius membra ac subdivisiones, quin plurima circa nominum verborumque modificationes præmissa sint.

IV.

Nova legendi ratio absque punctis.

NULLO negotio legerentur voces Hebraïcæ quælibet, etiam absque punctis, si in singulis syllabis adessent semper vocales pronuntiandæ. Verùm cùm absint illæ frequentissimè, & reperiantur quamplurimæ voces dissyllabæ, trissyllabæ, quadrissyllabæ, &c. in quibus aut una tantùm, aut etiam nulla vocalis apparet; hinc oritur non levis legendi difficultas. Cùm enim nulla syllaba efferri possit absque vocali, qui textum Hebraïcum non punctatum legunt, duo plerumque ignorant, sine quibus nulla lectio constare potest. Ignorant 1°. ubinam supplendæ sint vocales. 2°. Ignorant quænam vocales supplendæ sint.

Duplici regulâ duplicem istum nodum solvimus.

Prima. *Quotiescunque consonans aliam consonantem sequitur immediatè & in eâdem voce, inter utramque supplenda est vocalis.* Exemplum. In voce כל, inter Chaph & Lamed supplenda est vocalis. In istâ מלך, supplendæ sunt duæ vocales: una inter מ & ל; altera inter ל & ך.

Secunda. *Inter duas consonantes supplenda est vocalis auxiliaris consonantis prioris.*

Vocalis *auxiliaris* Hebraïcæ consonantis ea dicitur, quæ consonantem proximè sequitur, & cum eâ sonat in illius denominatione artificiali; seu cujus *auxilio* consonantis nomen artificiale pronuntiatur.

Denominatio artificialis seu nomen artificiale consonantis ב est *Beth*: ג est *Ghimel*: ד est *Daleth*, &c. Dicitur nomen artificiale, quoniam ab *Artis* Grammaticæ Magistris fuit impositum.

Vocalis autem, quæ sequitur ב in illius denominatione artificiali est *e*. Igitur *e* est vocalis auxiliaris ב.

Vocalis quæ sequitur ג in illius denominatione artificiali, est *i*. Quocirca *i* est vocalis auxiliaris ג.

Vocalis quæ sequitur ד est *a*; & sic de cæteris.

Ut ergò sciatur quæ vocalis supplenda sit post consonantem, sufficit nosse consonantis illius denominationem artificialem. Vocalis enim quæ in istâ denominatione prior occurrit post consonantem, illa ipsa est quæ post eam supplenda est & legenda.

Exemplum. Legenda occurrit vox פלשת in quâ nulla vocalis. Per priorem regulam vocales subintelligendæ sunt post פ, post ל, post ש: & per secundam subintelligendum est *e* post פ, *a* post ל,

i post ש ; & consequenter legendum *Phelassith*.

Similiter in istâ voce גדלים : post ג subintelligenda est vocalis *i*, post ד *a*, post ל nulla, cùm vocalis *i* post consonantem istam exprimatur; & consequenter legendum *Ghidalim*.

Brevitatis causâ possunt duæ istæ regulæ in unam componi : *Quotiescunque consonans consonantem immediatè sequitur in eâdem voce, inter utramque supplenda est ea vocalis, quæ sonat cum priore consonante in illius denominatione artificiali.* Hæcque una sufficit, ut intra horam currente linguâ legatur quivis textus Hebraïcus, Chaldaïcus, Syriacus non punctatus. Hâcque legendi ratione Lingua Hebraïca aliæque veteres Orientales citiùs & certiùs discentur, quàm huc usque tritâ methodo. Verùm de his alibi.

Ne quid eos moretur qui novam legendi rationem sequentur, exhibendum censuimus quonam modo legendi sint priores versus capitis 1. Geneseos, tàm in Textu Hebraïco, quàm in Paraphrasi Chaldaïcâ, & in Versione tùm Syriacâ, tùm Samaritanâ.

Textus Hebraïcus.

Beraſſith bera Aleïm ath eſſimim ouath earets. Oucarets eithe theou oubeou, ouḥſ-

ſich ál pheni theoum : ouroué Aleim meré-pheth ál pheni emim. Ouamer Aleim iei aour ; ouiei aour. Ouira Aleim ath eaour chi toub : ouibedal Aleim bin eaour, oubin eé ſich Ouikoura Aleim láour ioum, oulé-ſich koura lile. Ouiei áreb : ouiei bekour ioum aéd.

Paraphraſis Chaldaïca dicta Onkeloſi.

Bekoudamin bera Iii ith ſſimia ouith aráa. Ouaráa eouth tſadia ourekounia, ouéſſoucha ál aphi theouma. Ourouéa dIii menouſſiba ál aphi mia. Ouamer Iii iea neoura, ouεoue neoura. Ouéza Iii ith neoura ari teb. Ouapheresſ Iii bin neoura, ou bin éſſoucha. Oukoura Iii laneoura iouma, ouléſſoucha koura lilia. Oueoue remeſſ, oueoue tſapher iouma éd.

Verſio Syriaca.

Beriſſith bera Alea ith ſſimia, ouith aráa. Ouaráa eouth thoue ouboue. Ouéſſoucha ál aphi theouma. Ourouéa dAlea meré-pha ál aphi mia. Ouamer Alea neoua noue-ra, oueoua nouera. Ouéza Alea lanouera daſſiphir. Oupheresſ Alea bith nouera léſ-ſoucha. Oukoura Alea lanouera aimema, ouléßoucha koura l alia. Oueoua remeſſa, oueoua tſaphera iouma éd.

Verſio Samaritana.

Bekoumaouthe telames Alee ith ſſoumie, ouith arde. Ouarde eouth ſſame ourikouni. Ouéſſiche ál aphi theoume Ourié Alee menouſſibe ál aphi mie. Ouamer Alee eone ner, oueoue ner. Ouéze Alee ith nere elateb. Ouaphereſſ Alee bin nere oubin eſſiche. Ouzak Alee lanere aimem, ouléſſiche zak lilie. Oueoue remeſſ, oueoue tſapher ioume éde.

V.

De notis & accentibus quibus voces & aliæ partes orationis à ſe invicem diſtinguuntur in Libris Hebraïcis.

HEBRÆI olim ut & aliæ gentes, abſque ullâ diſtinctione, & uno veluti ductu libros ſuos ſcribebant. Phraſes à phraſibus nullâ intercapedine diſtinguebant, imò ne voces quidem à vocibus. Hinc fiebat ut ægrè admodùm & incertè legeretur, etiam ab iis qui legendi erant peritiores.

Aliorum exemplo excitati vetuſtiores Maſſorethæ, huic malo obviam ierunt, vocesque à vocibus diſtinxerunt interjecto vacuo aliquo ſpatiolo; verſus verò ac periodos notulis quibuſdam, ſeu ut vocant accentibus, quos eam ob cauſam

accentus pausantes & *distinguentes* dixerunt.

Eorum primum juxta suam pronuntiandi rationem vocant *Silluk* סלוק, alio nomine סוף פסוק *Soph Pasuk*, id est finem versûs. Versum integrum claudit, estque instar puncti Latinorum. Collocatur in fine versûs, habetque figuram duorum punctorum crassiorum & quadratorum. ׃

Secundum vocant *Athnach* אתנח. Medias periodos, seu potiùs medios versus distinguit; estque ferè instar duorum nostrorum punctorum. Figuram habet tigilli fracti ^, poniturque sub penultimâ dictionis litterâ hoc modo. דָּבָר.

Tertium vocant *Zakeph Katon* זקף קטון. Supra penultimam dictionis litteram ponitur. Figuram habet nostrorum duorum punctorum: דָּבָר. Vicem gerit nostri puncti cum virgulâ, designatque semicola.

Quartum denique vocant *Revia* רביע, Minimis distinctionibus inservit, instar nostræ virgulæ. Supra penultimam dictionis litteram sicut & præcedens incubat, habetque figuram unius puncti, דבּר.

Ex his accentibus primus solus reperitur in libris non punctatis. Cæteri, præsertim duo postremi, vix discerni possunt

p æ exilitate. Rem ſtudiis Hebraïcis nec ingratam, nec inutilem præſtaret, qui hiſce interpunctionum notulis vulgatas ſubſtitueret, eamque hâc in Grammaticâ tentamus. Iis non uti cùm nulla ratio vetet, nihil aliud eſt quàm invento pane glande veſci.

Nullæ ſunt Hebræis notæ, quæ punctorum noſtrorum tum admirationis, tum interrogationis, item & parentheſium vices gerant, quod dolent Hebraïzantium non Tyrones modò, ſed & Principes ac Triarii. Cappellum noſtrum audiamus eodem libro, cap. 17 n. 16. *Ut magna fuit*, inquit, *Maſſorethatum diligentia in excogitandis tot apiculis*, (loquitur de punctis) *ita etiam alterâ ex parte cernere in illis licet magnam ſive incuriam, ſive incogitantiam, & ἀβλεψίαν, quòd nulla excogitarint parentheſeων, interrogationum, interjectionum, ſive exclamationum ſigna, atque notulas proprias. Quæ tamen notæ non utiles modò, ſed propè neceſſariæ ſunt ad capiendum ſcripti alicujus, (maximè ſi paulò ſit obſcurius, intricatius, & linguâ minùs familiari conſcriptum) ſenſum genuinum mentemque tenendam atque capiendam. Atque hinc etiam rursùs evinci poteſt hos apiculos non eſſe à Moſe aliiſque Prophetis. Nam ſi adeò fuiſſent θεόπνευςοι illi viri in minutiis illis Grammaticalibus accurati, ut*

tot tam parùm utiles minimèque necessarios apiculos inter scribendum usurparint; quis credat illos fuisse vel tam incuriosos, atque negligentes, vel tam ignaros atque incogitantes, ut de aliis apiculis longè utilioribus magisque necessariis non cogitarint? Certè ejusmodi oblivio ab incuriâ, sive ab ignorantiâ aut ἀβλεψίᾳ profecta fuerit, in humanum quidem Massoretharum spiritum cadere potuit; at in Spiritum sanctum quo Moses reliquique Prophetæ non minùs inter scribendum quàm inter loquendum acti sunt, cadere non potest.

Liceat etiam hîc nobis optare, ut à Judæorum Grammaticis inventæ essent, & in usum inductæ majusculæ litteræ, quibus nomina propria ab aliis primo intuitu distinguerentur. Id commodi non inconcinnè præstitit Typographi nostri solertia.

Communis nunc est doctiorum sententia licere interdùm, nempè quoties sensus commodior exurgit, distinctionem & pausationem Massorethicam repudiare.

VI.

De Notis Hebræorum Arithmeticis.

SOLENT Hebræi per Alphabethi litteras numerare, sicut & Græci. Novem priores designant unitates, novem sequentibus decades, quatuor reli-

quis & quinque finalibus numeros centenarios.

א	1	י	10	ק	100
ב	2	כ	20	ר	200
ג	3	ל	30	ש	300
ד	4	מ	40	ת	400
ה	5	נ	50	ך	500
ו	6	ס	60	ם	600
ז	7	ע	70	ן	700
ח	8	פ	80	ף	800
ט	9	צ	90	ץ	900

Numeros millenarios duplici modo exprimunt.

Primò iisdem litteris duobus punctis supernè insignitis in hunc modum א̈ ב̈ &c. Litteræ his punctis insignitæ tot millenarios exprimunt, quot absque illis punctis exprimerent unitates.

א̈	1000
ב̈	2000
ד̈	4000
י̈	10000
ק̈	100000

Secundò per litteram א duobus punctis supernè notatam , quæ abbreviatura quædam est vocis אלף seu אלפים *mille* seu *millia* significantis, cui præponunt alias litteras quibus juxta traditas regu-

las exprimunt numerum millenariorum, quem volunt.

א̈	1000
ב א̈	2000
ד א̈	4000
י א̈	10000
ק א̈	100000

Ex his numeris, si ita loqui fas est, *completis* ac *rotundis*, formant numeros quoslibet *compositos*, ut videre est in sequenti tabulâ.

יא	11	קי	110
יב	12	קלד	134
יג	13	שמח	348
יד	14	תרנב	652
כה	25	תתסח	868
לו	36	תתקפז	987
מז	47	א̈א	1001
נח	58	א̈עא	1071
סט	69	א̈קסב	1162
עב	72	ד̈אד	4004
פד	84	ק̈א̈עד	100074
צו	96	ס̈ד̈אח	64008
קא	101	א̈זכז	1727

Cùm quindecim numeranda sunt, non scribunt יה, uti juxta regulam scribendum esset, cùm י decem, & ה quinque significent; ne uno ex divinis nominibus pro numero utantur, quod indecens

existimant: sed scribunt טו quod eodem recidit. Nam illæ duæ litteræ faciunt quindecim, sicut & istæ יה; siquidem ו sex exprimit, & ט novem, quæ conjuncta dant quindecim.

CAPUT SECUNDUM.

De Nomine.

TRES orationis partes numerant Hebræi, idque juxta Arabum morem: *Nomen*, cui pronomen adjungunt; *Verbum*, cui annectunt participium; & *Dictionem*, quâ adverbia, præpositiones, conjunctiones & interjectiones complectuntur.

Circa nomina quinque potissimùm consideranda sunt, nimirùm genus, numerus, casus, status regiminis aut absolutus, denique forma seu species.

I.

Quotuplex nominum genus apud Hebræos?

DUPLEX tantùm propriè loquendo; *masculinum* & *fœmininum*. Carent genere neutro.

Verùm quia non pauca eorum nomina

ſub eâdem terminatione utrumque genus complectuntur, & uſurpantur modò in maſculino, modò in fœminino, his duobus generibus non incongruè additur & tertium, nempè *commune.*

Nomina autem generis communis ea ſunt præcipuè quæ ſub ſe ſexum utrumque complectuntur. Talia ſunt nomina animalium. בקר *bos*, עוף *avis*, בהמה *jumentum*, נשר *aquila*, נחש *ſerpens*, נער *puer*, *puella*, &c.

Dicitur *præcipuè*: ſunt enim & alia quædam nomina quæ ſub eâdem terminatione utroque genere uſurpantur, nullâ aliâ de causâ, niſi quia ſic voluit linguæ uſus. Talia ſunt אש *ignis*, רוח *ſpiritus*, מקום *locus*, quæ accuratè noſſe nihil aut parùm intereſt.

II.

Per quid agnoſcatur Hebraïcorum nominum genus.

GENUS nominum Hebraïcorum agnoſcitur *terminatione*, *ſignificatione*, *adjunctis.*

Agnoſcitur 1°. terminatione. Quæcunque enim nomina non terminantur in ה aut in ת ſervilibus, id eſt, radici additis, ea ut plurimùm maſculina ſunt. ספר *liber*, זבח *ſacrificium.*

Quæ verò terminantur in ה aut in ת servilibus, ea sunt fœminina. צדקה *justitia*, אגרת *epistola*, גפרית *sulphur*, &c.

Faciliùs adhuc dignoscitur nominum genus in numero plurali. Quæ enim terminantur in ים masculina; מלכים *Reges*: quæ in ות fœminina sunt; מלכות *Reginæ*, &c.

Agnoscitur 2°. significatione.

Masculina enim sunt nomina hominum & officiorum hominibus peculiarium: item & populorum, montium, fluviorum, mensium, &c. Ratio est quòd nomina montium, fluviorum & mensium referantur ad aliquod nomen ex istis quæ masculina sunt. הר *mons*, נהר *fluvius*, חדש *mensis*. Hinc גלבע *Gelboe*, פרת *Euphrates*, ניסן *Nisan* masculina sunt.

Fœminina verò sunt nomina mulierum & officiorum muliebrium: item & Urbium, Provinciarum, Regnorum, &c. Nempè quia Urbium, Provinciarum & Regnorum nomina referuntur ad aliquod ex istis quæ fœminina sunt. ארץ *terra*, קרית *Urbs*, מדינה *Provincia*, מלכות *Regnum*. Hinc fœminina sunt יהודה *Judæa*, גליל *Galilæa*, דמשק *Damascus*, מצרים *Ægyptus*, &c.

Denique communia sunt quæ sub se sexum utrumque complectuntur, qualia

sunt nomina animalium, ut jam notatum est.

Agnoscitur 3°. nominum Hebraïcorum genus per adjuncta, quæ plerumque ejusdem sunt generis ac nomina quibus adjunguntur. Adjuncta autem ista sunt nomina adjectiva, participia, pronomina, imò & verba. Verba enim ut & nomina apud Hebræos genus habent tum masculinum, tum fœmininum.

III.

De numeris nominum Hebraïcorum, & quomodo formentur.

NUMERUS nominum Hebraïcorum duplex: *Singularis* & *Pluralis*. Additur ab aliis tertius, nimirùm *Dualis*, de quo mox seorsùm differetur.

Pluralis numerus à singulari formatur.

In masculino quidem additione syllabæ ים. שיר *canticum*, שירים *cantica*; מלך *Rex*, מלכים *Reges*.

Excipiuntur masculina desinentia in ה, quæ illud ה in plurali mutant in ים. שדה *ager*, שדים *agri*, non שדהים; יונה *columba*, יונים *columbæ*.

Nomina desinentia in י pluralem quidem formant additione syllabæ ים. גוי *Gens*, גויים *Gentes*; נכרי *alienigena*, נכריים *alienigenæ*; יהודי *Judæus*, יהודיים

Judæi; מצרי *Ægyptius*, מצריים *Ægyptii*, &c. Verùm in hujuſmodi pluralibus plerumque fit craſis, duoque Iod in unum contrahuntur. גויים, גוים *Gentes*, &c.

Fœminina, quæ maſculinorum formam imitantur, id eſt, quæ non deſinunt in ה aut in ת ſerviles, pluralem numerum formant additione ſyllabæ ות. חרב *enſis*, חרבות *enſes*; ארץ *terra*, ארצות *terræ*: קשת *arcus*, קשתות *arcus* in plurali. Scilicet in hac dictione קשת conſonans ת eſt radicalis.

Quæ verò deſinunt in ה aut in ת ſerviles, illas mutant in ות. תורה *lex*, תורות *leges*; אגרת *epiſtola*, אגרות *epiſtolæ*.

Quæ deſinunt in ית aut in ות, mutant illas ſyllabas in יות. ראשית *principium*, ראשיות *principia*; מלכות *regnum*, מלכיות *regna*.

IV.

Obſervationes & anomaliæ nonnullæ circa nominum Hebraicorum numeros.

NOMINA Hebraïca quàmplurima ſingularem tantùm habent numerum. Talia ſunt

1°. Nomina metallorum, זהב *aurum*, ברזל *ferrum*, &c.

2°. Nomina liquorum. יין *vinum*, תירוש *muſtum*, דבש *mel*, יצהר *oleum*, &c.

3°. Denique alia non pauca. עשק *calumnia*, עמל *labor*, &c.

E contrario nonnulla habent tantùm numerum pluralem. חיים *vita*, נעורים *juventus*, בתולים *virginitas*, &c.

Masculina quædam in plurali habent terminationem fœmininam. אב *pater*, אבות *patres*, אוצר *thesaurus*, אוצרות *thesauri*, &c.

Vicissim fœminina nonnulla habent in plurali terminationem masculinam. לבנה *later*, לבנים *lateres*; שערה *hordeum*, שערים *hordea*, &c.

Quædam pluralia utramque terminationem sortiuntur, masculinam & fœmininam, absque ullâ tamen generis immutatione. עצם *os*, עצמים & עצמות *ossa*; צבא *exercitus*, צבאים & צבאות *exercitus* plur. תחלה *oratio*, תהלים & תהלות *orationes*; צבי *caprea*, צבים Nehem. 7. 56. צבאים 1. Paral. 12. 8. & צבאות Cant. 2. 7. *capreæ*.

Nec desunt quæ simul utramque terminationem complectuntur. במה *excelsum*, במותים *excelsa*. על במותי ארץ Deut. 32. 13. *super excelsa terræ*

Reperiuntur etiam in sacro Textu pluralia quædam masculina desinentia in ין ritu Chaldaico. מלכין pro מלכים *Reges*, ימין pro ימים *dies*.

Huc usque nihil difficultatis est in istis

anomaliis; superest una annotanda, quæ incipientibus aliquantò plus affert laboris & molestiæ.

Nimirùm pluralia masculina in ים non rarò illud י amittunt: quo in casu solâ ferè loci exigentiâ pluralia esse dignoscuntur. מלכם pro מלכים *Reges*, נשאם pro נשיאים *Principes*, עשרם pro עשרים *viginti*, &c.

Similiter pluralia fœminina in ות suum ו sæpissimè amittunt, tuncque vix possunt à singularibus discerni. מארת pro מאורות *lumina*, אתת pro אותות *signa*, &c.

Irregularitati huic causam dedisse videtur punctatio Massorethica. Cùm enim juxta Massoretharum principia, duæ illæ litteræ י & ו per se nullum sonum edant, sed tantùm ratione punctorum quibus afficiuntur; punctis illis positis, factæ sunt inutiles, deindè compendii causâ expunctæ.

Verùm de harum vocalium tum in his, tum in aliquibus aliis locis omissione fusiùs & aptiùs differetur infrà cap. 19.

V.

De Duali Hebræorum.

ASSERUNT Grammatici hodierni omnes esse apud Hebræos Dualia, eaque duplicis generis.

Priota, quæ longè frequentiora sunt, locum habent in rebus quæ naturâ aut arte duplices sunt. יד *manus*, ידים *duæ manus*, עין *oculus*, עינים *duo oculi*; כנף *ala*, כנפים *duæ alæ*, רחים *duæ molæ*, דלתים *duæ fores, januæ*.

Alterum Dualium genus à Duali Græcorum minùs distat. Quod ut clariùs intelligatur, advertendum est Hebræos, cum exprimere volunt *duos dies*, *duo talenta*, *duo millia*, non semper more nostro dicere שנים יומים *duos dies*, שנים ככרים *duo talenta*, שנים אלפים *duo millia*; sed simpliciter יומים *dies*, ככרים *talenta*, אלפים *millia*, non additâ voce שנים, quæ *duo* significat.

In punctatione Massorethicâ Dualia ista, tam priora, quàm posteriora, à pluralibus distinguuntur terminatione: Pluralia enim desinunt in *im* simpliciter, Dualia verò in *aim*. Cùm autem puncta Massorethica repudiemus, quæretur procul dubio quibus indiciis ista Dualia à pluralibus distinguamus?

Primò evidens est isto incommodo (si incommodum est) æqualiter premi quotquot textum Hebraïcum non punctatum legunt, licet illum legant juxta punctationis Massorethicæ regulas. Ista enim Dualia, saltem masculina, si solæ litteræ spectentur, eodem prorsùs modo termi-

nantur ac pluralia : & consequenter in libris non punctatis nullatenus à pluralibus differunt.

Secundò, inutile est Dualia prioris generis, sive masculina sint, sive fœminina, à pluralibus distinguere. Etenim licet pro pluralibus accipiantur, eumdem sensum pariunt.

Tertiò, quod spectat Dualia posterioris generis, ea vel masculina sunt, vel fœminina. Fœminina facilè distinguuntur à pluralibus. Formantur enim à plurali per additionem syllabæ ים. שנה *annus*. Plur. שנות. Dual. שנתים *duo anni* שפה *labium*. Plur. שפות, & detracto ו, שפת *labia*. Dual. שפתים *duo labia*. אמה *cubitus*. Plur. אמות & אמת. Dual. אמתים *duo cubiti*. ירכה *femur*. Plur. ירכת Dual. ירכתים *duo femora* aut *latera*. מאה *centum*. Plur. מאות. Dual. מאתים *ducenta*. חמה *murus*. Plur. חמת muri. Dual. חמתים Isa. 22. 11. *duo muri* רחמה *puella*. Plur. רחמות & רחמת. Dual. רחמתים Judic. 5. 30. *duæ puellæ*. חמור *acervus*, חמורתים Judic. 15. 16. *duo acervi*. סאה *mensura*, סאתים 1. Reg. 18. 32. *duæ mensuræ*.

Verum quidem est Dualia masculina, si quæ sunt, in novâ methodo à pluralibus terminatione non differre : Sed duo dicimus.

1°. Terminationem in *aim* non semper dualitatem

dualitatem inferre, etiam apud Massorethas; cùm juxta eos conveniat quibusdam vocabulis, quæ nullam dualitatem exprimunt. מים *aquæ*, שמים *cœlum*, צהרים *meridies*, ארבעתים▭ *quadruplum*, שבעתים▭ *septuplum*. Legitur etiam Levit. 11. 23. ארבע רגלים *quatuor pedes*; 1. Sam. 2. 13. שלש השנים *tres dentes*. Ezech. 1. 16. ארבע כנפים *quatuor alæ*. Zach. 3. 9. שבעת עינים *septem oculi*. Hæc omnia in Bibliis Massorethicis terminantur in *aim*.

Dicimus 2°. in novâ methodo dualia à pluralibus distingui posse hac regulâ, quæ videtur esse linguæ Hebraicæ propria; scilicet ut res plurali numero enunciatæ, numero duali seu binario exprimantur & reddantur, quoties non exprimitur earum numerus, quem tamen exprimi loci circumstantiæ exigunt.

Observationem hanc illustrabunt exempla quædam è sacris Libris petita. Dicitur 1. Reg. 16. 24. Amri emisse à Somer montem Samariæ ככרים▭ כסף, id est, *talentis argenti*, non expresso talentorum numero. Vox illa ככרים terminatione suâ nullatenus differt à plurali, verumque plurale est in novâ methodo. At juxta regulam modò traditam, illud plurale numero duali accipiendum est, & per binarium efferendum cum Vulgatâ & Versionibus omnibus. Planum enim est Scriptorem

sacrum indicare voluisse quot talentis Amri acquisierat montem Samariæ. Cùm ergò talentorum illorum numerum taceat, admissâ præcedente regulâ, sequitur vocem illam ככרים duali numero esse accipiendam, duoque talenta significare.

Jos. 7. 3. dicitur: *Reversi dixerunt ad Jôsue, non ascendat omnis populus, sed* אלפים, ad verbum *millia*; deindè additur *aut tria millia*. Evidens est Auctorem sacrum per vocem אלפים voluisse exprimere quot hominum millia mittenda essent; & consequenter per regulam modò propositam, vocem illam duali numero esse accipiendam, & significare *duo millia*.

Num. 11. 19. Moyses Israëlitas alloquens: *Comedetis carnes*, inquit, *non diem unum, neque dies* ולא יומים, *neque quinque dies, neque decem dies, sed mensem integrum*. Patet vocem יומים hîc numerum quemdam determinatum significare ex mente Moysis, & consequenter juxta regulam traditam, numerum dualem. ולא יומים *neque duos dies*.

Gen. 27. 36. *Justè vocatum est nomen ejus Jacob; supplantavit enim me* זה פעמים *en vicibus*, id est, *en alterâ vice*. Similiter Gen. 43. 9. & Num. 20. 11.

Exod 16. 29. יהוה נתן לכם ביום חששי לחם יומים *Dominus dans vobis die sexto*

panem dierum, id est, *duorum dierum*, seu *pro duobus diebus.*

Amos 2. 6. על מכרם אביון בעבור נעלים *Pro vendere eos pauperem propter calceos*, id est, *pro pari calceorum.*

Gen. 45. 22. Joseph dat unicuique fratrum suorum שמלות חלפות *mutatorias vestes*, id est, *vestem duplicem*; fratri verò uterino suo Benjamin, *quinque vestes.*

Sufficienter ergò tradit nova Methodus quandonam pluralia hujuscemodi dualium vice fungantur. Atque hæc paulò fusiùs dicta sunt, ut obviam eatur objectioni, quâ in novam Methodum insilient procul dubio plures, eò quòd primâ fronte satis non appareat, quo indicio, punctis repudiatis, dualia possint à pluralibus secerni.

VI.

De Casibus.

NOMINA Hebraïca propriè loquendo sunt indeclinabilia.

Quo ergò in casu accipienda sint & efferenda, non terminatione dignoscitur, ut apud Latinos & Græcos, sed

1°. & præcipuè constructione & loci exigentiâ, id est, congruo orationis sensu, ut agnoscit ipse Guarinus, pag. 69.

2°. Præpositionibus quibusdam, seu

litteris præpositionum vices gerentibus; quæ ipsis à fronte adjiciuntur, ut videre est in subjectâ tabulâ.

Nominativus,	מלך	*Rex.*
Genitivus,	המלך	*Regis.*
Darivus,	למלך	*Regi.*
Accusativus,	את מלך	*Regem.*
Vocativus,	המלך	*ô Rex.*
Ablativus,	ממלך	*à Rege.*

Dictum est agnosci præcipuè constructione & loci exigentiâ quo in casu sint nomina Hebraica.

Nam 1°. Nomina illa sæpissimè sunt in casibus obliquis, & in omnibus casibus obliquis esse possunt, licet omni litterâ aut particulâ casus designante careant.

2°. Litteræ & particulæ istæ, quibus quosdam casus designari diximus, sæpissimè inserviunt ad alios casus designandos.

Articulus enim ה quem pro genitivi notâ tradunt communiter Grammatici, non solùm genitivo, sed & cæteris omnibus casibus jungitur, nullo excepto, & præcipuè vocativo; quo in casu vocatur ה *exclamationis*, & idem significat ac O. האזינו השמים Deut. 32. 1. *Audite, ô Cæli.*

Littera verò ל quæ abbreviatio est præpositionum אל, על aut למען communiter quidem dativum denotat, non ratò geni-

tivum; quod non mirum, cùm inter genitivum & dativum sit affinitas quædam naturalis: verùm jungitur insuper, nec rarò, accusativo, ablativo, imò & nominativo. Exempla proferentur in Syntaxi.

Particula seu præpositio את vel אֵת non tantùm accusativo jungitur, sed etiam dativo, ablativo, & nominativo, ut alibi videbitur.

Denique littera מ quæ est ipsamet præpositio מן abbreviata, ut plurimùm ablativo jungitur; rarissimè aliis casibus.

VII.

De statu absoluto & regiminis nominum Hebraïcorum.

NOMEN dicitur à Grammaticis Hebraïcis esse *in statu absoluto*, cùm post se non regit genitivum aut alium casum obliquum. *In regimine* verò seu *in constructione*, cùm post se genitivum aut alium casum obliquum regit.

Nomina quæ sunt in statu absoluto, communiter nullam in litteris suis mutationem patiuntur. מלכים צדקים *Reges justi.* תורה אבדת *Lex periit.*

Quæ verò sunt in statu regiminis, aut aliquam ex suis litteris deperdunt, aut illam mutant in aliam. Verùm id non

omnibus, sed aliquibus tantùm contingit; quod regulis sequentibus planum fiet.

Prima. Nomina masculina singularia nullam mutationem patiuntur in regimine. מלך ארץ *Rex terræ.* Pluralia verò ם finale abjiciunt. מלכי ארץ *Reges terræ*, non מלכים ארץ.

Participiorum idem esto judicium. פעל און *operans iniquitatem.* פעלי און *operantes iniquitatem*, non פעלים און.

Secunda. Nomina fœminina singularia in ה illud ה in regimine mutant in ת. תורה *Lex.* תורת יהוה *Lex Domini.* Cætera verò, ut & pluralia, nihil immutant. מלכות שמים *Regnum cælorum.* בנות ירושלם *Filiæ Jerusalem.*

Verùm observandum est ab istis duabus regulis interdùm recedi. Sæpè enim in nominibus mutationem ob regimen patientibus, status absolutus, ut aiunt, ponitur pro statu regiminis; id est, nulla fit in iis nominibus, etiam genitivum aut alium casum obliquum post se regentibus, immutatio. Legitur אמרים אמת Prov. 22. 21. *verba veritatis*, tametsi juxta regulam modò traditam legendum esset אמרי אמת Item איפה שערים Ruth. 2. 17. *epha hordei*, genus quoddam mensuræ, licet legendum esset איפת שערים. מחלה לב Prov. 13. 12. *ægritudo cordis*, pro מחלת לב.

מים לחץ 1. Reg. 22. 27. *aqua oppressionis.* אלהים צבאות Psal. 80. 5. *Deus exercituum.* טורים אבן Exod. 28. 17. *ordines lapidum.* אדירים עם Jud. 5. 13. *magnifici populi.* אנשים בקשת 1. Sam. 31. 3. *viri arcûs*, seu sagittarii, &c.

E contrario status regiminis sæpè ponitur pro statu absoluto: id est, nomina in statu absoluto interdùm eodem modo immutantur, ac si essent in statu regiminis. נטעי נעמנים Isa. 17. 10. *plantationes amœnæ*, נטעי pro נטעים. עגלת שלשיה Isa. 15. 5. *vitula triennis*, עגלת pro עגלה. בשנת התשיעית 2. Reg. 25. 1. *in anno nono*, שנת pro שנה. מי המרים Num. 5. 18. *aquæ amaræ.* חלוני שקפים 1. Reg. 6. 4. *fenestræ prospicientes.* ביד כל נביאי 2. Reg. 17. 13. *per manus omnium Prophetarum.* מזוזת רבעה Ezech. 41. 21. *postis quadratus.* מלאכי רעים Psal. 78. 49. *Angeli mali*, &c.

Advertendum est 1°. mutationem quæ contingit ob statum regiminis, fieri in nomine regente, non in eo quod regitur, contra aliarum linguarum morem. 2°. Exceptiones allatas nihil prorsùs difficultatis afferre explicantibus.

VIII.

De variis Nominum Hebraïcorum formis ac speciebus.

PLURIMÆ sunt nominum Hebraïcorum species.

I. Alia sunt propria, ut אברהם *Abraham*; alia appellativa, ut אב *Pater*.

II. Alia substantiva sunt, ut בית *domus*, יד *manus*, ראש *caput*; alia adjectiva.

Adjectiva vocantur ea omnia quæ moventur de masculino in fœmininum, per adjectionem litteræ ה. טוב *bonus*, טובה *bona*. מלך *Rex*, מלכה *Regina*. איש *vir*, אשה *fœmina*. נביא *Propheta*, נביאה *Prophetissa*, &c.

Hinc patet apud Hebræos multa pro adjectivis haberi, quæ apud nos solummodò substantiva sunt.

Jam notatum est in nominibus fœmininis litteram formativam ה sæpissimè mutari in ת; quod contingit præsertim in fœmininis formatis à masculinis in י. עברי *Hebræus*, עבריה & עברית *Hebræa*. יהודי *Judæus*, יהודית *Judæa*, &c.

Comparativa & superlativa propriè loquendo Hebræi non habent, seu potiùs gradus istos à positivis non distinguunt terminatione, uti fit apud Græcos & Latinos; sed circumlocutione utuntur,

illosque exprimunt particulis quibusdam positivo superadditis, eo ferè modo quo fit apud nos, aut etiam apud Latinos, in adjectivis quæ istis gradibus carent.

Comparativi ergò particula est מן *præ*, seu illius diminutivum מ. טובה חכמה מפנינים Prov. 8. 11. *bona sapientia præ gemmis*; id est, *sapientia melior est quàm gemmæ*.

Particula superlativi est adverbium מאד *valdè*. והנה טוב מאד Gen. 1. 31. *Et ecce bonum valdè*, id est, *optimum*.

Comparativa & superlativa exprimunt pluribus aliis modis, de quibus commodiùs agetur in Syntaxi.

III. Nomina Hebraïca alia sunt primitiva, alia derivata.

Primitiva dicuntur, quæ non derivantur aliundè, sed ex quibus derivantur aliæ: אור *lumen*. מות *mors*. Ista nomina à radice Hebraïcâ non differunt.

Est autem radix Hebraïca vox primitiva ex quâ aliæ formantur. Ut plurimùm tribus litteris constat; raro pluribus aut paucioribus. In Lexicis majusculis litteris imprimitur.

Nomina derivata sunt ea quæ à primariâ illâ voce seu radice descendunt. מאור *luminare*, ab אור *lumen*. תמותה *occisio*, à מות *mors*.

IV. Alia perfecta sunt, alia imperfecta.

Perfecta ſunt ea quæ omnes radicis ſuæ litteras conſervant, ſive eas ſolas habeant, ut אזן *auris*, דבר *verbum*; ſive alias ſuperaddant, ut קטרת *incenſum*, à קטר *adolere*. תפארת *ornamentum*, à פאר *ornare*, &c.

Imperfecta ſeu defectiva ſunt ea in quibus una aut altera radicis littera ſupprimitur, ut תורה *lex*, ab ירה *docere* מטע *planta*, à נטע *plantare*. מתת *donum*, à נתן *dare*.

V. Alia ſimplicia ſunt, ut מלך *Rex*, צדק *juſtus*: alia compoſita, ut מלכיצדק *Melchiſedech*. עמנואל *Emmanuel*, &c.

Nomina compoſita ut plurimùm propria ſunt. Reperiuntur tamen & appellativa quædam, ut צלמות *umbra mortis*, à צל *umbra*, & מות *mors*. בליעל *impius*, *rebellis*, ab על *jugum*, & בלי *ſine*, quaſi *ſine jugo*, &c.

VI. Denique ſunt apud Hebræos nomina numeralia, tam Cardinalia, quàm Ordinalia, quæ quia frequenter occurrunt, poſſuntque incipientibus moleſtiam creare, non inutile erit hîc ſubjicere.

Numeri Cardinales.

Fœminini.	Maſculini.
אחת Una.	אחד Unus.
שתים Duæ.	שנים Duo.

Fœminini.	Masculini.	
שלש	שלשה	Tres.
ארבע	ארבעה	Quatuor.
חמש	חמשה	Quinque.
שש	ששה	Sex.
שבע	שבעה	Septem.
שמנה	שמנה	Octo.
תשע	תשעה	Novem.
עשר	עשרה	Decem.
אחת עשרה vel	אחד עשר	vel
עשתי עשרה Undecim	עשתי עשר	Undecim.
שתים עשרה	שנים עשר	Duodecim.
שלש עשרה	שלשה עשר	Tredecim.
ארבע עשרה	ארבעה עשר	Quatuordecim.
חמש עשרה	חמשה עשר	Quindecim.
שש עשרה	ששה עשר	Sexdecim.
שבע עשרה	שבעה עשר	Septemdecim.
שמנה עשרה	שמנה עשר	Octodecim.
תשע עשרה	תשעה עשר	Novemdecim.

Communis generis.

עשרים	Viginti.
שלשים	Triginta.
ארבעים	Quadraginta.
חמשים	Quinquaginta.
ששים	Sexaginta.
שבעים	Septuaginta.
שמנים	Octoginta.
תשעים	Nonaginta.

Plur. מאות Sing. מאה	Centum.
מאתים	Ducenta.
שלש מאות	Trecenta.
ארבע מאות	Quadringenta.
Et sic deinceps.	
אלף	Mille.
אלפים vel שנים אלף	Duo millia.
שלשה אלף	Tria millia.
ארבעה אלף	Quatuor millia.
Et sic deinceps.	
עשרה אלף	Decem millia seu Myrias.
עשרים אלף	Viginti millia.
שלשים אלף	Triginta millia.
מאה אלף	Centum millia.
מאתים אלפים	Ducenta millia.
אלף אלפים	Millia millium.

Exprimuntur Myriades & hoc modo.

רבבה , רבוא , רבו	Decem millia seu Myrias.
רבותים	Duæ myriades.
רבבות	Plures myriades.
שלש רבו	Tres myriades.
ארבע רבו	Quatuor myriades.
עשרה רבו	Decem myriades.
עשרים רבו	Viginti myriades.
מאה רבבה	Centum myriades.
רבא רבאות	Myrias myriadum.

Hac tabulâ patet 1°. nomina numeralia Cardinalia ab uno ad decem duplicis esse

generis. 2°. A tribus ad decem, masculina terminationem habere fœmininam; fœminina verò masculinam. 3°. Ea nomina à viginti in infinitum communis esse generis.

Numeri ordinales.

Fœminini.	Masculini.	
ראשונה	ראשון	Primus.
שנית vel שניה	שני	Secundus.
Et sic de sequentibus.		
שלישית	שלישי	Tertius.
רביעית	רביעי	Quartus.
חמישית	חמישי	Quintus.
ששית	ששי	Sextus.
שביעית	שביעי	Septimus.
שמינית	שמיני	Octavus.
תשעית	תשעי	Nonus.
עשירית	עשירי	Decimus.

Ultra decimum non est ordinalis numerus apud Hebræos, sed ejus loco deinceps usurpatur numerus cardinalis.

אחד עשר	Undecim & undecimus.
עשרים	Viginti & vigesimus.
שלשים	Triginta & trigesimus.
מאה	Centum & centesimus.
אלף	Mille & millesimus.
	Et sic deinceps.

In Syntaxi plura annotabuntur circa nomina numeralia.

Ex dictis hucusque de Nomine, colliget Lector hanc Grammaticæ partem, quæ in Massorethicâ Methodo satis ampla est ob punctationis varietatem, tantæ brevitatis esse in novâ, ut uno alterove die absolvi memoriâque teneri facilè possit: saltem quantùm ad explicationem inchoandam sufficit.

CAPUT TERTIUM.

De Pronomine.

QUINTUPLEX Hebræis pronomen est; *Primitivum*, *Derivativum*, seu *Possessivum*, *Demonstrativum*, *Relativum* & *Interrogativum*.

I.

De Pronomine Primitivo.

PRONOMEN primitivum pro tribus personis sic inflectitur.

Prima Persona generis communis.

אני , אנכי	Ego.
לי	mei.
לי	mihi.
אתי	me.
ממני	à me.
אנו , אנחנו , נחנו	Nos.
לנו	nostrum.
לנו	nobis.
אותנו	nos.
ממנו	à nobis.

Secunda Persona.

	Fœminina.	Masculina.	
	את אֹתי	אתה את אתי	Tu.
& sic de sequentibus.	לך לכי	לך לכה	tui.
	לך	לך	tibi.
	אותך	אותך	te.
	ממך	ממך	à te.
	אתן אתנה	אתכם	Vos.
& sic de sequentibus.	לכן לכנה	לכם	vestrum.
	לכן	לכם	vobis.
	אותכן	אותכם	vos.
	ממכן מכן	מכמם מכם	à vobis.

Tertia Persona.

Fœminina.		Masculina.	
היא	Illa.	הוא	Ille.
לה		לו	illius.
לה		לו , למו rarò	illi.
אותה	illam.	אותו	illum.
ממנה	ab illâ.	ממנו מנהו	ab illo.
& sic de se הן הנה	Illæ.	הם המה	Illi.
quentibus. להן	illarum.	להם	illorum.
להן		להם למו	illis.
אותן	illas.	אותם	illos.
מהן		מהם	ab illis.

Pronominis primitivi pto tribus personis solus nominativus integer est ac separatus. Reliqui casus componuntur ex articulis & aliis quibusdam litteris vel syllabis, ut videre est in tabulis præmissis.

Circa ptonomen tertiæ personæ, notandum היא poni interdùm pto הוא, & vice versâ הוא pto היא.

II.

De Pronomine Derivativo seu Possessivo.

NON habent Hebræi pronomina possessiva integra & separata more Latinorum, *meus*, *tuus*, *suus*, &c. sed ea

exprimunt mirâ cum brevitate, per ultimas litteras aut syllabas pronominum primitivorum, prout in eorumdem pronominum primitivorum casibus obliquis fieri modò vidimus.

Ea pronomina dicuntur *derivativa*, quia à primitivis derivantur.

Dicuntur etiam *affixa*, quia dictionum fini affiguntur.

Majoris claritatis causâ exhibebimus primùm ea pronomina separata, deindè nominibus conjuncta.

Affixa separata.

י	Meus, mea, mei, meæ.
נו	Noster, nostra, nostri, nostræ.
ך כה כי	Tuus, tua, tui, tuæ.
כם	Vester, &c. cùm sermo dirigitur ad personas masculini generis.
כן כנה	Vester, &c cùm sermo dirigitur ad personas fœminini generis.
ו הו	Illius, cùm sermo est de personâ masculini generis.
ה	Illius, cùm sermo est de personâ fœminini generis.
ם הם, המה, מו	Illorum.
ן, הן, הנה	Illarum.

Affixa conjuncta nomini singulari masculino.

ספרי	Liber meus.
ספרנו	Liber noster.
ספרך	Liber tuus.
ספרכם	Liber vester m.
ספרכן	Liber vester f.
ספרו	Liber ejus m.
ספרה	Liber ejus f.
ספרם	Liber eorum.
ספרן	Liber earum.

Eodem prorsus modo affixa conjunguntur nomini singulari fœminino, תורתי *Lex mea*, תורתך *Lex tua*, &c.

Cùm verò nominibus pluralibus conjunguntur, communiter assumunt ante se vocalem י, ut patet in sequentibus tabulis. Incipimus à fœmininis.

Affixa conjuncta nomini plurali fœminino.

תורותי	Leges meæ.
תורותינו	Leges nostræ.
תורותיך	Leges tuæ.
תורותיכם	Leges vestræ m.
תורותיכן	Leges vestræ f.
תורותיו	Leges ejus m.
תורותיה	Leges ejus f.
תורותיהם	Leges eorum.
תורותיהן	Leges earum.

Eodem modo affixa conjunguntur nominibus pluralibus masculinis. Verum quidem est juxta regulam modò traditam dicendum fore ספריינו *libri nostri*, ספרייכם *libri vestri*, ספרייהם *libri eorum*. At duplex illud Iod in unum coalescit.

Affixa conjuncta nomini plurali masculino.

ספרי	Libri mei.
ספרינו	Libri nostri.
ספריך	Libri tui.
ספריכם	Libri vestri m.
ספריכן	Libri vestri f.
ספריו	Libri ejus m.
ספריה	Libri ejus f.
ספריהם	Libri eorum.
ספריהן	Libri earum.

Notandum 1°. tria nomina אב *pater*, אח *frater*, חם *socer*, cum affixis conjuncta, asciscere י ante affixa. אבינו *pater noster*, אחיהם *frater illorum*, חמיך *socer tuus*.

2°. Nomen פה *os*, *oris*, cum affixis mutare ה in י. פיו *os ejus*.

3°. Affixa pluralia non raró jungi nominibus singularibus, ut דבריך 1. Reg. 8. 26. & Jud. 13. 17. pro דברך *verbum tuum*. חמשתיו Levit. 5. 24. pro חמשתו *Quinta ejus*. פרשיו 2. Reg. 2. 12. *Eques* seu *Auriga ejus*. Nec non & infinitivis. בבנותיך Ezech.

16. 31. *In ædificare te.* Et viciſſim affixa ſingularia interdùm jungi nominibus pluralibus. אבותם Exod. 4. 5. pro אבותיהם *patres eorum.* נפשותם Num. 17. 3. pro נפשותיהם *animæ eorum.* מבותך Deut. 28. 59. pro מכותיך *percuſſiones tuæ.* אחיתך pro אחיותיך Ezech. 16. 52. *ſorores tuæ.* צורתו Ezech. 43. 11. pro צורתיו *figuras ejus.* קול מלאככה Nah. 2. 14. pro קול מלאכיכה *vox nunciorum tuorum*, &c.

III.

De Pronomine demonſtrativo.

PRONOMEN demonſtrativum eſt זה , זו , זוה Hic & hæc com. gen.
זאת Hæc.

Littera ה voci alicui præfixa reſpondet ſæpè articulo Græcorum ὁ, ἡ, τὸ, & gerit vices pronominis demonſtrativi.

Ex illâ litterâ ה & præcedenti pronomine זה, cum interpoſitione litteræ ל, formatur & ſequens pronomen ejuſdem ſignificationis.

הלזה , הלזו , הלז com. gen.

Plurale pronominis demonſtrativi.

אל אלה · Hi & hæ, com. gen.

Caſus ſuos format pronomen iſtud mediantibus articulis de quibus ſuprà.

זה Hic & hæc.
לזה Hujus.
לזה Huic.
את זה Hunc, hanc.
מזה ab Hoc, ab hâc.

אלה Hi & illæ.
לאלה Horum, harum.
לאלה his.
את אלה Hos, has.
מאלה ab His.

IV.

De Pronomine relativo.

PRONOMEN relativum est אשר, quod omnibus generibus, casibus, ac numeris inservit, significans pro variâ locorum exigentiâ, *qui*, *quæ*, *quod*, *cujus*, *cui*, *quem*, *quorum*, *quos*, &c.

Interdùm articulis jungitur, ut & præcedentia pronomina, quibuscum varios casus format.

אשר Qui, quæ.
לאשר Cujus, quorum, quarum.
לאשר Cui, quibus.
את אשר Quem, quam, quos, quas.
מאשר à Quo, à quâ, à quibus.

Sæpè loco אשר usurpatur illius dimi-

nutivum, & ab illo desumtum ש, præcipuè in Ecclesiaste & Cantico Canticorum, dictionique præfigitur. שעלו pro אשר עלו Cant. 4. 2. *quæ ascendunt*.

Usurpatur & ה, quod simili modo ac sensu præfigitur dictionibus. כל ההקדיש 1. Par. 26. 38. pro כל אשר הקדיש *omne quod consecravit*. ההרימו Esdr. 8. 25 pro אשר הרימו *quæ obtulerunt*. נפש האכלת Lev. 17. 10. *anima quæ comederit*. השמר Psal. 146. 6. *qui custodit*. והעליה 1. Sam. 9. 24. *& quod super illam erat*.

Hinc duæ illæ litteræ seu particulæ ש & ה à Grammaticis *præfixa* dicuntur.

V.

De Pronominibus interrogativis.

PRONOMINA interrogativa sunt מה, מי, *quis, quæ, quod?* cujuslibet numeri, generis, & casûs. מי fermè de solo homine interrogat; undè interrogativum personæ vocatur. מה de rebus interrogat, & dicitur interrogativum rei.

Reperitur & מן Exod. 16. 15. & Psal. 21. 8. ubi de mannâ per admirationem dicitur, מן הוא *Quid hoc?*

Nonnunquam ista pronomina, ut præcedentia, ope articulorum varios formant casus.

למי , למה	Cujus, quorum.
למי , למה	Cui, quibus.
את מי , את מה	Quem, quos, &c.
ממי	à Quo, à quibus, &c.

Non ſemper interrogativa ſunt, ut obſervant Grammatici, ſed interdùm ſimpliciter demonſtrativa, aut relativa. De מה res certa eſt. דבר מה יראני Num. 23. 3. *Verbum quod oſtendet mihi Dominus.*

Interdùm pro interrogativo מה legitur ſimplex littera מ, juncta voci ſequenti מזה Exod. 4. 2. id eſt, מה זה *Quid hoc in manu tuâ?* מלכם Iſa. 3. 15. id eſt, מה לכם *Quid vobis?* מהם עשים Ezech. 8. 6. id eſt, מה הם עשים *Quid illi facientes?*

Littera ה non raró ſupplet vices pronominis interrogativi; ſed de hoc uberiùs in Syntaxi.

VI.

De Pronominibus reciprocis.

PROPRIE loquendo carent Hebræi pronominibus reciprocis, quos Latini per *ſui*, *ſibi*, *ſe*, *ſuus*, *ſua*, *ſuum* exprimunt. Verùm ad ea pronomina exprimenda utuntur pronominibus poſſeſſivis ſeu affixis tertiæ perſonæ. Iſa. 6. 2. dicitur de Seraphim, *duabus alis velabat*

פניו *faciem ſuam* , ורגליו *& pedes ſuos*. Gen. 42. 36. *Aperuerunt filii Iſrael* שקיהם *ſaccos ſuos* , *& viderunt* כספיהם *pecuniam ſuam*.

Antequàm ad verba tranſeatur, notandum ab Hebræis modo ſibi peculiari exprimi nomina ſequentia, quæ cum pronominibus babent affinitatem. *Aliquis*, איש , *aliqua*, אשה, *aliqui*, אנשים , *omnis*, כל, *nullus* , אין כל , *quilibet* , כל אשר , איש איש. Sed de his iterùm in Syntaxi.

CAPUT QUARTUM.

De Verbo in genere.

CIRCA verbum ſeptem conſideranda occurrunt; ſpecies, genera, numeri, perſonæ, tempora, modi, conjugationes & voces.

I.

De variis verborum Hebraïcorum ſpeciebus.

VERBORUM Hebraïcorum alia vocantur *tranſitiva*, alia *intranſitiva*, alia *communia*.

Tranſitiva ſunt ea quæ duplicem vocem,

vocem, duplicemque significationem habent; activam & passivam. Eâ de causâ *trado*, *custodio*, *audio*, transitiva sunt Latinis. Eâdem de causâ מסר *tradidit*, שמר *custodivit*, שמע *audivit*, transitiva sunt & Hebræis. Duplicem enim habent vocem, duplicemque significationem; activam & passivam.

Intransitiva sunt ea quæ unam tantùm vocem habent, unamque significationem, sive activam, sive passivam. Talia sunt apud Latinos *sto*, *juro*, *lætor*, &c. Talia sunt & apud Hebræos עמד *stetit*, נשבע *juravit*, חדה *lætatus est*.

Intransitivorum duæ sunt classes. Pleraque, ut neutra Latina, vocem habent activam, ut עמד *stetit*, &c. Quædam, ut deponentia Latina, passivam, נשבע *juravit*.

Communia sunt ea quæ sub unicâ voce duplicem babent significationem, ut *criminor te*, & *criminor abs te* Latinorum. Talia sunt apud Hebræos מלא *implevit*, & *impletus est*; עצב *dolore affecit*, & *dolore affectus est*; חלף *mutavit*, & *mutatus est*; דקק *comminuit*, & *comminutus est*, &c. Aut quæ duplicem quidem vocem habent, activam & passivam, sed unicam significationem, ut *assentio*, & *assentior*; *reverto*, & *revertor*; *populo*, & *populor*; *ferio*, *ferias*, & *ferior*, *feriaris* La-

tinorum. Talia ſunt apud Hebræos דבר *loqui*, נדבר *idem*, בכה *flere*, נבכה *idem*, &c.

His tribus verborum ſpeciebus quinque apud Latinos uſitatæ continentur. Tranſitiva enim ſub ſe activa & paſſiva complectuntur. Intranſitiva verò neutra & deponentia. Communia utrobique eadem ſunt.

II.

De numeris, perſonis, ac generibus verborum Hebraïcorum.

VERBORUM Hebraïcorum duo ſunt numeri; *ſingularis*, & *pluralis*.

Perſonæ tres. A tertiâ incipiunt, quòd ab eâ per litterarum quarumdam additionem formentur reliquæ.

Genera tria, ut in nominibus; *maſculinum*, *femininum*, & *commune*. Variè enim pro ratione ac genere perſonarum verba terminantur. Unde per verba facile eſt cognoſcere nominum, à quibus reguntur, genus.

In omnibus temporibus prima perſona ſemper eſt communis generis, uti & præteriti ſecunda ſingularis, & tertia pluralis. Reliquæ peculiari caractere genus ſuum indicant.

III.

De verborum Hebraïcorum modis ac temporibus.

VERBORUM Hebraïcorum tres à Grammaticis plerisque distinguuntur modi; *Indicativus*, *Imperativus*, & *Infinitivus*. Duo posteriores temporibus carent. Prioris, id est, Indicativi duo sunt tempora propriè dicta, *Præteritum*, & *Futurum*. Participium quod sub Indicativo collocatur, inter Præteritum & Futurum intermedium est, ac præsentis temporis plerumque vices gerit. Sub Infinitivo quatuor Gerundia comprehenduntur.

Primo loco *Præteritum* statuunt; tùm quòd præcedat reliqua tempora, tùm quòd radicem contineat, unde formantur cætera tempora ac modi. Unicum est, atque ita pro locorum exigentiâ explicandum, ut nunc designet perfectum, nunc imperfectum, nunc plusquàm perfectum; quandoque etiam futurum, maximè si ו conversivum ei præfigatur: interdùm etiam & præsens. Perfectum quidem, ברא אלהים Gen. 1. 1. *Creavit Deus.* Imperfectum, והארץ היתה Gen. 1. 2. *Et terra erat.* Plusquàm perfectum, Gen. 14. 4. *Duodecim annis* עבדו *servierant Chodor-*

laomor. Futurum cum ו conversivo, ודבק Gen. 2. 24. *Et adhærebit*. Idem Futurum absque ו conversivo, את קשתי נתתי בענן Gen. 9. 13. *Arcum meum ponam in nube*. Præsens, Psal. 1. 1. *Beatus vir qui non* הלך *ambulat*, &c.

Nec Indicativum solùm exprimit, sed & Optativum & Subjunctivum, præsertim si præcesserit aliqua ex his particulis מי יתן *quis dabit*, אחלי, לוא, לו *utinam*; כי *quamvis*, אם *si*, בעבור *ut*, & similibus. לו עמי שמע לי Psal. 81. 14. *Utinam populus meus audiret*, vel *audisset me*. לו חכמו Deut. 32. 29. *Utinam saperent*. לוא קרעת Isa. 63. 19. *Utinam dirumperes cælos*. מי יתן מותנו Exod. 16. 3. *Quis dabit*, id est, *utinam mortui essemus*. כי אם ברכתני Gen. 32. 26. *Nisi benedixeris mihi*. ואלו לעבדים נמכרנו Esth. 7. 4. *Et si in servos venditi fuissemus*. Iterùm in Syntaxi.

Sequitur *Participium*, quod duplex est; *Activum*, & *Passivum*.

Participium activum vocant *Benoni*, id est, *intermedium*, quia per illud sæpè exprimunt tempus præsens quo carent, quodque inter præteritum & futurum intermedium est: tuncque solent ei pronomen præponere. אני מוסר *Ego tradens*, id est, *trado*. Non nunquàm participium illud pro præterito imperfecto, imò & pro perfecto usurpant.

Participium passivum ab antiquo paradigmate, de quo posteà, vocant *Paoul*, id est, *factus*: perindè ac si Grammatici Latini, qui uti solent paradigmate *amo*, participium istud appellarent *amatus*. Respondet propriè participio passivo præsenti Græcorum. Latinè redditur per participium præteriti temporis. ממור *traditus*.

Participia sequitur futurum, quod vocant עתיד *paratum*. Non tantùm futurum designat, sed & præteritum, maximè si ei præfigatur ו conversivum, de quo alibi: nonnunquam imperfectum, aut etiam præsens: modò imperativum, modò optativum aut subjunctivum, juxta locorum exigentiam. ויאמר Gen. 1. 3. *Et dixit.* בשתים יכסה פניו Isa. 6. 2. *Duabus velabat facies suas.* נפש כי יחטא Levit. 5. 1. *Anima cùm peccaverit.* לו ישכילו Deut. 32. 29. *Utinam intelligerent.* אם יהוה לא יבנה Psal. 127. 1. *Si Dominus non ædificet.* אחלי יכונו Psal. 119. 5. *Utinam dirigantur.* בעבור תברכך נפשי Gen. 27. 4. *Ut benedicat tibi anima mea.* בעבור תשבו Gen. 46. 34. *Ut habitetis.* למען יארכון ימיך Exod. 20. 12. *Ut prolongentur dies tui.* לבלתי תחטאו Exod. 20. 20. *Ut non peccetis.* אשר ייטב לך Deut. 4. 40. *Ut benè sit tibi.* אם תהיו כמנו Gen. 34. 15. *Si fueritis ut nos.* Etiam sine ullâ particulâ. יאבד יום Job. 3. 3. *Peribit*, id est,

pereat dies. ישקני Cant. 1. 2. *Osculabitur*, id est, *osculetur me.*

Imperativus, quem Grammatici quidam *futurum primum*, aut *futurum imperans* vocant, constat solâ secundâ personâ utriusque generis ac numeri. Tertiam modi hujus personam, tam singularem, quàm pluralem, & primam pluralem, exprimunt Hebræi per easdem personas futuri. יהי אור Gen. 1. 3. *Fiat lux.* יקוו Gen. 1. 9. *Congregentur.* נעשה אדם Gen. 1. 26. *Faciamus hominem.* Vicissim imperativus sæpè vim habet futuri, & pro futuro ponitur. וחיה Gen. 20. 7. *Et vive*, id est, *& vives.* Interdùm optativi. צלח Psal. 45. 5. *Prosperare*, id est, *utinam prosperè agas.*

Infinitivus omnium est temporum. Sub eo comprehenduntur Gerundia quatuor, quæ his quatuor præpositionibus ל, כ, ב, מ formantur, prout infrà exponetur.

IV.

De Hebraïcorum verborum vocibus & conjugationibus.

HUCUSQUE septem aut etiam octo numeratæ sunt Hebraïcorum verborum conjugationes, quæ denominationem acceperunt ab antiquo paradigmate פעל, *operatus est*, quo utebantur veteres.

Grammatici Hebraïci, ſicut Græci utuntur paradigmate τύπτω. Igitur prima conjugatio, quæ activa eſt, ab ipſis dicta fuit *Paal*, & frequentiùs *Kal*, קַל, id eſt, *levis & expedita*, quoniam initio præteriti nullâ litterâ addititiâ oneratur. Secunda, quæ eſt paſſiva, nominata fuit *Niphal*. Tertia *Piel*. Quarta *Pual*. Quinta *Poel*. Sexta *Hiphil*. Septima *Hophal*. Octava *Hithpael*. Nihil vetat quominùs receptæ hujuſmodi conjugationum appellationes ſine pronuntiationis noſtræ detrimento retineantur. Verùm cùm ex iis octo conjugationibus tres occurrant, nempè *Piel*, *Pual*, & *Poel*, à conjugatione *Paal* ſeu *Kal* ſolis diſcrepantes punctis, quæ repudiamus, reſtat ut in novâ Methodo quinque tantùm numerentur.

Quinque illæ accuratè loquendo, ad tres eſſent reducendæ.

Prima duplici voce conſtans, activâ & paſſivâ, *Kal* & *Niphal*, ſimplex meritò diceretur, quia in eâ conjugandi formâ verba retinent ſimplicem & communem ſuam ſignificationem. מסר *tradidit*, נמסר *traditus eſt*. שמר *cuſtodivit*, נשמר *cuſtoditus eſt*.

Secunda *compoſita*, & ſi ita loqui liceret, *factiva* dici poſſet, quia in eâ conjugandi formâ verba acquirunt novum quemdam ſignificationis & efficientiæ

gradum. מסר *tradidit*, *Kal.* המסיר *tradere fecit. Hiphil.* למד *didicit*, הלמיד *discere fecit*, seu *docuit*, &c. Duplici voce similiter constat, activâ & passivâ, id est, *Hiphil* & *Hophal.* המסיר *tradere fecit*, המסר *tradi fecit*, vel *tradi factus est.* הלמיד *docuit*, הלמד *edoctus est.*

Tertia, quæ unicâ voce constat, *reflexa* aut *reciproca* dici posset, quia verba in eâ conjugatione significant ut plurimùm actionem ejus qui in seipsum agit, seu actionem agentis in seipsum reflexam. מסר *tradidit.* התמסר *tradidit seipsum.*

Verùm cùm brevitati non magis consulatur, tres tantùm conjugationes novo more, quàm quinque numerando; ex octo vulgaribus conjugationibus hæ quinque retinebuntur. *Kal*, *Niphal*, *Hiphil*, *Hophal*, *Hithpael.*

Objiciunt Massoretharum asseclæ malè à nobis repudiari conjugationes *Piel*, *Pual*, & *Poel.* Nam præterquàm quòd in Grammaticis omnibus locum habent, ratio docet eas reipsâ esse recipiendas. Verba enim Hebraica multas sæpè, easque valdè diversas habent significationes. Necesse ergò est pro istarum significationum varietate, variè ea pronuntiari conjugarique. Id porrò præstatur per conjugationes *Piel*, *Pual*, & *Poel.*

Respondemus non consuetudinem hîc,

multitudinemque Auctorum spectandam esse, sed veritatem. Consuetudo enim sine veritate nihil aliud quàm *vetustas erroris* est, errantiumque numero malè defenditur.

Quanquàm si necessarium foret testimoniis, Auctoribusque agere, non deessent, quibus se sententia nostra tueretur. Unum hic appellare satis erit, quem certò scimus à peritis omnibus plurimorum loco ducendum. Ludovicum Cappellum dicimus, qui abrogandas conjugationes, de quibus agitur, jamdudùm censuit, libro scilicet sexto sacræ Criticæ, cap. 11.

Verùm cùm non auctoritate, sed ratione res gerenda sit, in adversariorum ratiocinationem advertamus.

Verba Hebraïca, inquiunt, multas sæpè easque valdè diversas habent significationes. Ergò necesse est pro ratione variarum istarum significationum, ea diversimodè pronuntiari ac conjugari.

En præcipuum, & fortassè unicum adversariorum fundamentum: at quassum & ruinosum. Si enim valeret hujusmodi ratiocinatio, valeret profectò & ista. Verba Latina *deficio*, *lego*, *sapio*, *condo*, *torqeo*, *admitto*, *pendo*, *æstimo*, *gratulor*, &c. multas valdèque diversas habent significationes. Ergò necesse est ea pro

istarum significationum varietate, variè conjugari. Idem de Græcorum, imò de cujusvis linguæ sive mortuæ, sive viventis verbis dici posset.

Sed paulò latiùs, & per partes exponenda est adversariorum ratiocinatio, ut quæ sit vis illius ac efficacia clariùs manifestetur.

Aiunt ergò 1°. verba quæ in *Kal* neutra erant, activa fieri in *Piel.*

Sed quid indè? Si quis enim Hebraïca Dictionaria evolvat, is profectò magnum verborum numerum reperiet, quæ in Kal activa sunt simul & neutra, sive, ut eorum linguâ loquamur, *transitiva* simul & *intransitiva*. In exemplum afferri possunt verba sequentia, de quibus sic loquitur Hebraïzantium omnium tritissimus Buxtorfius. בער *arsit, exarsit, & interdum transitivè, accendit, exussit.* גלה *revelavit, retexit, & intransitivè, revelare se, retegere se.* יצק *fudit, effudit: quandoque intransitivè, effundi, effluere.* מוש *recessit, discessit: & transitivè, amovit.* נחת *descendit, & transitivè, demisit.* נטה *declinavit, & activè, inclinavit, extendit.* נטש *dimisit, deseruit; & quandoque intransitivè, extendit se, diffudit se.* שוב *reverti, redire, recedere; sæpè etiam transitivum est, restituit, reduxit.*

Una ergò est ex Linguæ Hebraïcæ pro-

prietatibus, ut plurima illius verba sub unâ eâdemque conjugandi formâ, duplicem habeant significationem, sintque neutra simul & activa: quod nec Latinis incognitum est, ut testantur sequentia. *Ardere, abstinere, assuescere, clamare, ejulare, festinare, flere, insanire, manere, morari, pascere, pergere, sonare, tardare, vertere*, &c. Commune etiam est apud Græcos, ut his verbis testatur Salmasius in Epistolâ nuncupatoriâ Commentarii sui de linguâ Hellenisticâ. *Passim Graecis id solemne, ut unum verbum duas habeat significationes agentis in se absolutè, & actionem in alterum transmittentis. Hinc καθίζειν sedere est, & aliquem in sede constituere. Sic βασιλεύειν pro regnare, & facere ut aliquis regnet, vel Regem constituere. Sexcentis exemplis ac testimoniis id alibi confirmamus.* Imò nec id Gallis insuetum. *Embellir, brûler, blanchir, noircir, rompre, plier, paître*, &c. Guarinus ipse, pag. 132. *Quandoque*, inquit, *significatio Piel, à significatione Kal nihil discrepat.* Non ergò ex objectione sequitur admittendam esse conjugationem à conjugatione *Kal*, punctis & pronuntiatione distinctam.

Aiunt 2°. verba quædam in *Kal* quidpiam significare, & in *Piel* illius contrarium. Atqui una eademque conjugatio

duobus tam diversis usibus non potest inservire.

Quid vetat? Imò illud ipsum quod opponitur non semel contingere concedunt ipsi punctorum Massorethicorum defensores. Quædam enim verba in *Kal*, unum quid illiusque contrarium pro variâ locorum exigentiâ significant. Audiendus idem Buxtorfius. גמר *perfecit, defecit.* יעץ *consilium cepit, consilium dedit.* עצב *dolore affecit, dolore affectus est.* שבר *vendidit, emit.* Et in verbo היה *fuit, Niphal* נהיה *fieri, effici.* תאוה נהיה *desiderium effectum, Prov.* 13. 19. *Et quasi contrariâ significatione, confici, quasi defieri dicas.* ושנתו נהיתה *& somnus ejus confectus fuit ipsi, id est, fractus, interruptus, seu non factus. Dan.* 2. 1. Hujuscemodi verbis adjungenda sunt ea, quæ adversarii ob rationem expositam volunt esse in Piel: ut שרש *radicare, & eradicare.* ברך *benedicere, & maledicere.* תאב *appetere, & adversari.* לקח *accipere*, & juxta Pocockium in notis ad portam Mosis, *dare.* Juxta ipsum Buxtorfium lib. 2. Gram. cap. 11. pag. 446. סור est *accedere, & discedere*, pro diversâ constructione. נשא *adferre, & auferre*, & similia alia plurima.

Idipsum contingere in nominibus agnoscunt cum Judæis Criticorum nostrorum doctissimi. *Au Chapitre cinquième de*

Michée, v. 2. inquit Richardus Simon, Biblioth. ſelect. to. 1. cap. 5. p 82. *on lit dans la Vulgate, conformément au texte Hébreu*, parvulus es. *Saint Mathieu, ch. 2. v. 6. cite cette même prophétie en ces termes, qui ſemblent être oppoſez* : Nequaquam minima es. *Nos plus habiles Commentateurs ſe trouvent fort embaraſſez à concilier l'Evangeliſte avec le Prophéte. Pococke réſout facilement cette grande difficulté, par une petite note Rabbinique, qui paroît bien fondée Il y a dans le texte Hébreu du Prophéte le mot* צעיר, *qui ſignifie ordinairement* parvus : *mais Rabbi Jannabius a remarqué dans ſon Dictionnaire Hébreu, qui eſt écrit en Arabe, que ce mot Hébreu a deux ſignifications, qui ſont opposées l'une à l'autre; ce qui eſt confirmé par le Rabbin Tanchuma de Jéruſalem, & par le Gloſſaire Hébreu Arabe.*

Quod hîc dicimus de variis ac nonnunquam oppoſitis vocum Hebraïcarum ſignificationibus, mirum iis non videbitur, qui ſcient idipſum in Arabum linguâ frequentiſſimè contingere. Teſtem habemus R. P. Joſephum Beſſon S. J. qui de eâ linguâ, quæ nunc in Syriâ & Palæſtinâ vulgaris eſt, ſermonem habens in ſecundâ parte Syriæ ſuæ ſanctæ, p. 264. ſic loquitur. *Ici un mot ſignifie ſouvent des choſes contraires; aimer & haïr, faire la*

guerre & la paix, donner & prendre : de sorte qu'il n'est point d'homme sçavant, quelque habile qu'il soit, qui ose expliquer en public un Livre, sans l'avoir prévû avec étude.

Nec est id Hebræis, Arabibusve peculiare. Eædem enim dictiones tàm apud Græcos, quàm apud Latinos interdùm significata habent prorsùs dissimilia, imò & opposita. εἴργω, *includo.* εἴργω, *excludo.* ὄνημι, *juvo*, *vitupero* : undè ὄνητος, *utilis*, *vituperabilis.* τίω, *honoro*, *punio.* πλύνω, *lavo*, *contamino.* κῦδος, *gloria*, *decus.* κῦδος, *convicium*, *probrum* ; sicut apud Hebræos חסד significat similiter *beneficium* & *probrum.* ἄγος, *veneratio*, *scelus.* φάρμακον, *medicamen*, *venenum.* ἀντὶ, *pro* & *contra.* Apud Latinos verò, *tollo*, *deprecor*, *sacer*, *famosus*, *valetudo*, &c. *Præter* etiam significat *outre* & *excepté.* Apud nos verò, *défendre.* Etenim *défendre un Livre*, pro variis circumstantiis, significat *en faire l'apologie*, *ou le prohiber.*

Adjiciendum est conjugationem Hithpael non unicam habere significationem. Vulgò quidem significat actionem agentis in seipsum. Sed insuper in illâ conjugatione verba interdùm illud ipsum significant, quod significant in *Kal.* Non paucæ significationem habent vocis *Niphal*,

funtque verè passiva. Quædam denique quamdam fictionem & simulationem important. Hæc omnia fusiùs infrà exponentur. An ideò triplex quadruplexve fingenda erit conjugatio Hithpael, quarum unaquæque pronuntiatione discernatur ab aliâ?

Ex eo igitur quòd nonnulla verba Hebraïca habent significata diversa & opposita, nullatenus sequitur ea pro diversarum illarum significationum varietate, diversimodè esse pronuntianda & conjuganda.

Aiunt 3°. verba in *Piel* novum significationis gradum acquirere, actionemque suam fortiùs exprimere, quàm in *Kal*.

At merum istud est commentum Rabbinorum, nostræque credulitatis non leve argumentum. Si quæ enim verba sunt quæ actionem suam fortiùs exprimant, id non contingit, quia sunt in conjugatione *Piel*, sed quia id exigunt & innuunt antecedentia & consequentia. Nec aliundè quàm ex istâ locorum exigentiâ norunt, qui Biblis non punctatis usi fuere olim, nuncque utuntur, hujuscemodi verba esse in *Piel*. Atqui, ut cunctis pateet, eâdem viâ possumus pariter nosse verba illa sumenda esse in illâ speciali significatione, quæ verbis *Piel* tribui

solet; id est, actionem suam speciali aliquo modo exprimere.

Idem dicendum de verbis *Pual*.

Verba ista, inquiunt adversarii, significationis sunt passivæ. Ergò differt conjugatio *Pual* à conjugatione *Kal*, quæ activa est.

At cur tot occurrunt verba, quæ in *Kal* utriusque sunt significationis? Consulamus iterùm Buxtorfium. בלל *perfudit & perfusus est.* דקק *comminuit & comminutus est.* הפך *mutavit & mutatus est* זור *comprimere vel comprimi.* חלף *mutavit & mutatus est.* חלש *debilitavit, debilitatus est.* חנף *contaminatus est, & interdùm activè, contaminavit.* חרך *movit, motus fuit.* מלא *compleri, & interdùm activè, complere.* נזה *aspersus fuit, vel activè, aspersit* נקש *illaqueavit vel illaqueatus fuit.* ספה *consumere vel consumi*, &c.

Deindè cur ex adversariorum concessis verba *Poel* indifferenter activa sunt & passiva? Nonne quod illis contingit, æquo jure contingere potest verbis *Kal*?

Præterea norunt omnes non rarò apud Hebræos fieri vocum Enallagen.

Quod spectat conjugationem *Poel*, jamdiu est quod Grammatici peritiores illam ad defectiva *Ain ouau* ablegatunt. Reperiuntur quidem verba nonnulla, quæ in præterito inserunt ו post primam litte-

ram radicalem. At ista insertio sæpè fit absque ullâ necessitate. Deindè adeò rara sunt illa verba (exceptis defectivis *Ain ouau*) ut novam & ab aliis diversam, eorum gratiâ conjugationem constituere supervacaneum videatur.

Colligent Tyrones (qui hujusce objectionis tractationem in aliud tempus differre poterunt non inconsultè) quoties in Lexicis occurrent verba, quæ dicuntur esse in *Piel*, *Pual*, aut *Poel*, eodem modo esse sumenda, ac si dicerentur simpliciter esse in *Kal*.

CAPUT QUINTUM.

De Verborum perfectorum Conjugationibus, & 1°. *de Conjugatione* Kal.

VERBORUM Hebraïcorum alia perfecta sunt, alia imperfecta. Perfecta dicuntur, quæ in conjugando nullam litteram deperdunt. Quæ aliquam aut plures deperdunt, ea dicuntur imperfecta. A perfectis, utpotè facilioribus, ad imperfecta procedendum.

I.

De Conjugatione Kal.

CONTINET hæc conjugatio verba *transitiva*, *intransitiva*, & *communia*. Transitiva, ut מסר *tradidit*. Intransitiva, ut עמר *stetit*. Communia, ut חלף *mutavit & mutatus est*.

Indicativus.

Præteritum.

Gen. fœm.		Gen. masc.		
מסרה	*Tradidit.*	מסר	3 Perſ.	
		מסרת	2	Sing.
		מסרתי	1	
		מסרו	3	
מסרתן		מסרתם	2	Plur.
		מסרנו	1	

Participium *Benoni* ſeu activum.

מוסרה	*Tradens.*	מוסר	Sing.
מוסרות		מוסרים	Plur.

Participium *Paoul* ſeu paſſivum.

מסורה	*Traditus.*	מסור	Sing.
מסורות		מסורים	Plur.

Futurum.

תמסור	*Tradet.* ימסור	3 p.	Sing.
תמסורי	תמסור	2	
	אמסור	1	
תמסורנה	ימסורו	3 p.	Plur.
תמסורנה	תמסורו	2	
	נמסור	1	

Imperativus.

מסורי	*Trade.* מסור
מסורנה	מסורו

Infinitivus.

מסר & מסור *Tradere.*

Gerundia.

במסור
כמסור
למסור
ממסור

II.

Observationes circa Præteritum.

I. OMNES præteriti personæ à tertiâ singulari masculinâ formantur additione istarum litterarum ה , ת , תי , ו , תם , תן , נו , *He tha thi ou them*

than nou, quas præteriti *crementa* vocamus. Deſumta ſunt iſta cremeota à pronominibus trium perſonarum, ut inſpicienti patebit.

II. Tertia ſingularis fœminina ſæpiſſimè crementum ſuum ה mutat io ת. ממרת pro ממרה *tradidit illa*. Quo in caſu à ſecundâ perſonâ loci cooſtructione diſtinguitur.

III. Secunda ſingularis fœminioa ſæpè terminatur in תי. ממרתי pro ממרת *tradidiſti tu fœmina*. Nec mirum. Non enim minùs dicitur אתי *tu fœmina*, quàm את. Immò ipſa ſecuoda ſingularis maſculina deſinit nonnunquam io תי. שלחתי Zach. 9. 11. *dimiſiſti*. עשיתי Ezech. 16. 31. *feciſti*.

IV. E contrario prima perſona ſingularis interdùm deſinit in ת. משיתהו Exod. 2. 10. pro משיתיהו *extraxi eum*. ידעת Job. 42. 2. *cognovi*. Rariſſimè id contingit abſque affixis; quod cùm fit, Amanuenſium linguæ Chaldaïcæ aſſuetorum erratum videtur potiùs, quàm linguæ Hebraïcæ idiotiſmus.

V. Tertia pluralis non raró aſſumit ן *paragogicum* ſeu *addititium*. Iſta additio litteræ ן frequens eſt perſonis omnibus deſinentibus in ו.

Nemini mirum videri debet quòd nonnullæ perſooæ ſenſu tantummodò,

& adjunctis à se invicem distingui possint. Commune vitium est linguis omnibus. Idipsum insuper admittunt Massorетharum asseclæ. Fatetur expressè ipse D. Guarinus Grammaticæ suæ pag. 321. personas quasdam etiam cum punctis, *solo sensu ab aliis distingui*. Non est ergò incommodum illud nostræ Methodo peculiare.

III.

Observationes circa Participium activum seu Benoni.

I. PARTICIPIUM istud, uti & alia omnia, eodem modo flectitur ac nomina adjectiva, ope crementorum *im e outh*, ות ה ים.

II. A præterito formatur, inserendo ו post primam litteram radicis. מוסר, מסר. Omittitur tamen sæpissimè illud ו, tuncque Benoni à Præterito nonnisi loci sensu distinguitur.

III. Cùm pronomen participio adjungitur, non ampliùs per participium reddendum est, sed per tempus præsens, ut in subjectâ tabellâ exprimitur.

היא מוסרה	הוא מוסר	*Tradit.*
את מוסרה	אתה מוסר	*Tradis.*
אני מוסרה	אני מוסר	*Trado.*
הן מוסרות	הם מוסרים	*Tradunt.*
אתן מוסרות	אתם מוסרים	*Traditis.*
אנחנו מוסרות	אנחנו מוסרים	*Tradimus.*

V. Sæpè participium Benoni accipitur ſubſtantivè pro nomine verbali, abſque ullâ temporis deſignatione. מוסר *Traditor.* שומר *Cuſtos.* שופט *Judex.* רועה *Paſtor.* אוהב *Amicus.* Ampliùs in Syntaxi.

I V.

Obſervationes circa Participium Paſſivum ſive Paoul.

I. HOc participio carent verba intranſitiva, ut docet vel ipſa rei natura. A verbo *ſto*, fit quidem participium *ſtans*, ſed non *ſtatus.* Si quandoque occurrit, nomen eſt verbale.

II. Formatur à præterito, inſerendo ו ante ultimam radicis litteram. מסר *tradidit*; מסור *traditus.* Frequenter tamen omittitur illud ו: quo in caſu à præterito & Benoni ſolâ loci exigentiâ diſtinguitur. הרג *interfecit*, *interficiens*, *interfectus.*

III. Sæpè accipitur ſubſtantivè pro no-

mine verbali, absque ullâ temporis signi-
ficatione זכור *memor*. שכון *habitator*. ערום
astutus, &c. Iterùm in Syntaxi.

V.

Observationes circa Futurum.

I. FUTURUM à præterito formatur, inserendo ו ante ultimam radicis litteram; quod tamen sæpissimè abest.

II. Formantur autem personæ futuri 1°. ope quatuor istarum litterarum נ, ת, י, א *Aithan*, à fronte positarum, quas idcircò *augmenta* futuri vocamus. 2°. Ope trium istorum crementorum נה, ו, י, quæ, ut jam notatum est, ex pronominibus secundæ & tertiæ personæ desumta sunt, formantque vocabulum ינה *Ioune*.

III. Personæ futuri, quæ cremento carent, sæpissimè in fine assumunt ה paragogicum. אמסרה *tradam*, pro אמסר.

IV. Quæ verò desinunt in ו, non,rarò, ut jam dictum est, assumunt ן paragogicum. ימסרון *tradent*, pro ימסרו.

V. Eadem additio fit in personis desinentibus in י. תמסרין *trades tu fœmina*, pro תמסרי. מה תחילין Isa. 45. 10. *Quare parturis*. תתחמקין Isa. 31. 22. *circuibis*. תשתכרין 1. Sam. 1. 14. *ebria eris*.

VI. E contrario quæ desinunt in נה, id est, secunda & tertia pluralis fœmi-

ninæ, sæpissimè deperdunt illud ה finale. תמסרן pro תמסרנה *tradetis*. תלדן Gen. 30. 39. pro תלדנה *pepererunt*.

VII. Interdùm istæ personæ desinentes in נה, desinunt simpliciter in ו. תמסרו pro תמסרנה *tradent fœminæ*.

Idque contingit 1°. ante affixa. תחשבוני Job. 19. 15. *reputabunt me*. 2°. etiam sine affixis. אם תעירו Cant. 2. 7. *Filiæ Jerusalem, ne excitetis*.

VIII. Jam notatum est futuri quasdam personas, eas præsertim, quibus Imperativus caret, poni loco Imperativi. יהי אור Gen. 1. 3. *Fiat lux*. עוף יעופף ibid. 20. *Volatile volet*.

IX. Reperiuntur tertiæ personæ fœmininæ futuri, cum cremento fœmininorum, & masculinorum augmento; id est, quæ terminantur quidem in נה, sed incipiunt per י loco ת. ויחמנה Gen. 30. 38. *& incaluerunt oves*. יעמדנה Dan. 8. 22. *stabunt*. וישרנה 1. Sam. 6. 12. *& rectà iverunt illæ*. Exempla rarissima, quæ regulam non faciunt, nihilque difficultatis afferunt iis qui semel moniti sunt. Ortum ea ducere ex Arabibus asserit Buxtorfius in Concordantiis, *verbo* ישרנה.

VI.

VI.

Observationes circa Imperativum.

I. IMPERATIVUS à præterito formatur, inserendo ו ante ultimam radicis litteram, quod tamen abest frequentissimè.

II. Formantur autem personæ imperativi ope crementorum נה, ו, י.

III. Persona secunda imperativi singularis masculina, non rarò assumit ה paragogicum. מסרה *trade*, pro מסר.

IV. Secunda pluralis fœminina interdùm abjicit suum ה finale. שמען קלי נשי למך Gen. 4. 23. *Audite vocem meam, uxores Lamech.* שמען pro שמענה

V. *Infinitivus & imperativus semper similes sunt, & sensu tantùm distinguuntur.* Ita D. Guarinus pag. 137. suæ Grammaticæ; quod notandum. Loquitur enim de similitudine non tantùm quoad characteres, sed etiam quoad puncta.

VII.

Observationes circa Infinitivum.

I. FORMATUR infinitivus à præterito ante ultimam radicis litteram inserendo ו, quod tamen sæpissimè abest. מסר *tradidit.* מסור *tradere.*

II. Sæpè assumit ה paragogicum. מסרה *tradere*, & illud ה non rarò mutatur in ת. קרבת אלהים לי טוב Psal. 73. 28. *Appropinquare Deo mihi bonum.* Maximè cum affixis. בקרבתם Exod. 40. 32. *In appropinquare eos ad altare.*

III. Non rarò gerit vices nominis substantivi. אתה ידעת שבתי , וקומי Psal. 139. 2. *Tu cognovisti sedere meum, & surgere meum.* שבתך , וצאתך , ובואך ידעתי Isa. 37. 28. *Sedere tuum, & egredi tuum, & ingredi tuum novi.*

IV. Usurpatur interdùm loco Gerundii. אכל תאכל *comedendo comedes.* Gen. 2. 16. סקל יסקל Exod. 19. 13. *lapidando lapidabitur.*

VIII.

Observationes circa Gerundia.

GERUNDIA formantur ex infinitivo, præfixâ aliquâ ex litteris ב , כ , ל, מ, *Becalam.* Pro quarum numero fiunt Hebræis Gerundia quatuor multiplicis usûs & significationis.

ב quæ plerumque significat *in*, format gerundium in *do.* במסר *in tradendo.* Quod gerundium sæpiùs reddendum est per *cùm*, *quando*, *dum*, cum subjunctivo: quandoque per *postquam*, *antequam*, *quia*, &c. Interdùm per ablativum absolutum. Exempla.

בבוא אליו נתן הנביא Psal. 51. 2. *In venire, in veniendo ad ipsum Nathanem Prophetam. Veniente ad ipsum Nathane Prophetâ Cùm veniret, cùm venisset, cùm venit, postquàm venit*, &c.

בשענך על מלך ארם 2. Paral. 16. 7. *In inniti te*, id est, *quia innixus es super Regem Aram.*

בבואו מפדן ארם Gen. 33. 18. *In veniendo eum de Padan Aram*; id est, *postquàm reversus esset de*, &c.

בהקבץ עמים Psal. 102. 23. *In congregari populos*; id est, *cùm congregati fuerint populi.*

בהבראם Gen. 2. 4. *In creari ea*; id est, *dum creata sunt.*

כ Quæ idem est cum כאשר, & sæpiùs significat *secundum*, format gerundium à præcedenti non multùm diversum, illudque reddendum aut per ablativum absolutum, aut per subjunctivum, præcedente *cum*, *postquam*, *antequam*, aut aliâ aliquâ simili conjunctione, juxta locorum exigentiam.

ויהי כהרימי קלי Gen. 39. 18. *Et fuit secundum extollere me vocem meam*; id est, *extollente me vocem meam*, aut *cùm extollerem*, vel *cùm extulissem.*

כשכב ארוני המלך עם אבותיו 1. Reg. 1 21. *Secundum occumbere*, id est, *cùm occubuerit Dominus meus Rex cum patri-*

bus suis ; seu, *mortuo Rege*, &c.

כבוא השמש Deut. 24. 13. *Cùm occubuerit sol, occidente sole, antequàm occumbat sol.*

Non raró confunduntur hæc duo gerundia, tùm ob significationis, tum ob litterarum ב & כ affinitatem.

ל quæ utpotè diminutivum præpositionis אל, in usu communi significat *ad*, format gerundium in *dum*. למסר *ad tradendum* ; quod est reddendum per subjunctivum, præeunte aliquâ ex istis conjunctionibus, *ut*, *cum*, *donec*, *usquedum*, *postquam*, &c.

לא יגשו אלי לכהן לי Ezech. 44. 13. *Non accedent ad me ad fungendum Sacerdotio mihi* ; id est, *ut fungantur Sacerdotio.*

Deut. 10. 12. *Et nunc quid Dominus petit à te*, כי אם ליראה את יהוה *nisi ad timendum* ; id est, *nisi ut timeas Dominum.*

ויהי השמש לבוא Gen. 15. 12. *Et fuit sol ad occumbendum*, id est, *cùm occumberet sol.*

Vertendum etiam est interdùm per gerundium in *di*. עת לבכות, ועת לשחוק Eccl. 3. 4. *Tempus flendi, & tempus ridendi.*

Interdùm per gerundium in *dum*, absque præpositione. מה לעשות לך 2. Reg. 4. 13. *Quid faciendum tibi?*

Nonnunquàm etiam per gerundium in *do*, absque præpositione, aut per participium. וידבר יהוה אל משה לאמר *Et locutus est Dominus ad Moysen, dicendo*, vel *dicens*.

Interdùm simpliciter per infinitivum. Jud. 19. 10. *Noluit vir ille* ללון *pernoctare*. 2. Sam. 14. 10. *Non addet ultra* לגעת בך *tangere te*.

Nonnunquam infinitivus, præposito ל, ut nomen substantivum usurpatur. 2. Par. 16. 13. *Et mortuus est anno quadragesimo primo* למלכו *regni sui*

מ quæ diminutivum est præpositionis מן, & solet significare *à*, format gerundium in *do*, cum præpositione *à*. ממסר *à tradendo*: idque reddendum sæpissimè per subjunctivum, præcedente particulâ *ne*.

וימאסך ממלך 1. Sam. 15. 26. *Et contemsit te à regnando*, id est, *ne regnes*.

Nubibus mandabo מהמטיר *à pluendo*, id est, *ut non pluant super eam imbrem*. Isa. 5. 6.

סגר כל בית מבוא Isa. 24. 10. *Clausa omnis domus ab intrando*, id est, *ne quis ingrediatur*.

טח מראות עיניהם ; מהשכיל לבתם Isa. 44. 18. *Obduxit à videre oculos eorum; ab intelligere corda eorum*: id est, *obduxit oculos eorum, ne videant; corda eorum ne intelligant*.

שמר שבת מחללו Isa. 56. 2. *Custodiens Sabbathum à polluendo illud* ; id est, *ne polluat illud.*

Videbitur in Syntaxi gerundia activa sæpè significationem habere passivam.

CAPUT SEXTUM.

De Conjugatione Niphal.

I.

Conjugatio Niphal.

CONTINET hæc conjugatio non tantùm verba transitiva passiva priori conjugationi *Kal* respondentia, ut מסר *tradidit*, נמסר *traditus est*, sed etiam alia quædam sub formâ passivâ significationem activam habentia, quæ ideò *deponentia* dici possunt. נשבע *juravit.* נלחם *pugnavit.* נדבר *locutus est*, &c.

Notant enim hic Grammatici generalem hanc esse regulam, ut verba quæ in *Kal* non sunt in usu, in quâcunque aliâ usurpentur conjugatione, eamdem significationem habeant, quam haberent in *Kal.*

Notant insuper verba verè activa &

usitata in *Kal*, in hac conjugatione habere nihilominus interdùm significationem activam. כי באש יהוה נשפט Isa. 66. 6. *Quia Dominus in igne judicat.* הנני נשפט אותך Jer. 2. 35. *Ecce ego judicans te.* נשברתי את לבם Ezech. 6. 9. *Contrivi cor eorum.* אז נדברו Malach. 3. 16. *Tunc locuti sunt.*

Notant denique conjugationem hanc interdùm tribuere verbis significationem reciprocam; ita ut idem significent ac si essent in conjugatione *Hithpael.* לא נשמר 2. Sam. 20. 10. *non custodivit se, non attendit sibi.* נטמאו Levit. 18. 24. *polluerunt se.* לא יטמא Levit. 21. 1. *Non polluet se.* הזכו Isa. 1. 16. *mundate vos, mundi estote*, &c.

Indicativus.

Præteritum.

Fœm.	Masc.		
נמסרה	נמסר	3 p.	Sing.
	נמסרת	2	
	נמסרתי	1	
	נמסרו	3	Plur.
נמסרתן	נמסרתם	2	
	נמסרנו	1	

Benoni.

נספרה	נספר		
נספרות	נספרים		

Futurum.

תספר	יספר	3	
תספרי	תספר	2	Sing.
	אספר	1	
תספרנה	יספרו	3	
תספרנה	תספרו	2	Plur.
	נספר	1	

Imperativus.

הספרי	הספר
הספרנה	הספרו

Infinitivus.

הספר
בהספר
כהספר
להספר
מהספר

II.

Observationes circa Niphal.

I. CONIUGATIO *Niphal*, ut videre est, à conjugatione *Kal* cre-

mentis, id est, terminatione non differt, sed solo augmento characteristico נ.

II. Augmentum istud locum habet præcipuè in præterito, & participio, nunquàm in futuro, nisi fortè Ezech. 9. 8. per Amanuensis, ut pluribus placet, errorem. ונאשאר pro ואשאר *relictus sum.*

III. Locum etiam habet in Imperativo & Infinitivo, sed raró. נכסף Gen. 31. 30. *desiderando.* In istis duobus modis littera ה ponitur loco נ.

IV. In hac conjugatione littera ו inseritur interdùm ante ultimam נחתום *signatus est.* נהפוך *conversus est.* נלחום *pugnare.* נשאול *poscere.* נשלוח *mitti.* נעתור *exorari*, &c.

V. Præteritum & participium protsùs similia sunt; facilè tamen loci exigentiâ distinguuntur.

VI. Futurum simile est futuro *Kal*, & ab eo solâ loci exigentia distinguitur.

VII. Tria gerundiâ ל, כ, ב, excludunt nonnunquàm litteram ה characteristicam infinitivi. במסר pro בהמסר *cùm traderetur.* בעטף Thren. 2. 10. pro בהעטף *cùm operiretur.*

CAPUT SEPTIMUM.

De Conjugationibus Hiphil & Hophal.

I.

De Conjugatione Hiphil.

CONJUGATIONIS *Hiphil* duplex est characteristica, quâ à conjugatione *Kal* distinguitur: ה in vocis principio, & י ante ultimam. מסר *tradidit.* המסיר *tradere fecit.* Hiphil.

Verba quæ in *Kal* activa erant, simplicemque actionem significabant, hîc dupliciter activa sunt, duplicemque actionem exprimunt. אכל *comedit.* האכיל *comedere fecit, cibavit.* שמע *audivit.* השמיע *audire fecit.* Verba igitur in hâc conjugatione non tantùm actionem, sed & actionis causam & auctorem exprimunt.

Verba quæ in *Kal* neutra erant & intransitiva, hîc activa seu transitiva fiunt. למד *didicit.* הלמיד *discere fecit, docuit.* שכב *jacuit.* השכיב *jacere fecit, collocavit.* ברח *fugit.* הבריח *fugere fecit, fugavit.*

Sunt tamen in hâc conjugatione verba, quæ nullum novum significationis gra-

dum acquirunt. שלך *projecit.* השליך *idem.* אזן *aurem præbuit*, *attendit.* האזין *idem.* נכה *percussit.* הכה Hiphil *idem.* חרש *siluit.* החריש *idem.*

Quædam transitivam simul & intransitivam significationem habent. השכיל *intellexit*, & *intelligere fecit.* הבאיש *fœtuit*, & *fœtidum reddidit.* הקריב *appropinquavit*, & *appropinquare fecit.* הלבין *albuit*, & *album reddidit.*

Quædam restant intransitiva. השכים *manè surrexit* האדים *rubuit.* הזקין *senuit.*

Imò, inquit D. Guarinus Grammat. p. 133. *verba quædam in hac conjugatione passivè sumuntur.* כל ימי הזירו Num. 6. 6. *omnibus diebus separari eum.* Non minùs congruè fortè diceretur infinitivum הזיר eo loci sumi, uti sæpissimè fit, pro nomine verbali, *separare*, pro *separatione*, ut sensus sit, *omnibus diebus separationis suæ.*

Lectores nostros non pigeat observare in textu Græco versioneque Latinâ tàm veteris quàm novi Testamenti, plurima verba significationem habere verborum *Hiphil.* 2. Cor. 2. 14. *Deo autem gratias, qui semper triumphat nos* θριαμβεύοντι ἡμᾶς *in Christo Jesu*: id est, qui semper nos facit triumphare. Verbum αὐξάνω significat propriè *cresco.* At 1. Cor. 3. 6. significat *facere crescere*, *incrementum dare. Ego plantavi*, *Apollo rigavit*, *Deus autem*

incrementum dedit. ἀλλ' ὁ Θεὸς ηὔξανεν. ἀνατέλλειν propriè *oriri*. Sed Math. 5. 45. significat *facere oriri*. *Ut sitis filii Patris vestri, qui solem suum* ἀνατέλλει *oriri facit super justos*, &c. κατέπαυσεν propriè *requievit*, ut Heb. 4. 10. At eodem Capite, v. 8. significat *fecit requiescere*, *requiem præstitit*. *Nam si eis Jesus* κατέπαυσεν *requiem præstitisset*. Rom. 8. 26. *Spiritus postulat pro nobis*, id est, *postulare nos facit gemitibus inenarrabilibus*. Mich. 7. 18. *Deus qui transis*, id est, transire facis, seu aufers, *peccatum hæreditatis tuæ*. Psal. 52. 7. *Emigrabit te*, id est, emigrare te faciet, *de tabernaculo tuo*. Math. 24. 36. *De die autem illâ nemo scit, nisi solus Pater*. id est, nullius est indicare momenta, quæ Pater posuit in suâ potestate, &c.

Indicativus.

Præteritum.

Fœm.	Masc.		
הסירה	הסיר	3	
	הסרת	2	Sing.
	הסרתי	1	
	הסירו	3	
הסרתן	הסרתם	2	Plur.
	הסרנו	1	

Benoni.

Sing.	ממסיר	ממסירה
Plur.	ממסירים	ממסירות

Paoul.

Sing.	ממסר	ממסרה
Plur.	ממסרים	ממסרות

Futurum.

	3	ימסיר	תמסיר
Sing.	2	תמסיר	תמסירי
	1	אמסיר	
	3	ימסירו	תמסירנה
Plur.	2	תמסירו	תמסירנה
	1	נמסיר	

Imperativus.

המסיר	המסירי
המסירו	המסירנה

Infinitivus.

המסיר
בהמסיר
כהמסיר
להמסיר
מהמסיר

II.

Observationes circa Conjugationem Hiphil.

I. HUjus conjugationis characteristica י in præterito reperitur solummodò in tertiis personis. Reliquæ ergò à personis *Hophal* solâ loci exigentiâ distinguuntur, ut mox patebit.

II. Interdùm abest illud י ab ipsis tertiis personis præteriti. הילל Jerem. 47. 2. *& ejulabit.* ־חושע Zach. 12. 7. *& servabit.*

III. Participium utrumque מ assumit à capite, loco ה, quod est alterum hujus conjugationis characteristicum. *Benoni* nonnunquam deperdit י, sicque non differt à *Paoul.* מעזר 2. Par. 28. 23. pro מעזיר *adjuvans.*

IV. Characteristicum ה locum non habet in futuro.

V. Interdùm characteristicum י ab ipso futuro abest. ולא יבטח אתכם 2. Reg. 18. 30. *& ne sperare faciat vos.* יבטח pro יבטיח. אל תשמע Judic. 18. 25. *Ne audire facias.* תשמע pro תשמיע. Hoc in casu futurum *Hiphil* nonnisi loci exigentiâ distingui potest à futuris *Kal*, *Niphal*, & *Hophal*.

VI. Illud idem י abest interdùm ab Imperativo & Infinitivo. הרחק Job. 13. 21. *procul amove.* האזנה Gen. 4. 23, *Audite.*

השכם Jer. 7. 13. *manè ſurgendo.* השלך Jer. 22. 19. *projiciendo.* Tunc duo illi modi ſolâ loci exigentiâ diſtinguuntur ab Imperativis & Infinitivis *Niphal* & *Hophal.*

VII. Infinitivus ante gerundia בכלם interdùm deperdit ſuum ה characteriſticum. לסתיר Iſa. 29. 15. *ad abſcondendum.* לשבית Amos. 8. 4. *ad ceſſare faciendum.* בעשר Nehem. 10. 38. *in decimando.*

VIII. Illud idem ה abeſt quandoque ab Imperativo. שיח Job. 12. 8. *loquere.* שיחו Jud. 5. 10. *loquimini.*

III.

De Conjugatione Hophal.

CONJUGATIO *Hophal* unicam vel duplicem paſſionem ſignificat, pro ratione conjugationis activæ *Hiphil*, cui reſpondet. Unicam, ut השכב *factus eſt jacere.* Duplicem, ut האכל *factus eſt comedi.* Legitur הראית Exod. 26. 30. *Factus es videre*, non videri.

Indicativus.

Præteritum.

Fœm.	Maſc.		
הפסרה	הפסר	3	
	הפסרת	2	Sing.
	הפסרתי	1	

	המסרו	3	
המסרתן	המסרתם	2	Plur.
	המסרנו	1	

Benoni.

המסרת	המסר
המסרות	המסרים

Paoul.

Idem ac Paoul *Hiphil.*

Futurum.

Idem ac Futurum *Niphal.*

Imperativus.

Deest.

Infinitivus.

Idem ac Infinitivus *Niphal.*

Characteristica hujus conjugationis est ה à fronte dictionis.

CAPUT OCTAVUM.

De Conjugatione Hithpael.

A Cæteris facillimè secernitur hæc conjugatio : habet enim הת pro

charactere distinctivo. מסר *Kal.* התמסר *Hithpael.*

Jam dictum est verba in hâc conjugatione significationem habere reflexivam, seu significare actionem agentis in seipsum. מסר *tradidit* התמסר *tradidit seipsum.*

Sunt tamen verba non pauca, quæ in *Hithpael* aliam habent significationem.

Nam 1°. illud ipsum significant quod significant in *Kal*; undè fit ut quædam verè activa sint, quædam neutra. הלך *ambulavit.* התהלך *idem.* פלל *oravit.* התפלל *idem.* נבא *prophetavit.* התנבא *idem.* חנן *deprecari.* התחנן *idem.* בשש *erubuit.* התבשש *idem.* ולא יתבששו Gen. 2. 25. *Et non erubescebant.* אדם *rubere* התאדם *idem.* Prov. 23. 3. *Ne respicias vinum.* כי יתאדם *cùm rubuerit in calice.* אנן *plangere, lamentari.* התאנן *idem* מה יתאונן אדם חי Thren. 3. 39. *Cur lamentatur homo vivens?* &c.

2°. Non pauca verè passiva sunt, idemque significant quod in *Niphal.* ברך *benedixit.* התברך *benedictus est.* והתברכו בזרעך Gen. 22. 18. *& benedicentur in semine tuo.* Hinc Gen. 28. 14. pro והתברכו legitur ונברכו in *Niphal.* התפקדו Num. 2. 33. *numerati sunt.* וישתכחו Eccl. 8. 10. *oblivioni traditi sunt.* התפרקו Ezech. 19. 12. *fracti sunt.* Nec est longè petita ista significatio passiva, cùm apud Chaldæos & Syros conjugatio *Hithpael* verè sit passiva, &

apud eos non reperiatur conjugatio *Niphal*. Indè fortassè est, quòd in textu Græco novi Testamenti reperiantur passiva nonnulla cum significatione *Hithpael*. 1. Cor. 7. 10. *Iis qui matrimonio juncti sunt, præcipio uxorem à viro* μὴ χωρισθῆναι *non separari*, id est, non separare seipsam. & v. 11. *Quòd si* χωρισθῇ *separaverit se*, &c.

3°. Nonnulla fictionem quamdam & simulationem significant: cujus rei duplex habetur exemplum in unico versu Prov. 13. 7. יש מתעשר, ואין כל; מתרושש והון רב. Ad verbum: *Est se faciens, vel simulans divitem, & nihil: se faciens pauperem, & divitiæ multa*. והתחל 2. Sam. 13. 5. *Et finge te ægrotum*. ויצטירו Jos. 9. 4. *Et legatos se finxerunt*.

Indicativus.

Præteritum.

Fœm.	Masc.		
התמסרת	התמסר	3	Sing.
	התמסרת	2	
	התמסרתי	1	
	התמסרו	3	Plur.
התמסרתן	התמסרתם	2	
	התמסרנו	1	

Benoni.

מתמסרה	מתמסר
מתמסרות	מתמסרים

Futurum.

תתמסר	יתמסר
תתמסרי	תתמסר
	אתמסר
תתמסרנה	יתמסרו
תתמסרנה	תתמסרו
	נתמסר

Imperativus.

התמסרי	התמסר
התמסרנה	התמסרו

Infinitivus.

התמסר
בהתמסר
כהתמסר
להתמסר
מהתמסר

I. Littera ה prima conjugationis hujus characteristica paucissimis quibusdam in locis mutatur in א. Sed de eâ observatione fusiùs infrà, cap. 23. *de Chaldaïsmis textûs Hebraici.*

II. Littera ה secunda conjugationis hujus characteristica præcedit semper primam radicis litteram, exceptis verbis quæ incipiunt ab aliquâ ex his quatuor litteris ש, צ, ס, ז, *za sa tsa ss*.

Verba enim quæ incipiunt à ש aut ס, transponunt rejiciuntque illud ה post primam radicis suæ litteram. הסתבל *oneravit se*, pro התסבל, à verbo סבל *onerare*. השתמר *custodivit se*, pro התשמר, à verbo שמר *custodire*. התשוטטנה Jerem. 49. 3. *Cursitate, ô mulieres*, nihil transponit.

Quæ incipiunt à צ, non tantùm transponunt rejiciuntque illud ה post primam radicis suæ litteram, sed illud insuper mutant in ט. נצטדק Gen. 44. 16. *justificabimus nos*, pro נתצדק, à verbo צדק *justum esse*. ויצטירו Jos. 9. 4. *& finxerunt se legatos*, à verbo ציר.

Quæ verò incipiunt à ז, dicuntur mutare ה in ד. Nullum tamen occurrit exemplum in sacro textu: sed est illa mutatio frequens apud Chaldæos & Syros.

III. Aufertur interdùm, juxta quosdam, littera ה secunda hujus conjugationis characteristica, ante litteras ת, ט, ז, ד ne duæ litteræ ejusdem soni aut affinis se sequantur. Id factum, aiunt, ex imitatione Chaldæorum & Syrorum, apud quos hoc in casu frequens est ista elisio. In rei testimonium adducunt sequentia.

loca. הדשנה Isa. 34. 6. *impingua te*, pro התדשנה. ארמה Isa. 14. 14. pro אתדמה *similis fiam*. ארדה Isa. 38. 15. pro אתדדה *vagabor*. אדדם Psal. 42. 5. pro אתדדם *faciam eos incedere*. הזכו Isa. 1. 16. pro התזכו *mundate vos*. הטמאה Deut. 24. 4. *polluit se*, pro התטמאה. Sed re examinatâ, assertum istud videtur carere sufficienti fundamento. Nam 1°. הדשנה juxta Buxtorfium in Concordantiis, est in *Hophal*, & nihil vetat. 2°. ארמה potest esse futurum *Niphal*. 3°. ארדה & אדדם semel tantùm occurrunt in sacro textu, & tàm possunt esse in *Niphal*, quàm in *Hithpael*. 4°. הזכו potest esse in *Niphal*. 5°. Denique הטמאה potest esse in *Hophal*. Nulla ergò ratio couvincit illa verba esse in *Hithpael*.

CAPUT NONUM.

De Verbis imperfectis seu defectivis in genere.

VERBA *imperfecta*, seu *defectiva*, item *irregularia* & *anomala* dicimus ea, quæ in conjugando unam aut alteram radicis suæ litteram deperdunt. Quæ unam tantùm deperdunt, ea defectiva simpliciter; quæ verò duas,

ea dupliciter defectiva vocamus.

Non raró more perfectorum flectuntur; quo in casu non minùs facile est ea discernere ac interpretari, quàm perfecta.

Defectivorum simplicium tres sunt species. Quæ primam radicis litteram deperdunt, primam; quæ secundam deperdunt, secundam; quæ tertiam, ea tertiam speciem constituunt.

Usus obtinuit (& fluit ab Arabibus, teste Morino, lib. 2. Exercit. Biblic. exercit. 18. n. 18. p. 537.) ut verba primæ speciei vocentur *defectiva Phe*; secundæ, *defectiva Ain*; tertiæ, *defectiva Lamed*. Ratio est quòd Grammatici olim verbo פעל pro paradigmate conjugationis uterentur, sicut Latini utuntur verbo *amo*. Cùm autem in illâ radice פ primum locum teneat, ע secundum, ל tertium; hinc factum est ut prima littera cujuslibet verbi aut radicis constantis tribus litteris, dicta sit פ, secunda ע, & tertia ל.

CAPUT DECIMUM.

De Defectivis Phe.

IN hâc defectivorum classe ponimus verba omnia, quæ incipiunt per litteras י & נ; id est, omnia verba פי *Phe iod*, & פנ *Phe noun*.

Reponuntur & à quibusdam verba פא *Phe aleph*, id est, incipientia ab א; & quædam פה *Phe he*, & פל *Phe lamed*, id est, incipientia per ה & ל. De singulis ordine dicendum.

I.

De Defectivis פי Phe iod, *&* פנ *Phe noun.*

A Perfectis non differunt hæc verba, nisi quòd primam suam litteram interdùm amittant. Quibus verò temporibus ac modis eam amittant, docebunt tabulæ sequentes. In iis prima tantummodò cujusque temporis ac modi vox subjicitur, in quâ stat tota difficultas, cùm eâ datâ, facile sit cæteras formare, juxta exemplar verborum perfectorum.

Kal.

Fudit.	Formavit.	Habitavit.	
נסך	יצר	ישב	Præt.
נוסך	יוצר	יושב	Ben.
נסוך	יצור	ישוב	Paoul.
יסך	יצר	ישב	Fut.
סך	צר	שב	Imp.
סכת	צרת	שבת	Inf.

Prætetitum duoque participia integra sunt. Futurum, Imperativus, & Infinitivus defectiva, sed non semper. Interdùm enim primam radicis suæ litteram retinent. Exempli causâ, à radice יחל *expectavit*, invenitur futurum ייחל *expectabit*. Mich. 5. 7. A radice ישן *dormivit*, אישן *dormiam*. Psal. 3. 6. ויישן Gen. 2. 21. *Et dormivit*. וייצר Gen. 2. 7. *Et formavit*. יירש Gen. 15. 4. *Hæreditabit*. Et plurima alia, quæ cùm nihil difficultatis habeant, inutile est fusiùs enumerare.

Infinitivus assumit ת post ultimam. נטע *plantavit*, נטעת *plantare*. Ezech. 17. 10. נגש *accessit*, גשת Num. 8. 19. *accedere*. Interdùm ה. ידע *scivit*, דעה *scire*. Exod. 2. 4. ירד *descendit*, רדה Gen. 46. 3. *descendere*. Nonnunquàm absque illis litteris reperitur. ישב *habitavit*. שב Jerem. 42. 10. *habitare*. En ergò tres hujus Infinitivi formæ.

formæ. Prima שב vel שוב, quod idem eſt: altera שבה, addito ה paragogico: tertia שבת, illo ה mutato in ת, fortaſſe ad Euphoniam.

Reperitur & quarta hujus Infinitivi forma, perfectam & imperfectam complectens. יכולת *poſſe*, pro כלת Num. 14. 16. à radice יכל. יבושת Gen. 8. 7. *exſiccari*, à radice יבש.

Habetur Gen. 40. 20. & Ezech. 16. 4. הולדת *naſci*, pro לדת, à radice ילד. Sed Infinitivus iſte compoſitus eſt ex formis *Kal* & *Hophal*.

Niphal.

Fuſus eſt.	Formatus eſt.	Habitatus eſt.	
נסך	נצר	נושב	Præt.
נסך	נצר	נושב	Ben.
יגסך	ייצר	יושב	Fut.
הנסך	היצר	הושב	Imp.
הנסך	היצר	הושב	Inf.

Conjugationis hujus anomalia è diametro diſcrepat ab anomaliâ conjugationis Kal. Etenim in Kal præteritum & participia perfecta erant, cætera defectiva. Hîc defectiva ſunt præteritum & Benoni tantummodò, cætera perfecta ſunt.

Obſervandum accuratè pleraque verba

Phe iod, in Niphal, Hiphil, & Hophal, suum י radicale convertere in ו. Quin etiam verbum יכל *potest*, suum י radicale convertit in ו, in futuro Kal. היוכל Psal. 78. 19. *Numquid poterit?*

Hiphil.

Fundere fecit.	Formare fecit.	Habitare fecit.	
הסיך	הציר	הושיב	Præt.
מסיך	מציר	מושיב	Ben.
מסך	מצר	מושב	Paoul.
יסיך	יציר	יושב	Fut.
הסיך	הציר	הושב	Imp.
הסיך	הציר	הושב	Inf.

Tota hæc conjugatio defectiva est. Interdùm tamen perfecta est, retinetque ubique primam suam litteram, præterquam in *Paoul.* איסירם Osè. 7. 12. *castigabo eos.* איליל Jer. 48. 31. *ejulabo.* אימנה Gen. 13. 9. *dexteram petam.* מישׂיבים Jud. 19. 22. *exhilarantes.*

Notandum insuper contra regulam traditam cap. 7. §. 2. n. 4. quâ dictum est in conjugatione *Hiphil*, characteristicam ה locum non habere in futuro; quædam verba י ה in eâ conjugatione assumere interdùm ה post formativas seu augmenta futuri. Quo in casu minor est in his verbis discernendis difficultas; quàm in aliis.

יהושיע 1. Sam. 17. 47. & Psal. 116. 6. *salvabit.* יהילילו Isa. 52. 5. *ululabunt.* יהודה Nehem. 11. 17. *confitebitur.* יהודוך Psal. 45. 18. *confitebuntur tibi.* Videbitur infrà hunc ritum ad Chaldaismum vergere.

Hophal.

Factus est fundere.	Factus est formare.	Factus est habitare.	
הסך	הצר	הושב	Præt.
הסך	הצר	הושב	Ben.
יסך	יצר	יושב	Fut.
הסך	הצר	הושב	Inf.

Hæc quoque conjugatio tota defectiva est.

Hithpael.

Perfecta est conjugatio *Hithpael* in omnibus verbis פ׳י & פ׳נ.

Reperitur tamen Exod. 2. 4. תתצב *stetit*, pro תתיצב, à radice יצב

II.

De Defectivis פ״א.

Sæpe primam radicis suæ litteram deperdunt in primâ personâ singulari futuri. אמר Gen. 24. 14. *dicam*, pro אאמר, à radice אמר *dicere.* אבידה Jerem. 46. 8. pro אאבידה *perdam.* אזין Job. 32. 12. pro

אאזין *attendam* אהבם Ose. 14. 5. pro אאהבם *amabo eos.* ואחר Gen. 32. 5. pro ואאחר *moratus sum.*

Eamdem litteram deperdunt in aliis futuri personis, sed rariùs. יהל Isa. 13. 20. pro יאהל *tentoria figet.* ירב 1. Sam. 15. 5. pro יארב *insidiabitur.* ותזרני 2. Sam. 22. 40. pro ותאזרני *& accinxisti me.* ותחז 2. Sam. 20. 9. pro ותאחז *& apprehendit.* תחד Isa. 14. 20. & Gen. 49. 6. pro תאחד *unieris.* תמרו 2. Sam. 19. 14. pro תאמרו *dicetis.* ימרוך Psal. 139. 20. pro יאמרוך *loquentur de te, obloquentur tibi.* ותפהו 1. Sam. 28. 24. pro ותאפהו, ab אפה *& coxit eum.*

Hanc eamdem litteram deperdunt in Benoni & aliis, sed rariùs adhuc. מזין Prov. 17. 3. pro מאזין *auribus percipiens.* מלפני Job. 3. 11. pro מאלפני *instruens me.* להכיל Ezech. 21. 28 pro להאכיל *ad consumendum.* מכלת 1. Reg. 5. 11 pro מאכלת, ab אכל *cibus.* מסרת Ezech. 20. 37. *vinculum*, ab אסר.

In reliquis hæc verba non differunt à perfectis.

III.

De Defectivis ה פ.

EX verbis ה פ solum הלך dicitur imperfectum à quibusdam. Nobis perfectum videtur. Vocabula autem Scrip-

turæ, in quibus verbûm הלך dicitur privari suo ה, dicenda sunt potiùs descendere ab usitato ילך ejusdem omninò significationis, quod reipsâ imperfectum est, conjugaturque ut alia verba פ׳ י.

IV.

De Defectivis פ׳ ל.

EX Defectivis פ׳ ל, duo tantùm defectiva sunt, לקח *accipere*, & לתע *commolere.* Posterius, quod unâ tantùm vice in sacro textu reperitur, unâ etiam tantùm vice defectivum est, idque in Niphal. נתעו Job. 4. 10. pro נלתעו *commoluntur.* Forté vitiosa lectio est. לקח perfectum est in Niphal & Hithpael. Non reperitur in Hiphil & Hophal. Defectivum ergò est tantummodò in Kal, sequiturque formam verborum פ׳ י.

לקח	Accepit.	Præt.
לוקח		Ben.
לקוח		Paoul.
יקח		Fut.
קח		Imp.
קחת		Inf.

CAPUT UNDECIMUM.

De Defectivis Ain.

DEFECTIVORUM *Ain* duæ ſunt ſpecies.

Prima eorum eſt quæ pro ſecundâ radicis litterâ habent ו vel י. שום *poſuit.* איב *odio habuit.* Unicam eorum claſſem inſtituimus, cùm eodem modo inflectantur, eandemque formam ſequantur.

Secunda eorum eſt quæ ſecundam radicis ſuæ litteram duplicant, id eſt, in quibus ſecunda & tertia littera eadem eſt. סבב *circuire.* Ea vocantur *Duplicantia Ain.*

Superfluum nobis videtur inter defectiva recenſere verba ע א, id eſt, quæ pro ſecundâ radicis habent א; cùm ejuſmodi verba ſuum א nonniſi in pauciſſimis locis deperdant. Hæc tantummodò vocabula huc uſque annotavimus. מדיבות Levit. 26. 16. pro מדאיבות *dolore afficientes*, à radice דאב. להשות 2. Reg. 19. 25. pro להשאות *ad conquaſſandum*, à radice שאה

I.

De Defectivis עו & עי.

CUM eamdem formam sequantur ista verba, unicum exemplum proponere sufficiet in verbo שום *posuit*.

Kal.

שם	Præt.	*Posuit.*
שם	Ben.	
שום	Paoul.	
ישום	Fut.	
שום	Imp.	
שום	Inf.	

Defectiva Ain in hâc conjugatione ut plurimùm secundam amittunt in Præterito & Benoni. Imò & eam amittunt in aliis temporibus ac modis, sed rariùs.

Niphal.

נשום	Præt.	*Positus est.*
נשום	Ben.	
ישום	Fut.	
השום	Imp.	
השום	Inf.	

In hâc conjugatione defectiva *Ain* servant secundam suam litteram, quam tamen depetdunt interdùm.

Hujus conjugationis præteritum aliam habet flexionem ab eâ quam habent verba perfecta. Inferit enim ו ante crementa, feu ante litteras formativas perfonarum, prout fequenti paradigmate continetur.

Præteritum.

Fœm.	Masc.		
נשומה	נשום	3	*Pofitus eft.*
	נשומות	2	Sing.
	נשומותי	1	
	נשומו	3	
נשומותן	נשומותם	2	Plur.
	נשומונו	1	

Hiphil.

השים	Præt.	*Ponere fecit.*
משים	Ben.	
מושים	Paoul.	
ישים	Fut.	
השים	Imp.	
השים	Inf.	

Secundam radicis litteram ubique deperdit hæc conjugatio. Deperdit interdùm & ipfam characterifticam ה. דיגו Jer. 16. 16. *pifcamini*, pro הדיגו, à radice דוג *pifcari.* בינו Pfal. 94. 8. *intelligite*, pro

השים, à radice בין *intelligere*. שים Gen. 24. 2. *pone*, pro השים.

Præteriti duplex est forma seu flexio. Prima eadem ac perfectorum. השים, השימה, השימתי. Secunda verò eadem ac forma præcedens. השימותי, השימות, השים &c. Legitur והשבותי Amos. 1. 8. *& convertam.* והשבות Psal. 85. 4. *avertisti.* והשבותם 2. Par. 6. 25. *& reduces eos.*

Hophal.

הושם	Præt.	*Factus est ponere.*
הושם	Ben.	
יושם	Fut.	
הושם	Inf.	

Hæc conjugatio amittit ubique litteram secundam suæ radicis, & post suam figurativam assumit ו. הושם pro השם. Reperiuntur tamen quædam defectiva Ain, in Hophal absque illo ו. הסג *amotus est*, à radice סוג Isa. 59. 14. המך Job. 24. 24. *attenuatus est*, à radice מוך.

Dum agetur de Chaldaïsmis sacri textûs, ostendetur nonnulla verba ע ו suum ו nonnunquam mutare in א. וקאם Osc. 10. 14. pro וקום *& consurget*.

II.

De Conjugatione Poel *Defectivis* ע״ו *peculiari.*

HABENT defectiva ע״ו conjugationem sibi peculiarem, à Grammaticis dictam *Poel*. Formatur ex *Kal* ultimam duplicando, ut קומם, à קום *surgere*. Defectiva non est, nec ullam in modis & temporibus litteram amittit. Conjugantur illius verba secundùm flexionem perfectorum. קומם, קוממת, קוממתי.

In hâc conjugatione verba significationem habent activam & passivam: undè pro variâ loci exigentiâ modò activè, modò passivè reddi possunt. שומם *posuit* vel *positus est*.

Participium hujus conjugationis habet מ pro characteristicâ, sicut participia *Hiphil*, & *Hithpael*. Ex רום *altum esse*, fit רומם *exaltare*: undè מרומם Psal. 9. 14. *exaltans*: & Neb. 9. 5. *exaltatus*.

Ab hâc conjugatione verba ע״ו suum Hithpael mutuantur. De קומם fit התקומם: undè מתקוממים Psal. 17. 7. *insurgentes*.

III.

De Verbo בוא.

CUM verbum בוא *venire* frequenter occurrat, operæ pretium visum est

illud in gratiam incipientium hic conjugare.

Kal.

Præteritum.

Fœm.	Masc.		
באת	בא	3	
	באת	2	Sing.
	באתי	1	
	באו	3	
באתן	באתם	2	Plur.
	באנו	1	

Benoni.

Fœm.	Masc.
באת	בא
באות	באים

Futurum.

Fœm.	Masc.		
תבוא	יבוא	3	
תבואי	תבוא	2	Sing.
	אבוא	1	
תבואנה	יבואו	3	
תבואנה	תבואו	2	Plur.
	נבוא	1	

Imperativus.

Fœm.	Masc.
בואי	בוא
בואנה	בואו.

Infinitivus.

בוא

Hiphil.

הביא Præt. *Adduxit.*
מביא Ben.
מובא Paoul.
יביא Fut.
הביא Imp.
הביא Inf.

Præteritum הביא duplicem habet formam seu flexionem. Primam perfectis similem. הביא, הביאת, הביאתי. Secundam similem conjugationi Niphal ע״ו. הביא הביאות, הביאותי.

Reperitur Jer. 19. 15. & alibi pluries מבי pro מביא *adducens.* Mich. 1. 15. אבי pro אביא *adducam.* Sicut Psal. 141. 5. יני pro יניא *frangat*, à נוא *frangere.*

Reperitur etiam יבא pro יביא Gen. 2. 19. & alibi, quia littera י characteristica secunda conjugationis Hiphil, sæpè abest à futuro, ut observatum est cap. 7. n. 2.

Hophal.

הובא Præt. *Adductus est.*
מובא Ben.
יובא Fut.
הובא Inf.

IV.

De Duplicantibus Ain.

DUPLICANTIA ע sæpè perfecta sunt. Sæpiùs tamen secundam abjiciunt. ישלו Habac. 2. 8. *spoliabunt*, à radice שלל. איתם Psal. 19. 14. *perfectus ero*, à radice תמם. יועם Thren. 4. 1. *obscurabitur*, à radice עמם. Tuncque cum defectivis ע״ו conveniunt ferè in omnibus.

Kal.

גלל &	גל	Præt.	*Volvit.*
גולל &	גל	Ben.	
	גלול	Paoul.	
	יגול	Fut.	
	יגול	Imp.	
	גול	Inf.	

Præteritum assumit ו ante crementa; id est, ante formativas personarum. גל: גלות, גלותי. Interdùm tamen non assumit. ונחלת Ezech. 22. 16. ab חלל *prophanaberis.*

Infinitivus nonnunquam terminatur in ות. גלות *volvere.* שמות *à radice* שמם *devastare.* חנות à radice חנן *misereri*, &c.

Niphal.

נגל	Præt.	*Volutus est.*
נגל	Ben.	

Infinitivus.

בוא

Hiphil.

הביא	Præt.	*Adduxit.*
מביא	Ben.	
מובא	Paoul.	
יביא	Fut.	
הביא	Imp.	
הביא	Inf.	

Præteritum הביא duplicem habet formam seu flexionem. Primam perfectis similem. הביא, הביאת, הביאתי. Secundam similem conjugationi Niphal ע״ו. הביאות, הביאותי.

Reperitur Jer. 19. 15. & alibi pluries מבי pro מביא *adducens*. Mich. 1. 15. אבי pro אביא *adducam*. Sicut Psal. 141. 5. יני pro יניא *frangat*, à נוא *frangere*.

Reperitur etiam יבא pro יביא Gen. 2. 19. & alibi, quia littera י characteristica secunda conjugationis Hiphil, sæpè abest à futuro, ut observatum est cap. 7. n. 2.

Hophal.

הובא	Præt.	*Adductus est.*
מובא	Ben.	
יובא	Fut.	
הובא	Inf.	

IV.

De Duplicantibus Ain.

Duplicantia ע sæpè perfecta sunt. Sæpiùs tamen secundam abjiciunt. ישלו Habac. 2. 8. *spoliabunt*, à radice שלל. איתם Psal. 19. 14. *perfectus ero*, à radice תמם. יועם Thren. 4. 1. *obscurabitur*, à radice עמם. Tuncque cum defectivis ע״ו conveniunt ferè in omnibus.

Kal.

גלל &	גל	Præt.	*Volvit.*
גולל &	גל	Ben.	
	גלול	Paoul.	
	יגול	Fut.	
	גול	Imp.	
	גול	Inf.	

Præteritum assumit ו ante crementa; id est, ante formativas personarum. גל: גלות, גלותי. Interdùm tamen non assumit. ונחלת Ezech. 22. 16. ab חלל *prophanaberis.*

Infinitivus nonnunquam terminatur in ת. גלות *volvere.* שמות *à radice* שמם *devastare.* חנות à radice חנן *misereri*, &c.

Niphal.

נגל	Præt.	*Volutus est.*
נגל	Ben.	

יגל Fut.
הגל Imp.
הגל Inf.

Hiphil.

הגל Præt. *Volvere fecit.*
מגל Ben.
מגול Paoul.
יגל Fut.
הגל Imp.
הגל Inf.

Conjugatio Hiphil caret י secundâ suâ characteristicâ, undè ex hoc Capite ab Hophal non discrepat.

Hophal.

הוגל Præt. *Volvi factus est.*
הוגל Ben.
יוגל Fut.
הוגל Inf.

Conjugatio Hophal assumit ו in duplicantibus *Ain*, ut fit in defectivis ע ו, post conjugationis figurativam ה: sed illud interdùm abjicit. המכו Job. 24. 24. *depauperati sunt*, à radice מכך. יכת pro יוכת Isa. 24. 12. *contundetur*, à verbo כתת. יחן pro יוחן Isa. 26. 10. *gratiâ donabitur*, à verbo חנן *misereri.*

Non est silentio prætereundum *dupli-*

cantibus Ain instar defectivorum ע״ו convenire conjugationem, quam Grammatici *Poel* nominant. Sic ex גלל fit גולל *volvit & volutus est.* התגולל *volvit seipsum.* מגוללה Isa. 9. 5. *volutata.* להתגולל Gen. 43. 7. *ad volvendum se.*

CAPUT DUODECIMUM.

De Defectivis Lamed.

DEFECTIVA *Lamed* in quatuor classes vulgò distribuuntur.

Prima eorum est quæ terminantur in ן, ut טמן *abscondere*, כון *preparare*, שכן *habitare*; & vocatur ל״ן *Lamed noun.*

Secunda est eorum quæ terminantur in ת, ut כרת *pangere*, חרת *insculpere*, מות *mori*; & vocantur ל״ת *Lamed thau.*

Tertia eorum est quæ terminantur in א, ut מצא *invenire*, מלא *implere*, רפא *sanare*; & vocantur ל״א *Lamed aleph.*

Quarta denique eorum quæ desinunt in ה, ut קנה *possidere, emere*, עלה *ascendere*, גלה *revelare*, & vocantur ל״ה *Lamed he.*

Hæc sola quarta classis meritò imperfecta dicitur. Circa alias sufficiet paucas observationes subjicere.

I.

De Defectivis לנ.

HÆc verba in omnibus conjugationibus perfecta sunt. Id unum observandum, nempè ea ante crementa נו & נה amittere interdùm suum נ, ne duo נ se sequantur. Sic dicitur תאמנה Isa. 60 4. pro תאמננה *nutrientur*, ab אמן *nutrire*. תעגנה Ruth. 1. 13. pro תעגננה *retardabimini*. נשענו 2. Par. 14. 11. pro נשעננו *innixi sumus*. Exempla tamen ejuscemodi rara sunt.

In Bibliis punctatis ista elisio notatur per punctum *Dagheſſ* impressum in medio litteræ נ. Quod quidem punctum indicat duplicandam esse litteram eo ferè modo, quo apud Latinos lineola supra litteram posita, illam interdùm duplicandam esse significat, ut *añus*, pro *annus*; *ſũma*, pro *ſumma*. Qui verò legunt Biblia non punctata, istam litteræ נ absentiam & elisionem loci exigentiâ facilè deprehendunt; præsertim cùm hujus observationis memores sunt.

II.

De Defectivis לח.

HÆc verba præcedentibus similia sunt, perfectaque in omnibus, nisi

quòd suum ת interdùm deperdunt ante crementa תן , תם , תי , ת , ob rationem modò assignatam. מת Ezech. 28. 8. pro מתת *mortuus es.* מתי Gen. 19. 19. pro מתתי *mortuus sum.* המתי Ose. 9. 16. pro המתתי *interfeci.* המתם & המתן Num. 16. 41. & Exod. 1. 16. pro המתתם & המתתן *interfecistis.* כרתי Exod. 34. 27. pro כרתתי *pepigi.* משרת 1. Reg. 1. 15. pro משרתת *ministrans.* ונכרת Abd 10 pro ונכרתת *& excinderis.* השבתי sæpissimè pro השבתתי *cessare feci.* חתו sæpiùs pro חתתו *territi sunt.* נצמתי Job. 23. 27 pro נצמתתי *excisus sum.* נבעתי Dan. 8. 17. pro נבעתתי *territus fui.*

Ista litteræ ת elisio in Bibliis punctatis puncto *Daghess* in ventre litteræ impresso dignoscitur : in aliis verò loci contextu & adjunctis.

III.

De Defectivis לא.

INDUUNT sæpissimè verba hæc formam verborum לה , suumque א mutant in ה. Indè est quòd tam sæpè suum א finale deperdunt.

Indicem satis longum exemplorum in quibus ista elisio, mutatiove contingit, atteximus, non inutilem futurum Tyronibus, cùm explicationi seriò se accingent. מצתי Num. 11. 11. & 2. Sam. 3. 8,

pro מצאתי inveni. המציתך 2. Sam. 3. 8. invenire feci te. ימלה Job. 8. 21. pro ימלא impleat. מלתי Job. 32. 18. pro מלאתי plenus sum. מלו Ezech. 28. 16. pro מלאו pleni sunt. יצתי Job. 1. 21. pro יצאתי egreſſus sum. היוצת Deut. 28. 57. pro היוצאת exiens. צמת Ruth. 2. 9. pro וצמאת & ſities. צמתי Jud. 4. 19. pro צמאתי ſitio. להחבה 1. Reg. 22. 25. pro להחבא ad abſcondendum. ונחבתם Joſ. 2. 16. pro ונחבאתם & abſcondemini. נחבה Jer. 49. 10. pro נחבא abſconſus. וקיו Jerem. 25. 27. pro וקיאו & evomite. חטו Gen. 20. 6. pro חטוא peccare. אחטנה Gen. 31. 39. pro אחטאנה expiabam illud. נבית Jer. 26. 9. pro נביאת prophetaſti. והתנבית 1. Sam. 10. 6. & prophetabis. רפה Pſal. 60. 4. pro רפא ſana. וירפו 2. Reg. 2. 22. pro וירפאו & curati ſunt. נרפתה Jer. 51. 9. ſanata. יני pro יניא Pſal. 141. 5. à נוא frangat. מקנה Ezech. 8. 3. pro מקניא zelare faciens, ad zelotypiam provocans. הפלה Pſal. 4. 4. pro הפלא mirificavit. ונטמתם Levit. 11. 43. pro ונטמאתם & polluemini. כלו 1. Sam. 6. 10. pro כלאו incluſerunt. כלתני 1. Sam. 25. 33. pro כלאתני impedivisti me. ונשו Ezech. 39. 26. pro ונשאו & ferent. צביה Iſa. 29. 7. pro צבאיה militantes contra eam.

Infinitivus Kal verborum לא aſſumit ſæpè ת in fine. מצאת pro מצא invenire. In Niphal verò & Hophal aſſumir ת. במצאות , המצאות inveniri. בהנבאותו Zach. 13. 4. in prophetando eum.

IV.

De Defectivis לה.

OMNIA verba desinentia in ה defectiva sunt, exceptis גבה *excelluit*, & תמה *admiratus est*. Legitur enim הגבהתי Ezech. 17. 24. *extuli, sublimavi.* & תמהו Psal. 48. 6. Isa. 29. 9. Habac. 1. 5. *admirati sunt, admiramini, obstupescite.*

Addunt Grammatici & ista duo כמה *desideravit*, & נגה *splenduit*. Verùm כמה non reperitur nisi semel Psal. 63. 2. נגה verò reperitur quidem sexies, sed semper in tertiâ personâ futuri *Kal* aut *Hiphil*, quibus in locis, regulis illæsis, suum ה conservat.

Dictum est §. præcedenti verba לא sæpissimè induere formam verborum לה, eâque de causâ suum א deperdere. Dicendum vicissim verba לה mutare etiam suum ה in א. שנא 2. Reg. 25. 29. pro שנה *mutavit*. ישנא Thren. 4. 1. & Eccl. 8. 1. pro ישנה *mutabitur*. ויחלא 2. Par. 16. 12. pro ויחלה *& ægrotavit*; undè החלאים *morbi*. ויחפאו 2. Reg. 17. 9. pro ויחפו, ab חפה *& occultarunt*. בזאו Isa. 18. 2. pro בזו *diripuerunt*, à radice בזה, eò loci pro בזז *diripere*. נצא תצא, Jerem. 48. 9. *volando avolabit*, à verbo נצה *avolare*. יקראנו Gen. 42. 4. pro יקרנו *obveniet ei*, à verbo

קרת *obvenire.* קראני Job. 4. 14. pro קרני, vel potiùs קרה לי *obvenit mihi.* וקראת Deut. 31. 29. pro וקרת *& obveniet.* תלאום 2. Sam. 21. 12. pro תלום, à תלה *suspenderunt eos.* תלואים Ose. 11. 7. pro תלויים *suspensi.* ויראו המוראים 2. Sam. 11. 24. pro וירו המורים ab ירה *jaculari, & jaculati sunt jaculantes.* לירוא 2. Par. 26. 15. pro לירות *ad jaculandum.* Hinc משאות Prov. 22. 26. *debita*, & משאת Deut. 24. 10. *mutuum*, à נשה *mutuare.* Quidam à נכה *percutere* derivant נכאו Job. 38. 8. *percussi sunt*, & נכאים Isa. 16. 7. *percussi.* Alii à כאה *atterere.*

Kal.

Præteritum.

Fœm.	Masc.		
קנתה & קניה	קנה	3	*Possedit.*
	קנית	2	Sing.
	קניתי	1	
	קניו & קנו		
קניתן	קניתם		
	קנינו		
Benoni.			
קונה & קניה	קונה & קני		
קונות	קונים		

Paoul.

קנוי	קנויה
קנויים	קנויות

Futurum.

	3	יקנה & יקניה	תקנה & תקניה
Sing.	2	תקנה	תקני
	1	אקנה	
	3	יקנו	תקנינה
Plur.	2	תקנו	תקנינה
	1	נקנה	

Imperativus.

קנה	קני
קנו	קנינה

Infinitivus.

קנה קנוה קנו קנות
בקנות
כקנות
לקנות
מקנות

Tertia fœminina singularis præteriti formatur à tertiâ masculinâ, mutando ה in תה. Abest interdùm illud ה. עשת pro עשתה *fecit*. Levit. 25. 21. Terminatur hæc eadem persona nnnnunquam in יה. חסיה

pro חסתה *speravit*. Psal. 57. 2. ut & fœminuinum participii Benoni. בוכיה Thren. 1. 16. *plorans*. עטיה Cant. 1. 7. *divertens*, *declinans*, *operiens se*.

In aliis omnibus præteriti personis ה radicale mutatur in י. Verùm non semper exprimitur illud י. בנתי 1. Reg. 8. 44. pro בניתי *ædificavi*. Ista suppressio contingit potissimùm in tertiâ plurali. קנו sæpiùs quàm קניו.

Benoni ut plurimùm sequitur formam perfectorum. קונה ut מוסר. Interdùm tamen suum ה mutat in י. פורי *fructum ferens*, pro פורה. Hinc patet non malè Vulgatam vertisse hunc locum Psalmi 149. 2. בעשיו *in eo qui fecit eum*: quamvis Tremellius, Bochartus, & alii eumdem locum vertant *in factoribus suis*, nec ii malè, ut videre est apud eumdem Bochartum, l. 2. de animalibus Scripturæ, cap. 34. col. 347.

Paoul sequitur formam perfectorum, nisi quòd ה mutat in י. קנוי pro קנוה. Ab isto participio formantur nonnulla verbalia in י, ut פדוי *redemtio*, כסוי *operimentum* Abest interdùm ipsum י. העשו Job. 41. 24. *factus*. צפו Job. 15. 22. *exploratus*. Hinc עשוות 1. Sam. 25. 18. pro עשוית *factæ*, ablato י.

Futurum sæpè suo ה radicali privatur, præsertim cùm ei præfigitur ו conversi-

vum. ויקן *& emit*, pro ויקנה. תלא pro תלאה *ægrè feres*. Job. 4. 5. à radice לאה. אפן *respiciam*. Deut. 9. 15. à radice פנה, pro אפנה.

Sæpè etiam assumit י ante ה aut crementa. יחסיון à radice חסה *sperabunt*. Psal. 36. 8. תבעיון Isa. 21. 12. à בעה *quæretis*. אחמיה Psal. 77. 4. a radice חמה *tumultuabor*. יכליון Isa. 31. 3. *deficient*, à כלה *deficere*. יבכיון Isa. 40. 18. *flebunt*, à בכה *flere*. תדמיון Isa. 40. 18. *assimilabitis*, à דמה *similem esse*, *assimilare*. תעניה Gen. 16. 6. *& affixit eam*, ab ענה *affligere*. יאתיו Psal. 68. 32. *venient*, ab אתה *venire*.

Imperativus futuro similis est, & nonnunquam suum ה deperdit. פן Prov. 25. 8. pro פנה *respice*. Nonnunquàm etiam assumit י ante crementa. בעיו Isa. 21. 12. *quærite*, à בעה. דליו Prov. 26. 7. pro דלו *elevate*, à radice דלה.

Infinitivus perfectorum formam imitatur. קנה & קנוה. ut מסר & מסור. Interdùm ה mutatur in ת. קנוה, קנות. Imò nec raro aufertur. ראו Gen. 26. 28. *videre*. געו 1. Sam. 6. 12. *mugire*. הרו והגו Isa. 59. 13. *concipere & meditari*. צפו Job. 15. 22. *speculari*. שתו Prov. 31. 4. *bibere*. או ibid. *desiderare*, ab אוה.

Gerundia ב כ ל מ formam ות sibi adjungunt.

Niphal.

נקנה Præt. *Possessus est.*
נקנה Ben.
יקנה Fut.
הקנה Imp.
הקנה , הקנוה , הקנות Inf.

Hæc conjugatio imitatur fotmam ac flexionem conjugationis Kal.

נעות 1. Sam. 20. 30. à verbo עוה *perversè agere.* Benoni fœmininum conjugationis Niphal. Sicut ex נקנה fit נקנת, ita ex נעוה fit נעות *perversa.*

Hiphil.

הקנה Præt. *Possidere fecit.*
מקנה Ben.
מקנה Paoul.
יקנה Fut.
הקנה Imp.
הקנות Inf.

Littera ה secunda conjugationis Hiphil characteristica, abest à verbis לה in hâc conjugatione.

Hophal.

הקנה Præt. *Factus est possidere.*
הקנה Ben.
יקנה Fut.
הקנה & הקנות Inf.

Hithpael.

Hithpael.

Hithpael, additis characteribus הת & תה, similis est Kal.

V.

De Verbis היה, חיה, השתחוה.

SÆPE occurrunt hæc verba, & in nonnullis discrepant ab aliis terminatis in ה, quæ hic annotare, nec molestum, nec superfluum videbitur incipientibus.

היה *Esse.*

Kal.

Præteritum.

Fœm.	Masc.		
היתה	היה	3	*Est.*
	היית	2	Sing.
	הייתי	1	
	היו	3	
הייתן	הייתם	2	Plur.
	היינו	1	

Benoni.

Fœm.	Masc.
הויה	הויה
הויות	הוים

Futurum.

תהיה	יהיה	3	Sing.
תהיי	תהיה	2	
	אהיה	1	
תהיינה	יהיו	3	Plur.
תהיינה	תהיו	2	
	נהיה	1	

Imperativus.

היי	היה
היינה	היו

Infinitivus.

היה , היו , היות

Sæpè abest ה radicale à futuro. יהי *erit.* תהי *eris.* אהי *ero.* נהי *erimus.*

Niphal.

Præteritum.

נהיה *Fit.*

Benoni.

נהיה *Factus.*

Cætera desunt.

חיה *vixit.*

Eodem modo conjugatur verbum חיה *vivere*, ac היה *esse*, easdemque patitur irregularitates. Habet insuper conjugationem Hiphil. החיה *vivificavit.*

Hiphil.

החיה	Præt.
מחיה	Ben.
מחיה	Paoul.
יחיה	Fut.
החיה	Imp.
והחיות	Inf.

Interdùm supprimitur ו in Infinitivo. להחיה pro להחיות Gen. 6. 19. *ad vivificandum.*

Reliqua hujus verbi non sunt in usu.

השתחוה *Adorare.*

Nihil difficultatis est circa illud verbum. Frequenter occurrit, & ob litterarum multiplicitatem agnitu facile est. A radice שחה *curvare*, fit in conjugatione Hithpael השתחוה per transpositionem litteræ ת, hujus conjugationis characteristicæ, per regulam traditam suprà cap. 8. Sequitur formam Hithpael verborum לה, nisi quòd ante ה finale assumit ו.

השתחוה pro השתחוה. Interdùm ſuum ה finale deperdit more verborum לה.

CAPUT DECIMUM-TERTIUM.

De Verbis dupliciter defectivis, & quatuor aut quinque litterarum.

VERBA dupliciter defectiva ſunt ea quæ in conjugando duas ſuæ radicis litteras, primam ſcilicet & tertiam, deperdunt. Vocantur à Grammaticis *compoſita*, non quòd pluribus vocibus conſtent, ut compoſita Latinorum & Græcorum, ſed quòd dupliciter defectiva ſint, ac veluti ex duplici defectivorum ſpecie compoſita.

I.

Quot ſint Verborum dupliciter defectivorum ſpecies?

GRAMMATICI quidam pluſquàm viginti horum verborum ſpecies enumerant. Aliis videtur ſaltem quinque debere numerari.

I. Eorum quæ ab א incipiunt, & finiunt per ה. Vocantur *Phe aleph, Lamed he*. לה, פא.

II. Eorum quæ ab י incipiunt, & finiunt per א. Vocantur *Phe iod, Lamed aleph*. לא, פי.

III. Eorum quæ ab י incipiunt, & finiunt per ה. Vocantur *Phe iod, Lamed he*. לה, פי.

IV. Eorum quæ à נ incipiunt, & finiunt per א. Vocantur *Phe noun, Lamed aleph*. לא, פנ.

V. Eorum quæ à נ incipiunt, & finiunt per ה. Vocantur *Phe noun, Lamed he*. לה, פנ.

Verùm cùm suprà visum sit verba פא & לא non esse defectivis annumeranda, sequitur ex dupliciter defectivorum numero delenda esse verba לה, פא; לא, פי & לא, פנ. Ea enim videntur potiùs dicenda simpliciter defectiva. Verba scilicet לה פא sunt defectiva לה. Verba לא פי sunt defectiva פי. Verba verò לא פנ sunt defectiva פנ Restat ergò ut duæ sint dupliciter defectivorum species, nimirùm לה פי & לה פנ, quas etiam in unam redigere esset satius. Utraque enim terminatur per ה; & suprà visum est nihil ferè esse discriminis inter verba פי & פנ, eaque esse æqualiter defectiva.

De singulis tamen sigillatim suoque ordine agemus, & satis fusè, ut nulla supersit explicantibus circa hæc verba difficultas. Primis Tyrocinii hebdomadi-

bus sufficiet fortasse quæ sequuntur cursim tantummodò delibare. At cùm interpretationi sedulò danda erit opera, non parùm juvabit ea accuratè didicisse.

II.

De Defectivis לה פא.

SUNT numero septem. אבה *velle*, אוה *desiderare*, אלה *adjurare*, אבה *lugere*, אפה *coquere*, ארה *decerpere*, אתה *venire*.

Quantùm ad primam, sequuntur formam verborum פא, & perfecta sunt, præterquàm in futuro, ubi eorum nonnulla deperdunt interdùm suum א.

Quantùm ad ultimam, sequuntur formam verborum לה.

Interpretantibus ergò non plus facessunt negotii, quàm verba לה, nisi ubi privantur primâ & ultimâ. Verùm hi casus admodùm rari sunt, ut eorum recensione patebit, quâ factâ, nihil omninò erit, quod Tyrones moretur.

אבה *velle*, *acquiescere*, semel tantùm privatur suo א. Prov. 1. 10. *Fili, si te lactaverint peccatores*, אל תבא *ne velis*, *ne acquiescas cum eis*. Dici potest תבא eò loci esse futurum verbi בוא, *ne venias*, *ne eas cum eis*. אוה *desiderare*, nullibi privatur suo א, nisi in nomine verbali תוה. Job. 31. 35. quod Vulgata interpretatur *deside-*

rium meum, alii *signum meum*, à radice תוה. אלה *adjuvare*, nullibi privatur suo א. אנה *lugere*, semel tantùm reperitur, idque cum suo א. ואנו Isa. 3. 26. *& mærebunt*. אפה *coquere*, semel tantùm legitur absque א. ותפוו 2. Sam. 20. 9. *& coxit eum*. Legitur etiam Lev. 6. 14. nomen verbale תפיני ab eodem אפה, *coctura*. ארה *decerpere*, nullibi privatur suo א. אתה *venire*, legitur absque א. התיו Isa. 21. 14. & Jerem. 12. 9. *adduxerunt*.

III.

De Defectivis פ״י ל״א.

SUNT duo tantummodò, יצא *exivit*. ירא *timuit*.

Quantùm ad primam, sequuntur formam verborum פ״י. Quantùm ad tertiam, formam verborum ל״א.

יצא bis tantùm privatur suo א. יצתי Job. 1. 21. *egressus sum*. היוצת Deut. 28. 57. *quæ egreditur*. ירא verò nunquam.

IV.

De Defectivis פ״נ ל״א.

SUNT etiam duo duntaxat hujusce classis verba. נבא *prophetavit*. נשא *tulit, sustulit*.

Quantùm ad primam, sequuntur for-

mam verborum פ נ Quantùm ad secundam, sequuntur formam לא.

נבא bis tantùm privatur suo א. נבית Jer. 26. 29. *prophetasti.* והתנבית 1. Sam. 10. 6. *& prophetabis.*

נשא aliquantò sæpiùs, eò quòd nullum ferè sit verbum quod toties occurrat. ונשו Exod. 18. 22. Num. 4. 25. 11. 17. Ezech. 39. 26. *portabunt.* ותשינה Zach. 5. 9. Jer. 9. 17. Ruth. 1. 14. *& levaverunt illæ.* משתו Job. 41. 17. pro משאתו, nomen verbale שאת, *ab excellentiâ ejus.* נשוי Psal. 32. 1. *condonatus, levatus.* ישי Psal. 55. 16. *decipiet*, à נשא *decipere.* Alii deducunt à נשה *fænerari, debitum exigere, exactorem agere.*

V.

De Defectivis פי לה.

OCTO sunt. יאה *conveniens esse.* יגה *mærore afficere.* ידה *jacere,* יכה *opprimere.* יעה *ejicere.* יפה *pulchrum esse.* ירה *projicere.* ישה *est.*

Quantùm ad primam, formam habent verborum פ י. Quantùm verò ad tertiam, verborum ל ה.

יאה *conveniens esse*, idem est cum נאה, de quo §. sequenti.

יגה *mærore afficere, affligere.* תגיון Job. 19. 2. *affligetis.* מוגים Isa. 51. 23 *affligentes.* נוגי Sophon. 3. 18. *mœsti.* נוגות Thren. 1. 4.

mœstæ. יגון Isa. 35. 10. *mœror.* תוגת *idem.* Prov. 10. 1.

ידה *jacere*, in Hiphil *confiteri*, *celebrare.* הודינו Psal. 75. 2. *celebramus.* מודים 1. Par. 29. 13. *celebrantes.* יהודוך Psal. 45. 18. *celebrabunt te.* תודת Lev. 7. 13. *confessio.*

ינה *opprimere.* נינם Psal. 74. 8. *opprimamus eos.* הונו Ezech. 22. 7. & 29. *vim faciunt.* מוניך Isa. 49. 21. *oppressores tui.* יונו Ezech. 45. 8. *opprimént.* תונו Lev. 19. 33. 25. 14. & 17. *opprimetis.* תוננו Deut. 23. 17. *opprimes eum.* להונותם Ezech. 46. 18. *opprimendo eos.*

יעה *ejicere*, semel tantùm occurrit. Isa. 28. 17. idque cum י & ה.

יפה *pulchrum esse*, nunquam privatur suo י.

ירה *projicere.* לירוא 2. Par. 10. 3. *ad jaculandum.* ויראו המוראים 2. Sam. 11. 24. *& jaculati sunt jaculantes.* ונירם Num. 21. 30. *& jaculis confecimus eos.* הרני Job. 30. 19. *projecit me.* & alibi sæpè. Sæpiùs adhuc occurrit in Hiphil, pro *docere.* הורתני Psal. 119. 102. *docuisti me.* הרני Job. 34. 32. *doce me.* תורם 1. Reg. 8. 36. *docebis eos.* להורתם Exod. 24. 12. *ad docendum eos.* מורה 1. Sam. 20. 37. *Doctor.* מוריך Isa. 30. 20. *Doctores tui*

ישה *est*, de quo speciatim infrà.

VI.

De Defectivis פנ לה.

TREDECIM sunt. נאה *conveniens esse*. נדה *separare*. נוה *inhabitare*. נזה *spargere*. נהה *lamentari*. נחה *ducere*. נטה *inclinare*. נכה *percutere*. נלה *absolvere*. נסה *tollere*. נצה *rixari*. נקה *purum esse*. נשה *oblivisci*, *fœnerari*.

Quantùm ad primam, congruunt cum verbis פנ. Quantùm ad tertiam, cum verbis לה.

נאה *conveniens esse*, nunquàm privatur suo נ, nisi in nomine verbali נוה *amœnus*.

נדה *separare*, conservat ubique suum נ.

נוה *inhabitare*, similiter, ut & נהה *lamentari*, & נחה *ducere*.

נזה *spargere*. יז Levit. 8. 11. & 30. *sparget*. & Isa. 63. 3. *aspergetur*. והזית Hiphil. Exod. 29. 21. *asperges*.

נטה *inclinare*. Sæpiùs occurrit absque נ. יט Gen. 12. 8. *tetendit*. ויטו 1. Sam. 8. 3. *& declinaverunt*. הט Psal. 17. 6. *inclina*. אט Job. 23. 11. *declinabo*. יטך Job. 36. 18. *avertat te*. מטי Mal. 3. 5. *inclinantes*. תט Prov. 4. 5. *declines*.

נכה *percutere*. Verbum tritissimum. Sæpè occurrit absque נ. אך Exod. 9. 15. *per-*

eutiam. יך Exod. 2. 12. *percutiet*. יכו Gen. 14. 5. *percutient*. נך Jof. 10. 4. *percutiemus*. הך Exod. 8. 12. *percute*. הכו 1. Sam. 13. 28. *percutite*. & Gen. 19. 11. *percusserunt*. מכה Exod. 2. 11. *percutiens*. & Ifa. 53. 4. *percussus*. יככה Pfal. 121. 6. *percutiet te*. תכו Ifa. 1. 5. *percutiemini*, &c.

נלה *perficere*, nufquam abfque ג. נסה *tentare*, nuoquàm etiam abfque נ, nifi in nomine verbali מסה, מסה *tentatio*.

נצה *rixari*. הצו Hiphil. Num. 26. 9. *rixati sunt*. בהצתו Pfal. 60. 2. *in rixando ipsum*. בהצתם Num. 26. 9. *in rixando ipsos*. תצינה Jer. 4. 7. *vastabuntur illæ*. Sufpicantur quidam תצינה poffe deduci à נתץ *demoliri*, ita ut תצינה fit pro תנתצינה. מצה Prov. 13. 10. 17. 19. Ifa. 58. 4. &c. *jurgium*.

נקה *purum esse*, nunquam abfque נ.

נשה *oblivisci*, *fœnerari*. תשי Deut. 32. 18. *oblivisceris*. תנשני Ifa. 44. 21. *oblivioni traderis à me*. השה Hiphil. Job. 39. 19. *oblivisci fecit*. ישה Job. 11. 6. *oblivisci faciet*. משה Deut. 15. 2. *mutuum dans*. ישה ibid. *mutuum dederit*. ישא Pfal. 89. 23. *mutuum exiget*. ישימות Pfal. 55. 16. *exiget debitum*. משא Nehem. 5. 7. Deut. 24. 10. *debitum*, *mutuum*. משאות Prov. 22. 26. *debita*.

His annotationibus concluditur leves admodùm effe difficultates, quæ in dif-

cernendis verbis dupliciter defectivis occurrunt. Hæc autem ideò præcipuè annotavimus, ut investigatio radicis illorum verborum facilior reddatur.

VII.

De Verbo ישה seu יש *est.*

CIRCA verbum istud hæc videntur observanda.

1°. Utriusque est numeri, & æqualiter *est* & *sunt* significat.

2°. Impersonale est. Tamen junctum pronomini secundæ & tertiæ personæ, istas personas designat. אם ישך Gen. 24. 42. *Si es tu?* אם ישכם ibid. v. 49. *Si estis vos?* הישכם Deut. 13. 4. *An estis vos?* ישנו Esther. 3. 8. *est ille.*

3°. Notanda sunt & ista loca. פן יש בכם Deut. 28. 18. *Ne sit in vobis.* ומה יש לי 2. Sam. 19. 29. *Et quid est mihi?* היש את בלבבך ישר 2. Reg. 10. 15. *An est cum corde tuo rectum? & dixit* יש *est.*

4°. Pro יש nonnunquàm scribitur אש. האש Mich. 6. 10. *An est?* אם אש 2. Sam. 14. 19. *Si est?* Immò & איש, saltem si credendum Massorethis & Paraphrastæ Chaldæo. איש רעים Prov. 18. 24. *sunt amici.* Ex quâ ultimâ formâ prodiit Chaldaicum & Syriacum אית *est*, ש mutato in

ה, uti fit in vocabulis ex Hebræo in utramque linguam derivatis.

VIII.

Verbum נתן Dedit.

Kal.

Præteritum.

Fœm.	Masc.		
נתנה	נתן	3	
	נתת	2	Sing.
	נתתי	1	
	נתנו	3	
נתתן	נתתם	2	Plur.
	נתננו & נתנו	1	

Benoni.

Fœm.	Masc.
נותנת	נותן
נותנות	נותנים

Paoul.

Fœm.	Masc.
נתונת	נתון
נתונות	נתונים

Futurum.

Fœm.	Masc.	
תתן	יתן	3
תתני	תתן	2
	אתן	1

יתנו	תתננה
תתנו	תתננה
נתן	

Imperativus.

תן	תני
תנו	תננה & תנה

Infinitivus.

נתון , תנה , תתן , תת

Gerundia.

בתת
כתת
לתת
מתת

Reperitur 2. Sam. 22. 41. תתה *dedisti*, pro נתתה.

Niphal.

Præteritum per omnia simile est præterito *Kal*.

Ben.	נתן
Fut.	ינתן , תנתן , אנתן
Imp.	הנתן
Inf.	הנתן & הנתון

Cætera desunt.

IX.

De Verbis quatuor aut quinque litterarum.

NIHIL difficultatis habent hæc verba. Formam perfectorum ſequuntur. Quædam tantùm notanda ſunt circa litteras quibus conſtant.

Nonnunquàm conſtant litteris diverſis ; ut כרסם *devaſtavit* , כרבל *operuit* , פרשז *expandit* , שמאל *ſiniſtram petiit* , &c. Rariora ſunt verba ejuſcemodi.

Sæpiùs quatuor aut quinque litteris conſtant, quia unam aut alteram duplicant.

Sic primam duplicando , ex גלל *volvere*, fit גלגל *idem.* ex סלל *ſternere* , fit סלסל *idem.*

Duplicando tertiam, ex שאן *tranquillum eſſe* , fit שאנן *idem.* ex צמת *exſcindere* , fit צמתת *idem.* ex אמל *languere* , fit אמלל *idem* , &c.

Duplicando primam & ſecundam , ex חרה fit חרחר *incendere.* ex שעה fit שעשע *exultare.* ex יפה, יפיפית Pſal. 45. 3. *ſpecioſus factus es.*

Duplicando primam & tertiam , ex טול fit טלטל *aſportavit.* ex כול fit כלכל *ſuſtentavit.*

Denique duplicando ſecundam & tertiam , ex הפך fit הפכפך *convertit.* ex סחר fit סחרחר *circuivit* , *mercatus eſt.*

CAPUT DECIMUM-QUARTUM.

Verborum defectivorum regulæ versibus comprehensæ.

SUBNECTIMUS quasi præcedentium *Anacephalæosim*, verborum defectivorum regulas versibus comprehensas. Scimus fore quibus superfluæ videbuntur, nec omninò immeritò. Cùm enim qui Hebraïcis studiis dant operam, vulgò provectæ sint ætatis, judiciique jam maturi, regulas non ediscunt memoriter, ut pueri; sed eas rectè intelligere satis habent. Verùm nonnulli fortasse aliter sentient, existimabuntque regulas istas versibus, quantumvis rudibus ac malè tornatis contentas, Tyronibus quibusvis profuturas.

De Verbis defectivis generatìm.

DEfectiva duûm generum sunt verba: priora
Unâ deficiunt; at posteriora duabus.

De Verbis simpliciter defectivis.

PRimorum tres sunt species: queis littera prima

Est demta, hæc primam : queis demta secunda secundam.
Ternam constituunt, queis littera tertia demta est.
Est Phe *prima, secunda* Ain, *& tertia* Lamed.

De Defectivis Phe.

PRima prima perit, sed non semper, nec ubique
In Kal *Præteritum gemino cum participante*
Integra sunt. reliquis aufertur littera prima.
Diversos patitur manes vox altera Niphal.
Deficiunt illi tantùm duo, Præteritum & Ben.
In reliquis perfecta manet. Curtantur ubique
Hiphil *atque* Hophal : *contra nullatenùs* Hithpael.
His hæc adde duo. Thau Kal *capit Infinito :*
Magnaque pars Phe iod *in* Niphal, Hiphil *&* Hophal
Radicale suum Iod *in* Ouau *mutat ubique.*

De Defectivis Ain.

ALtera defectivorum species duplicatur.
Namque subest illi Ain ouau, *duplicansque secundam.*

De Defectivis Ain ouau.

SI pro Ain ouau *iste canon : privabitur* ouau
Kal *crebrò*, Niphal *rarò*, Hiphil *semper &* Hophal.
Est propria his verbis nova conjugatio · Poel
Dicitur hæc & fit cum tertia conduplicatur.

רום רומם התרומם
De Roum *fac* Roumem, *de quo formes* Hetaroumem.

De Duplicantibus Ain.

Consimiles ferè sunt ritus duplicantibus Ain
Niphal, Hiphil, Hophal, *mediâ minuuntur ubique*
Kal *eâdem crebrò curtatur, sæpeque restat*
Perfecta. Hoc tanquam proprium sibi vindicat omne
Præteritum horum verborum: nempè ante figuram
Personæ cujusvis, vocalem inserit Ouau.

נגלותי נגלות נגל גלותי גלות גל

Ghil, ghilouth, ghilouthi, noughil, noughilouth, noughilouthi.
Hanc formam Niphal *&* Hiphil Ain ouau *imitantur.*
Vox Hiphil *caret* י, *nec ab* Hophal *secta videtur.*
Est etiam his verbis formatio Poel *ut* Ain ouau.

הולל הלל גולל גלל

Ex Ghilal, Ghoulal: ex Helal prodit Heoulal.
Utraque præterea in Hophal *post* ה *capit* ouau.
Utraque flectendi variat formas: & in illis
Perfecta est conjug, quæ vulgò dicitur Hithpael.

De Defectivis Lamed he.

Tertia deficiens species, quæ dicta Lamed he *est*
Hoc habet abnormes. Est tertia fœminea in The.

קנתה קנה

Qoune Qounouthe. *Personis præteritorum*
Queis est augmentum, radix ה *vertitur in* Iod.
Hoc eadem ה *cum Imper oriatur sæpè Futurum.*

קנות קנה

Infinitorum forma sunt Qoune Qounouthque.

קנו קנוה

Kal *addit geminas*, וה, ו. Qounoue Qounou.

קניה קנה קני קנה

Ben Qoune *aut* Qouni, *fœm.* Qoune aut Qounie *habebit*.

Propria Paulo Kal *forma est. Mutat* ה *in* Iod.

קנוי קנוה

Pas Qounoue Qounoui *dic. Hinc verbalia in* Iod.

Vox Hiphil *caret* י, *sic non discedit ab* Hophal.

De Verbis dupliciter defectivis.

Bis defectivorum sit species tibi duplex.

Prima Phe iod Lamed he *est*, *&* Phe noun Lamed he *secunda*.

Quas tamen in unam componere rectius esset.

Simplicium ad primam, per primam ambæ referuntur.

Simplicium ad ternam, per ternam ambas revocabis.

CAPUT DECIMUM-QUINTUM.

De Nominibus derivatis seu verbalibus.

DICTUM est nominum Hebraïcorum alia esse *primitiva*, alia *derivata*.

Primitiva ſunt ea quæ non derivantur aliundè, ſed ex quibus alia derivantur. Sunt communiter ipſamet radix Hebraïca.

Derivata ſunt ea quæ à primariâ illâ voce ſeu radice deſcendunt. Vocantur verbalia, quia ut plurimùm radices à quibus deſcendunt, ſunt verba. De his nominibus hîc paucis agendum.

I.

Quotuplici modo formentur nomina verbalia.

QUADRUPLICI. 1. Additione. 2. Detractione. 3. Additione & Detractione. 4. Denique Duplicatione alicujus litteræ.

II.

De Nominibus verbalibus formatis per alicujus litteræ additionem.

LITTERÆ quarum additione formantur pleraque nomina verbalia, ſunt ſeptem ſequentes, האמנתי quæ ſecundùm punctationem Maſſorethicam, efficiunt vocabulum *Heemanthi* : undè dictæ ſunt à Grammaticis *Heemanthicæ.*

ה

NOMINIBUS perfectis, de quibus actum eſt cap. 2. num 8. raro præpo-

nitur ה; ut השמעות Ezech. 24. 16. *auditio*, à radice שמע: sed imperfectis, de quibus ibidem dictum est, sæpiùs præfigitur. הצלה *liberatio*, à נצל *liberavit.* הכרה *agnitio*, à נכר *agnovit.* הוסד *fundamentum*, ab יסד *fundavit.*

In fine verò nominum aut paragogicum est, ut in לילה *nox*, חרסה *sol*; aut nota est fœminini generis. צדקה *justitia.* חכמה *sapientia*, &c.

א

RADICIBUS interdùm præponitur א, & format nomen verbale. אזרח *indigena*, à זרח *oriri.* אכזב *mendax*; à כזב *mentiri.* אפרוח *pullus*, à פרח *flos*, *semen.* אזרוע *brachium*, à זרע *idem.* אשכל *botrus*, à שכל *orbare*, *abortire.* אזקים *catenæ*, à זקים & זקק. אפריון *thalamus*, à פרה *fructum ferre.*

Contra linguæ Hebraïcæ indolem est, ut affigatur in fine nominum. Nonnulla tamen reperiuntur in sacro textu cum א affixo in fine loco ה. Verùm id contingit quia imitantur formam Chaldaïcam. De iis infrà capite speciali agetur.

מ

SÆPISSIME nominibus præponitur מ. מזמור *Psalmus*, à verbo זמר *psallere.*

מזבח *altare*, à verbo זבח *ſacrificare*. משפט *judicium*, à verbo שפט *judicare*.

Poſtponitur verò rariùs. שלשום *nudius tertius*, à שלש *tres*. פריום *redemtio*, à פדה *redimere*.

נ

A Fronte nominum raró reperitur נ. נרגן *murmurator*.

Sæpè in calce additur. קרבן *oblatio*, à קרב *offerre*. שלחן *menſa*, à שלח *mittere*. אלמן *viduus*, ab אלם *obmuteſcere*; præſertim inſerto ו. רעבון *fames*, à רעב *eſurire*. ישמון *ſolitudo*, ab ישם *deſolare*. שכרון *ebrietas*, à שכר *inebriare*. זכרון *memoria*, à זכר *recordari*. Et addito ה, אביונה *concupiſcentia*, ab אבה *velle*.

ו

NUNQUAM à fronte nominum reperitur ו. In calce non reperitur, niſi in חיתו *beſtia*. Inſeritur autem ſæpiſſimè ſive poſt primam radicis litteram, uti fit in Benoni, תועבה *abominatio*, à תעב *abominari*. חותמת *ſigillum*, ab חתם *obſignare*: ſive poſt ſecundam, uti fit in Paoul. מזמור *Pſalmus*, à זמר *pſallere*, &c. ſive denique poſt omnes radicales cum aliâ litterâ, puta נ, ת, aut ם, ſyllabam novam efficiendo. חשבון *ſupputatio*, ab חשב *cogi-*

tavit. מלכות *regnum*, à מלך *regnavit.* פדיום *redemtio*, à פדה *redimere.*

ת

SÆPE nominibus verbalibus præponitur ת. תלמיד *discipulus*, à למד *discere.* תפארת *ornamentum*, à פאר *ornare.* תרדמה *sopor*, à רדם, נרדם *sopiri.*

Sæpè etiam postponitur, tuncque solet occupare locum ה. תפארת *ornamentum*, pro תפארה. תלבשת *indumentum*, à לבש *induere*, &c.

י

RARO præponitur nominibus appellativis. ילקט *pera*, à לקט *colligere.* יריב *litigator*, à ריב *litigare.* Sæpè propriis. יצחק *Isaac*, à צחק *ridere.* יעקב *Jacob*, ab עקב *supplantare.*

Postponitur 1°. nominibus nationalibus. תימני *Australis.* ארמי *Syrus.* נכרי *alienigena.* 2°. Numeralibus. שלישי *tertius.* רביעי *quartus*, &c. 3°. Participiis verborum לה. פדוי *redemtus*, à פדה *redimere.* קנוי *possessus*, à קנה *possidere.*

III.

De Nominibus verbalibus formatis per alicujus litteræ detractionem.

EX verbis defectivis fiunt nomina verbalia per detractionem litteræ, quâ ea verba deficiunt.

Ex verbis פנ & פי per detractionem נ & י. A נשא *elevare*, fit שא *sublimitas.* Ab יצא *exire*, fit צא *sordes.* Ab ידע *scire*, fit דע *scientia.*

Ex verbis ע״ו per detractionem ו, fit גר *peregrinus*, à גור *peregrinari.* צר *hostis*, à צור *obsidere*, &c.

Ex verbis duplicantibus secundam, per illius detractionem fit חץ *sagitta*, ab חצץ *sagittare.* עז *robur*, ab עזז *roborare.*

Ex verbis לה fit per detractionem ה, בן *filius*, à בנה *ædificare.* אב *Pater*, ab אבה *velle.* או *desiderium*, ab אוה *desiderare.*

IV.

De Nominibus verbalibus formatis tam per additionem, quàm per detractionem alicujus litteræ.

NOMINA ex verbis deficientibus derivata non raro in locum litteræ radicalis quam deperdunt, aliam aut interdùm plures assumunt ex sequentibus האמנותי.

Derivata ex verbis פי & פנ sæpè à capite loco radicalis quam deperdunt, assumunt מ aut solam, aut sequente ו. מסע *profectio*, à נסע *proficisci.* מטע *plantatio*, à נטע *plantare.* מצע *stratum*, ab יצע *sternere.* מושב *sedes*, ab ישב *habitare.* מועד *conventus*, ab יעד *condicere.*

Nonnunquàm

Nonnunquàm assumunt ת, sequente similiter ו. תודה *confessio*, ab ידה *confiteri.* תושב *incola*, ab ישב *habitare.*

A calce verò aut nullam litteram assumunt, ut modò visum est; aut assumunt ה vel ת. שבת *habitatio*, ab ישב *habitare.* שנת *somnus*, ab ישן *dormire.* מולדת *nativitas*, ab ילד *genuit.* מורשה *hæreditas*, ab ירש *hæreditate acquirere.* תוכחה *increpatio*, ab יכח *increpare.* מגפה *plaga*, à נגף *vulnerare*, &c.

Derivata à verbis ע׳ו assumunt à fronte מ aut ת, in fine verò ה aut ת. Sæpè unam tantùm, sive in fronte, sive in fine; sæpè etiam unam aut plures à fronte, & simul unam aut plures in fine. מקום *locus*, à קום *stare.* מנוחה *requies*, à נוח *quiescere.* בושת *confusio*, à בוש *erubescere.* תלונה *querela*, à לון *murmurare.*

Derivata à verbis secundam duplicantibus eâdem ratione formantur. מסב *accubitus*, à סבב *circuire* מכס *supputatio*, à כסס *supputare.* מעוז *robur*, ab עזז *roborare.* מגלה *volumen*, à גלל *volvere.* תפלה *oratio*, à פלל *supplicare*, &c.

Derivata à verbis לה eodem quoque modo formantur. משקה *poculum*, à שקה *bibere.* תקוה *spes*, à קוה *exspectare.* Sæpè etiam terminantur in ות aut ית. מרבית *incrementum*, à רבה *multiplicare.* שבית *captivitas*, à שבה *captivum ducere.* תבנית *exem-*

plar, à בנה *ædificare* פדות *redemtio*, à פדה *redimere.* תחנות *castra*, ab חנה *castra metari.* Terminantur etiam in וי & ין. דוי *mæstitia*, à דוה *mæstum esse.* שקוי *potus*, à שקה *bibere.* עליון *excelsus*, ab עלה *ascendere.* גאון *superbus*, à גאה *superbire.*

Denique derivata à dupliciter defectivis non aliâ ratione formantur. Communiter enim מ ab initio, aut מו, aut etiam תו: in fine verò aut retinent suum ה, aut illud mutant in ת vel ות. מכה *plaga*, à נכה *vulnerare.* תורה *Lex*, & מורה *Doctor*, ab ירה *docere.* מצות *rixa*, à נצה *rixari*, &c.

V.

De Nominibus verbalibus formatis per ejusdem litteræ repetitionem, aut transpositionem.

EX בקק *evacuare*, fit בקבוק *lagena.* Ex אדם *rubeus*, fit אדמדם *subrufus.* Ex עקל *tortuosus*, fit עקלקל *idem.* Ex קדד *vertex*, fit קדקד *idem*, &c.

Circa litterarum transpositionem, id unum observare sufficiet, voces nonnullas reperiri, quæ transpositis litteris in eâdem nihilominùs significatione perseverant. כבש & כשב *agnus.* שמלה & שלמה *vestis.* בהלה & בלהה *terror.* אנק & נאק *rudere.* חלש & חשל *lassus.* יעף & עיף *fessus.* סכל & כסל *stultus*, &c.

CAPUT DECIMUM-SEXTUM.

De Affixis Verborum.

PER *Affixa*, ut jam dictum est cap. 5. §. 2. intelliguntur pronomina possessiva.

Quæ sint affixa nominum, & quomodo nominibus conjungantur, dictum est ibidem. Hic dicendum restat quæ sint affixa verborum, & quâ ratione cum verbis in unam dictionem coalescant.

I.

Affixa Verborum separata.

נִי & י	Me.
נוּ	Nos.
ךָ & כָה	Te masc.
ךְ & ְכִי	Te fœm.
כֶם	Vos masc.
כֶן	Vos fœm.
ו , הוּ & נוּ	Illum.
ה & נָה	Illam.
ם & מוֹ	Illos.
ן	Illas.

Affixa נִי *me*, נוּ *illum*, & נָה *illam*, fo-

lis verbis junguntur. Cætera tam verbis, quàm nominibus.

II.

Affixa Verbo conjuncta.

מסרי Tradidit me.
מסרני

מסרנו Tradidit nos.

מסרך Tradidit te masc.
מסרכה

מסרך, Tradidit te fœm.
מסרכי

מסרכם Tradidit vos masc.

מסרכן Tradidit vos fœm.

מסרו Tradidit illum.
מסרהו
מסרנו

מסרה Tradidit illam.
מסרנה

מסרם Tradidit illos.
מסרמו

מסרן Tradidit illas.

III.

Quibus Verbis jungantur affixa.

SOLIS ferè activis junguntur affixa, & reddenda sunt per accusativum ut plurimùm. מסרי *tradidit me.* מסרך *tradidit te.*

Repetiuntur tamen affixa nonnulla etiam verbis activis juncta, necessariò reddenda per alium casum, quàm per accusativum. בשלם 1. Reg. 19. 21. pro בשל להם *coxit eis*, non *eos.* אגדנו Job. 31. 37. pro אגד לו *nuntiabo ei.* ישלמך 1. Sam. 24. 20. pro ישלם לך *rependat tibi.* והשבני Gen. 37. 14. pro והשב לי *& renuntia mihi*, &c.

Reperiuntur etiam affixa cum Infinitivis passivis conjuncta. ביום הבראם Gen. 5. 2. *In die creari eos.* ביום הבראך Ezech. 28. 15. *In die creari te.* Fortasse quia isti Infinitivi tenent iis in locis locum nominum substantivorum, quasi diceretur, *in die creationis eorum, in die creationis tuæ.* בהמלו *In circumcidi eum.* Gen. 17. 25. בהנשאם Ezech. 1. 21. *In elevari ea.* בהנבאו Zach. 13. 3. *In prophetari eum.*

Reperiuntur denique affixa juncta verbis neutris, tuncque non per accusativum reddenda sunt, sed per alios casus congruos, subauditâ, si sensus exigat, com-

modâ aliquâ particulâ. In Lectorum commodum exempla coacervare non pigebit. יגרך Psal. 5. 5. non est reddendum *habitabit te*, sed quasi scriptum esset יגר עמך *habitabit tecum*. יצאוני Jerem. 10. 20. quasi legeretur יצאו ממני *Egressi sunt ex me*. חזקתני Jerem. 20. 7. quasi חזקת ממני *Fortior es præ me*. יזעקוך Nehem. 9. 28. quasi יזעקו אליך *clamabunt ad te*. היחברך Psal. 94. 20. pro היחבר עמך *Num sociabitur tecum?* אדדם Psal. 42. 10. pro אדד עמם *Incedam cum eis*. קדשתיך Isa. 65. 5. pro קדשתי ממך *Sanctior te sum*. ישׂשׂום Isa. 35. 1. pro ישׂשׂו עליהם *Lætabuntur de eis*. חנך Psal. 53. 6. pro חנה עליך *castra metantis contra te*. יאמרוך Psal. 139. 20. pro יאמרו בך *loquentur contra te*. דברו Gen. 37. 4. pro דבר עמו *loqui cum eo* יענוכה Jer. 7. 27. *Respondebunt tibi*. קמיך Exod. 15. 7. pro קמים עליך *Insurgentes contra te*. היקרך Num. 21. 23. pro היקרה לך *An eveniet tibi?* ויסעם Jud. 16. 3. pro ויסע עמם *& profectus est cum illis*. תנשני Isa. 44. 21. pro תנשה ממני *oblivioni traderis à me*, &c.

Circa affixa Infinitivis juncta notandum ea non rarò referri posse vel ad personam agentem, vel ad patientem: ac proindè modò per nominativum, modò per accusativum esse efferenda, juxta locorum exigentiam. ביום מסרו *In die tradere ipsum*: id est, *in die quâ tradidit ipse*,

vel *quâ tradidit eum.* בברחו *cùm fugeret ipse*, vel *cùm fugeret ipsum.* במצאכם *In inveniendo vos*, id est, *cùm inveneritis*, vel *cùm invenerit vos.*

Notandum pariter affixa ני & י Infinitivis addita, differre quoad sensum. בהרגני *In occidendo me*, id est, *cùm occidor.* בהרגי *In occidere me*, id est, *quando ego occido.*

Notandum denique Hebræos sæpè uti pronominibus separatis etiam cum verbis activis. מסר אתו pro מסרו *tradidit eum.*

IV.

Quæ mutatio contingat in Verbis propter affixa.

AFFIXA verbis conjuncta efficiunt interdùm ut verba ultimam suam litteram, suave crementa immutent. Quandonam autem, & quomodo contingat ea immutatio, docebunt sequentes observationes.

I. Tertia persona singularis masculina præteriti nullam mutationem patitur propter affixa, nisi in verbis לה, de quibus dicetur observatione decimâ tertiâ.

II. Secunda persona singularis masculina nullam patitur mutationem propter affixa. מסרת *tradidisti.* מסרתני *tradidisti me.* מסרתו *tradidisti eum*, &c.

III. Prima persona singularis masculina communiter retinet suum י finale. מסרתי *tradidi.* מסרתיו *tradidi eum.* Interdùm tamen illud deperdit, diciturque מסרתו pro מסרתיו. Exempl. משיתהו Exod. 2. 10. *extraxi eum*, pro משיתיהו, à verbo משה *extrahere.* Reperiuntur istæ Eclipses & in Pentateucho Samaritano. Qui Bibliis punctatis utuntur, eas dignoscunt hâc notâ. Littera quæ præcedit illud י, id est, ת, infernè puncto notatur, quod in Massoretharum methodo æquivalet vocali י. Rejectis autem punctis, non ita facile est omissionem istam discernere, primamque præteriti personam in hujuscemodi locis à secundâ, aut etiam à tertiâ fœmininâ distinguere. Videndum quam personam exigat loci constructio ac sensus: agendumque eodem modo ac si duplex esset primæ personæ terminatio. Prima & communior in תי, secunda verò & rarior in ת, locum habens cum affixis. Verùm de istâ litteræ *Iod*, uti & aliarum quarumdam absentiâ uberiùs alibi differetur.

IV. Tertia fœminina singularis suum ה mutat in ת. מסרתו, non מסרהו *Illa tradidit illum.* אהבתהו 1. Sam. 18. 28. *amavit illum*, non אהבההו. בקשתם Ose. 2. 7. non בקשהם *Quæsivit eos.* Ista ergò persona cum affixis conjuncta solâ loci exigentiâ à secundâ distinguitur.

V. Secunda fœminina singularis duplicem, ut dictum est, habet formam, seu duplex crementum. מסרת & מסרתי *Tradidisti, tu fœmina.* Affixis juncta utramque formam retinet, ac secundæ masculinæ, primæque similis est. ילדתני Jerem. 15. 10. *Peperisti me.* ונתתיהו Ezech. 16. 19. *Et dedisti eum.* נשאתים Ezech. 16. 58. *Tu fœmina, portasti ea.*

VI. Tertia pluralis communiter suum ו finale retinet ante affixa. מסרוהו *Tradiderunt eum.* Nonnunquàm tamen illud deperdit, tuncque à tertiâ singulari solâ loci exigentiâ potest distingui. דקרהו Zach. 13. 3. pro דקרוהו *configent eum.* Ista litteræ ו suppressio ante affixa reperitur in omnibus personis per ו terminatis. ולא חשבנהו Isa. 53. 3. pro ולא חשבנוהו *Et non reputavimus eum.* Eadem est difficultas quæ modò circa י animadversa est, & de eâ similiter uberiùs infrà differetur.

VII. Duæ secundæ personæ plurales מסרתם & מסרתן ante affixa mutant ם & ן in ו. מסרתוהו *Tradidistis eum.* non מסרתמו nec מסרתנו. Notandum insuper illud ו interdùm deficere, sicque personam hanc solâ loci exigentiâ posse in hoc casu à tertiâ, secundâ & primâ singulari discerni. צמתני Zach. 7. 5. pro צמתוני *Jejunastis mihi*, à verbo צום *jejunare.* העליתנו Num. 20. 5. pro העליתונו *Ascendere fe-*

cistis nos, ab עלה *ascendere.*

VIII. Circa Benoni nulla est difficultas. Observandum solummodò Benoni recipere affixa tàm nominum, quàm verborum. Cum affixis verborum vertendum est per participium. Cum affixis nominum, per nomen verbale. מוסרני *tradens me.* מוסרי *traditor meus.* שמרני *custodiens me.* שמרי *custos meus.*

IX. Paoul, utpotè passivæ significationis, affixa propriè non recipit. Cùm ergò affixis jungitur, ita vertendum est, ac si esset nomen verbale. הרוגיו Isa. 27. 7. *Occisi ejus*, id est, *occisi ab eo.* קרואיו Sophon. 1. 7. *Invitati ejus*, id est, *invitati ab eo, ses conviez.* Psal. 37. 22. *Quia* מברכיו *benedicti ejus*, id est, ab eo, *hæreditabunt terram*, ומקלליו, *& maledicti ejus*, id est, ab eo, *disperibunt.*

X. Circa futurum nulla restat nova difficultas. Observandum tantummodò נ in futuro inseri ante tria ista affixa, ני *me*, ך *te*, הו *eum.* יכבדנני Psal. 50. 23. *honorificabit me.* ימצאנני Prov. 1. 28. *invenient me.* אתקנך Jerem. 22. 24. *evellam te*, à verbo נתק. וארוממנהו Exod. 15. 2. *Et exaltabo eum.* יברכנהו Psal. 72. 15. *benedicet ei.* יסובבנהו Deut. 32. 10. *circumducet eum*, à סבב, &c. A Grammaticis vocatur נ istud *Epentheticum*, hoc est, *insertum.*

XI. Futuri secunda & tertia pluralis

fœminina ante affixa mutant נה in ו. אל תראוני Cant. 1. 6. *ne conſideretis me*, pro אל תראנהני, à verbo ראה *videre*. Interdum deficit illud ו, ut jam dictum eſt. *Ancillæ meæ* תחשבני Job. 19. 15. pro תחשבוני *reputant me*. ומשבותיך תוכחך Jer. 2. 19. *Et averſiones tuæ corripiant te*, pro תוכחוך.

XII. Eaſdem mutationes patiuntur perſonæ Imperativi terminatæ in ו & נה. Quæ terminatur in י amittit ſuum י. היניקהו Exod. 2. 9. pro היניקיהו *lacta eum*.

XIII. Verba defectiva nullam aliam mutationem patiuntur propter affixa, quàm perfecta, niſi quòd verba לה ante affixa ubique ſuum ה radicale deperdunt. קנני *poſſedit me*, non קנהני. קנך *poſſedit te*. קנהו *poſſedit illum*. קנם *poſſedit illos*. יקנכם *poſſidebit vos*, &c.

Idem dicendum de hominibus ex hiſce verbis deſcendentibus, & in ה terminatis. Suum quippè ה amittunt ante affixa. מקנם *poſſeſſio eorum*. נוך Job. 5. 24. *habitaculum tuum*, à verbo נוה *habitare*.

CAPUT DECIMUM SEPTIMUM.

De Dictione ſeu de Particulis.

JAM dictum eſt cap. 2. Hebræorum Grammaticos ſub *dictione* comprehen-

dere *adverbia*, *præpositiones*, *conjunctiones*, & *interjectiones*. Iftas autem dictiones tantò pluris intereft figillatim recenfere, ac memoriâ tenere, quòd radices pleraumque incipientibus minùs obviæ fint.

I.

Adverbia.

Loci.

אי , איה	Ubi.
איך , איכה , איפה , איפוא	Ubinam ?
אן , אנה	Quò ? ubi ?
מאן מאין	Undenam ?
פה , פא	Hîc , huc.
מפו , מפה	Hinc , illinc.
בזה	Hîc.
מזה	Hinc.
איזה	Ubinam.
כה , הנה , הלום	Huc.
שם	Ibi.
שמה	Illuc.
משם	Indè.
בית , ביתה , מבית	Intus.
חוץ , חוצה , מחוץ	Foris.
מעל , מעלה , מלמעלה	Super , fupra , fupernè.
מטה , מלמטה	Infrà , infernè.
ממעל	Defuper.
מתחת	De fub , infernè.
אחור	Retrò.

פנים	Ante.
פנימה	Intus.

Temporis.

מתי , למתי	Quando.
עד מה , עד אן	Quousque.
עד אנה , עד מתי	Quamdiu.
מחר , מחרה , מחרת	Cras.
היום	Hodie.
תמול , אתמול	Heri.
אמש	Noćte præteritâ.
שלשום	Nudius tertius.
יומם	Interdiù.
בקר , שחר	Manè.
ערב	Vesperi.
תמיד	Quotidie.
נצח , לנצח	In æternum.
עולם , לעולם	In æternum.
קדם , מקדם	Olim, pridem.
כבר	Jam pridem.
עד	Usque.
עד אם , עד כי	Donec, usquedum.
טרם	Antequam, nondum.
כי , כאשר	Quum, quando.
זה	Jam.
עתה	Jam, nunc, modò.
אז , אזי	Tunc.
בכן	Tunc.
נא	Nunc.
עד כן	Huc usque, hactenùs.
פנים , מלפנים	Ante, anteà.

אחר , אחרי , אחרי כן Posteà.
עוד Adhuc.
מהר , מהרה Citò , velociter.
פתע , פתאם , פתאום Subitò , repentè.
רגע Momento.

Interrogationis.

ה An , num , utrum ?
אם Si , an ?
האם An verò ?
הלא , הכי Nonne , an non , an quia ?
למה , מדוע Quare, quamobrem.
היך , איך , איכה , איככה Quomodo.
כמה Quot , quoties.

Affirmationis.

כן , אכן , בכן Sic , ita verè , certè.
אך Omninò , utique.
אמן , אמנם Verè.
אולם , אולי C ertè , profectò.
אבל Verè.

Negationis , prohibitionis , dubitationis.

אין , לא , בל , בלי , בלתי Non.
אין כל Nihil.
אל Ne
פן Ne fortè.
אולי , לו Fortassè.

Demonstrationis.

הא , הן , הנה	En, ecce.
ראה	Ecce, vide.

Qualitatis.

Adverbia qualitatis plerumque sunt nomina substantiva juncta præpositionibus ב כ ל ם, aut adjectiva sive masculina, sive fœminina.

טוב	Benè.
רע	Malè.
רשע	Impiè.
ישר	Rectè.
נכון	Firmiter, &c.
במשפט	Justè, legitimè.
באמת	Verè, in veritate.
שוא , בשוא	Vanè.
חנם	Gratis, immeritò.

Quantitatis, intentionis & remissionis.

רב , רבת , הרבה	Multùm.
מאד	Valdè.
יותר	Plus, magis.
מעט , מעט מעט	Parùm, paulatim.
זער	Modicùm.
אט , לאט	Sensim, clam.
כמעט , כאין	Ferè, tantùm non.
אף כי	Quantò magis, vel Quantò minùs juxta loci exigentiam.

Congregationis, ſeparationis, & excluſionis.

יחד , יחדו	Simul, pariter.
לבד	Seorsùm.
מלבד , לבד מן	Præter.
רק , אך	Tantùm, duntaxat.

Similitudinis.

כ , כה , ככה , כן	Sic, ita.
כאשר	Sicut.
כמו	Sicut.
כמו כן	Similiter.
ככה	Taliter, hoc modo.

Patronymica.

עברית	Hebraïcè.
יהודית	Judaïcè.
ארמית	Syriacè.
יונית	Græcè, &c.

Numeri.

ראשונה , לראשונה	Primò.
שנית	Secundò.
שלישית	Tertiò, & ſic de cæteris adverbiis ordinalibus.

Quod ſpectat alia adverbia *ſemel*, *bis*, *ter*, &c. ea per circumlocutionem exprimuntur.

אחת פעם	Semel, unâ vice.
פעמים	Bis, duabus vicibus.
שלש פעמים	Ter.
עשרים פעמים	Vigesiès.
שלשים פעמים	Triciès, &c.

Reperitur nonnunquàm vox מנים pro פעמים, à verbo מנת *numerare.* עשרת מנים Gen. 31. 7. *Decem vicibus:* necnon & שלש רגלים .רגלים Exod. 23. 14. *tribus vicibus.*

II.

Præpositiones.

אל, אלי	Ad, juxta, erga.
אצל	Apud, prope, juxta.
אחר, אחרי	Post.
את, אות, עם, עמד	Cum.
ב	In.
בין	Inter.
בגלל, בעבור, כשל	Propter.
למען	Propter.
בעד, חלף, תחת	Pro.
בלא, בלי, מבלי בלתי	Absque, sine.
בלעדי, מבלעדי	Præter.
לבד, מלבד	Præter, sine.
זולת, זולתי	Præter.
עבר	Cis, trans.
אל עבר	Contra.
מעבר	Trans.

על עבר	E regione.
עד , עדי	Usque.
על , עלי	Super.
תחת	Sub.
הלאה	Ultra.
חוץ	Extra.
כ	Secundum, juxta.
ל	Ad.
לפי , כפי	Secundum, juxta.
לפני	Ante.
מפני	A.
עמת , לעמת , מלעמת	Juxta, coram, è regione.
נגד , נכח , לנכח	Ex adverso, ante.
מול , ממול	Coram.
מ , מן , מני , למן , למני	A, de, ex.
מאת , מעם	A.
סביב	Circum.

III.

Conjunctiones.

Copulativæ.

ו	Et.
גם	Etiam.
אף	Quoque.

Disjunctivæ.

או	Vel, aut, sive.
לא כן	Non sic.

Conditionales.

אם Si, siquidem, cum.
כי אם Quod si.
אם לא Si non, nisi.
לו, אלו Si.
לולא, לולי, ולא Nisi.

Adversativæ.

אך, אבל, אולם Verùm, verumtamen.
כי Quamvis, sed.
כי אם Sed.
גם כי Etiam si.
ולא, ולו, ואם Etsi.
אף כי Quanto magis.
Quanto minus.

Conjunctio hæc in comparatione affirmante solet significare *quantò magis*; in negante, *quanto minùs*.

Causales.

כי Quia, nam.
אשר, ש Quod.
יען Eo quod, quandoquidem.
יען אשר, יען כי Eo quod, propterea quod.
עקב, עקב אשר Quia, eo quod.
בעבור, למען Ut.
באשר Ideò.
בשגם Eo quod etiam.
לבלתי Ut non.

Concluſivæ.

לכן , על כן	Quare, quamobrem quocircà, ergò, itaque, &c.

IV.

Interjectiones.

נא , אנא , אנה , בי , לו	Quæſo, obſecro.
הבה , הבו	Age, agite.
אי , אוי , הוי , הה , אהה	Væ.
אוי , אויה , הוי	Hei, heu, eheu.
אה , אהה הה	Ah.
הו הו	Heu, heu.
אללי	Hei.
הוי	O.
חלילה	Abſit.
האח האח	Euge, euge.
הוי	Heus.
אחלי , לו , לוא	Utinam.
מי יתן	Quis dabit?
אמן	Amen.

V.

De Affixis Dictionum.

A Dverbiis quibuſdam ac omnibus præpoſitionibus junguntur affixa eodem modo quo nominibus ac verbis junguntur. Id tantùm intereſt diſcrimi-

nis, quòd affixa verborum ut plurimùm accusativo reddenda sint, nominum genitivo: affixa verò adverbiorum nominativo; præpositionum eo casu quem præpositio regit.

Affixa Adverbiorum.

איני אינני	Non ego.
אינך	Non tu.
אינו , איננו	Non ille.
איה	Ubi illa.
אפאיהם	Ubi illi.
כמוהן	Sicut illæ.
עודכם עודכן	Adhuc vos,
הננו	Ecce nos, &c.

Affixa Præpositionum.

ביני ובינך	Intet me & inter te.
בו , בה	In eo, in ea.
בעדך	Pto te.
נגדם , נגדן	Coram eis.
אחריהם , אחריהן	Post eos, post eas.
לפניך , לפניכם	Ante te, ante vos.
תחתיך	Sub te, &c.

CAPUT DECIMUM-OCTAVUM.

De Litteris additis & redundantibus.

PER litteras additas & redundantes, eas intelligimus, quæ aut solius Euphoniæ causâ, aut aliâ ratione nobis incognitâ, dictionibus quibusdam additæ sunt, nihilque omninò significant. Quædam in principio dictionum reperiuntur, & dicuntur *Prostheticæ*, quædam in medio, & dicuntur *Epentheticæ*, quædam denique in fine, & dicuntur *Paragogicæ*.

I.

De Litteris Prostheticis.

LITTERARUM Prostheticarum paucissima sunt exempla. נמבזה 1. Sam. 15. 9. pro נבזה vel מבזה *vile, contemtibile;* duabus formis in unam coalitis. שלהבת Fzegb. 20. 47. & Cant. 8. 6. pro להבת *flamma.* אזקים Jerem. 40. 1 & 4. pro זקים *catenæ.* אזנים Deur. 23 13. pro זנים *arma.* אדוש Isa. 28. 28. pro דוש *triturans.*

Non desunt qui existimant tria posteriora exempla regularia esse, reponendaque inter nomina quæ litteram א habent pro formativâ.

II.

De Litteris Epentheticis.

QUATUOR litteræ אוין à Grammaticis Hebræis *Epentheticæ* dicuntur, & pau ò sæpiùs in medio dictionum quarumdam reperiuntur absque ullâ necessitate insertæ.

א

DICITUR à plerisque א superfluere in vocibus sequentibus. קאם Ose. 10. 14. *surgit.* דאג Nehem. 13. 16. *piscis.* ראש Prov. 10. 4. & 30. 8. & 2. Sam. 12. 1. *pauper.* ראשים Prov. 13. 23. *pauperes.* ראשך Prov. 6. 11. *paupertas tua.* וראמה Zach. 14. 10. *& exaltabitur.* ראמות Prov. 24. 7. *excelsæ*, &c. Verùm his in locis א videtur simpliciter positum loco ו. קאם pro קום; & sic de cæteris. Causa generalis hujus mutationis est quòd litteræ אוי sint, ut jam dictum est, apud Hebræos facilè permutabiles. Assignabitur & alia ratio magis specialis, cùm agetur infrà de Chaldaïsmis textûs Hebräici.

Dicitur etiam superfluere in שאסיך Jer. 30. 16. *diripientes tui.* מאסתי Job. 7. 16. *liquefactus sum.* ימאס Job. 7. 5. *liquefacta est.* ימאסו Psal. 58. 8. *liquescent.* De his vocibus iterùm gaetur, cùm sermo erit

de Syriaſmis textûs Hebraïci.

Verè ſuperfluit in voce מלאכים 2. Sam. 11. 1. pro מלכים *Reges*.

ו

DICITUR quoque ו eſſe interdùm Epentheticum, proponiturque à pleriſque exemplum ſequens. מדויהם 2. Sam. 10. 14. pro מדיהם *veſtes eorum*. Sed eo loci ו videtur eſſe juxta analogiam nominum verbalium ex verbis לה deſcendentium.

י

INSERITUR י in vocibus ſequentibus. לדריוש Eſdr. 10. 16. pro לדרוש *ad quærendum*. תיעשה Exod. 25. 31. pro תעשה *facies*. איתם Pſal. 19. 14. pro אתם *ero perfectus*; niſi dicatur cum Avenario vocabulum iſtud eſſe ab יתם ejuſdem ſignificationis cum תמם. אריוך Iſa. 16. 9. *irrigabo te, inebriabo te*, à רוה Hoc in vocabulo videtur eſſe mera litteræ tranſpoſitio. אריוך pro ארויך.

נ

INſeritur נ ante affixa quædam juncta perſonis futuri, ut mox obſervatum eſt cap. 16. §. 4. n. 10. agendo de affixis verborum.

Legitur

Legitur etiam שבענה pro שבעה *septem*, Job. 42. 13. quâ in voce נ verè est Epentheticum.

III.

De Litteris Paragogicis.

LITTERÆ paragogicæ apud Hebræos iis similes sunt, quæ apud Latinos vocibus quibusdam adduntur Euphoniæ causâ: *amarier*, *dicier*, &c. Quinque numerantur. אהוין.

א

REDUNDAT in ההלכוא Jos. 10. 24. pro ההלכו *qui venerunt*. ולא אבוא *& noluerunt* Isa. 28. 12. pro ולא אבו, ab אבה *velle*. ואמאסאך Ose. 4. 6. pro ואמאסך *& repellam te*, à verbo מאס *repellere*, *contemnere*.

His locis à nonnullis longè plura annectuntur, in quibus ritu Chaldaico א positum est pro ה.

ה

ADDITUR hæc littera 1°. nominibus quibusdam masculinis. נחלה *torrens*, pro נחל. חרמה *sol*, pro חרם. לילה *nox*, pro ליל.

2°. Pronominibus quibusdam, vide-

licet pronomini secundæ personæ singularis masculinæ. אתה *Tu.* Gen. 3. 14. pro את. Pronomini secundæ personæ pluralis fœmininæ. אתנה Gen. 31. 6. *Vos*, pro אתן. Denique pronominibus tertiæ personæ pluralis, tam masculini, quàm fœminini generis. המה *Illi.* Gen. 44. 3. pro הם. הנה *Illæ.* Ezech. 16. 51. pro הן.

3°. Affixis istorum pronominum. בשמכה Jer. 29. 25. pro בשמך *In nomine tuo.* מלאככה *opus tuum.* Nah. 2. 14. pro מלאכך. כסתותיכנה *pulvillos vestros.* Ezech. 13. 20. pro כסתותיכן. אליהמה *frontispicia eorum.* Ezech. 40. 16. pro אליהם גויתיהנה *corpora earum.* Ezech. 1. 11. pro גויתיהן.

4°. In verbis post crementa ת & תן, id est, post crementa secundæ personæ singularis, & secundæ fœmininæ pluralis בגדתה Malach. 2. 14. *perfidè egisti.* והשלכתנה Amos. 4. 3. pro והשלכתן *& abjicietis.*

5°. Post participia. והיה ברכה Gen. 12. 2. *& eris benedictus.* ברכה pro ברך, nisi vox ista sumatur pro nomine substantivo fœminino, *benedictio*, uti sumitur à pluribus.

6°. Personis futuri & imperativi cremento carentibus, imò & infinitivis. נלבנה Gen. 11. 3. pro נלבן *faciamus lateres.* לכה Gen. 19. 32. pro לך *i.* לחמלה Ezech. 16. 5. pro לחמל *ad parcendum.*

נחפשה דרכינו , ונחקרה , ונשובה אל יהוה Thren. 3. 40. *Scrutemur vias nostras , & pervestigemus , & revertamur ad Dominum.*

7°. Post adverbia quædam. שמה pro שם *ibi.* איכה pro איך *quomodo* , &c.

ו

Redundat interdùm hæc littera ; sed rarò. חיתו Gen. 1. 24 & alibi , pro חית *bestia.* מדו Levit. 6. 10. pro מד *vestis.* בנו pro בן *filius.* בנו בער Num. 24. 3. *filius Beor.* למעינו Psal. 114. 8. pro למעין *ad fontem.* מקללוני Jerem. 15. 10. pro מקללני *maledicens mihi.*

י

Sæpe superfluit hæc littera. 1°. post nomina quædam substantiva , ut אבי *pater* , אחי *frater* , &c. וחם . הוא אבי כנען Gen. 9. 17. *& Cham , ipse pater Chanaan.* שם אחי יפת Gen. 10. 21. *Sem frater Japheth* , &c. Legitur etiam 2. Reg. 9. 24. & 1. Sam. 20. 36. חצי pro חץ *sagitta.*

2°. Post nomina ac participia desinentia in ה. מלאתי Isa. 1. 21. *plena.* על דברתי מלכיצדק Psal. 110. 4. *Secundùm ordinem Melchisedech.* דברתי pro דברת. אהבתי Ose. 10. 11. pro אהבת *dilecta* שכנתי Jerem. 51. 13. pro שכנת *habitans.* בקננתי Jer. 22. 23.

nidificans. קִפַּדְתִּי pro קפדת Isa. 38. 12. *præcisa*. In primo Lamentationum versu tria exempla ejuscemodi repertuntur.

3°. Participiis quibusdam masculinis. אסרי *ligans*, pro אסר Gen. 49. 11. מקימי Psal. 113. 7. pro מקים *suscitans*. מושיבי ibid. 9. pro מושיב *collocans*.

4°. Pronomini secundæ personæ singularis fœmininæ. אתי pro את *tu*: nisi cum quibusdam dicatur, & ut putamus rectiùs, eo loci minimè superfluere, sed secundùm linguæ rationem ac indolem adesse.

5°. Affixo secundæ personæ singularis fœmininæ. בתוככי Psal. 116. 19. pro בתוכך *in medio tui*.

6°. Post formativam secundæ personæ præteriri singularis fœmininæ. למדתי Jer. 2. 33. pro למדת *docuisti*. שמעתי Jerem. 4. 19. pro שמעת *audivisti*. מדוע אתי הלכתי Jerem. 4. 23. *Quare tu fœmina vadis?*

7°. Post infinitivos. להושיבי Psal. 113. 8. pro להושיב *habitare faciendo*.

8°. Denique post nonnullas particulas, præpositiones & adverbia. Sic מני Judic. 5. 14. pro מן *A*. אזי pro אז *tunc* אלי pro אל *ad*. עלי pro על *super*. בלי pro בל *non*. עדי pro עד *usque*. אחרי pro אחר *post*. זולתי pro זולת *præter*, &c.

ן

ADDITUR hæc littera 1°. post omnes verborum perſonas deſinentes in ו vel י. ידעון *ſcient*, pro ידעו Deut. 8. 5. תשמעון *audietis*, ibid. v. 20. pro תשמעו. יחילון *dolebunt*, Iſa. 13. 8. pro יחילו. תחילין Iſa. 45. 10. *parturis.* תדבקין *adhærebis*. Ruth. 2. 8. &c.

2°. Poſt infinitivos quoſdam, ſed raro. לתתן *ad dandum*, pro לתת. 1. Reg. 6. 19. באבדן *in perdendo*, pro באבד. Eſther. 8. 6. Dici tamen poteſt infinitivum תתן eſſe juxta analogiam verbi נתן: אבדן verò non tàm eſſe infinitivum, quàm nomen verbale.

CAPUT DECIMUM-NONUM.

De Litteris omissis.

CERTUM est Amanuensium potissimùm incuriâ omissas interdùm fuisse in pluribus vocabulis, litteras etiam radicales, contra omnes Grammaticæ regulas, de quibus Criticorum est judicium. Legitur exempli causâ שלתך 1. Sam. 1. 17. pro שאלתך *petitio tua.* בלבת Exod. 3. 2. pro בלהבת *in flammâ.* אח Ezech. 18. 10: pro אחד *unus.* כס Exod. 17. 15. pro כסא *thronus.* ללת 1. Sam. 4. 19. pro ללדת *ad pariendum.* צנה Psal. 8. 8. pro צאנה *pecora.* תתפל 1. Sam. 22. 26. pro תתפתל *simulabis te perversum.* בנו 1. Sam. 25. 8. pro באנו *venimus.* כאר Amos. 8. 8. pro כיאר *sicut fluvius*, &c. Quibus jungi potest סותה Gen. 49. 11. *vestimentum suum*, saltem in eorum sententiâ qui vocem illam deducunt à כסה *operire.* Verùm de ejuscemodi omissionibus non est impræsentiarum sermo.

Per litteras omissas hîc intelligimus quatuor sequentes י ו נ ת quæ interdùm absunt ab iis locis in quibus adesse debe-

rent, juxta Grammaticæ regulas, ad designandas varias tàm nominum, quàm verborum affectiones, puta genera, numeros, personas, &c.

I.

De Litteris omissis sigillatim.

י

OMITTITUR ' tàm in nominibus, quàm in verbis

Nonnunquàm pluralia in ים amittunt suum '. שערם Levit. 17. 7. pro שעירים *Dæmones*. צננם Num. 33. 55. pro צנינים *spinæ*. אללם Levit. 19. 4. pro אלילים *Idola*. נתונם Num. 3. 9. pro נתונים *dati*. תומם Gen. 25. 24. pro תומים *Gemini*. תאמם Exod. 26. 24. pro תאומים *gemini*. תממם Levit. 9. 2. pro תמימים *integri*. Reperitur illud ultimum in Samaritano textu absque secundo '. Cætera vocabula integrè & cum illo ' leguntur. Utrùm ista omissio sit Hebraicæ linguæ proprietas, an error seu potiùs usus ab iis introductus, qui compendiosè scribere voluerunt, non disquirimus.

In verbis verò omittitur interdùm in primâ personâ præteriti sequente affixo. משיתהו Exod. 2. 10. pro משיתיהו *extraxi eum*. עשיתם Gen. 6. 7. & Isa. 42. 16. pro

עשיתים *Feci eos.* עשיתני Ezech. 29. 3. pro עשיתיני *Feci memet ipsum*, vel *feci mihi.* המציתך 2. Sam. 3. 8. pro המצאתיך *Invenire feci te.*

ו

OMITTITUR pariter ו in nominibus & in verbis.

In nominibus, nimirùm in pluralibus fœmininis. מארת Gen. 1. 14. pro מארות *luminaria.* אתת ibid. pro אתות *signa.* Quo in casu pluralia illa à singularibus non distinguuntur quantùm ad litteras.

Nonnunquàm etiam (quod rarissimum est) in nominibus terminatis in יון. Legitur enim Exod. 21. 3. פרין pro פריון *redemtio.*

In verbis, scilicet in fine omnium personarum desinentium in ו, sequente affixo, aut נ paragogico. כבשה Gen. 1. 28. pro כבשוה *subjicite eam.* חבלי שאול סבני 2. Sam. 22. 6. pro סבוני *Funes inferni circumdederunt me.* ולא חשבנהו Isa. 53. 3. pro ולא חשבנוהו *& non reputavimus eum.* ירוין Psal. 36. 9. pro ירויון *inebriabuntur.* ירבין Deut. 8. 13. pro ירבון *multiplicabuntur*, &c.

נ

OMITTITUR נ in verbis לנ ante crementa נו & נת. תשכנה Ezech.

17. 23. pro תשכננה *habitabunt.*

ת

OMittitur ת in verbis לת ante crementa תן תם תי ת. כרתי Exod. 34. 27. pro כרתתי *pepigi*, etiam in textu Samaritano. Sed de omiſſione iſtâ jam ſuprà in verbis לן & לת.

Obſervatum etiam eſt verba duplicantia ſecundam, eam non raro deperdere.

II.

Quâ viâ detegi poſſunt litteræ omiſſæ?

IN Bibliis punctatis dignoſcuntur, ut dictum eſt, punctis quibuſdam infrà, ſuprà, aut intra litteram inſcriptis. At in Bibliis non punctatis, atque in novâ Methodo illas dignoſcere paulò difficilius eſt.

Conſiderandum in primis quid loci ſenſus exigat, ſicque habebitur quæ ſit vocis de quâ ambigitur ratio: an ea ſingularis ſit, an pluralis; an prima, an ſecunda perſona, &c.

Sed rem, utpotè non levis momenti, & quæ Tyronibus interdùm moleſta eſſe poſſit, penitiùs inveſtigemus.

Primò ergò quod ſpectat pluralia in ים, à quibus abeſt י, eodem modo agendum

est ad ea dignoſcenda, ac ſi pluralia maſculina duas haberent formas ſeu terminationes; primam & communiorem in ים, alteram & longè rariorem in ם. Cùm ergò occurrit vox deſinens in ם, nec primo intuitu conſtat quæ & qualis ſit, pluralis necne, efficit iſta ambiguitas, ut in mentem veniat vocem illam fortè eſſe ex earum numero, quæ in plurali leguntur modò in ים, modò in ם: tuncque ſi conſulatur quid exigat loci ſenſus, citò innoteſcet utrùm verè ſit pluralis in ם, an non.

Eodem modo ſe res habet hoc in caſu, ac cùm reperiuntur pluralia in ין. Nam quamvis rara ſint hæc pluralia, facilè tamen agnoſcuntur: quia monere ſolent Grammatici reperiri pluralia quædam maſculina in ין Chaldaïco more. Cùm ergò pariter monitum ſit reperiri maſculina quædam deſinentia in ם, omiſſo י, facilè dignoſcentur ea maſculina, ſi attendatur ad totius ſententiæ conſtructionem.

Idem agendum circa primas perſonas ſingulares præteriti, quæ ſuum י ante affixa nonnunquàm deperdunt. Supponendum eſt perſonas illas duplicem formam ſeu terminationem habere, priorem magiſque uſitatam in תי; ſecundam verò & rariorem in ת, juxta morem Chaldæo-

rum, Syrorum, Samaritanorum & Arabum. Cùm ergò voces hujusmodi occurrunt, docebit ipsa loci exigentia quam personam designent. Exemplo sit illud Exod. 2. 10. משיתהו. Potest vocabulum istud esse prima, secunda, vel tertia persona præteriti verbi משה *extrahere*. Ut ex ista ambiguitate me extricem, considero attentiùs quam personam exigat sensus loci; statimque agnosco nec secundam, nec tertiam, sed primam solam ei loco convenire; & consequenter vocem illam reddo per primam personam, *extraxi eum*.

Omissiones litteræ ו, utpotè frequentiores, faciliùs adhuc dignoscuntur.

Ac primùm quod spectat fœminina pluralia, eodem modo agendum ac si duplicem haberent terminationem; communiorem in ות, rariorem in ת. Ubi ergò occurrit fœmininum in ת, dubiumque est, an per plurale, an per singulare sit efferendum, consulenda sunt vocis istius adjuncta, quæ nodum statim expedient. Legitur Gen. 1. 16. שני המארת הגדלים. Vox ista המארת terminationem habet ambiguam, singularisque esse potest vel pluralis. At duo illius adjuncta שני *duo*, & גדלים *magna*, sole clariùs ostendunt eam esse numeri pluralis. *Duo luminaria magna*. Item ויסכרו מעינת תהום, וארבת השמים

Gen. 8. 2. *Et clausi sunt fontes abyssi, & cataractæ cœli.* Verbum plurale ויסכרו indicat מעינת & ארבת scripta esse pro מעינות & ארבות *fontes & cataracta.* ויאמר מלך מצרים למילדת העברית Exod. 1. 15. *Et dixit Rex Ægypti obstetricibus Hebræis.* Patet duas ultimas voces esse in plurali, idemque esse ac למילדות העבריות. Additur enim: *Nomen unius Sephora, nomen alterius Phua.*

Omissiones litteræ ו in verborum personis desinentibus in נו pari facilitate dignoscuntur. Illud enim נ quod superest, sufficit ut innotescat vocem cui adhæret נ, verbum esse, primamque personam pluralem præteriti. ולא חשבנהו Isa. 53. 3. Nemo attentus non animadvertit eò loci חשבנהו positum esse pro חשבנוהו *Et non reputavimus eum.* נהו enim non est affixum, sed tantummodò הו. Proindè נ in eâ voce formativa est personæ alicujus. Non potest autem aliam personam formare, quàm primam; ita ut vox integra sit חשבנוהו.

Aliæ omissiones ו, eæ nimirùm quæ contingunt in personis desinentibus simpliciter in ו, etsi non ita facilè, possunt tamen solâ loci exigentiâ discerni à singularibus. חבלי שאול סבני 2. Sam. 22. 6. Illud סבני primo intuitu videtur singulare, *circuivit me.* Refertur tamen ad חבלי *fu-*

nes, quod plurale eſt. Plurale ergò eſt, idemque eſt ac ſi ſcriptum eſſet סבוני, vel etiam סבבוני *circuierunt me*: quia in eâ voce ſecundum ב omittitur, cùm radix verbi hujus ſit סבב *circuire*. Similiter Gen. 19. 16. dicitur de duobus Angelis quos Lot hoſpitio in Sodomis exceperat, ויצאהו ויּנחהו מחוץ לעיר *Et eduxerunt eum, & deduxerunt eum extra civitatem*. Evidens eſt ויצאהו & ויּנחהו poſita eſſe pro ויצאוהו & ויּנחוהו *eduxerunt eum, & deduxerunt eum*. לא תאכלהו Levit. 7. 24. *Non comedetis eum*, poſitum eſt pro לא תאכלוהו; ſermo enim eſt de pluribus. Eâdem de causâ אל תיראם Num. 14. 9. idem eſt ac אל תיראום *ne timeatis eos*. אז יקראנני Prov. 1. 28. idem eſt ac אז יקראונני *tunc invocabunt me*. כי ירבן אנשים Exod. 21. 18. *Quando rixabuntur aliqui*. Clarum eſt ירבן eſſe pro ירבון. Nam præterquàm quòd nominativus אנשים id innuit, id etiam innuit ן paragogicum, quod eò loci denotat perſonam deſinentem in ו. אשר ירשיען אלהים Exod. 22. 9. *Quem condemnaverint Dii*. ירשיען pro ירשיעון. Similiter ולא יאכלן, לא ירחן Deut. 4. 28. *Non comedent, & non odorabunt*. Manifeſtum eſt ex voce יאכלן vocem ירחן eſſe pro ירחון.

Ut omiſſiones litterarum נ & ת in verbis לן & לת dignoſcantur, ſatis eſt meminiſſe verba illa interdùm hiſce litteris

privari ante crementa תנ & נו. Item תֵ, תִן, תֵם, תֵן, ut notatum est cap. 12. §. 1. & 2.

Cæterùm si quæ videatur superesse difficultas in detegendis hisce omissionibus, observandum est, ac pro certo habendum, eam solere, uti alias omnes, usu ipso imminui, ac tandem evanescere.

CAPUT VIGESIMUM.

De Litteris tùm radicalibus, tùm servilibus.

DICTUM est cap. 1. Grammaticæ, §. 3. litterarum Hebraïcarum alias esse *radicales*, alias *serviles*, locumque huic divisioni explicandæ aptiorem fore, explicatis priùs iis omnibus quæ ad varias radicum Hebraïcarum affectiones seu mutationes aut modificationes, variaque earum crementa & augmenta pertinent. Quæ cùm hactenùs præstita sint, tempus est promissi exolvendi.

Litteræ radicales in quâlibet dictione eæ sunt, propriè loquendo, quibus constat ipsa radix. Serviles verò, quæ radici sunt superadditæ. Exempli gratiâ, in istâ voce הדברים *verba*, tres istæ litteræ ד ב ר

ſunt radicales : ipſam enim radicem conſtituunt. Tres aliæ ה י ם ſunt ſerviles : radici enim ſunt ſuperadditæ.

Quotquot ſunt litteræ in Alphabetho, eæ omnes, ſi accuratè loquamur, ſunt radicales. Nulla enim eſt ex viginti duabus, quæ ad radices conſtituendas non uſurpetur ſæpiùs.

Verùm cùm undecim ex iis ad radices formandas inſerviant tantummodò, reliquæ verò undecim adhibeantur inſuper ad exprimendas varias radicum mutationes, ſeu modificationes ; hinc nata eſt litterarum diviſio in eas quæ purè radicales ſunt, & eas quæ ſunt ſerviles.

Purè radicales ſic dicuntur, non quòd ſolæ ſint radicales, ſed quia non adhibentur niſi ad radices conſtituendas. Sunt autem undecim ſequentes ג ד ז ח ט, ס ע פ, צ ק ר.

Serviles ſic dicuntur, non quòd ſint purè ſemperque ſerviles, cùm ex ipſis non minùs quàm ex cæteris radices conſtituantur ; ſed quia præter iſtum uſum, habent inſuper & alium, inſerviuntque ad formandas varias radicum modificationes, variaque earum adjuncta. Sunt autem ſequentes undecim his tribus vocibus artificialibus comprehenſæ, אלבש, יות, כנם, *albeſſ canem iouth*, quas ob uſum capite ſequenti indicandum, me-

moriâ tenere non parum proderit.

De iis hoc in capite paucis agendum, seu potiùs repetendum, ac veluti in unum colligendum ad quid inserviant.

א

HÆc littera formativa est primæ personæ singularis futuri, אמסר *tradam*; & quorumdam nominum verbalium. אצבע *digitus*. אשמורה *custodia*, &c.

Tunc tantummodò servilis est, uti & tres sequentes, cùm dictionum initium occupat.

Notatum tamen est suprà, eam paragogicam esse nonnunquàm, sed rarissimè, reperirique in fine quorumdam nominum formam Chaldaïcam habentium.

ל

PRÆPOSITIO est, quæ nominibus ac verbis jungitur. Juncta nominibus nota est dativi, &c. Sæpiùs *ad* significat. Interdùm *in*, *pro*, *juxta*, *sicut*, *quasi*, *super*, *contra*, *inter*, &c. ut videbitur in Syntaxi. Interdùm ex nominibus facit adverbia. Juncta verborum infinitivis facit gerundia in *dum*, למסר *ad tradendum*; quæ gerundia juxta locorum exigentiam, per *ut*, *donec*, *cum*, *postquam*, *us-*

quedum, & similia, reddenda sunt.

ב

PRÆPOSITIO est, quæ similiter jungitur nominibus ac verbis. Juncta nominibus ut plurimùm significat *in*, nonnunquàm *cum*, *pro*, *propter*, *de*, *à*, *contra*, *per*, &c. Ex nominibus sæpè facit adverbia. Juncta verbis format unum ex quatuor gerundiis, significatque *in*, *dum*, *cum*, *postquam*, *antequam*, *quia*, &c. juxta locorum exigentiam.

ש

DIMINUTIVUM est relativi אשר *qui*, *quæ*, *quod*. Frequens eft in Ecclesiaste & Cantico Canticorum: in aliis verò Scripturæ Libris rariùs reperitur.

כ

HÆc littera (uti & tres sequentes) tunc tantummodò servilis est, cùm in principio aut in fine dictionum reperitur. In medio vocis semper ad radicem pertinet. Nominibus ac verbis præponitur. Nominibus juncta interdùm adverbium est similitudinis, significatque *sicut*. Interdùm adverbium est conjiciendi, &

significat *quasi*, *circiter*. Interdùm præpositio est significans *secundum*, *juxta*, &c. Juncta verbis gerundia facit per subjunctivum reddenda cum aliquâ ex sequentibus particulis, *cum*, *dum*, *si*, *sicut*, *postquam*, *antequam*, &c. juxta loci exigentiam. Posita in fine dictionum pronomen est secundæ personæ singularis, etiam cùm sequitur ה aut י. Si verò sequatur ם, pronomen est secundæ personæ pluralis masculinæ, כם. Si sequatur ן, pronomen est secundæ personæ pluralis fœmininæ כן.

נ

CUM initium dictionum occupat hæc littera, figurativa est vocis *Niphal*, item & primæ personæ pluralis futuri. Cùm verò dictionum finem occupat, una est ex paragogicis, formatque nomina verbalia non pauca. Sequente ו, figurativa est primæ personæ pluralis præteriti. מסרנו *tradidimus*. Sequente ה, figurativa est secundæ & tertiæ personæ pluralis fœmininæ, tàm futuri, quàm imperativi. Sequente י, est affixum primæ personæ; sequente ו, affixum primæ pluralis, necnon & tertiæ singularis masculinæ, sequente verò ה, affixum tertiæ singularis fœmininæ. Sæpè etiam est *Epenthetica*, & inseritur ante affixa nonnulla, cùm futuris junguntur.

ה

IN principio vocis articulus est casibus omnibus conveniens, sed præcipuè nominativo & genitivo Pronomen est demonstrativum demonstrativo Græcorum ὁ ἡ τὸ æquivalens. Supplet vices relativi אשר. Figurativa est conjugationum *Hiphil*, *Hophal* & *Hithpael*, & tàm imperativi, quàm infinitivi *Niphal*. Denique adverbium est admirationis & interrogationis.

In fine verò vocis nota est generis fœminini. Designat motum ad locum, geritque vices præpositionis אל. Pronomen est tertiæ personæ fœmininæ. Denique non rarò paragogica est.

מ

IN principio dictionis non secùs ac istæ tres ל, כ, ב præpositio est, quæ nominibus ac verbis jungitur. Juncta nominibus nota est ablativi casûs, communiterque significat *à*, *ab*; nonnunquàm *de*, *cum*, *propter*, *præ*, &c. Juncta verborum infinitivis format gerundium in *do*, ממסר *à tradendo*, quod interdùm per *ne*, interdùm per *ex quo*, vel *antequàm* resolvitur. Format prætereà participia

Hiphil & *Hithpael*; necnon & plurima nomina verbalia.

In fine dictionis, præsertim præcedente ', format pluralia masculina, estque pronomen affixum tertiæ personæ pluralis masculinæ.

ו

HÆc littera, uti & duæ sequentes, ubique, hoc est tàm in principio, quàm in medio, & fine dictionis servilis esse potest.

In principio figurativa est tertiæ personæ futuri tàm singularis, quàm pluralis: necnon & formativa nominum quorumdam verbalium.

In medio figurativa est vocis *Hiphil.*

In fine format, 1°. nomina patronymica, numeralia, & verbalia quædam. 2°. Pronomen affixum primæ personæ singularis. 3°. Primam personam singularem præteriti, & secundam singularem fœmininam futuri & imperativi. 4°. Pluralia masculina, præsertim sequente ם. 5°. Denique una est ex paragogicis.

ו

IN principio dictionis est conjunctio copulans *&c.*

In medio format utrumque partici-

pium, futurum, imperativum, infinitivum conjugationis *Kal*: plurima item nomina verbalia.

In fine 1°. nota est pluralium fœmininorum, sequente ת, & quorumdam infinitivorum לא & לה. 2°. Nota est numeri pluralis in verbis. 3°. Pronomen est affixum tertiæ personæ singularis masculinæ. 4°. Una est ex paragogicis.

ת

IN principio vocum formativa est secundæ personæ futuri utriusque generis & numeri, & quorumdam nominum verbalium. Una est etiam ex figurativis *Hithpael*.

In medio non servit, nisi ad formandam conjugationem *Hithpael*, maximè in verbis quæ litteram illam eâ in conjugatione transponunt, ut dictum est cap. 8. §. 8.

In fine sæpissimè ponitur loco ה, estque nota fœminini generis numeri singularis. Præcedente ו, nota est fœminini generis numeri pluralis, & interdùm absente ו. Format prætereà secundas personas præteriti, utriusque generis & numeri. Item præteriti, primam singularem sequente י. Denique infinitivos verborum defectivorum פ, & plerorumque לה.

CAPUT VIGESIMUM PRIMUM.

De Radicis Investigatione.

HEBRÆORUM Dictionaria non continent ordine Alphabethico voces omnes Hebraïcas, sed tantùm earum radices, id est, voces primitivas, & sub unaquâque radice omnia vocabula derivata. Ut ergò Dictionariis uti quis possit, necesse est ut quamlibet dictionem ad radicem suam reducere queat, quod Tyronibus non est obvium. Duas hujusce investigationis rationes proponemus, quas appositis non paucis exemplis, faciliores reddere conabimur.

I.

Prima ratio investigandæ radicis.

PRIMÒ memoriæ mandanda est divisio litterarum in undecim radicales גדזחט, סעף, צקר, & undecim serviles אלבש, כנמה, יות :

Secundò observandum est serviles litteras non semper esse serviles, sed sæpè ad radicem ipsam pertinere, idque non-

nunquàm ipsâ earum positione dignosci. Priores enim quatuor אלבש serviles non sunt, nisi cùm dictionis initium occupant. Quatuor sequentes כנהם serviles quidem possunt esse tàm in principio, quàm in fine dictionum, at nunquàm in medio. Tres reliquæ ubique serviles esse possunt. Memoriæ juvandæ causâ hîc subjicere lubet hanc regulam quatuor versibus comprehensam.

אלבש   כנהם

Albeſt *atque* canem *serviles esse notabis*.

יות

Cumque illis meritò consociabis iouth:

In fine aut medio vocis ne serviat Albeſt:

Neve canem *in medio: servit* iouth *ubi vis.*

Cùm ergò vocabuli alicujus quæritur radix, ab eo primùm removendæ sunt omnes serviles. Si tres litteræ radicales supersint, illæ absque dubio radicem constituunt.

Abjice serviles, & tres si fortè supersint,

Radicem vocis noveris esse tua.

Exemplo sit vocabulum והתפרדו Psal. 22. 15. *& dispersa sunt*: à quo si removeantur quatuor serviles והתו, restat פרד vocabuli hujus radix.

Si remotis ſervilibus, ſuperſint pluſquàm tres radicales, eæ ſimiliter radicem conſtituunt. ברפסדות 2. Paral. 2. 16. *in ratibus*. Sublatis ſervilibus ב & ות, ſupereſt radix רפסד ratis.

In his & ſimilibus vocibus nulla eſt difficultas; ſed non ita de cæteris.

Si ſervilibus remotis, non remaneant tres radicales, ſed duæ, aut una tantùm, aut etiam nulla, quod non rarò contingit; obſervandum núm fortè è ſervilibus aliqua, poſitione ſuâ ſit radicalis, id eſt, utrùm una ex his quatuor א ל ב ש, in vocis medio aut fine reperiatur, aut ex his quatuor ב נ ה ם una reperiatur in medio: tunc enim juxta regulam modò traditam, iſtæ litteræ erunt verè radicales.

Exemplum. Datur inveſtiganda radix vocis פלאות Job. 37. 16. *mirabilia*. Rejectis ab illâ voce ſervilibus omnibus, unicum פ remanet; ל & א ex ſe quidem ſerviles ſunt: ſed cùm in eâ voce medium occupent, procul dubio radicales ſunt, & conſequenter vocis hujus radix eſt פלא *mirum eſſe*.

Aliud exemplum. Legitur Amos. 8. 9. והחשכתי *obtenebrabo*. Remotis ſervilibus, reſtat ח. Sed ב & ש eò loci non poſſunt eſſe ſerviles per datam regulam: ergò radix vocis hujus eſt חשך *tenebræ*.

Aliud exemplum. בשלמותי *in veſtibus meis*.

meis. In voce illâ nulla est littera quæ ex naturâ suâ sit radicalis, id est, purè radicalis, seu quæ nunquàm servilis sit. Tres tamen positione suâ, nimirùm מ ל ש, radicales esse cognoscuntur, cùm in medio vocum non possint esse serviles. Ergò tres illæ litteræ radicem vocis constituunt. שלם *vestis.*

Si verò in eâ dictione cujus radix investigatur, una aut altera tantùm, vel etiam nulla reperiatur littera, quæ naturâ aut positione dignoscatur esse radicalis; perpendendum num in eâ dictione litteræ serviles non sint verè radicales, quamvis sint in iis locis, in quibus serviles esse solent. Id autem contingit sæpissimè.

Exempli causâ. Quæritur radix vocis hujus נביאים *Prophetæ.* In eâ nulla est littera purè radicalis. Verùm positio litterarum ב & א in eâ dictione docet eas esse radicales. At non satis est ad radicem, quæ ut plurimùm tribus litteris constat. Videndum ergò nùm ex remanentibus litteris aliqua sit, quæ duabus בא conjuncta radicem constituat. Incipio à litterâ נ; eamque ubi reliquis duabus adjunxi, exurgit נבא, quam in Lexico quæsitam, invenio radicem esse postulatam.

Quæritur radix ואהבתי *& dilexi.* Serviles sunt omnes vocis hujus litteræ. Tamen ה & ב positione suâ testantur se in

eâ dictione esse radicales. Quænam erit tertia? An א, an ת? Rem investigo. Dictionarium evolvo, invenioque א esse radicalem, vocisque hujus veram radicem esse אהב *diligere*.

Quæritur tadix ויתוה *& signavit*. In hâc voce nulla est littera, quæ aut naturâ, aut positione suâ indicet se esse radicalem. Verùm cùm omnes possint esse radicales, examino num radix vocis hujus sit ות, יתו, יתה, תוה, reperioque in Dictionario esse תוה *signare*.

Verùm si exagitatis litteris omnibus dictionis alicujus, tres litteras radicales non reperio, aut quia non constat tribus litteris, ut יט *tendet*, יז *asperget*, מת *mortuus est*, נס *fugit*, רד *descendit*, כן *sic*, יד *manus*, &c. aut quia litteræ quibus constat non possunt radicem constituere, ut יטו *extendent*, עשיתם *fecistis*, נתתי *dedi*, בנותיכם *filiæ vestræ*, בתורת *in Lege*, &c. tunc certus esse debeo vocem, cujus tadicem investigo, esse aut particulam aliquam, aut radicem duabus tantùm litteris constantem, aut quod longè sæpiùs occurrit, vocem esse defectivam, quæ aliquâ ex suis litteris radicalibus destituta sit.

Quo in negotio duo casus examinandi veniunt. Nam aut supererunt duæ litteræ, quas ex regulis jam traditis, radicales

esse posse judicabo, aut supererit una tantùm.

In primo casu, id est, cùm habentur duæ litteræ, id agendum quod præscribunt versus sequentes.

Sin tantùm remanere duas conspexeris, adde
Noun *vel* Iod *fronti*, Iod *vel* Ouau *medio*;
He *vel* A *postponas, aut conduplicato secundam:*
Prodibit radix hinc genuina tibi.

Quæritur radix vocis אביעה *eructabo.* In ea ע & ב radicales sunt. Quæ erit tertia? Reperitur illa inter septem, quarum mentionem faciunt versus allati. Illas ergò conjungo juxta præscriptum, incipiendo ab ipso נ. *Adde Noun vel Iod fronti.* Exurgit נבע. Dictionarium consulo, radicemque postulatam detego.

Quæritur radix למועדים *in tempestates.* ע & ד sunt certè radicales. Tertia radicalis non potest esse מ; nam מעד *nutare*, isti loco non convenit. Ergò radix est necessariò vox defectiva. Quæ ut detegatur, duabus hisce litteris עד, juxta versuum modò allatorum præscriptum, præpono primùm נ, & fit נעד. נעד non est radix Hebraïca. Præpono י, & fit יעד *statuere*, vera radix vocis מועד, ex quo למועדים.

Quæritur radix ומתו *& morientur.* מ & ת possunt esse radicales. Iis præmitto נ,

fit נמת. Dictionarium consulo. נסת non est radix. Præpono י, & fit יסת. Nec ista vox radix est. Insero ו inter ס & ת, & fit מות *mori*, radix vocis ומתו.

Quæritur radix vocis רקים *inanes*. Evidens est ים non esse de radice, sed syllabam esse formativam pluralium masculinorum. Restat רק, ex quo facio ירק, רוק, נרק. Sed frustrà. Erenim vel non sunt radices, vel non sunt radix quam quæro. Tandem facio ריק, inferendo י in medio, exurgitque ריק *evacuare*, radix vocis רקים.

Quæritur radix vocis עשיתם *fecistis*. עש ad radicem pertinet. עשי non est radix. עשת non est radix quæ conveniat. נעש, יעש, עוש, עיש aut non sunt radices, aut saltem non sunt radix quam exigit vox vertenda. ה *jungo fini*. Ex עש facio עשה *facere*, radix dictionis propositæ.

Quæritur radix vocis מציתיך *inveni te*. תיך non est de radice. מצי non est radix. מץ potest esse pars radicis. Recurro ad regulas. Facio successivè מיץ, מצה, נמץ, ימץ, מוץ. Nihil horum convenit. Succedit מצא (ה *vel* א *postponas*) *invenire*, radix מציתיך *inveni te*.

Quæritur tandem radix dictionis במסבו *in accubitu suo*. סב sunt profectò radicales. מסב non est radix, uti nec סוב, סיב, נסב, יסב, nec סבה. סבא quidem radix est, sed

alia ab eâ quam quæro. Unicum superest perfugium, secundam duplicando: (*aut conduplicato secundam.*) Exurgit סבב *circuire*, radix מסב *circuitus, accubitus*, ex quo במסבו.

Nec putandum est inutiles esse tot circuitus ad expiscandam radicem. Nil magis juvat ad ediscenda vocabula, variaque eorum significata.

In secundo casu, id est, cùm unica habetur littera, quæ sit aut possit esse radicalis, ei præponendum est נ aut י, superaddendumque ה. Quippè dupliciter deficit.

Unica si restat, Noun *aut* Iod *addito fronti*,
He *fini: radix inde petita venit.*

Proponitur verbi gratiâ vox יט *tendet*, in quâ solum ט est radicale. Præponendum נ aut י, superaddendum ה, exurget יטה & נטה. יטה non est radix, sed נטה *extendere*, ex quo in futuro יט *extendet*: quia futurum verborum לה sæpè privatur suo ה radicali, ut dictum est cap. 12. §. 4.

Proponitur ויכום *& percusserunt eos*. Solum כ est radicale. Juxta regulas facio יכה & נכה. Prius non est radix, sed posterius, significatque *percutere*, ex quo ויכום.

Denique proponitur בתורתך *in Lege tuâ*. ר solum radicale est: in cujus calce ad-

dendo ה, & in capite י, fit ירה *docere, instituere*; ex quo תורה *Lex.*

Advertendum suprà dictum esse, cap. scilicet 10. §. 2. verba פא, id est, incipientia per א, interdùm istam litteram deperdere. Cùm autem quædam ex illis desinant in ה, fit consequens ut regulæ mox propositæ necessariò aliquid addendum sit. Cùm enim vocabulorum ex hujuscemodi verbis descendentium radix quæritur, non sufficit addere נ vel י fronti, sed interdùm addendum est א, ut eorum vera radix habeatur.

Exemplo sit ותפהו 1. Sam. 28. 24. *& coxit eum.* Solum פ est radicale. נפה non est radix. יפה *pulchrum esse*, non quadrat. Facio אפה, & Lexicon docet me אפה esse radicem vocis ותפהו.

Occurrit vox התיו Isa. 21. 14. *venite.* Solum ת est radicale. יתה, נתה non sunt radices. Facio אתה, & habeo radicem vocis התיו.

Legitur אל תבא Prov. 1. 10. ad verbum *ne venias*: sed volunt multi vocem illam descendere ab אבה *velle, acquiescere*, ut sensus sit, quem 70. & Vulgata expresserunt, *ne acquiescas*: nec repugnant investigandæ radicis regulæ. Notum enim est verba לה non raro suum ה mutare in א. Notum est aliundè verba quæ incipiunt ab א, interdùm istud א deperdere. Non

peccant ergò contra regulas qui תבא deducunt ab אבה.

Verùm simul advertendum est rarissima esse ejusœmodi exempla, nec à me ulla præter ista tria, & vocabulum תוי *desiderium meum*, (quod nonnulli derivant ab אוה *desiderare*) esse reperta. Nulla ergò ex hoc capite Tyronibus post observationem hanc hæsitandi ansa.

II.

Altera ratio investigandæ radicis.

BREVIOR & fortassè facilior videbitur hæc secunda investigandæ radicis ratio.

Removendæ sunt à dictione litteræ omnes quæ ad radicem nullo ferè negotio noscuntur non pertinere. Tales sunt litteræ quibus formantur genera, numeri, casus, personæ, tempora, conjugationes, nomina verbalia, affixa, præpositiones ב כ ל, & quædam hujusmodi. Res exemplis fiet clarior.

Datur vox ונקראתם *& vocabimini* Statim agnosco תם esse syllabam formativam secundæ personæ masculinæ pluralis præteriti. Eam ergò resœco. Restat ונקרא. ו est conjunctio copulativa, נ formativa *Niphal*, quibus resectis, restat קרא *vocare*, radix dictionis propositæ.

Datur בארצותיכם *in terris vestris.* יכם est pronomen affixum secundæ personæ pluralis masculinæ. ות est formativa fœmininorum pluralium, ב una ex præpositionibus בכלם, quæ significat *in.* Quibus resectis, restat ארץ *terra*, radix vocis hujus.

Datur למבראשונה *Indè à principio.* ונה una est ex formativis nominum verbalium; למב tres sunt præpositiones ex quatuor בכלם. His amotis, remanet ראש *principium.*

Quæritur radix באשמתנו *in peccato nostro.* נו est affixum, ת nota fœminini loco ה. ב præpositio. Restat אשם *peccatum.*

Quæritur radix והאכלתי *& comedere feci.* תי est formativa primæ personæ præteriti numeri singularis; ו est conjunctio, ה nota conjugationis *Hiphil.* Quibus demtis, restat אכל *comedere.*

Si demtis radicum crementis & augmentis omnibus, plures litteræ supersunt quàm tres, argumentum est radicem pluribus constare litteris quàm tribus. Exemplum. בקרדמותיהם *in securibus suis.* Demtis affixo יהם, formativâ pluralis ות, & præpositione ב, superest קרדם radix בקרדמותיהם.

Si non supersunt tres litteræ, aut radix non constabit tribus litteris, aut erit è numero vocum deficientium: quo in casu

agendum erit ut docent versus allati paragrapho præcedenti.

Exempla primi casûs. מידכם. Demtis affixo כם & præpositione מ, restat יד *manus*, radix vocis מידכם *de manibus vestris*. גגותיהם *tecta eorum*. Demtis affixo יהם, & plurali ות, restat גג *tectum*. איים *Insulæ*. Demto ים plurali, restat אי *Insula*. אחיהם *frater eorum*. Sublato יהם, restat אח *frater*, &c.

Exempla secundi casûs. להודיעך *ad indicandum tibi*. ך est affixum secundæ personæ, י est formativum *Hiphil*, ה alterum formativum *Hiphil* in verbis *Phe iod*, ל nota gerundii. Restat דע. Est ergò vox defectiva, cui si præponatur י, fiet ידע *scire*, radix vocis propositæ.

Datur vocabulum מבנותיכם *de filiabus vestris*. Demamus יכם affixum plurale secundæ personæ. Demamus particulam ות formativam pluralium fœmininorum. Demamus præpositionem מ, restabit בן, cui successivè præponendo נ aut י, inserendo ו, duplicando secundam, ac tandem addendo ה in fine, fiet בנה *ædificare*, radix בנות *filiæ*.

Datur התוו *designaverunt*. ו est formativa tertiæ personæ pluralis. ה est formativa *Hiphil*. Restat תו, cui addendo ה, fit תוה *signare*, radix התוו.

Datur אויתיך *desideravi te*. Demo affi-

xum ך. Demo תי formativam primæ personæ singularis præteriti. Restat או. Ergò radix hujus verbi est אוה. Nam ex dictis cap. 12. §. 4. formativa תי propria est verbis desinentibus in ה.

Datur תכו *percutiemini*. Isa. 1. 5. Demo ו & ת formativas secundæ personæ pluralis futuri. Restat כ. Ergò residuum istud dupliciter defectivum est. Ergò radix illius est נכה *percutere*.

Datur eadem vox תכו Deut. 33. 3. Sensus loci non patitur ut descendat à נכה *percutere*. Post aliquot circuitus, efficio תוך *medium*, & video eò loci תכו descendere à תוך, significareque *in medio positi sunt*, *adjuncti sunt*.

Observabitur in transcursu duas illas voces תכו *percutiemini*, & תכו *in medio positi sunt*, habere eadem puncta Massorethica, etsi à diffitis radicibus descendant.

Datur מתודה *confitens*. Demto מת formativo participii *Hithpael*, restat ודה, quod aliundè quàm ex ידה non potest deduci.

Denique datur הורני. ני est affixum primæ personæ, הו est formativum vocis *Hiphil* in verbis *Phe iod*. Restat ר. Ergò ei præmittendum est י, & postponendum ה; radixque vocis הורני est ירה *statuere*, verbum dupliciter defectivum.

Quod ſpectat verba quatuor aut quinque litterarum, notandum eſt ea duplicis eſſe generis. Vel enim conſtant litteris diverſis, ut פרשן *expandit*, כרסם *exterminavit*, סרבל *operuit*, &c. quo in caſu nihil facilius quàm radicem detegere. Vel conſtant quatuor aut quinque litteris, quia unam aut alteram radicis litteram duplicant, ut סחרחר *circuivit*, כלכל *ſuſtentavit*, ערער *excitavit*, צאצאים *prognati*, &c. Hoc etiam in caſu facile eſt vocis radicem dignoſcere. Nam in verbis quinque litterarum duas litteras duplicantibus, ſi duæ geminatæ tollantur, vera remanebit radix. Si ex סחרחר tollatur חר, remanebit סחר, radix סחרחר. Idem dicendum de חמרמר *conturbavit*, הפכפך *ſubvertit*, ירקרק *ſubviridis*, אדמדם *ſubrufus*, &c. derivantur enim ex חמר, הפך, ירק, אדם. In verbis verò quatuor litterarum duas item geminantibus, ſublatis duabus geminatis, reſtabunt duæ litteræ radicales, quibus præmittendo נ aut י, aut inſerendo ו, aut poſtponendo ה, aut denique ſecundam duplicando, vera radix exurget. Exempli causâ, ex voce צאצאים tollendo geminatas, fit צא, cui addendo י, ſit יצא *exire*, radix צאצאים *prognati*. כלכל *ſuſtentavit*, à כול *ſuſtentare*. קרקר *deſtruxit*, à קיר *paries*. ערער *nudavit*, ab ערה *idem*. גלגל *volvere*, à גלל *idem*.

Voces ex pluribus compositæ nihilo plus facessint difficultatis. Cùm paucissimæ sint, compendiosius est hortari ut memoriæ infigantur, quàm earum causâ regulas regulis addere. Sunt autem צלמות Isa. 9. 2. *umbra mortis*, id est, densissima, à צל *umbra*, & מות *mors*. בליעל Deut. 13. 13. *rebellis*, ab על *jugum*, & בלי *sine*, quasi *sine jugo*. עבטיט Habac. 2. 6. quasi עב טיט *densum lutum*. תלפיות Cant. 4. 4. *locus ad arma suspendenda*, à תל *suspendere*, & plurali פיות à singulari פה *acies*. שנהבים 1. Reg. 10. 22. à שן *dens*, & הבים à Thargumistis per elephantum reddito, ut sensus vocis sit *dentes elephantorum*. חריונים 2. Reg. 6. 25. quasi חרי יונים *excrementa columbarum*, cui voci, quam obscœnam putant Massorethæ, substituunt דביונים ejusdem sensûs, à דב originis Chaldaïcæ, pro Hebraïco זוב *fluxus*. שלהבתיה Cant. 8. 6. *flamma Dei*, id est, ardentissima, ex שלהבת *flamma*, & יה nomine Dei. מאפליה Jer. 2. 31. *caligo Dei*, id est, densissima, à voce אפל *caligo*, & eodem Dei nomine. אריאל 2. Sam. 23. 20. *leo fortissimus*, ex ארי *leo*, & אל *Deus*. שקערורות Levit. 14. 37. *profunditates fœdæ*, ex שקע *deprimi*, & ריר *salivavit*, quasi profunditates salivantes, seu saniosæ. פרשדנה Jud. 3. 22. quibusdam locus excrementis recipiendis, à פרש *fimus*, *stercus*, & Chaldaïco שדה *effundere*.

Idem etiam dicendum de vocibus ex quibus ablata est aliqua littera radicalis, aut quibus est aliqua addita contra consuetas regulas; nimirùm compendiosius esse earum catalogum tenere, quàm illarum causâ regulas regulis addere. Tales sunt חטה, חטים *triticum*, cujus radix per regulas suprà memoratas haberi non potest, cùm descendat à radice חנט *edidit, protulit*, per substractionem litteræ נ. אף *facies*, cujus radix est אנף, suppresso similiter נ. אמת *veritas*, ab אמן, undè אמנת, & per contractionem, אמת. בת *filia*, per similem contractionem, pro בנת, à בנה *ædificare*. שתים *duo*, à שנה *iterare*. E contrà קצני *Principes*, radicem habet קצה. שלאנן *tranquillus*, fit à שאנן. נכאות & נכאת *aromata*, à נכת.

Antequam capiti huic finis imponatur, notandum est facillimè errari in investigandis Hebraïcorum vocabulorum radicibus. Plurima enim possunt ex diversis radicibus deduci, sæpeque nullum adest satis apertum indicium, quo dignoscatur ex quâ radice reipsâ derivanda sint. Exemplo sit vox שבת. Nomen fortè est significans *Sabbathum*, ut Exod. 16. 25. Fortè infinitivus est verbi huic nomini respondentis, *quiescere*. Fortè præteritum est hujus verbi *quievit*, ut Gen. 2. 3. Fortè participium est ejusdem verbi. Fortè infi-

nitivus verbi ישב *habitare*, ut Gen 16. 3. Fortè secunda persona præteriti verbi שוב *reverti*, aut participium illius fœmininum. Fortè participium est fœmininum verbi שבה *captivum ducere*. Fortè infinitivus est verbi נשב *sufflare*. Fortè denique infinitivus verbi שוב *canescere*, aut persona aliqua præteriti, vel etiam participium ejusdem verbi. Ea enim dictio שבת ex his omnibus radicibus potest descendere.

Ut res adhuc clarior fiat, addamus exempla alia ex sacro textu. Vox מוסרי habetur Psal. 116. 16. & Prov. 10. 8. Psalmo 116. significat *vincula*, descenditque ab אסר *vincire*. Proverbiorum verò 8. significat *eruditionem*, *doctrinam meam*, descenditque vel ab יסר *erudire*, vel à מסר *tradere*. Psal. 15. 4. נשבע להרע, juxta 70. & Vulgatam להרע descendit à radice רעה *proximus*, & sensus est, *qui jurat proximo, & non decipit*. Juxta nonnullos להרע infinitivus est verbi רוע, uti reverâ est Gen. 31. 7. significatque *ad malefaciendum sibi*, *ad affligendum se*. Legitur 2. Paral. 10. 2. & 1. Reg. 12. 2. וישב. Vox ista, si sola spectetur, ambigua est. Potest enim descendere & ab ישב *habitare*, *manere*, & à שוב *reverti*. Si verò spectetur cum adjunctis, non est ambigua. Sic enim habetur 2. Paral. 10. 2. וישב ירבעם.

ממצרים, quod ob præpositionem מ, non poteſt aliter verti quàm, *& reverſus eſt Jeroboam de Ægypto.* Primo verò Reg. 12. 2. habetur וישב ירבעם במצרים, quod ob præpoſitionem ב vertendum eſt, *& habitavit*, vel *habitaverat*, ſive *manſerat Jeroboam in Ægypto.*

Quânam ergò regulâ dignoſcetur à quâ radice vocabula quædam deſcendant, & conſequenter quæ ſit eorum genuina ſignificatio? Procul dubio locorum exigentiâ, antiquarumque Verſionum auctoritate. Verùm cùm non ſemper concordent antiquæ Verſiones, locique exigentia diverſa diverſis videatur, hinc eſt quòd tam ſæpè diſſentiunt vel optimi Scripturæ Interpretes. Quod potiſſimùm contingit, cùm radices è quibus vox aliqua deducitur, non admodùm diſcrepantem habent ſignificationem, aut ſaltem eam habent quæ non gignit ſenſum incommodum.

Legitur 1. Sam. 15. 5. *Et venit Saul uſque ad civitatem Amalek*, וירב בנחל 70. & Vulgata vertunt, *Et inſidias poſuit in torrente*, deducendo verbum ירב à radice ארב *inſidias ponere.* Plerique recentiorum vertunt, *& contendit, & certavit in torrente*, deducendo vocem ירב à radice ריב *contendere, litigare.* Senſus utrobique non malus, licet prior videatur præferendus.

Deut. 32. 26. legitur אפאיהם ? אשביתה מאנש זכרם. Vulgata vertit: *Ubinam sunt? Cessare faciam ex hominibus memoriam eorum*, vocem אפאיהם deducendo à radice פה *hîc*, undè אפוא *ubi*, *ubinam*. Septuaginta verò, quibus concordant recentiorum plerique, verterunt διασπερῶ αὐτούς, *dispergam eos*, vocem אפאיהם deducendo à radice פאה *angulare*, *in angulos dispergere*, undè formant futurum אפאה, & cum affixo plurali tertiæ personæ אפאיהם *dispergam eos angulatim*, *profligabo eos in quosvis angulos*, *in quasvis terræ extremitates dispergam*. Psal. 74. 3. *Leva manus tuas*, למשאות Vulgata post 70. & cum Hieronymo vertit *in superbias*, vocem illam derivando à נשא *elevare*, undè משאת *elatio*, *elevatio*, *superbia*. Recentiorum plerique vertunt *in desolationes*, eamdem vocem deducendo à שאה *vastare*, *desolari*. Psal. 9. 7. אבד זכרם המה. *Periit memoria eorum cum sonitu* Ita Vulgata, quæ sicut & 70. vocem המה deducit ab המה *tumultuari* Plerique recentiores post Hieronymum vertunt, *periit memoria eorum cum ipsis*, deducentes vocem המה à pronomine הוא. Psal. 78. 69. ויבן כמורמים מקדשו *Et ædificavit sicut excelsa* (vel in excelsis, si eò loci כ positum sit pro ב, quod non est omninò improbabile) *sanctuarium suum*; ita plerique vocabulum רמים deducentes à radice רום

excelſum. Vulgata verò eamdem vocem deduxit à radice ראם *unicornis*, & vertit: *Et ædificavit ſicut unicornium ſanctuarium ſuum.*

Solito longiùs, & fortaſſe ſcrupuloſiùs de radicis inveſtigatione egimus: non quòd ea difficultas ſit in noſtra Methodo major quàm in Maſſorethicâ; (utrobique enim æqualis & prorsùs eadem eſt) ſed quòd in noſtrâ Methodo nulla ferè alia ſit alicujus momenti. In Maſſorethicâ autem tot aliæ ſunt, tantóque graviores, ut iſta cum aliis collata parvi facienda videatur, & reverâ parvi fiat. Immò ut tota evaneſcat, (etſi prolixitatis vitium indè nobis objiciendum ſentiamus) in hujuſce Grammaticæ fine, vocabulorum, quorum radix minùs obvia eſt, indices ſubnectere non reformidabimus: ſecuri ex iis perceptum iri à noſtris Hebraïzantibus eumdem fructum quem ipſi percepimus.

CAPUT VIGESIMUM-SECUNDUM.

Synopsis præcipuarum textûs Hebraici Anomaliarum juxta ordinem Biblicum.

EXCERPSIMUS quem damus indicem 1°. ex Sixtini Amamæ Coronide ad Grammaticam Martinio Buxtorfianam, in quâ specialium ejusdemodi Anomaliarum *rariùs*, ut ait, *occurrentium* per ducentas ferè paginas plusquàm duo millia ordine Biblico indicat, & paucis explicat. (Nota *rariùs occurrentium*, & collige quis futurus fuisset numerus, si omnes observasset.) 2°. Ex Grammaticæ Johannis Avenarii parte tertiâ, quâ eamdem Anomaliarum continetur centum paginarum catalogus ordine Alphabethico.

Decuplo & ampliùs brevior est index noster. Continet tamen quicquid notandum occurrit non tantùm apud Avenarium & Amamam, sed & Domnum Guarinum & alios: nullumque ferè vocabulum in sacro textu irregulariter scriptum, notatuque dignum prætermittit.

Tanti discriminis ratio est, quòd ab aliis indiscriminatim collectæ sint irregu-

laritates non solùm ex ipsis characteribus, quæ facilè numerantur, sed & ex punctis fluentes, quæ innumeræ sunt: à nobis verò ex solummodò quæ ex characteribus ortum ducunt. Indè autem prudentes rerum æstimatores concludent novam Grammaticam vel ex eo capite veteri esse anteponendam, quòd absque ullo veritatis commoditatisque dispendio, tot anomaliarum myriadas, in quibus enucleandis & enodandis cæcutiunt, fatentibus omnibus, etiam ipsi Rabbinorum doctissimi, uno veluti ictu expungat & exsufflet.

Ideò autem investigationi radicis indicem nostrum subnexuimus, quòd non parùm conferat ad detegendas vocabulorum anomalorum radices. Capiti tamen huic, sicut & sequenti ne immorentur Tyrones, priusquàm interpretationi aliquamdiu operam navaverint.

Gen. 11. 30. ולד pro ילד *filius*.

30. 11. בגד pro בא גד *venit turma*

49. 10. שילה vox difficilis potiùs quàm irregularis. Qui eam deducunt à שלה *tranquillum esse*, non facilè explicant cur in eâ י insertum sit.

49. 11. סותה *vestimentum*, vox similiter difficilis. A plerisque deducitur à כסה *operire*, suppresso כ; sed nullum aliud ejusmodi suppressionis occurrit exemplum.

Alii vocem illam deducunt à radice סות, quæ, inquiunt, ſemel in Scripturis reperitur. Dici poteſt סותה eſſe pro בסותה, ב per Amanuenſium inadvertentiam omiſſo.

Exod. 2. 4. בלבת pro בלהבת *in flammâ*.

5. 7. תאספון pro תוספון *addetis*, א poſito pro ו, cùm radix ſit יסף *addere*.

15. 5. יכסימו pro יכסומו *operient eos*.

17. 16. כס per apocopen א, pro כסא *ſolium*.

25. 31. תיעשה pro תעשה *facies*: mendum quo carent tùm textus Samaritanus, tùm plurimi Codices manuſcripti antiqui. *Vidi Libros*, inquit Aben Eſra in hunc locum, *quos examinaverunt Sapientes Tiberiadis, & de quibus juraverant quindecim ex ſenioribus eorum quòd tribus vicibus diligenter conſideraverant omnem dictionem, omnem punctationem, & unamquamque vocem plenam & defectivam; & eece ſcriptum erat Iod in dictione* תיעשה: *ſed non ſic inveni in Libris Hiſpaniæ & Galliæ, nec in ultramarinis.*

Levit. 21. 5. לא יקרחה pro לא יקרחו *non decalvabunt*: mendum graphicum.

Num. 32. 24. לצנאכם pro לצאנכם *pecori veſtro*, per mendoſam litterarum א & נ tranſpoſitionem.

34. 10. והתאויתם *& determinabitis*, à תאה, ו inſerto poſt ſecundam radicalem contra morem verborum לה.

Deut. 3. 11. תלה pro הלא *nonne ?*

11. 12. מרשית pro מראשית *à principio.*

24. 11. משאת *mutuum*, à נשת *mutuo dare*; quasi à נשא. Verba לת & לא formas facilè permutant.

33. 16. תבואתה pro תבוא *venies*; quasi תבוא את.

33. 21. ויתא pro ויאת *& venit.*

Jos. 10. 24. ההלכוא pro ההלכו *qui venerant.*

Jud. 12. 3. ואישמה pro ואשימה *& posui*, י extra locum posito.

1. Sam. 1. 17. שלתך pro שאלתך *petitio tua.*

4. 19. ללת pro ללדת *ad pariendum.*

15. 9. נמבזה pro נבזה vel מבזה *vilis.*

18. 29. ויאסף pro ויסף vel ויוסף *& addidit*, א contra regulam inserto, ut suprà in תאספו.

20. 2. לו pro לא *non*, & alibi sæpè.

25. 8. בנו pro באנו *venimus*, א omisso, ut verisimile est, per Amanuensis incuriam.

25. 18. עשות pro עשויות *factæ.*

25. 34. תבואתי pro תבואי *venies tu fœm.* quasi תבוא אתי.

27. 10. אל pro אן *Quo ?*

2. Sam. 11. 1. מלאכים pro מלכים *Reges.*

12. 1. ראש pro ריש *pauper*, ob reciprocam commutationem litterarum אי.

14. 19. אש pro איש *vir*, vel יש *est.*

Alii vocem illam deducunt à radice סות, quæ, inquiunt, semel in Scripturis reperitur. Dici potest סותה esse pro כסותה, כ per Amanuensium inadvertentiam omisso.

Exod. 2. 4. בלבת pro בלהבת *in flammâ.*

5. 7. תאספון pro תוספון *addetis*, א posito pro ו, cùm radix sit יסף *addere.*

15. 5. יכסימו pro יכסומו *operient eos.*

17. 16. כס per apocopen א, pro כסא *solium.*

25. 31. תיעשה pro תעשה *facies:* mendum quo carent tùm textus Samaritanus, tùm plurimi Codices manuscripti antiqui. *Vidi Libros*, inquir Aben Esra in hunc locum, *quos examinaverunt Sapientes Tiberiadis, & de quibus juraverant quindecim ex senioribus eorum quòd tribus vicibus diligenter consideraverant omnem dictionem, omnem punctationem, & unamquamque vocem plenam & defectivam; & ecce scriptum erat Iod in dictione* תיעשה*: sed non sic inveni in Libris Hispaniæ & Galliæ, nec in ultramarinis.*

Levit. 21. 5. לא יקרחה pro לא יקרחו *non decalvabunt:* mendum graphicum.

Num. 32. 24. לצנאכם pro לצאנכם *pecori vestro*, per mendosam litterarum א & נ transpositionem.

34. 10. והתאויתם *& determinabitis*, à תאה, ו inserto post secundam radicalem contra morem verborum לה.

Deut. 3. 11. הלה pro הלא *nonne?*

11. 12. מרשית pro מראשית *à principio.*

24. 11. משאת *mutuum*, à נשה *mutuo dare*: quasi à נשא. Verba לה & לא formas facilè permutant.

33. 16. תבואתה pro תבוא *venies*; quasi תבוא אתה.

33. 21. ויתא pro ויאת *& venit.*

Jos. 10. 24. ההלכוא pro ההלכו *qui venerant.*

Jud. 12. 3. ואישמה pro ואשימה *& posui*, י extra locum posito.

1. Sam. 1. 17. שלתך pro שאלתך *petitio tua.*

4. 19. ללת pro ללדת *ad pariendum.*

15. 9. נמבזה pro נבזה vel מבזה *vilis.*

18. 29. ויאסף pro ויסף vel ויוסף *& addidit*, א contra regulam inserto, ut suprà in תאסף.

20. 2. לו pro לא *non*, & alibi sæpè.

25. 8. בנו pro באנו *venimus*, א omisso, ut verisimile est, per Amanuensis incuriam.

25. 18. עשות pro עשוית *facta.*

25. 34. תבואתי pro תבואי *venies tu fœm.* quasi תבוא אתי.

27. 10. אל pro אן *Quo?*

2. Sam. 11. 1. מלאכים pro מלכים *Reges.*

12. 1. ראש pro ריש *pauper*, ob reciprocam commutationem litterarum אי.

14. 19. אש pro איש *vir*, vel יש *est.*

14. 30. הציתיה pro הציתוה *incendite eam.*

18. 8. מלחמה נפצות pro מלחמה נפרצת *bellum dispersum.*

20. 5. ויחר pro ויאחר *& distulit*, א mutaro in י.

20. 14. ויקלהו pro ויקהלו *& congregati sunt.*

22. 26. תתפל pro תתפתל *finges te perversum.*

1. Reg. 7. 45. האהל pro האלה *ista.*

12. 12. ויבו pro ויבוא *& venit.*

2. Reg. 24. 15. אולי pro אילי *fortes.*

1. Par. 12. 28. שרית pro שארית *reliquiæ.*

2. Par. 8. 18. אוניות pro אניות *naves.*

34. 4. מזבחותים pro מזבחותם *altaria eorum*, י per errorem introducto.

Esdr. 4. 4. מבלהים pro מבהלים *conturbantes.* Utrumque bonum est.

8. 17. ואוצאה pro ואצוה *& præcepi.*

10. 16. לדריוש pro לדרוש *ad quærendum.*

Nehem. 3. 13. השפות pro האשפות *stercora.*

13. 16. דאג pro דוג *piscis.*

Job. 3. 26. שלותי pro שליתי *tranquillus fui.*

4. 19. ידבאום לפני עש. Legendum videtur ידבאו מלפני עש *contererentur à tineâ.*

15. 31. בשו pro בשוא *in vanitate.*

21. 23. שלאנן pro שאנן *tranquillus.*

29. 6. בחמה pro בחמאה *in butyro.*

42. 13. שבענה pro שבעה *septem.*

Pſal. 8. 8. צנה pro צאנה *pecora.*

16. 5. תומיך pro תומך *ſuſtentans.*

19. 14. איתם pro אתם *ero perfectus*, à verbo תמם; niſi dicatur cum Avenario איתם eſſe à verbo יתם.

22. 17. כארי pro כרו vel כארו *foderunt.*

38. 9. נחתו pro נכחתו *infixæ ſunt.*

44. 20. תנים pro תנינים *ſerpentes*, à ſingulari תנין. Idem Mich. 1. 8.

49. 15. וצירם pro וצורם *& figura eorum.*

64. 7. תמנו, juxta quoſdam, pro תממו *defecerunt.*

73. 2. שפכה pro שפכו *effuſi ſunt.*

92. 11. כראים pro כראם *ſicut monocerotis.*

139. 6. פלאיה pro פליאה *mirabilis.*

139. 21. ובתקוממיך pro ובמתקוממיך *& in inſurgentes in te.*

141. 5. יני pro יניא *frangat*, à נוא *frangere.*

Prov. 3. 15. מפניים pro מפנינים *præ margaritis.*

11. 3. ושדם pro ישדם *vaſtabit eos.*

13. 23. ראשים pro רשים *pauperes*, ſicut ſuprà 6. 11. ראשיך *pauperes tui*

30. 14. מתלעותיו pro מלתעותיו, à לתע *dentes molares.* Notandum tamen hanc vocem ter in ſacro textu reperiri ſub hâc formâ מתלעות; Job. 29. 16. Joel. 1. 6. & Prov. 30. 14. ſemel verò ſub iſtâ מלתעות; nempè Pſal. 58. 7.

Eccl. 4. 14. הסורים pro האסורים *vincti.*

11. 3. יהוא pro יהיה *erit*.

Cant. 3. 5. בצבאות à צבי *per capreas*.

3. 6. תימרות pro תמרות *palmæ*.

Isa. 3. 8. עני pro עיני *oculos*.

5. 29. ושאג pro ישאג *rugiet*, sicut ולד & ושדם.

15. 5. יעערו pro יערו, uti legitur Job. 14. 12. & Jer. 50. 40. *vociferabuntur*.

16. 9. אריוך pro ארוך *irrigabo te*, à רוה.

16. 14. בלהה pro בהלה *terror*. Utrumque dici potest.

29. 7. צביה pro צבאיה *bellatores ejus*.

30. 21. תאמינו pro תימינו *ad dexteram ibitis*, ab ימן; sicut Exod. 5. 7. תאספון pro תיספון.

44. 24. מיאתי pro מאתי *à me*.

61. 6. תתימרו pro תתאמרו *prædicabitis vos ipsos*.

Jerem. 6. 29. מאשתם pro מאש תם *igne consumitur*.

10. 5. ינשוא pro ינשאו *portabuntur*.

15. 10. מקללוני pro מקללני *maledicens mihi*.

15. 11. שרותך pro שארותך *residuum tuum*.

25. 27. וקיו pro וקאו *& vomite*.

29. 23. הוידע pro היודע *cognoscens*.

30. 16. שאסיך pro שסיך *diripientes te*, à שסה.

42. 20. התעתים pro התעיתם *fecistis errare*, à תעה.

52. 15. האמון pro ההמון *turba*.

Ezech.

Ezech. 1. 14. רצוא pro רוץ vel רצה *currere.*

8. 16. משתחויתם pro משתחוים *adorantes.*

9. 8. ונאשאר pro ואשאר *& relictus sum*, נ per incogitantiam inserto.

16. 50. תגבהינה pro תגבהנה, י inserto post ה. גבה est ex verbis לת, quæ suum ה ubique retinent.

43. 11. מובאיו pro מבואיו *introitus ejus.*

47. 13. גה גבול pro זה גבול *hic terminus.* Mendum graphicum ג pro ז.

* Ose. 4. 6. ואמאסאך pro ואמאסך *& reprobavi te.*

11. 3. תרגלתי pro תרגלתי *ambulare feci.* Mendum graphicum ת pro ת.

Amos. 5. 11. יען בושסכם *propter conculcare vos.* בושם pro בוסס. *Poel Ain ouau.* ש pro ס; quod non infrequens.

8. 8. כאר pro כיאור *sicut fluvius.*

8. 10. התפלשתי pro התפלשי *involve teipsam.* ת superfluum, non primi scribentis consilio, sed Amanuensis errore. Quanquàm sagaciter conjicit Guarinus vocem esse compositam ex התפלשי, & אתי, quasi התפלשי אתי *volutare tu fœm.*

6. 10. האש pro היש *An est?*

Zach. 5. 11. והניחה *& deponatur*, ab ינח participium *Hophal*, pro הנחה, י contra regulam inserto.

CAPUT VIGESIMUM-TERTIUM.

De Chaldaismis & Syriasmis Hebraici textus.

PRÆTER capita quædam Danielis & Esdræ, & versum 11. capitis 10. Jeremiæ, occurrunt in textu Hebraico nonnullæ voces merè Chaldaïcæ. Legitur Prov. 31. 2. ברי *Fili mi*, & Psal 2. 12. נשקו בר *osculamini filium.* Utrobique בר Chaldaïcum loco Hebraïci בן. Isa. 14. 4. מדהבה *aurea*, pro Hebraïco מזהבה, à זהב *aurum.* Isa. 15. 5. יעערו volunt plurimi esse à Chaldaïco ער *clamare.* Psal. 139. 17. ולי מה יקרו רעיך אל vertit Vulgata: *Mihi autem nimis honorati sunt amici tui, Deus*; quia vocem רעיך sumsit sensu Hebraïco. At Chaldæis vox רעי significat *cogitationes*: undè vertunt multi: *Et mihi quàm pretiosæ fuerunt cogitationes tuæ. Apud me quàm magnificæ sunt cogitationes tuæ, Deus.* Reperiuntur nonnulla alia loca similia.

Verùm de hujuscemodi Chaldaïsmis non est hîc sermo. Loquimur de vocibus verè Hebraïcis, quæ nihilominùs flexionem habent Chaldaïcam, & eâ de causâ ab Hebraïcâ dissentientem. Versantur

autem ejuſcemodi Chaldaïſmi tàm circa nomina & pronomina, quàm circa verba.

I. Pluralia maſculina Hebraïca terminantur in ים. Chaldaïca & Syriaca in ין. Hinc

מלין Job. 12. 11. pro מלים *ſermones*; & ibidem ſæpiùs.

חיין Job. 24. 22. pro חיים *vita*.

אחרין Job. 31. 10. pro אחרים *alii*.

מלכין Prov. 31. 3. pro מלכים *Reges*.

רצין 2. Reg. 11. 13. pro רצים *curſores*.

צידנין 1. Reg. 11. 33. pro צידנים *Sidonii*.

שממין Thren. 1. 4. pro שממים *deſolati*.

תנין Thren. 4. 3. pro תנים *dracones*.

חטין Ezech. 4. 9. pro חטים *triticum*.

איין Ezech. 26. 18. pro איים *inſulæ*.

ימין Dan. 12. 13. pro ימים *dies*.

עיין Mich. 3. 12. pro עיים *acervi*.

II. Nomina quæ apud Hebræos terminantur in ה, apud Chaldæos & Syros terminantur in א. Hinc

תחרא Exod. 28. 32. & 39. 23. pro תחרה *thorax*.

זרא Num. 11. 20. pro זרה *faſtidium*.

מרא Ruth. 1. 20. pro מרה *amara*.

נשא 1. Sam. 22. 2. & Iſa. 24. 2. pro נשה *fœnerator*.

מקוא 2. Paral. 1. 16. pro מקוה *congregatio*.

שנא Pſal. 127. 7. pro שנה *ſomnus*.

חכמא Prov. 7. 20. pro חכסה *operimentum*.

חגא Isa. 19. 17. pro הגה *commotio*.

מרפא Jer. 38. 4. pro מרפה *debilitans*.

כמטרא Thren. 3. 12. pro כמטרה *sicut scopus*.

קרחא Ezech. 27. 31. pro קרחה *calvities*.

גבהא Ezech. 31. 5 pro גבהה *excelsus*.

כלא Ezech. 36. 3. pro כלה *totus*.

חמא Dan. 11. 14 pro חמה *ira*.

Hinc etiam juxta nonnullos הוא Job. 37. 6. pro הוה *esto*, יהוא Eccl. 11. 3. pro יהיה *erit*. דשא Jerem. 50. 11. pro דשה *triturans*.

III. Legitur Gen. 11. 30. & 2. Sam. 6: 23. ולד *filius*. Nisi sit Amanuensis error, Chaldaïsmus est. Chaldæis enim ולד idem est ac Hebraïcum ילד. Ezech. 33. 30. חד Chaldaïcum pro Hebraïco אחד *unus*. Cant. 8. 6. שלהכת pro Hebraico להבת *flamma*.

IV. Reperiuntur affixa Chaldaïca juncta nominibus Hebraïcis. Id frequentissimè fieri afferunt, qui ad puncta Massorethica attendunt. Verùm in nostrâ Methodo duo tantummodò exempla reperire fuit. תגמולוהי Psal. 116. 12 pro תגמוליו *retributiones ejus*. Affixum והי pro ו. אתיקיהא *peristylia ejus*, Ezech. 41. 15. pro אתיקיה. הא pro ה: nisi dicatur eò loci א esse merè paragogicum.

V. Conjugationum *Hiphil* & *Hithpael* characteristica Hebræis est ה, Chaldæis & Syris א. Hinc.

אגאלתי Isa. 63. 3. pro הגאלתי *pollui.*

אשכים Jerem. 25. 3. pro השכים *manè surgere.*

אתחבר 2. Par. 20. 35. pro התחבר *consociavit se.*

אשתוללו Psal. 76. 6. pro השתוללו *spoliati sunt.*

אברך Gen. 41. 43. pro הברך, juxta nonnullos, *flecte genua.*

האדרש Ezech. 14. 3. pro ההדרש *an requirendo.*

והאזניחו Isa. 19. 6. pro והזניחו *elongare facient*, cum utrâque characteristicâ, Hebraïcâ & Chaldaïcâ.

VI. Apud Hebræos characteristica futuri perimit characteristicam conjugationis *Hiphil*; non verò apud Chaldæos & Syros. Hinc

יהילילו Isa. 52. 5. pro ייליל‍ו *ejulabunt.*

יהושיע Psal. 116. 6. pro יושיע *salvabit.*

יהודה Nehem. 11. 17. pro יודה *confitebitur.*

אהודנו Psal. 28. 7. pro אודנו *celebrabo eum.*

יהודוך Psal. 45. 18. pro יודוך *celebrabunt te.*

Eadem characteristica manet in participio. Ezech. 46. 22. מהקצעות pro מקצעות *angulatæ.*

VII. Media radicalis verborum ע apud Chaldæos & Syros sæpè mutatur in א. Hinc juxta nonnullos,

ויקאם Ose. 10. 14. pro ויקום *& surget.*

וראמה Zach. 14. 10. pro ורומה *& exaltabitur.*

ראמות Prov. 24. 7. pro רומות *excelsa.*

השאטים Ezech. 28. 24. pro השוטים *flagellantes.*

השאטות Ezech. 16. 57. pro השוטות *idem.*

וינאץ Eccl. 12. 5. pro וינוץ *& florebit.*

Hinc olim Psal. 22. 17. כארו pro כרו *foderunt*: nunc כארי, ad verbum *fodientes*, י finale posito pro ו.

VIII. Apud Hebræos participium præteritum seu *Paoul* habet ו pro penultimâ. Apud Chaldæos & Syros habet י, & ideò dicitur *Pehil.* Hinc קריאי Num. 1. 16. pro קרואי *vocati.*

IX. Chaldæi & Syri gerundio מ jungunt ל. Hinc מלבוא Amos. 6. 14. pro מבוא *ab ingrediendo, ab ingressu.*

X. Chaldæi & Syri multis vocabulis ab Hebræo mutuatis, inserunt litteram נ. Ex את *tu*, faciunt אנת. Ex אבוב faciunt אנבוב *tibia*; undè *Ambubaiæ.* Ex אדע faciunt אנדע *sciam*; ex מדע מנדע *cognitio*; undè *Mandaïtæ* seu *Gnostici.* Hinc juxta quosdam.

קנצי Job. 18. 2. pro קצי *fines.*

מעזניה Isa. 23. 11. pro מעזיה *munitiones ejus.*

תממו Psal. 64. 7. pro תמו *defecerunt*. In hâc ultimâ voce נ videtur potiùs per errorem positum pro ם. תמנו pro תממו.

XI. Apud Syros verba duplicantia Ain in Benoni mutant secundam radicalem in א: undè ex רגג fit ראג *concupiscens*; ex רתת ראת *tremens*, &c. Hinc existimant quidam צאלים Job. 40. 21. positum esse pro צללים *obumbrantes*; שאסיך Jerem. 30. 16. positum esse pro שסיך *diripientes te*. Verùm tot sunt vocabula in quibus א contra regulas consuetas inseritur, ut facilius sit in his & similibus locis recurrere ad א Epentheticum.

XII. Solemne est Syris in verbis עו, id est, quorum secunda radicalis est א, illud א interdum ante primam collocare. נאטש Psal. 36. 5. *nocebit*, à verbo באש. נאטב Psal. 41. 2. *beatificabit*, à verbo טאב. Hinc juxta nonnullos, אדוש Isa. 28. 28. pro דאוש *triturando*. ולאדיב 1. Sam. 2. 33. pro לדאיב; vel potiùs להדאיב *ad cruciandum*, à verbo דאב.

XIII. Legitur ההלכוא Jos. 10. 24. pro ההלכו *qui venerant*. אבוא Isa. 28. 12. pro אבו *voluerunt*. Aiunt nonnulli utrobique א esse paragogicum. Nonnulli Arabismum suspicantur, eò quòd apud Arabes tertia pluralis masculina præteriti, terminetur in וא; quod nec Samaritanis insuetum, præsertim cum affixis. Legitur quippè

Gen. 49. 23. שלמואה *oppresserunt eum.*
Num. 32. 39. כבשואה *subegerunt eam.*

CAPUT VIGESIMUM-QUARTUM.

De Syntaxi.

Et primò de Syntaxi nominum.

SYNTAXIM Hebraïcam in hâc editione uberiùs tractaturi sumus. Lectores tamen præceptorum multitudine non fatigabimus: recreabimus potiùs selectorum & utilium exemplorum varietate. In iis præsertim capitibus immorabimur, in quibus ab aliarum linguarum Syntaxi discordat Hebraïca. Neminem eorum qui volent penitiùs nosse quis sit linguæ sanctæ genius, pigebit, si alicubi in Lexicographorum messem falcem immittimus: multò minùs si in aperiendis fontibus undè in textum Græcum utriusque Testamenti, versionemque Vulgatam irrepserint tot Hebraïsmi, seu locutiones ab idiomate Græco & Latino aliquantisper abhorrentes. Cùm nihil ferè de nostro dicamus, nihil necesse fuit quâvis occasione indicare ex quorum studiis profecerimus. Publicos & pervios omnibus

fontes adivimus. In interpretandis quibusdam sacræ Scripturæ locis, recentiorum versiones interdùm secuti sumus; sed salvo semper honore Vulgatæ debito nec ubique quid sentiamus ipsi, sed sæpè quid alii senserint historicè tantummodò proferimus.

I.

De Convenientiâ nominis substantivi & adjectivi.

I. SUBSTANTIVUM & adjectivum concordare solent genere, numero & casu. בן חכם *filius sapiens.* תשועה גדולה *salus magna* שמן טוב *unguentum bonum.*

II. Cùm duo substantiva unum habent adjectivum, ponitur illud adjectivum numero plurali. אני, ובני שלמה חטאים 3. Reg. 1. 21. *Ego & filius meus Salomon peccatores.*

III. Cùm duo substantiva diversi generis idem habent adjectivum, illod adjectivum generis est masculioi. בניו, ובנותיו אכלים, ושתים Job. 1. 13. *Filii ejus, & filiæ ejus comedentes & bibentes.* חקים ומצות טובים Nehem. 9. 13. *Statuta & præcepta bona.*

IV. Interdùm tamen adjectivum concordat genere & numero cum proximiori substantivo. אפי, וחמתי נתכת Jerem. 7. 20.

Vultus meus & excandeſcentia mea fuſa eſt. Idem fit apud Latinos : *Gens univerſa Veneti appellati.*

V. Interdùm etiam ſubſtantivum & adjectivum genere & numero differunt. עונות ראשונים Pſal. 79. 8. *Iniquitates priſtini* ſeu *priores.* מבשלות עשי Ezech. 46. 23. *Culinæ facti.* ארחותיהם עקשים Prov. 2. 15. *Viæ eorum perverſi.* כל יהודה באים Jerem. 7. 2. *Omnis Juda venientes.* והעם מחללים 1. Reg. 1. 40. *Et populus cantantes.* לחם סתרים Prov. 9. 17. *Panis abſconditi.* קשת גברים חתים 1. Sam. 2. 4. *Arcus* (in ſingulari) *fortium fracti ſunt*, pro *fractus eſt.* עֹרֹת אילים מאדמים Exod. 25. 5. *Pelles arietum rubricati*, pro *rubricatæ.* ארריך , ארור , ומברכיך , ברוך. Gen. 27. 29. *Maledicentes te maledictus ; & benedicentes te benedictus.*

Eſt autem circa locutiones iſtas animadvertendum, non omnes eſſe irregulares. Cùm enim verbi gratiâ ſubſtantivum ſingulare collectivum jungitur adjectivo plurali, ſimplex eſt ſyllepſis, conſtructioque fit juxta ſenſum potiùs quàm juxta verba, cùm hujuſcemodi voces, tametſi ſingulares, multitudinem deſignent. Nulla ergò eſt irregularitas propriè dicta in his ſimilibuſve locutionibus, *omnis Juda venientes*, *populus cantantes*, &c. Figura eſt tantummodò ipſis etiam Latinis

usitata. *Turbo eunt, pars mersi tenuere ratem.* Nec dubium quin eâ aut simili ratione congruè explicari possint quàmplurimæ locutiones, quæ primâ fronte videntur irregulares. At idem de omnibus asseri non potest, uti concedent qui vel unum sacri textûs Librum accuratè evolverint.

Quæ hîc de adjectivis dicuntur, & de participiis dici censenda sunt.

II.

De Regimine nominis substantivi.

I. NOMINA substantiva post se regunt genitivum.

Cognoscitur autem nomen esse in genitivo,

1°. Cùm substantivum præcedens est in statu regiminis, de quo actum est cap. 2. §. 7. id est, cùm substantivum præcedens deperdit suum ם finale, si sit plurale masculinum; aut quando mutat ה in ת, si sit singulare fœmininum desinens in ה. זקני ישראל *Senes Israëlis.* מנת שועלים *Pars vulpium.*

2°. Cùm ei præfigitur littera ה, quæ frequenter est nota genitivi. חצר הכהנים *Atrium Sacerdotum.* עץ החיים *lignum vitæ.*

3°. Solâ connexione nominis utriusque

que, ac sensûs exigentia. Jam enim notatum est statum absolutum sæpè poni pro statu regiminis, & vicissim; litteramque ה quibusvis casibus jungi posse perindè ac genitivo. Sic in exemplis sequentibus, בית יהוה *Domus Domini*, גדרות צאן *caulæ ovium*, ארך ימים *longitudo dierum*; solâ nominum connexione, locique exigentiâ dignoscitur substantivorum alterum esse in genitivo casu.

II. Cùm plura substantiva junguntur per conjunctionem ו, interdùm nomen sequens rectè per genitivum exprimitur. והיו לאותות, ולמועדים, ולימים, ושנים Gen. 1. 14. ad verbum: *& sint in signa & in tempora, & in dies, & annos.* Rectiùs: *sint in signa temporum, dierum, & annorum.* ארבה עצבונך והרנך Gen. 3. 16. *Multiplicabo dolorem & conceptum tuum*; id est, *dolorem conceptûs tui.* Jerem. 36. 27. *Postquàm Rex combusserat* את המגלה ואת הדברים *volumen & verba*; id est, *volumen verborum.*

Hinc 1. Cor. 11. 7. *Vir non debet velare caput suum, quia imago & gloria Dei est*, εἰκὼν καὶ δόξα Θεοῦ ὑπάρχων; id est, *imago gloriæ Dei.* Rom. 1. 5. *Per quem accepimus* χάριν καὶ ἀποστολὴν, *gratiam & Apostolatum*; id est, *gratiam Apostolatûs.* Act. 23. 6. *De spe & resurrectione mortuorum ego judicor*; id est, *de spe resurrectionis mor-*

ttorum. Tale est illud Virgilii Æneid. 1. *Molemque & montes insuper altos imposuit*; id est, *moles altorum montium.*

III. Substantiva verbalia sæpè genitivum regunt. יראת יהוה *timor Domini* : sæpè casum sui verbi. מלאה הארץ דעה את יהוה Isa. 11. 9. *Plena est terra cognitione Domini.* כמהפכת אלהים את סדום Isa. 13. 19. *secundùm subversionem Dei Sodomam.* למסע את המחנות Num. 10. 2. *ad motionem* vel *profectionem castra*, id est, *castrorum.* יראתם אתי Isa. 29. 13. ad verbum, *timor eorum me*; id est, *timor eorum erga me*; seu, ut Vulgata habet, *timuerunt me.* Legitur quid simile apud Latinos. *Reditio domum, spectatio ludos, quid tibi hanc curatio est rem?* &c.

IV. Substantivum regens præcedere solet substantivum quod regitur: interdùm tamen fit vocum inversio seu *Hypallage.* בכסף שקלים Levit. 5. 15. *argentum siclorum*, pro שקלי כסף *sicli argenti.* שבועת אסר Num. 30. 14 *juramentum obligationis*, pro אסר שבעת *obligatio juramenti.* טמאת אדם Levit. 7. 21. *immunditia hominis*, pro *homine immunditiei*, seu *immundo.* Levit. 12. 14. *Triginta dies manebit* בדמי טהרה *in sanguinibus purgationis*, id est, *in purgatione sanguinis.* Levit. 22. 14. *Vir ex quo exiit* שכבת זרע *concubitus seminis*, id est, *semen concubitus.* Jos. 2. 6. *Et abscondit*

eos בפשתי העץ *inter lina ligni*, id est, *inter ligna*, seu potius *stipulas lini*. Prov. 26. 33. כסף סיגים *Argentum scoriarum*; id est, *scoriæ argenti*. Esther. 9. 19. *Judæi qui habitabant* בערי הפרזות *in urbibus pagorum*; id est, *in pagis urbium*. Hinc Rom. 9. 31. *Israel sectando legem justitiæ, in legem justitiæ non pervenit*. νόμον δικαιοσύνης, *legem justitiæ*, pro δικαιοσύνην νόμου, *justitiam legis*.

V. Construuntur substantiva cum infinitivis tanquam cum genitivis ביום עשות Gen. 2. 4. *In die facere*, quasi diceretur, *in die factionis*. בימי שפוט השפטים Ruth. 1. 1. *In die judicare Judices*, quasi diceretur; *in die judicationis Judicum*. בימי צאתך Mich. 7. 15. *In die egredi te*; id est, ut 70. vertunt, *in die* τῆς ἐξοδίας σου, *egressionis tuæ*.

VI. Notanda est & illa Hebraïca phrasis, quâ fit ut nominativus ponatur absolutè; adeò ut seorsùm à quolibet adjuncto, vim integri membri habeat, cum emphasi ac magnificentiâ sententiæ non mediocri. יהוה בשמים כסאו Psal. 11. 4. *Dominus, in Cœlo sedes ejus*. id est, *sedes Domini in Cœlo est*. האל, תמים דרכו Psal. 18. 31. *Deus, perfecta via ejus*; id est, *via Dei perfecta est*. חסידה, ברושים ביתה Psal. 104. 17. *Ciconia, abietes sedes ejus*: id est, *domus ciconiæ sunt abietes*. החכם, עיניו בראשו Eccl. 2. 14. *Sapiens, oculi ejus in capite*

ejus; id eſt, *oculi ſapientis in capite ejus ſunt.* אפרים, כעוף יתעופף כבודם Oſe. 9. 11. *Ephraïm, ſicut avis avolabit gloria eorum:* id eſt, *gloria Ephraimitarum avolabit ſicut avis.* כנען בידו מאזני מרמה Oſe. 12. 8. *Mercator, in manu ejus bilances doli:* id eſt, *bilances doloſæ ſunt in manu mercatoris.* אנוש כחציר ימיו Pſal. 103. 15. *Homo, ſicut fœnum dies ejus:* id eſt, *dies hominis ſicut fœnum.* בני אדם שניהם חנית וחצים Pſal. 57. 4. *Filii hominum dentes eorum lancea & ſagittæ:* id eſt, *dentes filiorum hominum lancea & ſagittæ.*

Idem contingit & in pronominibus. ואני זאת בריתי אתם Iſa. 59. 21. *Et ego, hoc fœdus meum cum eis.* ואני עם לבבי לבנות בית מנוחה 1. Paral. 28. 2. *Et ego cum corde meo fuit ædificare domum quietis.*

Simile quid legitur in novo Teſtamento. Apoc. 2. 26. ὁ νικῶν, δώσω αὐτῷ. *Qui vicerit, dabo ei.* Apoc. 6. 8. ὁ καθήμενος, ὄνομα αὐτῷ θάνατος. *Sedens, nomen ei mors.* 1. Joan. 2. 27. καὶ ὑμεῖς. *Et vos, unctionem quam accepiſtis ab eo, maneat in vobis.* Math. 21. 42. *Lapidem quem reprobaverunt ædificantes, hic factus eſt in caput anguli.*

III.

De Nominibus adjectivis.

I. ADIECTIVA Hebræorum masculini generis cujusvis sunt terminationis : fœminini verò generis terminantur semper in ה servile, quod, ut suo loco dictum est, interdùm mutatur in ת. טוב *bonus*, טובה & טובת *bona.* מלך *Rex.* מלכה & מלכת *Regina.*

II. Neutrum genus Latinorum exprimere solent Hebræi per fœmininum. אתם חשבתם עלי רעה ; ואלהים חשבה לטובה Gen. 50. 20. *Vos cogitastis adversùm me malum : & Deus cogitavit illud in bonum.* דבר אתנו קשות Gen. 42. 30. *Locutus est nobiscum dura.* לשון מדברת גדלות Psal. 12. 4. *Lingua loquens magna.* מאת יהוה היתה זאת, היא נפלאת בעינינו Psal. 118. 23. Quem locum sic reddiderunt 70. eorumque versionem secutus est Dominus ipse Math. 21. 42. Παρὰ Κυρίου ἐγένετο αὕτη, καὶ ἔστι θαυμαστὴ ἐν ὀφθαλμοῖς ἡμῶν. *A Domino factum est istud, & est mirabile in oculis nostris.* אחת שאלתי מאת יהוה אותה אבקש ; שבתי בבית יהוה Psal. 27. 4. Sic verterunt 70. Μίαν ᾐτησάμην παρὰ Κυρίου, ταύτην ἐκζητήσω, τοῦ κατοικεῖν με ἐν οἴκῳ Κυρίου. Vulgata verò sic : *Unam petii à Domino, hanc requiram ; ut inhabitem in domo Domini.*

Nonnunquàm tamen exprimitur genus neutrum in textu Hebræo per masculinum. לא טוב היות האדם לבדו. Gen. 2. 18. *Non bonum esse hominem solum.* כי הוא חלקך Eccl. 9. 9. *Quia hoc pars tua.*

III. Substantivum præmitti solet adjectivo, necnon & pronomini ac participio. יד חזקה *manus fortis.* ביום ההוא *In die illâ.* בן מבין *Filius intelligens.*

IV. Cùm adjectiva, pronomina, aut participia præcedunt substaotivum, plerumque subintelligitur verbum substantivum. ישר דבר יהוה Psal. 33. 4. *Rectum verbum Domini*; id est, *rectum est verbum Domini.* רבים מכאובים לרשע Psal. 32. 10 *Multi dolores improbo*; id est, *multi sunt dolores improbo.* אלה תולדות השמים Gen. 2. 4. *Hæ sunt generationes cœli.* נחמד העץ להשכיל Gen. 3. 6. *Desiderabilis erat arbor ad intelligere faciendum.*

V. Excipiuntur adjectiva numeralia. Ea enim modò ante, modò post substantivum collocantur; nec ideò tamen subaudiendum est verbum substantivum. אלף ומאה הכסף Jud. 17. 2. *Mille & centum argentei.* שנים עצים 1. Reg. 17. 12. *Duo ligna.* שלשים בנים, ושלשים בנות Judic. 12. 9. *Triginta filii, & triginta filiæ.*

VI. Adjectiva sæpè exprimunt Hebræi, & quidem eleganter per substantiva, præfixâ aliquâ ex his tribus præpositionibus ב, ל, מ.

Substantivum cum ב *in*, pro adjectivo. אשמורה בלילה Psal. 90. 4. *custodia in nocte*, id est, *nocturna*. יועץ בשכל 1. Par. 26. 14. *Consiliarius in intellectu*, id est, *intelligens*. כי ברע הוא Exod. 32. 22. *Quia in malo est*, id est, *malus*. קול יהוה בכח ; קול יהוה בהדר Psal. 24. 4. *Vox Domini in fortitudine*; *vox Domini in magnificentiâ*; id est, *fortis & magnifica*.

Hinc Math. 22. 16. *Viam Domini* ἐν ἀληθείᾳ *in veritate doces*: id est, *veram viam Domini doces*. Luc. 4. 32. ἐν ἐξουσίᾳ ἦν ὁ λόγος αὐτοῦ. *In potestate*, id est, *potens erat sermo ejus*. 1. Tim. 2. 7. διδάσκαλος ἐθνῶν ἐν πίστει, καὶ ἀληθείᾳ; id est, πιστὸς καὶ ἀληθής. *Doctor Gentium in fide & veritate*: id est, *fidelis & verax*. 2. Pet. 2. 13. τὴν ἐν ἡμέρᾳ τρυφήν. *In die delicias*: id est, *quotidianas delicias*. Marc. 5. 2. *Homo* ἐν πνεύματι *in spiritu immundo*, id est, *habens spiritum immundum*. 1. Joan. 5. 19. *Totus mundus in maligno positus est*: id est, *malus est*.

Substantivum cum ל, *in*, *ad*, pro adjectivo. היו עלי לטרח Isa. 1. 14. *Fuerunt mihi oneri*, id est, *onerosi*. שרתי במדינות היתה למס Thren. 1. 1. *Præcipua Provinciarum facta est sub tributo*, seu *tributaria*. יהיה צמח יהוה לצבי ולכבוד Isa. 4. 2. *Erit germen Domini in decore & gloria*, id est, *decorum & gloriosum*.

Hinc Joan. 8. 52. *Si quis sermonem meum*

servaverit, non gustabit θάνατον εἰς τὸν αἰῶνα *mortem in æternum*, seu *æternam*.

Substantivum cum מ, *à*, *de*, *ex*, pro adjectivo. חזיר מיער Psal. 80. 14. *Aper de sylvâ*, id est, *sylvestris*. מתים מחלד Psal. 17. 14. *Homines de mundo*, id est, *mundani*, *mundana sapientes*. נסכיהם מדם Psal. 16. 4. *Libamina eorum de sanguine*, id est, *sanguinea*, *cruenta*. Huc referri potest illud: לך זרוע עם גבורה Psal. 89. 14. *Tibi brachium cum potentiâ*, id est, *potens*.

Hinc 1. Joan. 4. 5. αὐτοὶ ἐκ τοῦ κόσμου εἰσι, διὰ τοῦτο ἐκ τοῦ κόσμου λαλοῦσι. *Ipsi de mundo sunt: propterea mundana loquuntur*. Rom. 3. 26. *Qui sunt ex fide*, id est, *fidelès*. Rom. 4. 14. *Qui sunt ex circumcisione*, id est, *circumcisi*. Rom. 2. 18. *qui sunt ex contentione*, id est, *contentiosi* Math. 5. 37. *Quod amplius est, à malo*, id est, *malum est*.

Habent Latini aliquid simile. *Mercenarius de villâ*. Florus: *Poëta de populo*, pro, *Poëta plebeius*. Cic. pro Arch. *Servus à manu*, *à secretis*, *à commentariis*.

VII. Nonnunquàm adjectiva per ipsamet substantiva exprimunt Hebræi, absque ullâ præpositione: huncque loquendi morem vocant Grammatici *abstracta pro concretis*. לחם שערים Jud. 7. 13. *Panis hordei*, id est, *hordeaceus*. שבט ברזל Psal. 2. 9. *virga ferri*, id est, *ferrea*. בבאו חמדת כל

גוים. Agg. 2. 8. *Et venient desideria omnium gentium* : id est, *veniet desideratus cunctis gentibus.* יהי דרכם חשך וחלקלקות Psal. 35. 6. *Sit via eorum tenebræ & lubricitates*, id est, *tenebrosa & lubrica.* אכרת קומת ארזיו מבחור ברשיו 2. Reg 19. 23. *Succidam celsitudinem cedrorum ejus, electionem abietum ejus*, id est, *celsas cedros & electas abietes.* Gen. 46. 34. *Abominatio*, id est, *abominabilis Ægyptiis omnis pastor.*

Hinc Eph. 5. 8. *Eratis aliquando* σκότος *tenebræ, nunc autem* φῶς *lux in Domino* : id est, *olim cæci, nunc illuminati.* In Epistolâ ad Rom. *circumcisio & præputium* multotíes usurpantur pro *circumcisis & Gentilibus.* Luc. 16. 15. *Quod hominibus altum est, abominatio est ante Deum.* Joan. 17. 17. *Sermo tuus veritas est*, id est, *verus.* 2. Cor. 5. 21. *Ut efficeremur justitia Dei in ipso*, id est, *justi.*

VIII. Notanda est præsertim hæc loquendi ratio cum voce איש *vir*, & illius plurali אנשים *viri.* איש מלחמה 1. Sam. 16. 18. *vir belli*, id est, *bellicosus.* איש אדמה Gen. 9. 20. *vir terræ*, id est, *agricola.* איש דמים 2. Sam. 16. 7. *vir sanguinum*, id est, *homicida.* איש רמה Prov. 26. 19. *vir doli*, id est, *dolosus* איש מכאבות Isa. 53. 3. *vir dolorum*, id est, *doloribus plenus* איש דברים Exod. 4. 10. *eloquens.* איש שפתים Job. 11. 2. *loquax.* איש מות 1. Reg. 2. 26. *vir morte*

dignus. אנשי השם Gen. 6. 4. *viri nominis*, id est, *famosi.* אנשי חיל Gen. 47. 6. *viri industriæ*, id est, *industrii.* אנשי עצתי Psal. 119. 24. *viri consilii mei*, id est, *consiliarii mei.* אנשי ריבך Isa. 41. 11. *viri contentionis tuæ*, id est, *adversarii tui.*

IX. Ex duobus substantivis, quorum unum loco adjectivi est, nonnunquàm prius est loco adjectivi, nonnunquàm posterius.

Prius. נתן איש חלפות שמלת Gen. 45. 22. *Dedit unicuique mutationes vestium*, id est, *mutatorias vestes.* כל שבעת אסר Num. 30. 14. *Omne juramentum obligationis*; id est, *omnis obligatio juramento firmata, ex juramento orta.* ויבחר לו חמשה חלקי אבנים 1. Sam. 17. 40. *Et elegit sibi quinque lubricitates lapidum*, id est, *quinque lubricos lapides.* תכלית שנאה שנאתים Psal. 139. 22. *Perfectione odii*, id est, *perfecto odio oderam illos.*

Hinc 1. Cor. 1. 21. *Placuit Deo* διὰ τῆς μωρίας τοῦ κηρύγματος *per stultitiam prædicationis*, id est, *per stultam prædicationem salvos facere credentes.* Gal. 3. 14. ἵνα τὴν ἐπαγγελίαν τοῦ πνεύματος, *ut promissionem Spiritûs*, id est, *ut promissum Spiritum acciperemus.*

Posterius. היה לי לצור מעז Psal. 31. 3. *Esto mihi in petram fortitudinis*, id est, *fortem.* אילת אהבים Prov. 5. 19. *Cerva*

gratiarum, id est, *gratissima*. עד אמונים Prov. 14. 5. *Testis veritatum*, id est, *verax*. זרע אנשים 1. Sam. 1. 11. *Semen virorum*, id est, *virile*, *puerum*.

Hinc Rom. 7. 24. *Quis me liberabit* ἐκ τοῦ σώματος τοῦ θανάτου τούτου, *ex corpore mortis hujus?* id est, *ex hoc corpore mortali*. Col. 1. 3. υἱὸς τῆς ἀγάπης. *Filius dilectus*. Luc. 18. 16. ὁ κριτὴς τῆς ἀδικίας, id est, ἄδικος. *Judex iniquus*. Eph. 20. 24. *Qui creatus est in sanctitate veritatis*, id est, *in sanctitate verâ*. 1. Tim. 6. 17. *Divitibus præcipe non sperare* ἐπὶ πλούτου ἀδηλότητι, *in divitiarum incertitudine*, id est, *in divitiis incertis*. Jacob. 1. 23. *Similis est viro consideranti*. τὸ πρόσωπον τῆς γενέσεως αὐτοῦ, *vultum nativitatis suæ*, id est, *faciem suam nativam*, *cum quâ natus est*. Ibid. v. 4. *Facti estis judices cogitationum malarum*, id est, *cogitantes mala*, *pravè affecti*. Act. 14. 12. *Sacerdos quoque Jovis*, *qui erat ante civitatem*, ταύρους καὶ στέμματα, *tauros & coronas*, id est, *tauros coronatos ante januam afferens*, *cum populis volebat sacrificare*.

Idipsum reperitur interdum apud prophanos Scriptores. Euripid. in Hecubâ. *Venit Ulisses* σπουδῇ ποδός, *celeritate pedis*, id est, *celeri pede*. Virg. Georg. 2. *Pateris libamus & auro*: id est, *libamus pateris aureis*. Lucan. *Chalybemfrenosque momordit*: id est, *momordit frenos chalybaeos*.

X. In hisce locutionibus etsi affixum pertineat ad nomen prius, affigitur sæpè, sæpiùs nomini posteriori. Deut. 1. 41. *Et accinxistis vos unusquisque* את כלי מלחמתו, ad verbum, *armis belli sui*, id est, *armis suis bellicis*. Isa. 2. 20. *Tempore illo abjiciet homo* את אלילי כספו *idola argenti sui*, ואת אלילי זהבו *& idola auri sui*; id est, *idola sua aurea & argentea*. Isa. 41. 11. *Peribunt* אנשי ריבך *viri litis tuæ*, id est, *tecum litigantes*. ואיש כלי משחתו בידו Ezech. 9. 1. *Et unusquisque habebit instrumentum perditionis suæ in manu suâ*: id est, *unusquisque habebit in manu suâ instrumentum suum perdens, factum ad perdendum*.

Hinc Math. 25. 31. *Tunc sedebit* ἐπὶ θρόνου δόξης αὐτοῦ *super throno gloriæ suæ*, id est, *super throno suo glorioso*. Coloss. 1. 13. *Transtulit nos in regnum* τοῦ υἱοῦ τῆς ἀγάπης αὐτοῦ *filii dilectionis suæ*, id est, *filii sui dilecti*. Mox vidimus dictum esse Rom. 7. 24. *Quis me liberabit de corpore mortis hujus?* pro, *quis me liberabit de hoc corpore mortali?*

XI. Vicissim *concreta* ponuntur interdùm *pro abstractis*. Dan. 9. 24. *Ad obsignandam visionem*, ונבא, ad verbum *& Prophetam* נביא pro נבואה *prophetiam*.

Hinc Eph. 6. 12. *Adversus* πνευματικὰ τῆς πονηρίας *spiritualia nequitiæ*, id est, *adversus spiritus nequam*. Rom. 1. 4. [illegible]

τῦ Θεῦ, pro ἡ χρηςότης, *bonum Dei*, pro *bonitas Dei*. 1. Cor. 1. 25. τὸ μωρὸν, τὸ ἀσθενὲς τῦ Θεῦ. *Quod ſtultum, quod infirmum Dei.* Philipp. 4. 5. τὸ ἐπιεικὲς, pro ἡ ἐπιείκεια, *æquitas.* 2. Pet. 2. 14. *Oculos habentes plenos* μοιχαλίδος, *adulteræ*, id eſt, *adulterii.*

XII. Sæpè adverbia tenent locum adjectivorum. כל העמים סביב Zach. 12. 6. *Omnes populi circum*, id eſt, *vicini*, *circum jacentes.* דם חנם 1. Sam. 25. 31. *Sanguis immeritò ſeu gratis*, id eſt, *innoxius.* אל תירא מפחד פתאום Prov. 3. 25. *Non timebis à timore repente*, id eſt, *repentino.* למען סור משאול מטה Prov. 15. 25. *Ad declinandum ab inferno infra*, id eſt, *inferiori.* יום מחר Gen. 30. 33. *Dies cras*, id eſt, *craſtinus.*

Hinc Math. 6. 34. ἡ αὔριον, pro *dies craſtina*, quaſi ἡ ἡμέρα αὔριον, *dies cras.* αὔριον enim adverbium eſt. Luc. 10. 29. *Et quis eſt* μῦ πλησίον, ad verbum *meus propè* πλησίον enim adverbium eſt; id eſt, *meus proximus?* 2. Pet. 1. 9. *Oblitus purgationis* τῶν πάλαι αὐτῦ ἁμαρτιῶν *ſuorum olim*, id eſt, *veterum delictorum.*

Nec Græcis, nec Latinis hæc norma loquendi ignota eſt. Sophocles. τὰ πρὶν ἔργα, *opera ante*, id eſt, *res ante geſtæ.* Xenophon. αἱ παραυτίκα ἡδοναὶ, *momentaneæ voluptates.* Virg. Æneid. 1. *Neque enim ignari*

ignari sumus ante malorum, id est, *malorum præteritorum* Terent. *Semper lenitas*, id est, *lenitas continua*. Livius: *Peragrare circa saltus*, id est, *saltus qui circa sunt*. Plaut. *In navi super*, id est, *in superiore parte navis*.

IV.

De Comparativo.

DIXIMUS suprà comparativum & superlativum apud Hebræos à positivo non distingui peculiari aliquâ terminatione, uti fit apud Græcos & Latinos, sed particulis quibusdam positivo additis, eo ferè modo quo fit apud nos. *Sage*, *plus sage*, *très-sage*.

I. Particula comparativo exprimendo deserviens, est præpositio מן, illiusque dimioutivum מ, *præ*. טובים שנים מן אחד Eccl. 4. 9. *Boni duo præ uno*; id est, *duo sunt meliores quàm unus*. חכם אתה מדניאל Ezech. 28. 3. *Sapiens tu præ Daniele?* id est, *an Daniele sapientior es?* טוב לחסות ליהוה, מבטח בנדיבים Psal. 117. 9. *Bonum*, id est, *melius sperare in Domino*, *quàm confidere in Principibus*. גדול אחרון מן הראשון Agg. 2. 10 *Magna novissima præ primâ*: id est, *major novissima quàm prima*.

Hioc Math. 18. 8. καλόν σοι, *bonum tibi*,

id est, *melius tibi est ad vitam ingredi debilem vel claudum, quàm*, &c. Simile quid reperitur apud Latinos. Plaut. *Tacita bona est mulier, quàm loquax. Bona*, id est, *melior*. Tacit. *Claris majoribus, quàm vetustis.* Senec. l. 1. de irâ. *Vir ingenii magni, quàm boni. Magni*, id est, *majoris.*

II. Interdùm præpositio על ponitur loco מן. עליון על כל גוים Deut 26: 19. *Excelsus super omnes gentes*: id est, *excelsior omnibus gentibus.*

III. Nonnunquàm eamdem vim habet præfixum ל, quod præpositionis על quoddam diminutivum est. עליון למלכי ארץ Psal. 89. 28. *Excelsus Regum*, vel *Regibus*, id est, *præ Regibus terræ. Excelsior Regibus terræ.*

V.

De Superlativo.

SUPERLATIVUM exprimunt Hebræi pluribus modis.

I. Adverbio מאד *valdè* והנה טוב מאד Gen. 1. 31. *Et ecce bonum valdè*, id est, *optimum*. Cùm geminatur particula מאד, augetur vis ac significatio superlativi. ובני ישראל עצמו במאד מאד Exod. 1. 5. *Et filii Israel roborati sunt in valdè valdè*, id est, *mirum in modum.*

II. Præpositione ב, quæ tunc inter aut

super significat. היפה בנשים Cant. 1. 8. ἡ καλὴ ἐν γυναιξίν. *Pulchra inter mulieres* : id est, *mulierum pulcherrima.* בינו בערים בעם Psal. 94. 8. *Intelligite insipientes in populo*, id est, *insipientissimi populorum.* האדם הגדול בענקים Jos. 14. 15. *Homo ille magnus inter Anakeos* : id est, *maximus Anakæorum.* ליש גבור בבהמה Prov. 30. 30. *Leo fortis inter bestias* : id est, *fortissimus bestiarum*

Hinc Luc. 1. 28. εὐλογημένη σὺ ἐν γυναιξίν. *Benedicta tu in mulieribus* : id est, *mulierum maximè benedicta.*

III. Repetitione positivi. עמק עמק מי ימצאנו Eccl. 7. 24. *Profundum, profundum*, id est, *profundissimum, quis inveniet illud?* רע רע יאמר הקנה Prov. 20. 14. *Malum, malum*, id est, *pessimum, ait emtor. Sanctus, sanctus, sanctus*, Isa. 6. 3. id est, *sanctissimus* : sicut *terque quaterque beatus*, pro, *beatissimus.*

IV. Aggregatione duorum substantivorum ejusdem significationis. דברי פיו און ומרמה Psal. 36. 4. *Verba oris ejus iniquitas & dolus*, id est, *iniquissima.* ויעלני מטיט היון Psal. 40. 3. *Et eduxit me de luto cœni* : id est, *de luto densissimo.* נעשה האדם בצלמנו כדמותנו Gen. 1. 26. *Faciamus hominem juxta imaginem nostram, juxta similitudinem nostram* : id est, *juxta imaginem nobis simillimam.* רוח זלעפות Psal. 11. 6. *Ventus procellarum*, id est, *vehementissimus.* יהוה ימלך

לעולם ועד Exod. 15. 17. *Dominus regnabit in æternum & ultra.*

V. Repetitione ejusdem nominis substantivi, cùm prius alterum regit in numero plurali. הבל הבלים Cant. 1. 1. *Vanitas vanitatum*, id est, *maxima vanitas.* שיר השרים *Canticum Canticorum*, id est, *suavissimum.* עבד עבדים Gen. 9. 25. *servus servorum*, id est, *servus vilissimus.* קדש קדשים Exod. 26. 33. *Sanctum sanctorum*, id est, *sanctissimum.* שמי השמים *Cæli cælorum*, id est, *summum cælum.*

Hinc 1. Tim. 6. 15. *Rex Regum, Dominus dominantium*; & Apoc. 1. 6. *Ipsi gloria in sæcula sæculorum*, id est, *per infinita sæcula.*

VI. Adjunctione alicujus ex nominibus Dei. אל , יה , אלהים , אדני , יהוה. ארזי אל Psal. 80. 11. *Cedri Dei*, id est, *altissimæ.* הררי אל Psal. 36. 7. *Montes Dei*, id est, *altissimi.* עצי יהוה Psal. 104. 16. *Ligna Domini*, id est, *arbores præstantissimæ.* ארץ מאפליה Jerem. 2. 31. *Terra caliginis Dei*, id est, *caliginis maximæ.* רשפיה רשפי אש שלהבתיה Cant. 8. 6. *Carbones ejus carbones ignis atque flammarum Dei*, id est, *flammarum summoperè ardentium.* תרדמת יהוה 1. Sam. 26. 12. *Sopor Domini*, id est, *profundissimus.* ברוך הוא ליהוה Ruth. 2. 20. *Benedictus ille Domino*: id est, *terque quaterque beatus sit: modis omnibus sit ille bene-*

dictus. ונינוה היתה עיר גדולה לאלהים Jon. 3. 3. *Et Ninive erat civitas magna Deo*, id est, *maxima.* נשיא אלהים Gen. 23. 6. *Princeps Dei est in medio nostri*, id est, *magnus Princeps.* חזק ואמיץ לאדני Isa. 28. 2. *Robustus & fortis Domino*, id est, *robustissimus & fortissimus.*

Hinc Act. 7. 20. ἀστεῖος τῷ Θεῷ, *Bellus Deo*, id est, *maximè bellus.* 2. Cor. 10. 4. *Arma militiæ nostræ non sunt carnalia, sed* δυνατὰ τῷ Θεῷ, *potentia Deo*, id est juxta nonnullos, *potentissima.*

VII. Notandum positivum etiam absque ullo adjuncto vim nonnunquàm habere superlativi. 2. Paral. 21. 17. *Et non remansit ei filius nisi Joachaz* קטן בניו *parvus filiorum ejus*, id est, *minimus.* Prov. 30. 24. *Quatuor hæc animalia* קטני ארץ *sunt parva terræ*, id est, *sunt minima inter animantia terræ.*

Hinc Math. 5. 19. οὗτος μέγας κληθήσεται ἐν βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν. *Hic magnus vocabitur in regno cælorum.* μέγας, *magnus*, pro μέγιστος, *maximus.* Dictum enim erat, *qui solverit unum ex mandatis*, ἐλάχιστος, *minimus vocabitur*, &c. Math. 20. 26. *Quicunque voluerit inter vos* μέγας, *magnus*, id est, *major vel maximus, fieri, sit vester minister.* Math. 22. 36. *Magister*, ποία ἐντολὴ μεγάλη, *quod est mandatum magnum in Lege?* id est, *quod est maximum mandatum Legis?* μεγάλη, pro μεγίστη.

VI.

De Nominibus numeralibus.

I. NOMINA numeralia cardinalia masculina à tribus ad decem, habent terminationem fœmininam; fœminina verò masculinam, ut videre est cap. 2. §. 8.

II. Nomina numeralia cardinalia habentia terminationem pluralem junguntur ut plurimùm substantivis singularibus; quæ verò habent terminationem singularem, pluralibus. ארבעה מלכים Gen. 14. 9. *Quatuor Reges.* שלשה מלכים Dan. 11. 2. *Tres Reges.* שבע מאות, חמש מאות Gen. 5. 30. *Septingenta, quingenta.* עשרים שנה Gen. 31. 41. ad verbum *viginti annum*, id est, *viginti annos.* ארבעים יום, וארבעים לילה Gen. 7. 4. *Quadraginta dies, & quadraginta noctes.* מאתים כסף Jud. 17. 4. ad verbum, *ducentos argenteum*, id est, *ducentos argenteos.* ארבעים ושתים עיר Num. 35. 6. *Quadraginta duæ urbes.*

Dictum est ut plurimùm. Reperiuntur enim nec rarò nomina numeralia terminationem singularem habentia, juncta substantivis singularibus, & vice versâ. שש עשרה נפש Gen. 46. 18. *Sexdecim animæ.* מאה אלף גבור 2. Par. 25. 6. *Centum mille robustorum* חמשים צדיקים Gen. 18. 24. *Quinquaginta justi.*

III. Nominibus numeralibus in utroque numero conjunctis, substantivum concordat numero minori. בן שלש ושמנים שנה Exod. 7. 8. *Filius trium & octoginta annorum.* שמנים וחמשה איש 1. Sam. 22. 18. *Octoginta & quinque viri.* שמנים ושבעה אלף 1. Par. 7. 5. *Octoginta & septem millia.*

IV. Nomina numeralia minora præire solent majoribus. כל ימיו תשע וששים שנה ותשע מאות שנה Gen. 5. 27. *Omnes dies ejus novem & sexaginta anni, & nongenti anni.*

V. In numeris compositis sæpè nomen rei numeratæ repetitur absque necessitate. מאה שנה, ועשרים שנה, ושבע שנים Gen. 23. 1. *Centum anni, & viginti anni, & septem anni.* צאן שש מאות אלף ושבעים אלף וחמשת אלפים Num 31. 32. *Oves sexcentum mille, & septuaginta millo, & quinque millia.*

VI. Nonnunquàm nomina cardinalia pro ordinalibus ponuntur. ויהי ערב ויהי בקר יום אחד Gen. 1. 5. καὶ ἐγένετο ἑσπέρα, καὶ ἐγένετο πρωΐ, ἡμέρα μία. *Factumque est vesperè, & manè dies unus*, id est, *primus*. אחד pro ראשון. μία pro πρώτη, *unus* pro *primus*: quod & olim animadvertit Josephus Antiq. l. 1. cap. 2. καὶ αὕτη μὲν ἂν εἴη πρώτη ἡμέρα. Μωϋσῆς δὲ αὐτὴν μίαν εἶπε. באחד לחדש Gen. 8. 5. *Prima mensis.* ביום שמונה 2. Paral. 29. 17. *In die octavâ.* שמונה pro שמיני.

Hinc Marc. 16. 2. καὶ λίαν πρωῒ τῆς μιᾶς σαββάτων. *Et valdè manè unâ Sabbathorum.* Luc. 24. 1. τῇ δὲ μιᾷ τῶν σαββάτων. *Unâ autem Sabbathi.* 1. Cor. 16. 2. κατὰ μίαν σαββάτων. *Per unam Sabbathorum.* Act. 20. 7. ἐν δὲ τῇ μιᾷ τῶν σαββάτων. *Unâ autem Sabbathi.*

VII. Nomina cardinalia interdùm ponuntur pro proportionalibus. שנים ישלם Exod. 22. 4. *Duplum restituet*, ad verbum *duo.* Legitur 2. Sam. 12. 16. ארבעתים *quadruplum*, & Psal. 12. 7. & Prov. 6. 31. שבעתים *septuplum.*

VIII. Ponuntur etiam non rarò eadem nomina pro adverbiis numeralibus. שבע יפול צדיק Prov. 24. 16. *Septies cadet justus.*

IX. Repetitio numeri cardinalis distributionem ac partitionem indicat. מכל הבהמה הטהורה תקח לך שבעה , שבעה Gen. 7. 2. *De omni animali mundo accipies tibi septem, septem*, id est, *septena.*

X. Nomina numeralia ordinalia fœminina sæpè sumuntur adverbialiter. ויקרא שנית Gen. 22. 15. *& clamavit secundò*; aut proportionaliter pro parte aliquotâ. וחמשיתו Num. 5. 7. *Et quintam partem ejus.*

VII.

De Nominum repetitione.

FIT non rarò apud Hebræos nominum repetitio. Quid istâ repetitione significetur indicabunt observationes sequentes.

I. Sæpè nihil aliud innuit ista repetitio quàm emphasim quamdam. אלי אלי *Deus meus, Deus meus.* צדק צדק תרדף Deut. 16. 20. *Justitiam justitiam sectaberis.*

II. Sæpè etiam fit ista repetitio ad designandam moltitudinem. ועמק השדים בארות בארות Gen. 14 10. *Et vallis Siddim putei putei.* Vulgata: *Vallis Siddim habebat multos puteos.* In eâ erant multi putei, seu vortices circumquaque dispersi. עשה הנחל הזה גבים, גבים 2. Reg. 3. 16. quem locum sic vertunt 70. ποιήσατε τὸν χειμάῤῥουν τῦτον βοθύνυς, βοθύνυς; Vulgata verò: *Facite alveum torrentis hujus fossas, & fossas.*

III. Interdùm ista nominis repetitio universalitatis signum est. איש איש מבית ישראל Levit. 17. 3. ἄνθρωπος ἄνθρωπος τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ, Vulgata quoad sensum: *Homo quilibet de domo Israel*, id est, *universi, singuli, omnes:* והקטיר בבקר בבקר Exod. 30. 7. 70. *Et adolebit* πρωῒ πρωῒ, *manè manè*, Vulgata simpliciter *manè*, id est, *quotidiè*

manè. תלקטו לאחד אחד Isa 27. 12. *Congregabimini unus unus, filii Israel*, 70. κατὰ ἕνα, *ad unum*, id est, *omnes sigillatim.* ברוך אדני יום יום Psal. 68. 20. Septuaginta: *Benedictus Dominus* ἡμέραν καθ' ἡμέραν, Vulgata, *die, quotidie*, id est, *singulis diebus*; quod & Paulus imitatus est 2. Cor. 4. 16. *Sed qui intus est homo renovatur.* ἡμέρᾳ καὶ ἡμέρᾳ, *de die in diem.*

IV. Repetitio substantivi diverso numero aut genere indicat universalitatem omnimodam. עשיתי לי שרים ושרות; שדה ושדות Eccl. 2. 8. Septuaginta, ἐποίησά μοι ᾄδοντας καὶ ᾀδούσας: οἰνοχόον καὶ οἰνοχόας, ad verbum *Feci mihi cantores & cantatrices; symphoniam & symphonias*; id est, *omne genus musicorum.* יהוה מסיר מירושלם משען ומשענה Isa. 3. 1. *Dominus recedere faciet de Jerusalem sustentatorem & sustentatricem*; 70. ἰσχύοντα καὶ ἰσχύουσαν, *validum & validam*: id est, *omne genus sustentationis.* Huc etiam referri potest & illud, והשבתי מערי יהודה קול ששון וקול שמחה; קול חתן וקול כלה Jerem. 7. 34. *Cessare faciam de civitatibus Juda vocem gaudii, & vocem lætitiæ; vocem sponsi, & vocem sponsæ*; id est, *quodlibet lætitiæ genus.*

V. Interdum ista nominis repetitio diversitatem importat, præsertim si copula ו intercedat. אבן ואבן, איפה ואיפה תועבת יהוה Prov. 20. 20. *Pondus & pondus, men-*

fura & menfura abominatio Domini: id eft; *diverfum pondus & diverfa menfura*. Idem habetur Deut. 25. 13. & 14. בלב ולב ידברו Pfal. 12. 3. *In corde & corde*; id eft, *duplici corde locuti funt*.

VI. Ut plurimùm ifta repetitio indicat partitionem & diftributionem in multas partes five æquales, five inæquales. ויצברו אתם חמרם חמרים, Exod. 8. 14. *Et collegerunt eas*, videlicet ranas, θημωνίας, θημωνίας, ut aiunt 70. *acervos, acervos*: id eft, *diftribuerunt eas in multos acervos*. ויתן ביד עבדיו עדר עדר Gen. 32. 16. *Et dedit in manu fervorum fuorum gregem & gregem*: id eft, *fingulis turmis diftribuit gregem deducendum*. קח מאתם מטה מטה Num. 17. 2. *Accipe ab eis virgam, virgam*, 70. ῥάβδον ῥάβδον; id eft, ut Vulgata dicit, *accipe ab eis fingulas virgas*, feu *virgam à fingulis*.

Hunc morem imitati funt Evangeliftæ. Marc. 6. 39. & 40. *Chriftus præcipit Difcipulis fuis ut accumbere facerent omnes fecundùm contubernia*, συμπόσια, συμπόσια, ad verbum *convivia, convivia*: per turmas convivantium fuper viride fœnum: *& difcubuerunt* πρασιαὶ, πρασιαὶ, ad verbum *areola, areola*, id eft, *in partes* feu *cœtus, per centenos & quinquagenos*. Eodem cap. v. 7. *Vocavit Jefus Difcipulos duodecim, & cœpit eos mittere* δύο δύο, ad verbum

duos, *duos*, id est, *binos*, quod Græcè diceretur ἀνὰ δύο, ut & ipse Lucas ait cap. 10. 1.

VIII.

Varii Hebraïsmi circa nomina generatim.

I. PLURIMA nomina superfluunt apud Hebræos. Talia sunt פה *os.* לפי חרב Deut. 13. 15. *ore gladii*, id est, *gladio*. Hinc Luc. 21. 24. καὶ πεσοῦνται στόματι μαχαίρας: *& cadent ore gladii.* על פי הדברים האלה Gen. 43. 7. *Secundùm os verborum istorum*, id est, *juxta illa verba.*

שם *Nomen.* Psal. 20. 2. *Protegat te* שם אלהי יעקב *nomen Dei*, id est, *Deus Jacob.* והיתה לי לשם ששון Jerem. 33. 9. *Et erit mihi in nomen gaudii*, id est, *in gaudium.* וקראתם בשם אלהיכם ; ואני אקרא בשם יהוה 1. Reg. 18. 24. *Et invocabitis in nomine Dei vestri, & ego invocabo in nomine Domini:* id est, *invocabitis Deum vestrum, & ego Dominum.* ויקרא את שם הבכור מנשה Gen. 41. 51. *Et vocavit nomen primogeniti*, id est, *primogenitum, Manassen.*

Hinc Math. 1, 25. καὶ ἐκάλεσε τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἰησοῦν: *Et vocavit nomen ejus*, id est, *eum, Jesum.* 1. Joan. 5. 13. *Hæc scripsi vobis*, τοῖς πιστεύουσιν εἰς τὸ ὄνομα τοῦ υἱοῦ τοῦ Θεοῦ, *qui creditis in nomine Filii Dei*, id est,

in Filium Dei. Apoc. 11. 3. *Occisa sunt in terra motu* ὀνόματα ἀνθρώπων *nomina hominum septem millia:* id est simpliciter, *hominum septem millia.*

יד *Manus.* דבר יהוה ביד ישעיהו Isa. 20. 2. *Verbum Domini per manum Isaiæ*, id est, *per Isaiam.* על ידי כלי דויד 2. Paral. 29. 27. *Cæpit canticum super manus instrumentorum David:* id est, *super instrumenta Davidis.* Gen. 9. 5. *Sanguinem vestrum reposcam* מיד כל חיה *de manu omnis bestiæ*, id est, *ab omni bestiâ.* Exod. 9. 35. *Sicut locutus est Dominus* ביד משה *per manum Mosis*, id est, *per Moysem.*

Hinc Act. 7. 35. *Moysem Deus redemtorem misit* ἐν χειρὶ ἀγγέλου, *per manum Angeli*, id est, *per Angelum.* Ibid. v. 25. *Quia Deus* διὰ χειρὸς αὐτοῦ, *per manum ipsius daret illis salutem.* Gal. 3. 19. *Lex ordinata per Angelos in manu Mediatoris*, ἐν χειρὶ μεσίτου.

דבר *Verbum, res, negotium* על דבר הכסף Gen. 43. 17. *propter negotium argenti hujus*, id est, *propter argentum.* דברי עונות Psal. 65. 4. *Verba iniquitatum*, id est, *iniquitates, prævaluerunt super nos.* Psal. 105. 27. *Posuit in eis* דברי אותתיו *verba signorum suorum*, id est, *signa sua.* דברי נפלאותיך אשיחה Psal. 145. 5. *Verba mirabilium tuorum meditabor* לא אחריש דבר גבורות Job. 41. 3. *Non silebo verbum fortitudinum ejus*, id est, *fortitudinem ejus.*

Hinc Act. 13. 26. *Vobis verbum salutis hujus missum est* ὑμῖν ὁ λόγος τῆς σωτηρίας ταύτης ἀπεστάλη; id est, *vobis salus ista missa est.*

קול *Vox.* מקול אנחתי Psal. 102. 6. *A voce gemitus mei*, id est, *præ gemitu meo.* הנס מקול הפחד Isa. 24. 18. *Fugiens à voce formidinis*; id est, *à vel præ formidine.* קול זעקה מבבל Jer. 51. 54. *Vox clamoris*, id est, *clamor, de Babel.*

פנים *Facies.* על פני רקיע השמים Gen. 1. 20. *In facie firmamenti cæli*: id est, *in firmamento cæli.* והעם נסו מפני פלשתים 1. Par. 11. 13. *Et populus fugerunt à facie Philistiim.* ויהי דבש על פני השדה 1. Sam. 14. 25. *Et erat mel super faciem agri.* Gen. 1. 2. *Et tenebræ erant super faciem abyssi*, על פני תהום.

Hinc Act. 5. 41. *Ibant gaudentes* ἀπὸ προσώπου τοῦ συνεδρίου, *à facie, à conspectu concilii.* Luc. 7. 27. *Ecce ego mitto Angelum meum* πρὸ προσώπου σου, *ante faciem tuam*, id est, *ante te.* Luc. 21. 35. *Tanquam laqueus superveniet super omnes qui sedent* ἐπὶ πρόσωπον πάσης τῆς γῆς, *super faciem totius terræ*, id est, *super terram.*

ימים *Dies*, si ea vox nominibus annorum aut alterius temporis præponatur. ימי שני מגורי שלשים ומאת שנה Gen. 47. 9. *Dies annorum*, id est, *anni peregrinationis meæ triginta & centum anni.* ימי שנותינו Psal. 90. 10. *Anni nostri.*

Dictum est si præponatur. Nam si postponatur, non redundat, sed indicat annos de quibus mentio fit, esse completos. מקץ שנתים ימים Gen. 41. 1. *A fine duorum annorum dierum*, id est, *completorum*, seu *post duos annos integros*. וישב עמו חדש ימים Gen. 29. 14. *Et mansit cum eo mensem dierum*, id est, *mensem integrum*.

נפש *Anima*. Addita vox ista voci אדם, nihil ei addit significationis. בנפש אדם Ezech. 27. 13. *In animâ hominis*, id est, *in homine*. Apoc. 18. 13. Legitur eodem sensu, *καὶ ψυχὰς ἀνθρώπων*, *& animas hominum*, id est, *homines*.

II. Plurima nomina reticentur apud Hebræos. Talia sunt

איש *Vir*. אני שלום Psal. 120. 7. *Ego pax*; id est, *vir pacis*, seu *pacificus*. ואני תפלה Psal. 109. 4. *Et ego oratio*, id est, *vir orationis*, seu *orans*. והיה ברכה Gen. 12. 2. *Et erit benedictio*, id est, *vir benedictionis*, *benedictione plenus*, *dignus cui benedicatur*. כי חמודות אתה Dan. 9. 23. *Quia desideria tu*; id est, *quia*, ut vertit Vulgata, *vir desideriorum es*. לץ היין Prov. 20. 1. *Derisor vinum*, id est, *derisor vir vino deditus*. פי מרמה Psal. 109. 9. *Os doli*, id est, *os viri dolosi*.

דבר *Verbum*, *res*. וירא מנוחה כי טוב Gen. 49. 15. *Et vidit requiem*, *quia res est bona*. כי נגידים אדבר Prov. 8. 6. *Quia Principes*

loquar : id eſt, דברי נגדים *verba Principum*, ſeu *à Principibus ipſis audienda.*

בית *Domus.* ראשי יעקב Mich. 3. 1. *Principes Jacob*, id eſt, *domûs Jacob.* הר יהוה Mich. 4. 2. *Mons Domini*, id eſt, *mons domûs Domini.*

Hinc Apoc. 3. 7. *Qui habet clavem David*, id eſt, *domûs David*, uti legitur Iſa. 22. 22. εἰς ᾅδου. Act. 2 27. *In inferni*, ſubaudi οἴκου, *domum* : ſicut cùm Latini dicunt *ad Opis*, *ad Pollucis*, &c. ſubintelligendo *ædem.*

ימים *Dies.* הבאים ישרש יעקב Iſa. 27. 6. *Venientes radicem producet Jacob* : id eſt, *venient dies*, vel *venientibus*, ſeu *futuris diebus*, *radices proferet Jacob.*

יום & חדש *Dies & menſis.* בעשרי באחד לחדש Gen. 8. 15. *In decimo*, *in primâ menſis* : id eſt, *in menſe decimo*, *primâ die menſis.* Subaudiuntur חדש & יום.

פעמים *Vices.* לא אחת ולא שנים 2. Reg. 6. 10. *Non unâ*, *nec duabus* : id eſt, *non unâ vice*, *nec duabus vicibus.*

Longum eſſet hîc recenſere nomina omnia quæ in ſermone Hebraïco ſubintelligenda veniunt. Hîc quædam tantummodò circa hujuſcemodi ellipſim obſervabuntur.

1°. Ipſam loci conſtructionem aut exigentiam ſæpiſſimè indicare quodnam vocabulum ſit ſubintelligendum. יגור שש

שערים Ruth. 3. 15. *Et menſus eſt ſex hordeorum.* Patet ſubintelligendam eſſe vocem מדות *menſuras*, ut ſit, *& menſus eſt ſex menſuras hordei.* ואכלו איש גפנו ואיש תאנתו 2. Reg. 18. 31. *Comedite unuſquiſque vitem ſuam, & unuſquiſque ficum ſuam:* ſubauditur פרי *fructus. Comedat unuſquiſque fructum vineæ & ficûs ſuæ.* ואכלו את המועד 2. Par. 30. 22. *Et comederunt ſolemnitatem:* id eſt, זבחי המועד *ſacrificia ſolemnitatis.* כי אדם עץ השדה Deut. 20. 19. *Quia homo*, id eſt, חיי האדם *vita hominis arbor agri.* תלבש אסתר מלכות Eſth. 5. 1. *Et induit Eſther regnum*, id eſt, בגדי מלכות *veſtes regias.* תהיה לי כמו אכזב Jerem. 15. 18. *Eris mihi ſicut fallax*, id eſt, *ſicut fons*, vel *ciſterna fallax.* ויש בעדרו זכר, וזבח משחת Malach. 1. 14. *Eſt in grege ejus maſculus*, ſubaudi תמים *integer*, id enim exigit Antitheſis, *& immolat corruptum*, ſeu *non integrum*, *vitioſum.* מציל נפשות עד אמת ויפח כזבים מרמה Prov. 14. 25. *Liberans animas teſtis veritatis*, id eſt, *verax: & efflat mendacia doli*, id eſt, *teſtis doli*, ſeu *doloſus.* Manifeſtum enim eſt ſubintelligendum eſſe in ſecundo membro vocabulum עד *teſtis*, quod in priori exprimitur. אל פתח שער הפנימית Ezech. 8. 3. *Ad oſtium portæ interioris.* Subauditur vox חצר *atrium*, ut ſenſus ſit, *ad oſtium portæ atrii interioris.*

Hinc Math. 10. 42. *Quicunque potum dederit uni ex minimis istis* ποτήριον ψυχροῦ, *poculum frigidæ*, scilicet ὕδατος, *aquæ*. Math. 11. 8. οἱ τὰ μαλακὰ φοροῦντες, *qui mollia gestant*, scilicet ἐνδύματα, *vestimenta*. Luc. 12. 47. *Servus noscens voluntatem Domini sui*, δαρήσεται πολλάς, subaudi πληγάς: ut sensus sit, *vapulabit plagis multis*. Apoc. 3. 4. *Ambulabunt mecum* ἐν λευκοῖς, *in albis*, scilicet ἱματίοις, *vestibus*.

2°. Hanc nominis convenientis subauditionem unam esse è rationibus quibus Grammatici aiunt minui ingentem illum numerum irregularitatum quas facilè annotabit unusquisque in constructione substantivorum cum adjectivis ac verbis, quæ non raro genere, numero, aut utroque discordant.

Exemplo sit mox prolatus Ezechielis locus 8. 3. שער masculini generis est; הפנימית fœminini. Discordantia ergò est in genere; sed tollitur subauditione vocis חצר quæ generis est fœminini. Sic Gen. 49. 15. וירא מנוחה כי טוב *Et vidit requiem, quia bonum*. Subintellige דבר, דבר טוב *res bona*, nulla remanebit irregularitas.

IX.

Varii Hebraïsmi circa nonnulla nomina speciatim.

PLURIMA nomina apud Hebræos significationem habent ita peculiarem, ut inutile non futurum sit exempla quorundam proferre.

איש propriè *vir*, junctum substantivis genitivi casûs, format, ut dictum est, adjectiva. איש דמים *Homicida*. איש אדמה *Agricola*. Significat etiam *aliquis*, *quidam*, *unusquisque*, *omnes*, *singuli*, *universi*, *alius*, *alter*, &c. אם איש יבא, ואמר היש פה איש: Jud. 4. 20. *Si aliquis veniat*, *& dicat*, *an est hic aliquis?* והנה איש מספר לרעהו חלום Jud. 7. 13. *Et ecce quidam narrabat proximo suo somnium.* כי יהיה ריב בין אנשים Deut. 25. 1. *Quando erit rixa inter aliquos.* ושים כסף איש בפי אמתחתו Gen. 44. 1. *Et pone pecuniam uniuscujusque in ore sacci ejus.* איש ללשנו Gen. 10. 5. *Unusquisque juxta linguam suam.* וילקטו אתו איש כפי אכלו Exod. 16. 21. *Et collegerunt illud singuli juxta edere suum*, id est, *juxta sufficientiam suam.* ופניהם איש אל אחיו Exod. 25. 30. *Et facies eorum vir ad fratrem suum*, id est, *unius ad alterum.* חמש היריעת חברת אשה אל אחתה, ad verbum *Quinque cortinæ conjunctæ mulier ad sororem suam*; id

est, *una ad aliam.* ויאמרו איש אל רעהו Gen. 11. 3. *Et dixit vir ad proximum*, id est, *alius ad alium.*

בעל propriè *Dominus*, *maritus*, junctum quibusdam substantivis format nomina adjectiva. בעל כנף Prov. 1. 7. *Dominus alæ*, id est, *alatus*, *volucris.* בעל חלמות Gen. 37. 19. *Magister somniorum*, id est, *somniator.* והם בעלי ברית אברם Gen. 14. 13. *Et ipsi viri fœderis*, id est, *fœderati Abrahæ.* מי בעל דברים יגש אלהם Exod. 34. 14. *Quisquis est dominus verborum*, id est, *quisquis causam dirimendam habuerit*, *litigator*, *litigaturus*, *accedat ad eos.* בעל חמה רב פשע Prov. 29. 22. *Vir iræ*, id est, *iracundus*, *multiplicat peccatum.* בעל טעם Esdr. 4. 8. *Dominus*, seu *Præses consilii.* בעל שער 2. Reg. 1. 8. *Pilosus.* בעלת אוב 1. Sam. 28 7. *Domina Pythonis*, *Pythonissa.* בעלת הבית 1. Reg. 17. 17. *Domina domûs*, id est, *hera.* בעלי חצים Gen. 49. 13. *Sagittarii.* בעלי הפרשים 2. Sam. 1. 6. *Equites.* בעלי אספות Eccl. 12. 1. *Domini collectionum*, *collectores*, ῥαψῳδοὶ, *Eclogarii.*

בן propriè *filius*; sed junctum nominibus ut duo præcedentia, egregia producit adjectiva. בן אדם *Homo.* אשר בנו בני אדם Gen. 11. 5. *Quam ædificaverant Homines.* Hinc Marc. 3. 28. *Omnia peccata remittentur* τοῖς υἱοῖς τῶν ἀνθρώπων, *hominibus*;

Et Math. 12. 8. Marc. 2. 28. Luc. 6. 5. *Dominus est filius hominis, etiam Sabbathi.* בן שנה Levit. 12. 6. *Anniculus.* 1. Sam. 13. 1. *Innocens ut infans unius anni*, &c. בן מאה שנים Isa. 65. 20. *Natus annos.* בן בית Gen. 15. 2. *Domesticus.* בן גרן Isa. 21. 10. *Filius areæ*, id est, *triticum*, eo ferè modo quo dicit Horatius, *Pinus filia sylvæ.* בן קשת Job. 41. 19. *Filius arcûs*, id est, *sagitta.* בני אשפתו Thren. 1. 13. *Filii pharetræ*, id est, *sagittæ.* בקרן בן שמן Isa. 5. 1. *In cornu filii olei*, id est, *in colle pingui.* בן בקר *Juvencus.* בני יונים Joel. 3. 11. *Filii Græcorum*, id est, *Græci.* בני ענקים Deut. 9. 2. *Filii gigantum*, id est, *gigantes*; velut cùm Græci dicunt υἷες Ἀχαιῶν, *Achivi*, ἰατρῶν παῖδες, *Medici*, δυστήνων παῖδες, *infelices*.

Notandum præcipuè est circa vocabulum istud, quòd sæpè idem significet ac *præditus*; *dignus*, *reus*, *posterus*, *incola*, &c.

Præditus. בן חיל 1. Reg. 1. 52. *Filius virtutis*, *virtute præditus*, *generosus.* בני עלוה Ose. 10. 9. *Filii iniquitatis*, *iniqui.* בני בליעל Deut. 13. 13. *Filii absque jugo*, *improbi*, *contumaces.*

Hinc Eph. 2. 2. υἱοὶ τῆς ἀπειθείας, *filii diffidentiæ*, pro ἀπειθοῦντες, *increduli*, *Pagani*, *Gentiles.* 1. Thess. 5. 5. υἱοὶ τοῦ φωτὸς, *filii lucis*, id est, πεφωτισμένοι, *illuminati*, *fideles.* Luc. 20. 36. υἱοὶ τῆς ἀναστάσεως, *filii*

resurrectionis, id est, *qui resurrexerunt.*

Dignus, reus. בן מות האיש העשה זאת 2. Sam. 12. 5. *Dignus morte vir qui fecit istud.* בן הכות Deut. 25. 2. *Filius percussionum*, id est, *ita reus, ut percuti mereatur.* בני תמותה Psal. 102. 21. *Filii mortis*, id est, *morti destinati.*

Hinc Math. 23. 15. υἱὸς γεέννης, *filius gehennæ*, id est, *reus gehennæ.* Luc. 10. 6. υἱὸς εἰρήνης, *filius pacis*, id est, *dignus pace & salutatione vestrâ.*

Posterus Deut. 1. 3. *Locutus est Moyses* אל כל בני ישראל *ad omnes filios*, id est, *posteros, Israel.*

Hinc Act. 5. 21. Judæi dicuntur υἱοὶ Ἰσραήλ. Heb. 7. 5. *Posteri Levi*, υἱοὶ Λευΐ. Luc. 1. 5. Conjux Zachariæ dicitur ἐκ τῶν θυγατέρων Ἀαρῶν, *ex filiabus Aaron.*

Incola. בני ציון Psal. 149. 2. *Filii*, id est, *incolæ, Sion.* אמרו לבת ציון Isa. 62. 11. *Dicite filiæ Sion*, id est, *habitantibus Jerusalem.* גלי מאד בת ציון ; הריעי בת ירושלים Zach. 9. 9. *Exulta valdè, filia Sion ; elange, filia Jerusalem.* Notandum in his locutionibus בת in singulari denotare incolam utriusque sexús ; בנות veró in plurali fœminas tantùm.

Hinc Math. 23. 37. *Quoties voluî congregare filios tuos* τὰ τέκνα σου. Math. 21. 5. εἴπατε τῇ θυγατρὶ Σιών. Luc. 20. 34. οἱ υἱοὶ αἰῶνος τούτου, *filii*, id est, *incolæ, mundi hujus.*

אח. Propriè *frater*. At non semper fratrem germanum significat, sed & cognatum & affinem, imò & proximum quemque. Gen. 14. 14. *Et audivit Abraham* כי נשבה אחיו *quòd captivus ductus esset frater ejus Lot*, cujus tantummodò erat patruus; erat enim Lot filius Haran fratris Abrahæ. Gen. 13. 8. dicit Abraham eidem Lot: אחים אנחנו *Fratres nos sumus*. Hoc sensu 1. Cor. 9. 5. Jacobus & Joannes dicuntur *fratres Domini*. Ruth. 4. 3. Booz vocat Elimelechum אחינו *fratrem nostrum*, cujus erat tantummodò cognatus; immò nec propinquior cognatus. Hoc sensu dicunt Judæi Christo Domino, Math. 12. 47. *Ecce mater tua & fratres tui.* לא תשנא את אחיך Levit. 19. 17. *Non odio habebis fratrem*, id est, *proximum tuum.* וישבעו איש לאחיו Gen. 26. 31. Isaac & Abimelech *jurarunt uterque fratri suo*. Hoc sensu Math. 5. 22. *Quicunque irascitur fratri suo*, τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ.

בית. Propriè *domus*; sæpè pro *loco*, *vase*, & quovis continente. בית האסורים Judic. 16. 21. *Domus vinctorum*, *carcer*. בית הכלא Jerem. 37. 4. *carcer*. בית עולם Eccl. 12. 5. *sepulchrum*. בית מועד Job. 30. 23. *idem*, quia sepulchrum locus est quo conveniunt omnes. בית היין Cant. 2. 4. *domus vini*, *cellarium*.

עץ *Lignum*, sæpissimè *arbor*. תדשא הארץ

עץ Gen. 1. 11. *Germinet terra arbores.* עץ החיים, ועץ הדעת טוב ורע Gen. 2. 9. *Arbor vitæ, & arbor ſcientiæ boni & mali.*

Hinc Apoc. 2. 7. *Vincenti dabo edere* ἐκ τοῦ ξύλου τῆς ζωῆς, *ex ligno vitæ.*

פרי, propriè *fructus arborum*; ſed apud Hebræos multa alia ſignificat. פרי בטן *Filius.* מפרי בטנך Pſal. 132. 11. *De fructu ventris tui ponam*, &c. Luc. 1. 42. *Benedictus fructus ventris tui*, ὁ καρπὸς τῆς κοιλίας σου. Act. 2. 30. *De fructu lumbi ejus*, ἐκ καρποῦ τῆς ὀσφύος αὐτοῦ. פרי פי *Fructus oris*, *ſermo.* מפרי פי איש תשבע בטנו Prov. 18. 20. *De fructu oris uniuſcujuſque ſatiabitur venter ejus.* Heb. 13. 15. *Propter hoc offeramus hoſtiam laudis ſemper Deo*, id eſt, καρπὸν χειλέων, *fructum labiorum confitentium nomini ejus.*

זרע *ſemen, liberi, poſteri.* שת לי אלהים זרע אחר Gen. 4. 25. *Poſuit mihi Deus ſemen alind*, id eſt, *alium filium.* והתברכו בזרעך Gen. 22. 18. *Benedicentur in ſemine, filio, poſtero tuo.* Joan. 8. 33. σπέρμα Ἀβραάμ ἐσμεν, *ſemen*, id eſt, *poſteri Abrahæ ſumus.*

גוי, propriè gens quælibet. Dicitur tamen ſæpius per appropriationem quamdam de gentibus infidelibus, & à Republicâ Iſraëliticâ alienis. קנינו את אחינו היהודים הנמכרים לגוים Nehem. 5. 8. *Redemimus fratres noſtros Judæos venditos gentibus.* Hinc Math. 10. 5. εἰς τὴν ὁδὸν ἐθνῶν

μὴ

μὴ ἀπέλθητε, *in viam gentium ne abieritis.* Hinc Paulus *Apostolus gentium* dicitur, gentesque ubique in novo Testamento Judæis opponuntur.

יבשה, propriè *arida*, usurpatur pro *terra.* אשר עשה את הימים ואת היבשה Jon. 1. 9. *Qui fecit mare & aridam*, id est, *terram.* ויקרא אלהים ליבשה ארץ Gen. 1. 11. *Et vocavit Deus aridam terram.* Hinc Math. 23. 15. περιάγετε τὴν θάλασσαν καὶ τὴν ξηράν, *circuitis mare & aridam.*

נפש, *Anima*, etiam hominem, immò hominis cadaver significat. ונכרתה הנפש ההוא Gen. 17. 14. *Et exscindetur anima illa*, id est, *homo ille.* תן לי נפש Gen. 14. 21. *Da mihi animas*, id est, *homines.* אל נפש מת לא יבוא Num. 6. 6. *Ad animam*, id est, *ad cadaver mortui non accedet.* כל הנגע בנפש האדם אשר ימות Num. 19. 13. *Omnis tangens animam*, id est, *cadaver hominis qui mortuus fuerit.* לנפש לא יטמא Levit. 21. 1. *In mortuo non contaminet se.* אם יגע טמא נפש Agg. 2. 14. *Si tetigerit immundus cadaver.*

Observandum multa nomina verè pluralia, & à nomine singulari descendentia sumi nihilominùs singulariter, jungique adjectivis, pronominibus, ac personis verborum singularibus. Talia sunt אלהים, אדנים, בעלים, בהמות, תהמות, חבמות, &c. בראשת ברא אלהים Gen. 1. 1. *In principio*

creavit Deus. כי אלהים קדשים הוא Jos. 24. 19. & alibi, ad verbum, *quia Dii sancti ipse est*: id est, *quia Deus sanctus ipse est.* מלך אשור אדוניו 2. Reg. 19. 4. *Rex Assur Dominus ejus*, ad verbum, *Domini ejus.* גם בעליו יומת Exod. 21. 29. *Etiam Dominus ejus morietur.* שאל נא בהמות ויתורך Job. 12. 7. *Interroga nunc jumentum, & docebit te.* חכמות בנתה ביתה Prov. 9. 1. *Sapientia ædificavit domum suam.* בתהמות רבה Psal. 78. 15. *In abysso magnâ.* להיות פקדים בית יהוה Jerem. 29. 30. *Ut sis præfectus domûs Domini.*

Aiunt Grammatici id fieri ad denotandam rerum istarum magnitudinem & excellentiam. Sic תהלות ישראל Psal. 22. 4. *Laudes Israelis*, id est, *omnimoda laus Israelis.* ישועות Psal. 42. 6. *Salutes*, id est, *perfecta salus.* מותי ערלים Ezech. 28. 10. *Mortibus incircumcisorum*, id est, *morte truculentâ.* חסדי יהוה Thren. 3 22. *Misericordiæ Domini*; id est, *maxima Domini misericordia est quòd non sumus consumti*, &c.

CAPUT VIGESIMUM-QUINTUM.

De Syntaxi Pronominum.

I.

De Convenientiâ pronominis cum antecedente.

I. PRONOMEN concordare consuevit cum antecedente genere & numero.

II. Cùm duo substantiva numeri singularis, à fortiori diversi numeri, unum habent pronomen, plurale est illud pronomen. זכר ונקבה ברא אתם Gen. 1. 27. *Masculum & fœminam creavit eos.*

III. Cùm duo substantiva diversi generis idem habent pronomen, ponitur istud pronomen in masculino, ut exemplo allato patet.

IV. Nonnunquàm pronomen à suo substantivo discordat genere & numero. אם חבל תחבל שלמת רעך, בבוא השמש, תשבנו לו Exod. 22. 25. *Si pignore acceperis vestem proximi tui, antequam occumbat sol, restitues eam illi.* נו ad litteram *eum*, pro נה *eam*, uti legendum esset, cùm pronomen

illud ſit relativum שלמת *veſtis*, quod nomen eſt fœminini generis. עמל הכסילים תיגענו Eccl. 10. 10. *Labor ſtultorum affliget eos.* תיגענו ad litteram *affliget eum.* אסרי לגפן עירה, כבס ביין סותה Gen. 49. 11. *Ligans ad vitem pullum ſuum.* עירה pro עירו, *lavans in vino veſtimentum ſuum.* סותה pro סותו. אשי יהוה הוא נחלתו Joſ. 13. 14. *Holocauſta Domini*, *illud*, pro *illa ſunt hæreditas ejus.* ועקה אשר כמהו לא נהיתה Exod. 1. 6. *Clamor cui ſimilis non fuit.* ועקה fœmininum, הו maſculinum. Deut. 21. 10. *Cùm egreſſus fueris in prælium contra hoſtes ſuos*, ונתנו, *& dederit eum Deus in manus tuas: eum* pro *eos.* Joſ. 2. 4. *Suſcepit mulier illa duos viros illos*, ותצפנו, *& abſcondit eum*, id eſt, *eos.* Legitur Num. 27. 7. להם *illis*, pro להן. Ruth. 1. 13. להן pro להם *illos.* Ruth. 1. 8. עמכם pro עמכן *vobiſcum fœm.* Iſa. 3. 16. רגליהם pro רגליהן *pedes earum.* Jud. 19. 24. אותם & להם pro אותן & להן. Thren. 2. 20. *Comedent mulieres*, פרים pro פרין, *fructum ſuum.* Non pauca ſunt alia ejuſcemodi exempla.

Hinc fortè ortæ ſunt non abſimiles quæ in novo Teſtamento occurrunt anomaliæ. Math. 28. 19. *Euntes docete* πάντα τὰ ἔθνη, *omnes gentes*, *baptizantes eos*, αὐτοὺς. Joan. 15. 26. πνεῦμα, *Spiritus qui à Patre procedit*, ἐκεῖνος, *ille*, &c. Joan. 16.

13. ἐκεῖνος τὸ πνεῦμα, *ille Spiritus*. Gal. 4. 19. τεκνία μου οὓς πάλιν ὠδίνω, *Filioli mei, quos iterùm parturio*. Rom. 9. 29. *Vasa misericordiæ*, σκεύη ἃς, *quos præparavit*. Coloss. 2. 19. τὴν κεφαλὴν ἐξ οὗ, *Caput ex quo*. Philipp. 3. 20. *Nostra conversatio in cœlis est*, ἐν οὐρανοῖς ἐξ οὗ, *ex quo*, pro *ex quibus*. Philipp. 2. 15. *In medio generationis*, ἐν μέσῳ γενεᾶς ἐν οἷς, *in quibus*, pro *in quâ*, &c.

Non sunt istæ irregularitates omninò incognitæ Latinis. Hymnus Laudum tempore Adventûs: *Verbum supernum prodiens, qui natus orbi subvenis*. Horat. *Daret ut catenis fatale monstrum, quæ generosiùs perire quærens*. Terent. *Ut Di illum Deæque senium perdant, qui me hodie remoratus est.*

II.

De ordine ac valore pronominum separatorum.

I. PRONOMINA separata adjectivè sumta sequuntur suum substantivum, sumuntque articulum ה. בעת ההוא Gen. 21. 22. *In tempore illo*. דברים האלה Gen. 44. 6. *Verba ista*. בימים ההם Gen. 6. 4. *In diebus illis*.

II Cùm pronomina præcedunt nomen suum, sive illud substantivum sit, sive

adjectivum, ſubintelligendum eſt verbum ſubſtantivum. אלה תולדות Gen. 6. 9. *Hæ generationes*, id eſt, *hæ ſunt generationes.* זה חדש Eccl. 1. 10. *Hoc novum*, ſupple, *eſt.* מי דויד ומי בן ישי 1. Sam. 25. 10. *Quis David, & quis filius Iſai?* id eſt, *quis eſt David, & quis eſt filius Iſai?* זאת המנוחה Iſa. 28. 12. *Hæc eſt requies.*

III. Immò ſubintelligendum eſt verbum ſubſtantivum cum pronominibus ſeparatis, etiam cùm nomen ſuum ſequuntur. כי עפר אתה Gen. 3. 19. *Quia pulvis tu*, id eſt, *quia pulvis es.* מרגלים אתם Gen. 42. 9. *Exploratores vos*, ſupple, *eſtis.* אחותי היא Gen. 20. 2. *Soror mea hæc*, adde, *eſt.* כי טובות הנה Gen. 6. 2. *Quia pulchræ illæ*, ſubaudi, *erant.*

IV. Pronomen tertiæ perſonæ הוא, היא *ille, illa*, junctum pronominibus primæ & ſecundæ perſonæ, idem valet ac *ipſe.* Iſa. 41. 4. *Quis fecit prima & noviſſima?* אני הוא *Ego ipſe.* אתה הוא מלכי Pſal. 44. 5. *Tu ipſe Rex meus.*

III.

De Pronominibus affixis.

I. AFFIXA nominum, id eſt, juncta nominibus, vertenda ſunt per pronomina poſſeſſiva. אמי *Mater mea.* שדינו *Agri noſtri.* אביך *Pater tuus.* ידכם

Manus vestra. צדקתם *Justitia eorum.*

II. Excipiuntur affixa nominum numeralium, quæ vertenda sunt per pronomina primitiva. ויצאו שניהם Num. 12. 5. *Egressi sunt ambo illi.* צאו שלשתכם Num. 12. 4. *Egredimini tres vos.*

III. Affixa nominum interdùm activè, interdùm passivè sumenda sunt. חמסי *Violentia mea*, duplici sensu sumi potest; aut pro violentia quam facio, aut pro violentia quæ fit mihi. מוסרותיך *Vincula tua*, id est, *vincula quibus vincis alios*, vel *quibus vinciris ab aliis.* Quo autem sensu sumenda sint, demonstrat ut plurimùm loci exigentia. שמעתי תפלתך Isa. 38. 5. *Audivi orationem tuam.* Manifestum est affixum ך activè sumi; *orationem tuam*, id est, *orationem à te factam.* בבית תפלתי Isa. 56. 7. *In domo orationis meæ.* Manifestum est affixum י sumi passivè. *In domo orationis meæ*, id est, *in domo in quâ servi mei orant me.* Gen. 50. 4. *Præterierunt dies* בכיתו *fletûs ejus*, id est, *de eo.* חמסי Jerem. 51. 35. *Injuria quæ fit mihi.* שמעך Nahum. 3. 19. *Rumor tuus*, id est, *de te.* עם חרמי Isa. 34. 5. *Populus anathematis mei*, id est, *quem anathemati devovi.* אנשי ריבך Isa. 41. 11. *Viri contentionis tuæ*, id est, *qui contra te rixantur.* Si juberet loci exigentia, verti posset, *viri contra quos rixaris*

IV. Affixa verborum & dictionum, id

est, juncta verbis aut particulis, vertenda sunt per pronomina primitiva. אשלחך אליהם Gen. 37. 13. *Mittam te ad eos.* Sed de iis jam suprà, capp. 16. & 17.

V. Præcedunt nonnunquàm affixa antecedens suum, id est, nomen ad quod referuntur. ותפתח ותראהו את הילד Exod. 2. 6. *Et aperuit, & vidit ipsum infantem.* הו ante ילד.

IV.

De Pronominibus demonstrativis.

I. CUM repetitur pronomen demonstrativum, nota est distributionis. ויקרא זה אל זה Isa. 6. 3. *Clamavit hic ad hunc*, id est, *alter ad alterum.* אלה ברכב ואלה בסוסים Psal. 20. 8. *Alii in curribus, alii in equis.*

II. Demonstrativum זה nominibus numeralibus præpositum, vertendum est per *jam*, *nunc*, *modò*, *tandem*, &c. זה עשרים שנה אנכי עמך Gen. 31. 38. *Jam viginti annos tecum sum.*

III. Præfixum ה respondet articulo Græcorum ὁ ἡ τό. Interdùm vim aliquam addit nomini cui præponitur, ideoque à Grammaticis dicitur hoc in casu ה *notificativum*, *demonstrativum*, *emphaticum*; interdùm verò nullam.

V.

De Pronominibus interrogativis.

I. DICTUM est cap. 3. §. 5. מי, *quis*, *quæ*, interrogativum esse personæ. מי דויד ומי בן ישי 1. Sam. 25. 10. *Quis est David, & quis est filius Isai?* מי אתה בני Gen. 27. 18. *Quis es tu, fili mi?* מי את בתי Ruth. 1. 16. *Quæ es tu, filia mea?* Legitur tamen מי שמך Jud. 13. 17. *Quod est nomen tuum?* מי פשע יעקב Mich. 1. 5. *Quodnam est peccatum Jacob?* Undè fit manifestum מי nonnunquàm esse, sicut & מה, interrogativum rei.

II. Dictum est pariter מה esse interrogativum rei. מה משפט האיש 2. Reg. 1. 7. *Quisnam est habitus viri illius?* מה שמך Gen. 32. 27. *Quodnam est nomen tuum?* מה אנוש Psal. 8. 5. *Quid, seu quantulum rei est homo?*

III. Dictum est denique ea pronomina non semper esse interrogativa. דבר מה יראני Num. 23. 3. *Verbum quod ostenderit mihi.* Notandum insuper מה sequente relativo ש, fieri relativum, & æquivalere pronomini *is*, *ea*, *id*. מה שהיה Eccl. 1. 9. *Id quod fuit.*

IV. Cùm interrogativum מי post substantivum ponitur, per genitivum possessoris reddendum est. את שור מי לקחתי

וחמור מי לקחתי 1. Sam. 12. 3. *Bovem cujusnam accepi, aut asinum cujusnam accepi?* בן מי אתה 1. Sam. 17. 58. *Filius cujus es tu?*

V. Interrogativum מי reddendum similiter est per genitivum aut dativum, cùm ei præfigitur littera ל. למי אתה ולמי אלה לפניך? Gen. 32. 17. *Cujus es tu, & cujus sunt ista ante te?*

VI. Interrogativum מי non tantùm *quis*, sed & *si quis* sæpè significat. מי חכם וישמר אלה Psal. 107. 43. *Quis sapiens & custodiet hæc?* id est, *si quis est sapiens, is custodiet hæc*. Hinc Jacob. 3. 13. *Quis sapiens & disciplinatus inter vos?* Id est, *si quis sapiens est*, &c.

VII. Littera ה voci præfixa sæpè locum tenet interrogativi, ideoque vocatur ה *interrogativum*. האיש כמוני יברח Nehem. 6. 11. *An vir sicut ego fugiet?*

VI.

De Pronomine Relativo.

I. CUM relativum אשר *qui, quæ, quod*, sit cujuslibet generis, numeri ac casûs, non potest cum suo antecedente non concordare.

II. Sæpè subintelligitur istud pronomen וכל יש לו, נתן בידו Gen. 39. 4. ad verbum: *Et omne est ei, dedit in manu ejus*, id est,

omne quod est illi. ויפל בשחת יפעל Psal. 7. 16. *Incidit in foveam fecit*, id est, *quam fecit*. Evidens est deesse אשר. אשרי אנש יוכיחנו אלוה Job. 5. 17. *Beatus vir*, deest אשר, & superfluit נו, *quem corripit eum Deus*. שפת לא ידעתי אשמע Psal. 81. 6. *Labium non novi audiam*, id est, *quod non novi*. אשרי דרכי ישמרו Prov. 8. 32. *Beati*, subaudi *qui*, *vias meas custodient*. בידו רצפה במלקחים לקח מעל המזבח Isa. 6. 6. *In manus ejus carbo*, supple אשר *quem*, *forcipe tulerat de altari*. Thren. 1. 14. *Dedit me Dominus* בידי לא אוכל קום *in manus non potero surgere*, subauditur *de quibus*. יאבד יום אולד בו Job. 3. 3. *Pereat dies, nasciturus eram in eo*, id est, *utinam periisset dies in quo eram nasciturus*. 2. Paral. 16. 9. *Oculi Domini discurrunt, ut robustum se exhibeat*, עם לבבם שלם ad verbum, *cum cor eorum integrum*, id est, עם אשר *cum iis quorum cor integrum est*. או עם שרים זהב להם Job. 3. 15. *Aut cum Principibus, aurum ipsis*, id est, *quibus est aurum*; deficit אשר, & superfluit להם. הודעת לחם את הדרך ילכו בה Exod. 18. 20. *Notam fecisti eis viam, ambulabunt in eâ*, id est, *in quâ ambulabunt*: deest באשר *in quâ*, & redundat בה *in eâ*.

Modus loquendi parallelus habetur 1. Joan. 3. 12. οὐ καθὼς Κάϊν, ἐκ πονηροῦ ἦν. *Non sicut Caïn, ex maligno erat*, adde *qui*, ut sit *qui ex maligno*, id est, *qui malus erat*.

III. Sæpè expresso relativo אשר, reticetur illius antecedens *ille*, *ipse*. ויאמר יוסף לאשר על ביתו Gen. 44. 4. ad verbum: *Et dixit Joseph cui super domum suam*, id est, *ei qui erat super domum suam*. כי אל אשר תלך אלך Ruth. 1. 16. *Nam ad quem ibis, ibo*, id est, *ad locum ad quem ibis, ibo.*

Hinc Rom. 6. 21. *Quem igitur fructum habuistis*, ἐφ' οἷς, ad verbum, *de quibus*, id est, *ex illis de quibus nunc erubescitis.* Joan. 3. 34. *Is quem misit Deus verba Dei loquitur: non enim ad mensuram dat Deus spiritum*, supple *ei*.

IV. Nonnunquàm & relativum, & antecedens simul reticentur. שלח נא ביד תשלח Exod. 4. 13. *Mitte, quæso, per manum* (subaudi *illius quem*) *missurus es.* אחרי לא יועילו הלכו Jerem. 2. 8. ad verbum, *post non prosunt ambulant*, id est, *post Idola quæ non prosunt ambulant*, quasi scriptum esset, אחרי אלילים אשר. 1. Paral. 15. 12. *Et ascendere facietis arcam*, אל הכינותי לו ad verbum, *ad præparavi ei*, id est, *ad locum quem præparavi ei*, אל המקום אשר, sicut exprimitur Exod. 23. 20. זה מקום לא ידע אל. Job. 18. 21. *Iste locus non novit Deum*, id est, *illius qui non novit Deum.*

V. Sæpè אשר fit adverbium, geritque vices quamplurimarum particularum, *ut*,

quod, *quia*, *nam*, *si*, *cum*, *quando*, *quo*, *ubi*, &c. *Ut.* אשר לא ישמעו איש שפת רעהו Gen. 11. 7. *Ut non audiret quisquam labium proximi sui* אשר ידעון כי Jos. 3. 7. *Ut sciant quia:* אשר ייטב לך Ruth. 3. 1. *Ut benè sit tibi. Quod*, *quia.* הגיד להם אשר הוא יהודי Esth. 3. 4. *Nuntiavit eis quia ipse Judæus erat. Nam* אשר מי אל בשמים, ובארץ Deut. 3. 24. *Nam quis Deus in cælo & in terrâ? Si.* את הברכה אשר תשמעו אל מצות יהוה Deut. 11. 27. *Benedictionem si audieritis præcepta Domini. Quando.* אשר תבואן צאן לשתות Gen. 30. 38. *Quando venient oves ad bibendum. Quo.* באנו אל הארץ אשר שלחתנו Num. 13. 27. *Venimus ad terram*, *quo*, seu *ad quam misisti nos Ubi.* המה מי מריבה, אשר רבו בני ישראל את יהוה Num. 20. 13. *Hæ sunt aquæ Meribæ*, seu *Contentionis*, *ubi rixati sunt filii Israel contra Dominum.*

VI. Demonstrativa זה, זו ponuntur interdùm loco relativi אשר. ברשת זו טמנו Psal. 9. 17. *In rete quod absconderunt.* בארח זו הלך Psal. 142. 4. *In viâ quâ ambulo.* אל מקום זה יסדת להם Psal. 104. 8. *Ad locum quem fundasti eis.* עם זו יצרתי לי Isa. 43. 21. *Populum quem formavi mihi.*

Notandum non minùs rectè dici posse in his & similibus locis post זה & זו subaudiri אשר. *Populus iste quem formavi mihi. Ad locum hunc quem fundasti eis.*

Rete illud quod absconderunt, &c.

VII. Conjunctiones ו *&*, & כי *quia*, nonnunquàm usurpantur loco pronominis אשר. Isa. 8. 3. *Et accessi ad Prophetissam* ותהר, *& concepit*, id est, *quæ concepit*. Malach. 3. 1. *Ecce ego mitto Angelum meum* ופנה, *& præparabit*, id est, *qui præparabit*. Exod. 10. 25. *Holocausta dabis nobis* ועשינו *&*, id est, *quæ offeremus Domino*. Gen. 3. 19. *Donec revertaris in terram* כי ממנה, *quia de eâ sumtus es*, id est, *de quâ sumtus es*. Gen. 4. 25. *Posuit mihi Dominus semen aliud pro Abel*, כי *quia*, id est, *quem occidit Caïn*. Psal. 90. 4. *Tanquam dies hesterna* כי *quæ præteriit*. Prov. 11. 15. *Affligetur malo* כי *qui spondet pro extraneo*. Prov. 20. 16. *Tolle vestimentum ejus* כי *qui spopondit pro alieno*.

VII.

De Pronomine reciproco.

I. CARENT Hebræi pronominibus reciprocis, verùm ea exprimunt per affixa tertiæ personæ. בשתים יכסה פניו ובשתים יכסה רגליו Isa. 6. 2. *Duabus velabat faciem ejus*, id est, *suam*, *& duabus velabat pedes ejus*, id est, *suos*. ויראו כספיהם Gen. 42. 35. *Et viderunt pecunias suas*.

II. Docet loci exigentia quandonam pronomen affixum tertiæ personæ ver-

tendum sit per pronomen primitivum, quandonam per reciprocum; id est, an per *ejus*, an per *suus*, &c.

III. Pronomen הוא junctum pronominibus primæ & secundæ personæ, eis confert vim pronominis reciproci. אני הוא *Ego ipse*. אתה הוא *Tu ipse*.

IV. Nomina עצם & נפש non raró obtinent vim nominis reciproci, *ille ipse*, *ipsemet*, *ipsummet*, &c. עצם usurpatur de re, נפש de personâ. בעצם היום הזה Gen. 7. 13. *In ipso die illo*. נשבע אדני בנפשו Amos. 6. 8. *Juravit Dominus per animam suam*, id est, *per seipsum*. מה תאמר נפשך ואעשה לך 1. Sam. 20. 4. *Quod dixeris anima tua*, id est, *quod dixeris, faciam tibi*: eo ferè modo quo pronomen secundæ personæ exprimunt Itali & Hispani, per *Vostra Signoria*, *Vuestra Merced*. Hanc vocem נפש affixis junctam eodem sensu usurpant Chaldæi, Syri & Arabes.

Hinc Joan. 12. 25. φιλῶν τὴν ψυχὴν αὐτοῦ, μισῶν τὴν ψυχὴν αὐτοῦ. *Qui amat animam suam, qui odit animam suam.*

V. Rarum est quod occurrit Ezech. 34. 2. *Væ Pastoribus Israel*, אשר היו רועים אותם Vulgata vertit, *qui pascebant semetipsos*, accepitque אותם reciprocè & rectè.

VIII.

Varii Hebraïsmi circa Pronomina.

SÆPE superfluunt, sæpè reticentur pronomina quædam.

I. Pronomen primitivum dativi casûs redundat sæpissimè. לך לך מארצך Gen. 12. 1. *Vade tibi de terrâ tuâ*, id est, *exi de terrâ tuâ*. מפלטי לי Psal. 144. 2. *Liberator meus mihi*. פרע בודד לו Ose 8. 9. *Onager solitarius sibi*. אלך לי אל הר Cant. 4. 6. *Ibo mihi ad montem*. אם לא תדעי לך Cant. 1. 8. *Si ignoras te*. שבו לכם פה Gen. 22. 5. *Sedete vobis hîc*, id est, *sedete hîc*. הבו לכם Deut. 1. 13. *Date*. ונס לו Isa. 31. 8. *Et fugiet sibi*, id est simpliciter, *fugiet*. העגלה מלאה לה עמיר Amos. 23. 13. *Plaustrum plenum sibi manipulis*. לה superfluit. רבה שבעה לה נפשנו הלעג Psal. 123. 4. *Multùm saturata est sibi anima nostra subsannatione*. גם דור עשרי לא יבא להם בקהל יהוה Deut. 23. 4. *Etiam generatione decimâ non intrabit* להם *eis in Ecclesiam Dei*.

Apud Syros frequens est idem Pleonasmus. Math 3. 2. קרבת לה *Appropinquat sibi regnum cælorum*. Math. 4. 12. שני לה *Secessit sibi in Galilæam*. Math. 4. 10. זל לך *Vade tibi, Satana*. Math. 7. 23. ארחקו לכון *Discedite vobis à me, operarii iniquitatis*.

Nec est omninò incognitus Græcis &

Latinis. τούτῳ μοι προσέχετε νῦν. Demosth. *Huic mihi mentem advertite.* τί σοι μαθήσομαι. *Quid tibi docebor? Suo sibi hunc gladio jugulo.* Terent. *Scin ubi nunc sit tibi tua Daphnis.* Cicero.

II. Sæpè duo pronomina ponuntur, quamvis unum sufficiat. כי אתו כהיום תמצאון אתו 1. Sam. 9. 13. *Quia eum hâc ipsâ horâ invenietis eum.* אשר זרעו בו Gen. 1. 11. *Cujus semen ejus in eo.* הלילה ההוא יקחהו אפל Job. 3. 8. *Noctem illam occupet illam caligo:* vel, *Nox illa, occupet illam caligo.* גם אתו הכהו 2. Reg. 9. 27. *Etiam illum percute illum.* ארץ מגריהם אשר גרו בה Exod. 6. 4. *Terra peregrinationis eorum quâ peregrinati sunt in eâ.* Verterunt 70. ἐν ᾗ καὶ παρῴκησαν ἐπ' αὐτῆς, *in quâ & incoluerunt in eâ.* Hæsit eò loci Augustinus, lib. 2. Locutionum de Exodo.

Hinc Act. 15, 17. *Omnes gentes,* ἐφ' οὓς ἐπικέκληται τὸ ὄνομά μου ἐπ' αὐτούς, *super quas invocatum est nomen meum super eas.* Math. 8. 1. καταβάντι δὲ αὐτῷ ἀπὸ ὄρους, ἠκολούθησαν αὐτῷ ὄχλοι πολλοί, ad verbum: *Descendentem eum de monte, secutæ sunt eum turbæ multæ.* Marc. 7. 25. *Mulier,* ἧς εἶχε τὸ θυγάτριον αὐτῆς, *cujus habebat filia ejus spiritum immundum.* Redundat αὐτῆς. Similiter & Joan. 1. 27. Act. 15. 17. &c.

III. Sæpè substantivo adjungitur pronomen, etsi substantivum solum plenè

sufficiat. Ita autem adjungitur, ut interdùm præcedat, interdùm sequatur. את יהוה צבאות אתו תקדישו Isa. 8. 13. *Dominum exercituum ipsum sanctificabitis.* כמוץ אשר תדפנו רוח Psal. 1. 4. *Sicut gluma quam dispellit eam ventus.* ומעץ הדעת טוב ורע לא תאכל ממנו Gen. 2. 17. *Et de arbore scientiæ boni & mali non comedes ex eâ.* ותראהו את הילד Exod. 2. 6. *Et vidit ipsum puerum.* Redundat הו. עונותיו ילכדנו את הרשע Prov. 5. 22. *Iniquitates ejus capient eum impium.* Redundat נו. וישנו את טעמו 1. Sam. 21. 14. *Et mutavit eam speciem suam.* Redundat ו in voce ישנו.

Hinc Apoc. 6. 4. *Et exivit alius equus rufus, & sedenti super eo datum est ei,* ἀυτῷ, *sumere pacem de terrâ.* Redundat ἀυτῷ. Math. 21. 41. κακὸς κακῶς ἀπολέσει ἀυτὺς. *Malos malè perdet ipsos.*

IV. Repetuntur interdùm pronomina ad emphasim. אני אני אטרף Ose. 5 14. *Ego, ego rapiam* אנכי אנכי הוא מחה פשעיך Isa. 43. 25. *Ego, ego ipse delens iniquitates tuas.* לך לבדך חטאתי Psal. 51. 6. *Tibi, tibi soli peccavi.* ברכני גם אני אבי Gen. 27. 34. *Benedic mihi etiam mihi, Pater mi.* בי אני אדני העון 1. Sam. 25. 24. *In me, in me, Domine, iniquitas ista sit.* הצום צמתוני אני Zach. 7. 5. *An jejunium jejunastis mihi, mihi, inquam?* הודעתיך היום אף אתה Prov. 22. 19. *Nota facio tibi hodie, etiam tibi.*

V. Visum est suprà non raro reticeri pronomen relativum אשר. Reticentur & alia pronomina. 2. Reg. 10. 23. *Videte ne sit hic vobiscum* מעבדי יהוה *de servis Domini :* subauditur *aliquis.* ותפל ארצה מן הצבא ומן הכוכבים Dan. 8. 10. *Et dejecit in terram*, supple *multos* vel *quosdam*, *de exercitu & de stellis.*

CAPUT VIGESIMUM-SEXTUM.

De Syntaxi Verborum.

I.

De Convenientiâ Verbi cum suo Nominativo.

I. Verbum cum nominativo concordat genere, numero & personâ.

II. Cùm duo nominativi diversi generis unum verbum regunt, verbum illud ut plurimùm generis est masculini. מנוח ואשתו ראים Jud. 13. 20. *Manue & uxor ejus videntes.* Interdùm concordat verbum cum nominativo proximiori. ותכתב אסתר ומרדכי Esther. 9. 29. *Et scripsit Esther & Mardochæus.*

III. Cùm duo nominativi numeri sin-

gularis, aut diversi numeri idem verbum regunt, verbum illud ut plurimùm ponitur in numero plurali. אתה ובניך תשאו Num. 18. 1. *Tu & filii tui portabitis*. Nonnunquàm concordat cum nominativo proximiore. צא מן התבה אתה, ואשתך, ובניך Gen. 8. 16. *Egredere de arcâ tu & uxor tua, & filii tui:* quod non rarum est apud Latinos. *Paupertas mihi onus visum est. Amantium iræ amoris redintegratio est.* Nonnunquàm etiam cum remotiore. האשה ובניה תהיה לארניו Exod. 21. 4. *Mulier & filii ejus erit domino ejus.* תהיה *erit*, pro יהיו *erunt*. צרה וחבלים אחזתה Jerem. 49. 24. *Angustia & dolores apprehendet eam. Apprehendet*, pro *apprehendent*. מספר שנים נצפנו Job. 15. 20. *Numerus annorum absconditi sunt.* קול שמעה הנה באה Jerem. 10. 22. *Vox rumoris ecce venit.* באה congruit cum שמעה, cùm congruere deberet cum קול.

IV. Sæpè verbum à nominativo discordat genere. יאבד את לב מתנה Eccl. 7. 7. *Perdet animum donatio.* ובא עליך רעה Isa. 47. 11. *Veniet super te malum.* Nominativus in his exemplis fœminini est generis, verbum masculini. ואתי שדוד מה תעשי Jerem. 4. 30. *Et tu vastata, quid facies?* שדוד pro שדודה.

V. Sæpè verbum à nominarivo discordat numero. וכל הארץ באו מצרימה Gen.

41. 57. *Et omnis terra venerunt in Ægyptum.* יהי מארות Gen. 1. 14. *Fiat luminaria.* בנות צעדה Gen. 49. 22. *Filiæ discurrit.* בהמות השדה תערוג Joel. 1. 20. *Bestiæ agri clamabit.* ולא יהיה עוד המים Gen. 9. 15. *Et non erit ampliùs aquæ diluvii.* ידינו לא שפכה Deut. 21. 7. *Manus nostræ non effudit.* שתי כתפת חברת יהיה Exod. 28. 7. *Duæ oræ junctæ erit.* מחלליה מות יומת Exod. 31. 14. *Prophanantes illud morte morietur.* ויאמר בני גד Num. 32. 25. *Et dixit*, id est, *dixerunt, filii Gad.* ויהי ידיו Exod. 17. 12. *Et fuit*, id est, *fuerunt manus ejus.*

VI. Interdùm etiam persona verbi à nominativo suo discordat, eaque irregularitas à Grammaticis vocatur personarum *enallage* seu *commutatio.* כלם שובו Job. 17. 10. *Omnes ipsi revertimini.* כלם pro כלכם *Audite, populi omnes vos.* כי יבשו מאילים אשר חמדתם Isa. 1. 29. *Quia pudefient propter lucos quos desiderastis.* יבשו *pudefient*, pro תבשו *pudefietis.* באשת נעוריך לא יבגד Malach. 2. 15. יבגד pro תבגד. *In uxorem adolescentiæ tuæ ne perfidè agas.* ואלמנותיך עלי תבטחו Jerem. 49. 11. *Et viduæ tuæ in me confident.*

Observandum Grammaticorum nonnullos has & similes locutiones ab anomaliâ saltem strictè dictâ variis modis, nec incongruè quoad partem aliquam, vindicare. Aiunt etenim

1°. Anomaliam non esse propriè cùm nomini collectivo singulari jungitur verbum plurale ; cùm nomina collectiva etiam numero singulari pluralitatem quamdam verè designent. Hinc non est major anomalia in illo loco Geneseos 41. 11. וכל הארץ באו מצרימה *Et omnis terra venerunt in Ægyptum*, quàm in istis: *Turba ruunt, pars mersi tenuere ratem.* ὁ πολὺς λεὼς χαίρουσι Lucian. *Multitudo populi gaudent.* Math. 1. 21. *Ipse enim salvum faciet* τὸν λαὸν αὐτοῦ ἀπὸ τῶν ἁμαρτιῶν αὐτῶν, *populum suum à peccatis eorum.*

2°. Nec Anomaliam esse saltem strictè dictam cùm nomen plurale distributionem aut partitionem indicans, jungitur verbo singulari. בהמות השדה תערוג Joel. 1. 20. *Bestiæ agri clamabit.* שאל נא בהמות ותרך Job. 12. 7. *Interroga nunc jumenta, & docebit te.* In his locis sensus est, *unumquodque jumentorum clamabit, & docebit te.*

3°. Cùm fœmininum nomen jungitur verbo masculino, subintelligi interdùm nomen masculinum, & vicissim. יאבד את לב מתנה Eccl. 7. 7. Fœmininum מתנה jungitur verbo יאבד, quod masculinum est. Sed subintellige איש, ut sensus sit איש מתנה *vir donationis, vir munificus pervertet animum* ; & omnia concordabunt. Similiter illo loco Isa. 47. 11. ובא עליך

רעה *Et veniet super te malum*, subaudi דבר *negotium*, vel potiùs יום, uti integrè legitur Psal. 27. 5. & habebis constructionem regularem, sensusque erit, *veniet super te dies malus.*

Addi potest ejuscemodi loca, quæ passim irregularitatis arguuntur, multiplici aliâ viâ posse ab irregularitatis vitio defendi, ut exemplis parebit.

Prov. 28. 1. נסו ואין רודף רשע ad verbum, *Fugerunt impius, quamvis nullus sit persequens. Fugerunt impius* non concordat. Sed quid vetat quominùs dicatur legendum esse נס in singulari, cum 70. & Vulgatâ? *Fugit impius*, φεύγει ἀσεβὴς, *non* נסו *Fugerunt.* Nam cùm vox sequens ואין incipiat ab ו, proclivè fuit Amanuensi audienti vel legenti נס ואין, putare quòd scribendum fuerit נסו Jerem. 8. 5. מדוע שובבה העם הזה *Quare rebellis est populus iste?* Fœmininum cum masculino. Sed fortè eâdem de causâ additus est ה in שובבה, propter ה vocis sequentis העם, & superfluit. Exod. 1. 10. כי תקראנה מלחמה *Cùm ingruerint bellum.* Sed quare cum 70. Vulgatâ, Chaldæo Paraphraste & Exemplari Samaritano non legimus תקראנו, *cùm ingruerit nobis bellum*, sensu commodiori. Agg. 2. 8. ובאו חמדת כל גוים *Et venient desiderium cunctarum gentium.* Pro חמדת nil vetat quin legatur חמדות,

& venient desideria cunctarum gentium. Immò legendo חמרות, sumi potest ea vox numero plurali, sicut & aliæ multæ, in quibus ו, quod est nota pluralis fœminini, omissum est. Gen. 35. 26. אלה בני יעקב, אשר ילד לו *Hi filii Jacob, qui natus est ei.* Ita vertemus, si punctationi Massorethicæ adhæreamus. Sed si aliter legerimus, vertemus rectiùs: *Hi sunt filii Jacob quos genuit sibi.* Potest insuper dici לו *sibi*, eo loci esse superfluum, sicut לך לך *vade tibi.* Jerem. 49. 11. ואלמנותיך עלי תבטחו *Et viduæ tuæ in me confident.* Duplex irregularitas, inquiunt quidam; substantivum fœmininum cum verbo masculino, & quidem secundæ personæ. Regulariter dicendum fuisset תבטחנה. Sed jam notatum est suprà, cap. 5. §. 5. n. 8. personas futuri fœmininas desinentes in נה, desinere etiam interdùm in ו, maximè cum affixis. Nulla ergò eo loci supponenda est irregularitas & *enallage.* Malach. 2. 15. ובאשת נעוריך לא יבגד. Legendum, inquiunt, תבגד, ut sensus sit: *Et contra uxorem adolescentiæ tuæ ne prævariceris, ne perfidè agas.* Sed dici potest יבגד esse in voce passivâ, sensumque esse, *& in uxorem adolescentiæ tuæ ne perfidè agatur.* Isa. 54. 1. רני עקרה לא ילדה; פצחי רנה. וצהלי, לא חלה. Sic reddunt hunc locum: *Exulta sterilis, non parit. Vocifera exultationem*

exultationem & hinni, non parturivit. Sed quare voces ילדה & חלה sumunt in præterito. Non minùs congruè dici possunt esse in participio; tuncque absque anomaliâ & enallage sensus erit: *Lauda sterilis non pariens*, id est, *quæ non pariebas. Decanta laudem & hinni non parturiens*, id est, *quæ non parturiebas.*

Cæterùm quamvis, ut patet, ab irregularitate excusari possint, præsertim in novâ Methodo, quæ punctis non arctatur, nec servit, plurimæ locutiones quæ ab insignibus Grammaticis cum irregularibus connumerantur; fatendum est non posse omnes universim excusari. Indè autem oritur irregularitatum iste ingens numerus, quòd lingua Hebraïca manca admodùm & imperfecta sit; sacrique Scriptores qui eâ usi sunt, longè minùs de verbis, quàm de rebus fuerint solliciti.

VII. Partes sermonis Hebraïci non semper eum locum occupant quem postulat ordo naturalis, qui in linguâ Gallicâ servari consuevit. Hinc quamvis nominativus sæpè verbum suum præcedat, non rarò ei postponitur, sequiturque & verbum, & verbi sui casum. ברא אלהים Gen. 1. 1. *Creavit Deus.* בעורי ובבשרי דבקה עצמי Job 19. 20. *In cute meâ, & in carne meâ adhæsit os meum.* חרשיכם ומועדיכם

שנאה נפשי Isa. 1. 14. *Neomenias vestras, & solemnitates vestras odit anima mea.*

II.

De Verbo activo generatim.

I. VERBA activa ut plurimùm regunt accusativum rei, & dativum personæ.

II. Verba activa regunt accusativum rei vel mediante particulâ את seu אות, quæ est accusativi nota; vel nudè absque illâ particulâ. בראשת ברא אלהים את השמים Gen. 1. 1. *In principio creavit Deus cælum.* כבד את אביך ואת אמך Exod. 20. 12. *Honora patrem tuum & matrem tuam.* ברא אלהים אדם Deut. 4. 32. *Creavit Deus hominem.* עשה שחר Amos. 4. 13. *Faciens Auroram.*

III. Verba activa regunt dativum personæ vel mediante litterâ ל, quæ est nota dativi; vel nudè absque illâ litterâ. הטיבה יהוה לטובים Psal. 125. 4. *Bene fac, Domine, bonis.* לקח טוב נתתי לבכם Prov. 4. 2. *Doctrinam bonam da vobis.* ורב יעבד צעיר Gen. 25. 23. *Et major serviet minori.* חבלתו חוב ישיב Ezech. 18. 7. *Pignus suum debitori reddiderit.*

III.

De Verbo passivo generatim.

I. NOMINATIVUS verborum passivorum non raro annexam habet particulam את, quæ post verba activa nota est accusativi. ישרף באש אתו ואת כל אשר לו Jos. 7. 15. *Comburetur in igne ipse, & omne quod ejus est.* לא תנתן את העיר הזאת ביד מלך 2. Reg. 18. 30. *Non tradetur civitas hæc in manu Regis.* יבקש את עון ישראל Jerem. 50. 20. *Requiretur iniquitas Israelis.* בגורל יחלק את הארץ Num. 26. 55. *Sorte dividetur terra.* לא יקרא עוד את שמך אברם Gen. 17. 5. *Non vocabitur ampliùs nomen tuum Abram.* וימלא כבודו את כל הארץ Psal. 72. 19. *Et replebitur gloriâ ejus omnis terra.* Non omittendum hunc ultimum locum, ut & alia multa in quibus verbum dicitur esse in passivâ conjugatione, non minùs commodè reddi per activam vocem : *Et replèbit gloria ejus omnem terram.*

II. Verba passiva regunt nomen suum, mediante præpositione מן, quæ eadem est cum præpositione Latinorum *à* vel *ab*, aut illius diminutivo מ. נבלעו מן היין Isa. 28. 7. *Absorpti sunt à vino.* והארץ תעזב מהם Levit. 26. 43. *Et terra deseretur ab eis.*

III. Nonnunquam verba passiva regunt suum nomen immediatè & absque ullâ præpositione. שכרון ויגון תמלאי Ezech. 23. 33. *Ebrietate & dolore repleberis.* וימלאו אסמיך שבע ותירוש Prov. 3. 10. *Et implebuntur horrea tua saturitate & musto.* Potest & iste locus æquè commodè sic verti: *Et implebunt horrea tua saturitas & vinum.*

IV. Interdùm præfixum ל post verba passiva tenet locum præpositionis מ. כאשר נשמע לסנבלט Nehem. 6: 1. *Cùm auditum esset Sanabaleto*, id est, *à Sanabaleto.* נדרשתי ללוא שאלו; נמצאתי ללא בקשוני Isa. 65. 1. *Quæsitus fui ab iis qui non interrogabant; inventus sum ab iis qui non quærebant me.* נכריות נחשבנו לו Gen. 31. 15. *Extraneæ reputatæ sumus ipsi*, id est, *ab eo.*

V. Verborum intransitivorum nominativus sæpè adjunctam habet particulam את, ut & nominativus passivorum. Nec mirum, cùm utraque species verborum non multùm discrepet. את עמוד הענן לא סר Nehem. 9. 19. *Columna nubis non recessit.* את כל הרעה הזאת באה עלינו Dan. 9. 12. *Omne malum istud venit super nos.* ואת ברזל נפל על המים 2. Reg. 6. 5. *Et ferrum cecidit in aquas.* ובא הארי ואת הדוב 1. Sam. 17. 34. *Et veniebat leo, vel ursus:* nisi dicatur hoc ultimo loco את irrepsisse loco אף, quod habetur in Chaldæo,

VI. Verborum activorum tertia persona sive singularis, sive pluralis, usurpatur sæpè sensu passivo & impersonali. Ratio est, quòd in iis loquendi modis subaudiatur איש *homo*, vel אנשים *homines*: ita ut vox subintellecta iis in locis eumdem sensum habeat ac particula Gallica *on*, quæ, ut notum est, idem significat ac *homo*, descenditque à veteri *homs*. על כן קרא לבאר Gen. 16. 14. *Ideirò vocavit puteum*, id est, *vocatus est puteus*, *on appella ce puits*. Exod. 10. 21. *Extende manum tuam versus cœlum, ut sint tenebræ super terram Ægypti*, וימש *& palpabit tenebras*, id est, *palpabuntur tenebræ*, *on touchera les ténèbres*. כי אמר אלי 1. Sam. 23. 22. *Quia dixit mihi*, id est, *dictum est*, *on m'a dit*. Job. 3. 2. *Pereat dies in quâ* אמר *dixit*, id est, *dictum est*, *on a dit*, *natus est homo*. ביום ההוא ישא עליכם משל Mich. 2. 4. *In illâ die proferet*, id est, *proferetur super vos parabola* מעולם לא שמעו לא האזינו Isa. 64. 3. *A sæculo non audiverunt*, *neque auribus perceperunt*, id est, *non est auditum*, &c. לילות עמל מנו לי Job. 7. 3. *Noctes molestiæ constituerunt*, id est, *constitutæ sunt mihi*.

Hinc Luc. 12. 20. *Stulte, hâc nocte animam tuam* ἀπαιτοῦσιν, *repetent à te*, id est, *anima tua repetetur à te*. Ibid. 48. *Cui commodaverunt multùm, plus petent ab eo.*

Luc. 6. 38. *Mensuram bonam δώσουσι, dabunt in sinum vestrum*. Joan. 15. 6. *Colligent eum, & in ignem mittent*. Apoc. 16. 15. *Ne videant turpitudinem ejus*, id est, *ne videatur turpitudo ejus*.

IV.

De Verbo substantivo.

I. VERBUM substantivum היה ante & post se nominativum postulat, ut & reliqua verba, quæ simplicem connexionem duorum terminorum innuunt. Iste autem nominativus, ut & nominativus verborum passivorum & intransitivorum, sæpè adjunctam habet particulam את. ואת כל העץ פרי לכם יהיה לאכלה Gen. 1. 29. *Et omnis arbor fructifera vobis erit in cibum.*

II. Sæpè nomen sequens verbum היה regitur mediantibus præpositionibus ב & ל, *in*, *inter*, *vice*, *loco*, &c. eodem ferè modo quo apud Latinos dicitur *esse in magnis viris*, *celeberrimus est inter Oratores*, &c. יהוה לי בעזרי Psal. 118. 7. *Dominus mihi in auxiliatoribus meis*, id est, *auxiliator meus*. את היית בעכרי Jud. 11. 31. *Tu es in turbatoribus meis*, id est, *turbator meus*. אדני בסמכי נפשי Psal. 54. 6. *Dominus in sustentantibus animam meam*, id est, *sustentans me*. אל תהי בתקעי כף Prov.

22. 26. *Ne ſis inter complodentes manus, ſeu fidejuſſores*; id eſt, *ne ſis fidejuſſor.* אל תהי בסבאי יין , בזללי בשר Prov. 23. 20. *Ne ſis in potatoribus vini, in comeſſatoribus carnis*; id eſt, *ne ſis potator & comeſſator.* ביראת יהוה סור מרע Prov. 16. 16. *In timore Domini recedere à malo*, id eſt, *timor Domini*, ſeu *verus cultus Domini eſt recedere à malo.* אהי להם למשל Pſal. 69. 12. *Factus ſum illis parabola.* אתה תהיה לו לאלהים Exod. 4. 16. *Tu eris ei loco Dei.* משה ואהרן בכהניו Pſal. 99. 6. *Moyſes & Aaron Sacerdotes ejus.* והיו לבשר אחד Gen. 2. 24. *Et erunt in carnem unam*, id eſt, *una caro.*

Hinc Math. 19. 5. *Et erunt duo in carne unâ*, id eſt, *una caro.* Math. 21. 42. *Lapis quem reprobaverunt ædificantes, hic factus eſt* εἰς κεφαλὴν γωνίας, *in caput*, id eſt, *caput anguli.* 1. Joan. 5. 8. καὶ οἱ τρεῖς εἰς τὸ ἕν εἰσιν: *Et hi tres in unum*, id eſt, *unum ſunt.*

III. Cùm verba ſubſtantiva היה & יש ſumuntur in ſenſu poſſeſſivo, regunt dativum perſonæ. עבד עבדים יהיה לאחיו Gen. 9. 25. *Servus ſervorum erit fratribus ſuis.* כל יש לו Gen. 39. 4. *Omne quod eſt ei.*

IV. Sæpè omittitur verbum ſubſtantivum etiam cùm ſenſum poſſeſſivum habet. כרמי שלי לא נטרתי Cant. 1. 6. *Vineam meam quæ mihi non cuſtodivi*, שלי *quæ mihi*,

id est, *quæ est mihi.* ושפה אחת לכלם Gen. 11. 6. *Et labium unum omnibus illis*, subaudi, *est.* ולשרה בן Gen. 18. 10. *Et Saræ erit filius.* גדול עוני Gen. 4. 13. *Major est iniquitas mea.* וחשך על פני תהום Gen. 1. 2. *Et tenebræ erant super faciem abyssi.* אי הבל Gen. 18. 9. *Ubi est Abel?* הנך יפה Cant. 1. 16. *Ecce tu pulcher es.* מרגלים אתם Gen. 42. 9. *Exploratores vos estis.*

Hinc Luc. 2. 41. *Gloria in excelsis Deo*, supple, *sit.* Joan. 4. 24. πνεῦμα ὁ Θεός, *Spiritus est Deus.* 2. Tim. 3. 16. πᾶσα γραφὴ θεόπνευστος, *Omnis Scriptura est divinitùs inspirata.*

V. Sicut sæpè omittitur verbum substantivum, ita & sæpè superfluit, præsertim sermonis initio. ויהי בימי שפוט Ruth. 1. 1. *Et fuit in diebus quibus judicabant Judices.* ויהי אחרי מות יהושע Jud. 1. 1. *Et factum est post mortem Josue.* והיה כל אשר יקרא בשם יהוה Joel. 3. 5. *Et erit omnis qui invocaverit nomen Domini.*

Hinc Luc. 1. 23. καὶ ἐγένετο. *Et factum est ut impleti sunt dies officii ejus.* Luc. 2. 1. ἐγένετο δὲ. *Factum est autem in illis diebus.* Act. 2. 21. καὶ ἔσαι. *Et erit omnis qui invocaverit*, &c. Act. 2. 17. *Et erit in novissimis diebus.*

V.

Observationes nonnullæ circa Participia, Infinitivos ac Gerundia.

I. PARTICIPIA *Benoni* & *Paoul* crebrò pro nominibus verbalibus usurpantur. Hinc רועה & *pascentem*, & *pastorem* significat. Jerem. 23. 2. *Sic dicit Deus Israelis* על הרעים הרועים את עמי *de pastoribus pascentibus populum meum.* אוהב pro locorum differentiâ verti potest *amans* vel *amicus.* רופא *sanans* & *medicus.* מושל *dominans* & *dominator.* סוחר *negotians* & *negotiator.* יקוש *anceps.* שכן *habitator.* מושיע *salvator.* רוכב *eques*, &c.

Hinc Math. 4. 3. ὁ πειράζων, *tentans* & *tentator.* Marc. 6. 14. ὁ βαπτίζων, *baptizans* & *baptistes.* 1. Cor. 9. 24. ἀγωνιζόμενος, *certans*, *certator*, *athleta.*

II. Participia ut plurimum eumdem casum postulant ac sua verba: nonnunquàm tamen cum genitivo construuntur. בזוי עם Psal. 22. 7. *Contemtus plebis*, id est, *à plebe.* מכה אלהים Isa. 53. 4. *Percussus Dei*, id est, *à Deo.* הרוגיו Isa. 27. 7. *Occisi ejus*, id est, *ab eo.* קרואיו Sophon. 1. 7. *Invitati ejus*, id est, *ab eo.* בוא ברוך יהוה Gen. 24. 3. *Ingredere benedicte Domini*, id est, *à Domino.* למודי יהוה Isa. 54. 13. *Docti Dei*, id est, *à Deo.* ילוד אשה

Job. 14. 1. *Natus mulieris*, id est, *ex muliere*. חולת אהבה Cant. 2. 5. *Ægra amoris*, id est, *præ amore*. תמימי דרך Psal. 119. 1. *Integri viæ*. נקי כפים, ובר לבב Psal. 24. 4. *Innocens manibus, & mundus corde*: sicut apud Latinos, *metuens Legum, æger animi, reverens Deorum, integer vitæ, scelerisque purus*, &c.

Hinc Math. 25. 34. δεῦτε οἱ εὐλογημένοι τοῦ πατρός μου. *Venite, benedicti Patris mei.* Math. 11. 1. ἐν γεννητοῖς γυναικῶν, *inter natos mulierum*. Joan. 6. 45. *Erunt omnes docibiles Dei*.

III. Accusativus infinitivorum apud Latinos toties usitatus, apud Hebræos rarissimus est. Occurrit tamen. לא טוב היות האדם לבדו Gen. 2. 18. *Non est bonum esse hominem solum.*

IV. Ut plurimùm accusativus ille effertur per nominativum, additâ conjunctione כי *quod, quia*. מי הגיד לך כי עירם אתה Gen. 3. 11. *Quis indicavit tibi te nudum esse?* ad verbum, *quia nudus tu.*

V. Conjunctionis כי in hisce phrasibus non raro fit ellipsis. ידעו גוים אנוש המה Psal, 9. 21. *Sciant gentes homo ille*, id est, *se homines esse, quòd homines sint*. שמענו אלהים עמכם Zach. 8. 29. *Audivimus Deus vobiscum*, id est, *Deum esse vobiscum, quia Deus vobiscum est.*

VI. Gerundia activa sæpè habent si-

gnificationem passivam. Gen. 4. 13. *Major est iniquitas mea* מנשא *à remittendo*, hoc est, *quam ut remittatur*, *ut veniam merear*. Alii: *Major est pœna quam minaris* מנשא *à ferendo*, id est, *quam ut feratur*, *ut eam ferre possim*. Gen. 4. 26. *Tunc cœptum est invocare*, לקרא id est, *invocari in nomine Domini*. *Scire licet*, inquit Drusius, lib. 6. Præteritorum, p. 198. *verbum activum in gerundio habere significationem passivam*. *Tunc cœptum est* לקרא *invocari nomen Domini*, *ac si esset* להקרא. Exod. 9. 16. *Propter hoc excitavi te* למען ספר שמי *propter enarrare nomen meum*, id est, *ut enarretur nomen meum*. באמר אלי כל היום Psal. 42. 4. *In dicendo*, id est, *dum dicitur mihi quotidie*. למען תזכה בשפטך Psal. 51. 6. *Ut purus sis in judicare te*, id est, *dum judicaris*. צרפתנו כצרף כסף Psal. 66. 10. *Examinasti nos sicut examinatur argentum*. כי טוב אמר לך, עלה הנה, מהשפילך לפני נדיב Prov. 25. 7. *Quia melius est dici tibi*, *ascende huc*, *quam humiliari te coram ingenuo*. Notum est illud Virgilii, Eclog. 8. *Cantando rumpitur anguis*; *cantando*, id est, *dum cantatur*: & illud Æneid. *Uritque videndo fœmina*, id est, dum videtur, dum aspicitur.

VI.

De quibusdam Classibus Verborum, quorum constructio habet aliquid præ cæteris observandum.

VERBORUM classes omnes prætermittemus, quæ cùm vulgares & ordinarias Syntaxeos regulas sequantur, nihil negotii facessunt explicare aggredientibus. De iis duntaxat acturi sumus quorum structura abhorret ab usu communi cæterarum linguarum, Latinæ præsertim. Plusculа fortè exempla proferri à nobis causabuntur doctiores. At id agimus ut liquidiùs innotescat linguæ Hebraïcæ genius, minusque hæreant Tyrones, cùm versioni dabunt operam.

I. Plurimæ verborum classes, quæ post se videntur requirere accusativum, habent tamen dativum, seu quod impræsentiarum idem est, nomen suum regunt sæpissimè non mediante particulâ את, quæ est nota accusativi, sed mediante particulâ ל, quæ nota est dativi.

Talia sunt verba *vocandi*, *expectandi*, *interrogandi*, *sanandi*, *opprimendi*, *contemnendi*, *honorandi*, *osculandi*, *decipiendi*, &c.

ויקרא אלהים לאור יום ; ולחשך קרא לילה Gen. I. 5. ad verbum, *Et vocavit Deus*

luci, diem; & tenebris vocavit noctem. Rectiùs: *Vocavit Deus lucem, diem; & tenebras vocavit noctem.* וקראת לישי 1. Sam. 16. 3. *Et vocabis Isai.* קראו למקוננות Jer. 9. 17. *Vocate lamentatrices.*

נקוה למשפט, ואין; לישועה, רחקה ממנו Isa. 59. 11. *Expectavimus judicium, & non est: salutem, procul est à nobis:* כתר לי זעיר Job 36. 2. *Expecta me paululum.*

ושאל לו במשפט האורים Num. 27. 21. *Et interrogabit eum in judicio Urim.* ושאלו לך לשלום 1. Sam. 10. 4. *Et interrogabunt te de pace; pacificè seu consuetâ salutatione salutabunt te.*

הרופא לכל תחלואיכי Psal. 44. 4. *Sanans omnes languores tuos.* וזרועם לא הושיעה למו Psal. 44. 4. *Et brachium eorum non salvavit eos.*

יציק לך בשעריך Deut. 28. 57. *Opprimet te in portis tuis.*

עין תלעג לאב, ותבז ליקהת אם Prov. 30. 17. *Oculus qui* (subauditur enim אשר) *subsannabit Patrem, & contemnet obedientiam matris.* ותבז לו בלבה 2. Sam. 6. 16. *Et contemsit eum in corde suo.* בזה לך, לעגה לך Isa. 37. 22. *Contemsit te, subsannavit te.*

ויכבדו לשמך Psal. 86. 9. *& honorabunt nomen tuum.* לאלוה מעזים יכבד Dan. 11. 38. *Et Deum Maozim honorabit.*

ויחבק לו, וישק לו Gen. 29. 13. *Et am-*

plexatus est illum, & osculatus est illum. אשקה נא לאבי 1. Reg. 19. 20. *Osculer, quæso, Patrem meum.*

אל ישיאו לכם נביאיכם Jerem. 29. 8. *Ne seducant vos Prophetæ vestri.*

II. In sequentibus videtur littera ל efficere constructionem adhuc multò magis incongruam: ideòque Grammatici quidam audacter pronuntiant in iis fieri *Enallagen* dativi pro accusativo: alii verò redundare ל. לכל כליו תעשה נחשת Exod. 27. 3. ad verbum: *Omnibus vasis ejus facies æs*, id est, *omnia vasa ejus facies ærea.* ואהבת לרעך כמוך Levit. 19. 18. *Diliges proximum tuum sicut teipsum.* הרגו לאבנר 2. Sam. 3. 30. *Occiderunt Abnerum.* שלח לשריו 2. Paral. 17. 2. *Misit Principes suos.* גדלו ליהוה אתי Psal. 34. 4. *Magnificate Dominum mecum.* ינקש נשה לכל אשר לו Psal. 109. 11. *Illaqueet fænerator quicquid ejus est* פתחת למוסרי Psal. 116. 16. *Aperuisti, dirupisti vincula mea.* בעטרה שעטרה לו אמו Cant. 3. 11. *Cum coronâ quâ coronavit eum mater ejus.* עשקה לי Isa. 38. 14. *Oppressit me* ויקח רב טבחים לירמיהו Jerem. 40. 2. *Et accepit Præfectus satellitum Jeremiam* יכרת יהוה לאיש Mal. 2. 12. *Exscindet Dominus virum illum.*

III. Indè saltem fit consequens litteram ל non semper esse notam dativi. Et hoc libentiùs concedent, qui observabunt lit-

teram hanc post plurima verba locum tenere præpositionum על *super*, *de*, אל *ad*, למען *propter*, &c. נקם יהוה לצריו Nah. 1. 2. *Ultionem capiens Deus de inimicis suis.* ל pro על, ut patet ex loco parallelo. נקם על עלילותם Psal. 99. 8. *Ultionem sumens de actionibus ipsorum.* כל השמע יצחק לי Gen. 21. 6. לי pro עלי. *Omnis audiens, quicunque audierit ridebit de me.* מתנחם לך Gen. 27. 42. לך pro עליך. *Consolatur se super te.* וישאלו אנשי המקום לאשתו Gen. 26. 8. *Et interrogaverunt loci illius de uxore ejus:* quasi scriptum esset על אשתו. המביט לארץ Psal. 104. 32. *Qui intuetur terram:* quasi אל ארץ. קנא לאלהיו Num. 25. 15. *Zelatus est pro Deo suo*, &c.

IV. Vicissim plurimæ verborum classes quæ dativum personæ post se videntur postulare, sæpissimè habent accusativum, seu quod hîc idem est, verbum suum regunt, non mediante dativi notâ ל, sed mediante particulâ את, quæ nota est accusativi.

Talia sunt verba *jubendi*, *respondendi*, *annuntiandi*, *serviendi*, *occurrendi*, &c. כאשר צוה יהוה את משה Exod. 12. 28. *Sicut præcepit Dominus Moysi* וצויתה אתו Num. 27. 19. *Et præcipies ei.* ולא ענו אתו דבר 1. Reg. 18. 21. *Et non responderunt ei verbum.* אבשרה את המלך 2. Sam. 18. 19. *Nun-*

tiabo Regi. ואת אחיך תעבד Gen. 27. 40. *Et fratri tuo ferries.* וישרת אתו Gen. 39. 4. *Et ministrabat ei.* פגעת את שש Isa. 64. 6. *Occurristi gaudenti.* ויפגעו את משה Exod. 5. 2. *Et occurrerunt Moysi.*

V. Plurima verba quæ, si sensus spectetur, accusativum videntur postulare, nomen suum regunt mediante præpositione ב. Talia sunt verba *apprehendendi, videndi, spernendi, eligendi, increpandi, contestandi, odorandi, urgendi,* &c. אחזת ביד ימיני Psal. 73. 23. *Apprehendisti manum dexteram meam.* ראה בעבים לא יקצר Eccl. 11. 4. *Qui intuetur nubes, nunquàm metet.* מאוס ברע, ובחור בטוב Isa. 7. 15. *Spernere malum, & eligere bonum.* אשר בחרת באברם Nehem. 9. 7. *Qui elegisti in Abraham*, id est, *Abraham.* Hinc Act. 15. 7. ὁ Θεὸς ἐν ἡμῖν ἐξελέξατο. Vulgata: *Deus in nobis elegit*, id est, *nos elegit.* גוער בים Nah. 1. 4. *Increpans mare.* העד העד בנו האיש Gen. 43. 3. *Contestando contestatus est nos vir ille.* לא אריח בעצרותיכם Amos 5. 21. *Non odorabor festa vestra*, seu *sacrificia solemnitatum vestrarum.* ויפצר בם מאד Gen. 19. 3. *Et ursit eos valdè.*

VI. Verba *nuncupandi* ampliorem observationem requirunt. Cùm in conjugatione passivâ sunt, pro nominativo habent dativum. לזאת יקרא אשה Gen. 2. 23. ad verbum: *Huic vocabitur vira*, id est,

hæc vocabitur virago. לא יקרא עוד לנבל נדיב ; ולכילי לא יאמר שוע Isa. 32. 5. *Non clamabitur, non dicetur ampliùs stulto, tu es ingenuus: & avaro, non dicetur, tu es liberalis.* Sensus est: *Stultus non vocabitur ampliùs ingenuus, & avarus non dicetur liberalis.* לא יאמר לך עזובה ; ולארצך לא אמר שממה : כי לך יקרא חפצי בה ; ולארצך בעולה Isa. 62. 4 *Non dicetur tibi ampliùs* (subaudi, *tu es*) *derelicta; & terræ tuæ non dicetur* (tu es) *desolata: sed tibi vocabitur* (tu es) *voluntas mea in eâ;* id est, *vocabitur nomen tuum voluntas mea in eâ; & terræ tuæ* (subaudi, *dicetur tu es*) *domina vel maritata*, id est, *terra tua non erit ampliùs serva & vidua.*

Aiunt Grammatici quidam in his locutionibus voces לזאת , לנבל , לכילי , לך , לארצך verè esse in nominativo casu. At iis assentiri difficile est. Si enim in priori exemplo לזאת esset nominativus verbi, congrueret verbum cum suo nominativo genere, diceretúrque לזאת תקרא *hæc vocabitur*; quod cùm non fiat, videtur potiùs esse dicendum subaudiri nomen vel pronomen aliquod conveniens, uti in istorum locorum versione præstitum est.

VII. Verba *quietem* significantia nomen suum regunt cum præpositione ב. שבה בביתך 2. Paral. 25. 19. *Sede in domo tuâ.*

ויחנו בגלעד Jud. 10. 17. *Et castrametati sunt in Galaad.* Interdùm absque præpositione. ואת כל הכלים הנמצאים בית יהוה 2. Reg. 14. 14. *Et omnia vasa inventa in domo Domini.*

VIII. Verba *motum* significantia nomen suum regunt, mediante aliquâ ex his præpositionibus, ב , ל , אל , על , עד , *in*, *ad*, *usque*, &c. וירדו במצולת Exod. 15. 5. *Et descenderunt in profundum.* לכו איש למקומו Jud. 7. 7. *Abeant unusquisque ad locum suum.* שנים מכל תביא אל התבה Gen. 6. 19. *Bina ex singulis adduces in arcam.* על מבועי מים ינהלם Isa. 40. 10. *Ad scaturigines aquarum deducet eos.* עד באכם עד המקום הזה Deut. 1. 31. *Donec veniretis ad locum istum.* אעברה נא בארצך Deut. 2. 27. *Transeam, obsecro, per terram tuam.*

Interdùm littera ה in fine nominis posita tenet locum illarum præpositionum, & idcircò vocatur ה *locale.* ארד עמך מצרימה Gen. 46. 4. *Descendam tecum in Ægyptum.* Sed de ה locali iterùm infrà.

Nonnunquam etiam verba motum significantia nomen suum regunt absque ullâ præpositione, & ה locali. ויבוא ירושלם 1. Reg. 3. 15. *Et venit Jerosolymam.*

IX. Verba significantia motum de loco ad locum, nomen suum regunt cum præpositione מן, aut illius diminutivo מ.

לא יסור מן הארץ Gen. 31. 13. *Exi de terrâ.* שבט מיהודה Gen. 49. 10. *Non recedet sceptrum*, seu *tribus de Judâ*. Interdum absque præpositione. הם יצאו את העיר Gen. 44. 4. *Ipsi egressi erant urbem*, id est, *de urbe*, quasi esset מאת העיר.

X. Nomina *tempus* designantia verbis suis junguntur cum præpositionibus ב vel ל; vel etiam nudè, & absque ullâ præpositione. ביום הזה נבקעו Gen. 7. 11. *In die illo disrupti sunt.* ותבא אליו היונה לעת ערב Gen. 8. 11. *Et reversa est ad eum columba ad tempus vesperæ.* וישב עמו חדש ימים Gen. 29. 14. *Et mansit apud eum mensem integrum.* ויחל שבעת ימים Gen. 8. 10. *Et exspectavit septem dies.* ואקום לילה Nehem. 2. 12. *Surrexi noctu.*

XI. Verba *pretii* construuntur cum suo casu cum præpositione ב אבל תשברו בבסף Deut. 2. 6. *Cibum emetis pecuniâ.* בכסף מימינו שתינו Thren. 5. 4. *Pro pecuniâ aquas nostras bibimus.* בכסף מלא תנהו לי 1. Par. 21. 22. *Argento pleno da eum mihi.*

XII. Verba *copiam* exprimentia, nomen suum regunt vel nudè, vel cum præpositionibus ב aut מ. עינו לא תשבע עשר Eccl. 4. 8. *Oculus ejus non satiabitur divitiis.* חסד יהוה מלאה הארץ Psal. 33. 5. *Misericordiâ Domini plena est terra.* מלא ידו בקשת 2. Reg. 9. 24. *Implevit manum suam arcu.* מלא כרשו מעדני Jer. 51. 34. *Implet*

ventrem suum ex deliciis meis.

Interdùm etiam ea verba construuntur cum particulâ את, quæ est nota accusativi. את חמת יהוה מלאתי Jer. 6. 11. *Excandescentiâ Domini plenus sum.* וימלא הבית את הענן, והחצר מלאה את נגה כבוד יהוה Ezech. 10. 4. *Et impleta fuit domus nube, & atrium plenum erat splendore gloriæ Domini.*

XII. Verba *adorandi* sæpiùs construuntur cum ל & לפני. השתחוו ליהוה. Psal. 29. 2. *Adorate Dominum.* להשתחות לו 1. Sam. 2. 36. *Ad adorandum illum.* וישתחוה לו 1. Reg. 22. 54. *Et adoravit eum.* Hinc Joan. 4. 23. *Veri adoratores*, προσκυνήσουσι τῷ πατρὶ, pro τὸν πατέρα, *adorabunt Patrem.* וישתחו אברהם לפני עם הארץ Gen. 23. 12. *Et adoravit Abraham coram populo terræ.* Hinc Luc. 4. 7. ἐὰν προσκυνήσῃς ἐνώπιόν μου. *Si adoraveris coram me*, id est, *me.*

Concludendum ex dictis non esse ab iis qui Hebraïca vertunt, anxiè & serviliter insistendum exprimendis ad verbum præpositionibus omnibus quæ occurrunt; sed sæpè sæpiùs vel omittendas esse omninò, vel mutandas in aptiores, id est, in eas quas exigit indoles ac syntaxis linguæ in quam fit translatio.

VII.

Notabiles quidam Hebraïſmi circa verborum conſtructionem.

I. VERBA Hebraïca frequenter junguntur nomini ſuo verbali, ſeu conjugato, ut loquuntur Grammatici; id eſt, cognato, & ab eadem radice procedenti. צידה לי ציד Gen. 27. 3. *Venare mihi venationem.* 70. θήρευσόν μοι θήραν. חגי יהודה חגיך Nah. 2. 1. *Feſtivè agito, ô Juda, feſta tua.* 70. ἑόρταζε, Ἰούδα, τὰς ἑορτάς σου. משלים את המשל הזה Ezech. 18. 2. *Parabolizantes parabolam iſtam.* דן דין עני Thren. 3. 58. *Judicavit judicium*, id eſt, *cauſam pauperis.* בכו בכי גדול מאד 2. Sam. 13. 36. *Fleverunt fletu magno valdè.* וייראו יראה גדולה Jon. 1. 10. *Et timuerunt timore magno.* ויחרד יצחק חרדה גדלה Gen. 27. 33. *Tremuit Iſaac tremore magno.* שם פחדו פחד, לא היה פחד Pſal. 53. 6. *Ibi timuerunt timore, ubi non erat timor.* Innumera ſunt ejuſcemodi exempla. Gen. 43. 16. *Mactare mactationem.* 2. Sam. 12. 16. *Jejunare jejunium.* Pſal. 144. 6. *Fulgurare fulgurationem.* Gen. 1. 11. *Herbaſcere herbam.* Ibid. *Sementare ſemen.* 2. Reg. 13. 14. *Ægrotare ægritudinem.* Mich. 2. 4. *Lamentari lamentum.* Gen. 28. 20. *Vovere votum*, &c.

Hinc Math. 2. 10. ἐχάρησαν χαρὰν μεγάλην σφόδρα: *Gavisi sunt gaudio magno valdè.* Luc. 2. 9. ἐφοβήθησαν φόβον μέγαν: *Timuerunt timore magno.* Joan. 3. 29. χαρᾷ χαίρει, *gaudio gaudet propter vocem sponsi.*

Simile qiud reperitur apud Græcos & Latinos. δουλεύειν δουλείαν, *servire servitutem.* μάχομαι μάχην, *pugno pugnam. Pugna summâ contentione pugnata.* Cic. pro Mur. *Hunc oro sine me furere ante furorem.* Virg. Æneid. 12. *Hunc scio mea gavisurum gaudia.* Terent. *Benè ei qui hoc gaudio gaudet.* Plaut. &c.

II. Nomen istud conjugatum sæpè supprimitur, & constructionis ergò subintelligendum est. פן אישן המות Psal. 13. 4. *Ne dormiam mortem;* id est, שנת המות, *dormitionem mortis*, ut exprimitur Jer. 51. 39. וישנו שנת עולם *Et dormient somnum æternum* 70. & Vulgata pro המות legerunt במות in morte. לשאת את כל העם הזה Num. 11. 14. *Ad ferendum omnem populum istum.* Dici potest subintelligi vocem המשא *onus*, vel במשא, *ad ferendum onus populi hujus*, uti habetur versu 17. sequenti. ונשאו אתך במשא העם *Et portabunt tecum onus populi.*

III. Frequentiùs adhuc verba Hebraïca junguntur suis infinitivis. אכל תאכל Gen. 2. 16. *Comedendo comedes.* מות תמות Gen. 2. 17. *Morte morieris, moriendo morieris.*

סקל יסקל Exod. 19. 13. *Lapidando lapidabitur.* ערום יערם הוא 1. Sam. 22. 23. *Callidè agendo, callidè aget ille.* ברך אברכך, והרבה ארבה את זרעך Gen. 22. 17. *Benedicendo benedicam tibi, & multiplicando multiplicabo semen tuum.* Hinc Heb. 6. 14. εὐλογῶν εὐλογήσω σε, καὶ πληθύνων πληθυνῶ σε: *Benedicens benedicam tibi, & multiplicans multiplicabo te.* כי בא יבא לא יאחר Habac. 2. 3. *Quia veniens veniet, & non tardabit.* Heb. 10. 37. ὁ ἐρχόμενος ἥξει. שמעו שמוע ואל תבינו, וראו ראו אל תדעו Isa. 6. 9. *Audite audiendo, & non intelligetis: & videte videndo, & non cognoscetis.* Quæ verba Matthæus 13. 14. sic reddit: ἀκοῇ ἀκούσετε καὶ οὐ μὴ συνῆτε; καὶ βλέποντες βλέψετε, καὶ οὐ μὴ ἴδητε: *Auditu audietis, & non intelligetis; & videntes videbitis, & non videbitis.*

Utrum in istis locutionibus sit emphasis quædam, Grammatici certant; ex adjunctis judicium ferendum est.

IV. Plurima verba sequente infinitivo meliùs & elegantiùs redduntur per adverbium; quo in casu infinitivus exprimendus est eâ personâ eoque tempore, quo verbum cui erat adjunctum. ותסף ללדת Gen. 4. 2. *Et addidit parere*, id est, *iterum peperit.* לא תשוב ללכת בדרך 1. Reg. 13. 17. *Non reverteris ad eundum per viam*: id est, *non ampliùs ibis per viam.* ויסף שלח

את היונה מן התבה Gen. 8. 10. *Et adjecit mittere*, id est, *iterùm misit columbam ex arcâ* ; & v. 12. ולא יספה שוב *Et non adjecit reverti*, id est, *non ampliùs reversa est.* הנשוב להפר מצותיך Esdr. 9. 14. *An revertemur ad irrita facienda præcepta tua ?* id est, *an iterùm ea irrita faceremus ?* וישב יצחק, ויחפר את בארות המים Gen. 26. 18. *Et reversus est Isaac, & fodit*, id est, *iterùm fodit puteos aquarum.* היטבת לראות Jerem. 1. 12. *Benefecisti videre*, id est, *benè vidisti.* היטיבו נגן בתרועה Psal. 33. 3. *Benefacite pulsare cum clangore*, id est, *optimè pulsate.* הגדיל יהוה לעשות עם אלה Psal. 126. 2. *Magnificavit Dominus facere cum illis*, id est, *magnificè egit cum illis.* הסכלת עשו Gen. 31. 8. *Stultus fuisti agere*, id est, *stultè egisti.*

Hinc Luc. 20. 11. καὶ προσέθετο πέμψαι, *&* *addidit mittere*, id est, *iterùm misit.* Act. 15. 16. μετὰ ταῦτα ἀναστρέψω, καὶ ἀνοικοδομήσω : *Post hæc rursùs ædificabo.*

V. Interdùm duo verba ejusdem temporis finiti juncta per copulam ו ita vertenda sunt, ac si unum eorum esset in infinitivo. איבכה אוכל וראיתי באבדן מולדתי Esth. 8. 6. *Quomodo potero & aspiciam*, id est, *quomodo potero aspicere perditionem gentis meæ.* ויחל נח איש ארמה ויטע כרם Gen. 9. 20. *Et cœpit Noe vir terræ, & plantavit vineam* ; id est, *cœpit plantare.*

ושמעתם

אם תאבו ושמעתם Isa. 1. 19. *Si volueritis, & audieritis*; id est, *si volueritis audire.*

Exemplum simile habemus Rom 10. 20. Ἠσαΐας δὲ ἀποτολμᾷ καὶ λέγει. *Isaïas verò audet & dicit*, id est, *audet dicere*, vel *audenter dicit.*

VI. Immò & id fit etiamsi duo illa verba per copulam ו non conjungantur. אל תבהל מפניו תלך Eccl. 8. 3. *Ne festines à facie ejus abibis*; id est, *ne festines à facie ejus abire.* אל תרבו תדברו גבהה 1. Sam. 2. 3. *Ne multiplicate loquemini sublimia*, seu, ut Vulgata vertit, *nolite multiplicare loqui sublimia.* Eò loci 70. repetunt negativam אל, quod non videtur minùs commodum. Μὴ καυχᾶσθε, καὶ μὴ λαλεῖτε ὑψηλά. *Ne gloriemini, & ne loquamini excelsa.* לא תוסיפי יקראו לך רכה Isa. 47. 1. *Non addes vocabunt te teneram*: id est, *non ampliùs vocabunt te teneram*, vel *non ampliùs vocaberis tenera.*

VIII.

Alii Verborum Hebraïsmi.

I. OSTENSUM est superiùs ellipsin verbi substantivi esse frequentissimam. Rarior est aliorum verborum ellipsis: occurrit tamen. איש אל עירו, ואיש אל ארצו 1. Reg. 22. 36. *Unusquisque in civitatem suam, unusquisque in terram suam*, sub-

intelligitur verbum ישוב *revertatur*. זאת רעה מאת יהוה 2. Reg. 6. 33. *Hoc malum à Domino*, ſubauditur באה *venit*. שמרו מי בנער באבשלום 2. Sam. 18. 12. *Cavete ne quis in puerum, in Abſalonem*, ſupple ישלח ידו *mittat manum ſuam*. הדם האנשים החלכים בנפשותם 2. Sam. 23. 17. *An ſanguinem virorum, qui iverunt contra animas ſuas*, id eſt, *qui tanto periculo ſe objecerunt*, ſubintellige אשתה *biberem*? Quæ vox reipsâ ſuppletur 1. Paral. 1. 19. ubi idem factum narratur. באזני יהוה צבאות Iſa. 5. 9. *In auribus meis Dominus exercituum*, ſupple cum Vulgatâ אמר *dicit*. חדש שבת מקרא לא אוכל Iſa. 1. 13. *Neomenias, Sabbatha, Feſta non poſſum*, adde שאת *ferre*. עד מתי לא יוכלו נקיון Oſe. 8. 5. *Uſquequò non potuerunt innocentiam*, deeſt verbum שמר *ſervare*, vel aliud ſimile. חשבו מזמה כל יוכלו Pſal. 21. 12. *Cogitaverunt conſilium quod non potuerunt*, ſupplet Vulgata עשה *ſtabilire*. נשגבה לא אוכל לה Pſal. 139. 6. *Mirabilis facta eſt ſcientia tua ex me, excelſa eſt, confortata eſt, & non potero ad eam*, ſcilicet *pertingere*.

Hinc 1. Cor. 3. 2. *Lac vobis potum dedi, non eſcam: nondum enim poteratis*, (ſubaudi ferre) *ſed nec nunc quidem poteſtis*. Apoc. 19. 10. ὅρα μή. *Vide ne*: adde *feceris*, uti habet Verſio Latina. Rom. 8. 3.

Nam quod impossibile erat legi, Deus, supple ἐτέλεσεν, *perfecit*, &c.

II. Jam dictum est sæpè superfluere verbum substantivum, היה, ויהי, *& factum est, & fuit*. Superfluit etiam ויען *& respondit*. ויען אברהם ויאמר Gen. 18. 27. *Et respondit Abraham, & dixit*. ויען אליה וידבר אליהם 2. Reg. 1. 12. *Et respondit Elias, & dixit eis*. Similiter Marc. 3. 33. καὶ ἀπεκρίθη αὐτοῖς λέγων: *Et respondit eis, dicens*. Joan. 1. 48. ἀπεκρίθη ὁ Ἰησοῦς, καὶ εἶπεν αὐτῷ: *Respondit Jesus, & dixit ei*.

III. Præteritum sæpè tenet locum præsentis & imperfecti, quibus propriè loquendo carent Hebræi. קניתי איש את יהוה Gen. 4. 1. *Gratiâ Dei possideo filium*. ויאמר לא ידעתי Gen. 4. 9. *Et dixit Cain nescio*. קטנתי מכל החסדים Gen. 32. 10. *Parvus sum præ omnibus istis beneficiis: impar sum ut gratias rependam*. הגדתי היום יהוה Deut. 26. 3. *Confiteor hodie coram Domino*. 2. Reg. 3. 11. *Est hic Elisæus filius Saphat*, אשר יצק *qui infundebat aquam super manus Eliæ*.

Hinc Joan. 1. 15. οὗτος ἦν ὃν εἶπον: *Hic erat*, id est, *hic est de quo dixi*. Ibid. v. 26. μέσος δὲ ὑμῶν ἕστηκεν: *Medius autem vestrûm stetit*, id est, *stat*. Joan. 5. 45. *Est qui accusat vos Moyses*, εἰς ὃν ὑμεῖς ἠλπίκατε, *in quem vos sperastis*, id est, *in quem speratis*. Joan. 11. 27. *Utique, Domine*, ἐγὼ πεπίσ-

τευκα, *ego credidi*, id est, *credo*, *quia tu es Filius Dei*. Joan. 16. 27. *Ipse enim Pater amat vos, quia vos me amastis, & credidistis, quia à Deo exivi*, id est, *amatis & creditis*. Rom. 5. 2. *Per quem accessum* ἐσχήκαμεν, *habuimus*, id est, *habemus* 1. Tim. 4. 10. *In hoc enim laboramus*, ὅτι ἠλπίκαμεν, *quia speramus in Deum vivum*, &c.

IV. Sæpè præteritum tenet locum plusquàm perfecti. שתים עשרה שנה עבדו Gen. 14. 4. *Duodecim annis servierant*. ובני ישראל עשו כדבר משה, ושאלו ממצרים כלי כסף Exod. 12. 35. *Et filii Israel fecerant juxta verbum Moysis, & petierant ab Ægyptiis vasa argentea*. 2. Paral. 7. 7. *Sanctificavit quoque Salomon medium atrii ante Templum Domini*: כי עשה שם חעלות: *quia obtulerat ibi holocausta: quia altare æneum* אשר עשה *quod fecerat non poterat sustinere holocausta, & sacrificia, & adipes*.

Hinc Math. 14. 3. ὁ γὰρ Ἡρώδης κρατήσας τὸν Ἰωάννην ἔδησεν αὐτὸν καὶ ἔθετο: *Herodes enim apprehendens Joannem vinxerat eum, ac posuerat in carcerem*. Luc. 19. 15. *Jussit vocari servos*, οἷς ἔδωκε τὸ ἀργύριον, *quibus dederat pecuniam*, &c. Joan. 4. 44. *Ipse enim Jesus* ἐμαρτύρησεν, *testimonium perhibuerat, quia Propheta in patriâ suâ honorem non habet*. Joan. 5. 13. *Is autem qui*

ſanus fuerat effectus neſciebat quis eſſet. Jeſus enim ἐξένευσεν, *declinaverat.* Apoc. 21. 1. *Et vidi cœlum novum, & terram novam; primum enim cœlum, & prima terra* παρῆλθε, *abierat.*

V. Præteritum ſæpè ponitur pro futuro, quod ubique obvium eſt, cùm ei præfigitur ו, quod idcircò vocant ו converſivum. ועבר יהוה Exod. 12. 23. *Et tranſibit Dominus.* ונכרתה הנפש הוא Exod. 12. 15. *Et exſcindetur anima illa.* והאבדתי חכמים מאדום Abd. 8. *Perdam ſapientes de Iduméâ.* Idipſum non raro contingit etiam abſente ו. אל תשמחי איבתי לי, כי נפלתי קמתי Mich. 7. 8. *Ne læteris inimica mea ſuper me, quia cecidi: conſurgam.* את קשתי נתתי בענן Gen. 9. 13. *Arcum meum ponam in nubibus.*

Hinc Joan. 5. 24. *Qui verbum meum audit*, μεταβέβηκεν, *tranſiit*, hoc eſt, *tranſibit de morte ad vitam.* Rom. 8. 30. οὓς δὲ ἐδικαίωσε, τούτους καὶ ἐδόξασε: *Quos autem juſtificavit, illos & glorificavit*, id eſt, *glorificabit.*

VI. Viciſſim futurum ſæpè ponitur pro præterito. ויאמר אלהים Gen. 1. 2. *Et dixit Deus*, etiam abſque ו converſivo, licet rariùs. אעלה אתכם ממצרים Jud. 2. 1. *Aſcendere feci vos de Ægypto.* תהמות יכסימו, ירדו במצולת כמו אבן Exod. 15. 4. *Abyſſi operuerunt eos, deſcenderunt in pro-*

fundum quasi lapis. וכן יעשה לכל ערי בני עמון 2. Sam. 12. 31. *Sic fecit omnibus civitatibus Ammonitarum.* הכמות נבל ימות אבנר 2. Sam. 3. 33. *An secundum mortem stulti mortuus est Abner?* רוח על פני יחלף ; תסמר שערת בשרי Job. 4. 15. *Spiritus ante faciem meam transivit ; horripilare fecit crinem carnis meæ.*

VII. Futurum interdùm tenet locum præsentis. ונהר משם יפרד לארבעה ראשים Gen. 2. 10. *Et flumen indè dividitur in quatuor capita.* מאין תבא Job. 1. 7. *Unde venis?* למה יתן לעמל אור Job. 3. 19. *Quare dat ærumnoso lucem?* ובתורתו יהגה יומם ולילה Psal. 1. 2. *Et in lege ejus meditatur die & nocte.* אלהי אקרא יומם ולא תענה Psal. 22. 3. *Deus meus, clamo per diem, & non respondes.* בידך אפקיד רוחי Psal. 30. 6. *In manus tuas commendo spiritum meum.*

Hinc Luc. 23. 46. πάτερ εἰς χεῖράς σου παραθήσομαι τὸ πνεῦμά μου. *Pater, in manus tuas*, (non commendabo, sed) *commendo spiritum meum.* Rom. 3. 30. *Unus Deus* ὃς δικαιώσει περιτομὴν ἐκ πίστεως, *qui justificat circumcisionem ex fide.*

VIII. Tenet interdùm futurum locum præteriti imperfecti. ככה יעשה איוב כל הימים Job. 1. 5. *Sic faciebat Job cunctis diebus.* בשתים יכסה פניו Isa. 6. 2. *Duabus velabat faciem suam.* Interdùm plusquàm perfecti. ויכל אלהים ביום השביעי מלאכתו

Gen. 2. 2. *Et complevit*, id eſt, *compleverat Deus die ſeptimo opus ſuum. Nam completio operis*, inquit Druſius lib. 4. prætetitorum, pag. 123. *eſt opus. Si complevit die ſeptimo, igitur opus fecit, nec planè requievit illo die. Id movit Græcos, ut diem ſeptimum mutarent in diem ſextum, contra codicum omnium fidem.* Subjungit Druſius: *Hujuſmodi obſervationes licet leves videantur, non ſunt contemnendæ, nam ignoratæ magnas quandoque tenebras offundunt magnis viris.*

IX. Sæpè ponitur pro imperativo. יהוה אלהיך תירא Deut. 6. 13. *Dominum Deum tuum time.* וישמחו כל חוסי בך Pſal. 5. 12. *Et lætentur omnes, qui ſperant in te.* Cùm imperativus apud Hebræos ſolis ſecundis perſonis conſtet, naturale eſt ut alias perſonas aliundè deſumat. Non poteſt autem eas aliundè commodiùs deſumere, quàm ex futuro, ut attendenti patebit.

X. Participium activum dictum *Benoni* præſens tempus ſignificat, cùm ei pronomen aliquod adjungitur. הנה אנכי שלח מלאך לפניך Exod. 23. 20. *Ecce ego mittens*, id eſt, *mitto Angelum ante te.* הלהרגני אתה אמר Exod. 2. 14. *An ad occidendum me tu loquens?* id eſt, *an cogitas me occidere?* Immò etiam cùm nullum adjungitur pronomen. הכסיל חבק את ידיו Eccl. 4. 5. *Stultus complicans*, id eſt, *com-*

plicat manus suas. כל הנחלים הולכים אל הים Eccl. 1. 7. *Omnia flumina eunt in mare.*

XI. Idem participium aliquando tempus imperfectum, aliquando perfectum, aliquando etiam futurum significat. Imperfectum. ונהר יצא מעדן Gen. 2 10. *Et fluvius egrediens*, id est, *egrediebatur de Eden.* ויהוה הולך לפניהם Exod. 13. 21. *Et Dominus antecedebat eos.* ובני ישראל יצאים ביד רמה Exod. 14. 8. *Et filii Israel egrediebantur in manu excelsâ.*

Perfectum. עיניכם הראות את אשר עשה יהוה Deut. 4. 3. *Oculi vestri viderunt quæ fecit Dominus.* כי אתה אתם מבקשים Exod. 10. 11. *Quia hoc vos ipsi petivistis.*

Futurum. אני מביא את המבול Gen. 6. 17. *Adducam diluvium* אתם עוברים בגבול אחיכם Deut. 2. 4. *Transibitis per terminos fratrum vestrorum.* ויאמר לו הנך מת Gen. 20. 3. *Et dixit illi, en tu mortuus*, id est, *morieris.* למועד הזה אתי חבקת בן 2. Reg. 4. 16. *In tempore isto tu amplexaberis*, seu juxta Vulgatam, *in utero habebis filium.*

XII. Participium Benoni nonnunquàm optimè redditur per participium futurum. הימים הבאים Eccl. 2. 16. *Dies venturi.* וימצא אניה באה תרשיש Jon. 1. 3. *Et invenit navem mox ituram in Tharsis.* מבכור פרעה הישב על כסאו Exod. 11. 5. *A primogenito Pharaonis sedente*, id est, *sessuro super thronum ejus.* מבניהם ממפרים

תהלות יהוה Psal. 78. 4. *A filiis vorum narrantibus*, vel potiùs *narraturis laudes Domini.*

Hinc quamvis in linguâ Græcâ sit participium futurum multiplex, participium præsens ponitur nonnunquàm in Græco novi Testamenti pro futuro. Math. 11. 3: *Tu es* ὁ ἐρχόμενος, propriè *veniens*, ibi, *qui venturus es?* Apoc. 1. 8. ὁ ὢν, καὶ ὁ ἦν, καὶ ὁ ἐρχόμενος: *Qui est, & qui erat, & qui venturus est.* 2. Pet. 3. 11. τούτων οὖν πάντων λυομένων; ad verbum: *His igitur omnibus dissolutis.* Vulgata quoad sensum & melius vertit: *Cùm igitur ista omnia dissolvenda sint.* Heb. 11. 21. Ἰακὼβ ἀποθνήσκων: *Jacob jamjam moriturus.*

XIII. Participium *Benoni* interdùm pro *Paoul*, & vice versâ *Paoul* pro *Benoni.* עיפה נפשי להורגים Jerem. 4. 31. *Lassata est anima mea*, ad verbum; *propter interficientes*; sensus postulat; *propter interfectos.* השכם ושלוח Jerem. 7. 25. *Manè surgens*, ad verbum, *& missus*: sensus poscit, *& mittens.*

XIV. Imperativus ponitur frequenter pro futuro & optativo. אברכך והיה ברכה Gen. 12. 2. *Benedicam tibi, & esto*, id est, *& eris benedictus.* יתפלל בעדך וחיה Gen. 20. 7. *Orabit pro te, & vive*, id est, *vives.* אתנה לכם את טוב ארץ, ואכלו את חלב הארץ Gen. 45. 18. *Dabo vobis optimum*

terræ, & *comedite*, id est, *comedetis adipem terræ*. Psal. 37. 27. *Declina à malo*, & *fac bonum*, ושכן & *habita*, id est, *habitabis in sæculum*. שמר מצותי וחיה Prov. 4. 4. *Observa præcepta mea*, & *vives*. שמעו עלי ואכלו טוב Isa. 55. 2. *Audite me*, & *comedetis bonum*.

Hinç Joan. 2. 19. λύσατε, *solvite*, id est, *solvetis*, *dissolvetis templum hoc*, & *in tribus diebus excitabo illud*: dicebat enim de templo corporis sui.

Non incognita est Latinis ista imperativi pro futuro acceptio. Virg. Eclog. 7. *Si fætura gregem suppleverit*, *aureus esto*, id est, *aureus eris*.

XV. Infinitivus nonnunquàm ponitur pro præsenti, imperfecto, futuro, participio, & nomine substantivo.

Pro præsenti דברי רשעים ארב דם Prov. 12. 6. *Verba impiorum insidiari sanguini*, id est, *insidiantur sanguini*. הפר מחשבות באין סוד Prov. 15. 22. ad verbum: *Infringere cogitationes in non consilio*, id est, ut vertit Vulgata, *dissipantur cogitationes*, *ubi non sunt consilia*.

Pro imperfecto. והחיות רצוא ושוב Ezech. 1. 14. ad verbum: *Et animalia currere*, & *reverti*, id est, *currebant*, & *revertebantur*.

Pro præterito. אשר תנה הודך על השמים Psal. 8. 2. ad verbum: *Qui dare*, id est,

qui dedisti gloriam tuam super cælos. אילת ילדה ועזב Jerem. 14. 5. *Cerva peperit, & relinquere*, id est, *& reliquit.*

Pro futuro. בעת קבצי אתכם Sophon. 2. 20. *In tempore congregare me vos*, id est, *quò congregabo vos.* Isa. 5. 5. *Et nunc ostendam vobis quid faciam vineæ meæ.* הסר משוכתו, והיה לבער; פרץ גדרו, והיה למרמס *Auferre*, id est, *auferam sepem ejus, & erit in conflagrationem: diruere*, id est, *diruam maceriam ejus, & erit in conculcationem.*

Pro participio. והמים היו הלוך והסור Gen. 8. 5. *Et aquæ erant ire & deficere*, id est, *euntes & deficientes.* Psal. 32. 9. *Nolite fieri sicut equus, & sicut mulus*; אין הבין; ad litteram, *non intelligere*, id est, *non intelligens.*

Pro nomine. עשה סטים שנאתי Psal. 101. 3. *Facere*, hoc est, *factum declinantium odivi.* 2. Reg. 19. 27. *Exaudies eos* בכל קראם *in omni invocare ipsos*, id est, *in omni invocatione ipsorum*, &c, ut vertit Vulgata, *in universis pro quibus invocaverint te.* שבתך, וצאתך, ובאך ידעתי 2. Reg. 19. 27. *Sedere tuum, & egredi tuum, & venire tuum novi*, id est, *novi sessionem tuam, & profectionem tuam, & incessum tuum.*

Hinc Luc. 7. 21. *Cæcis multis* ἐχαρίσατο τὸ βλέπειν, *donavit videre*, id est, *visum*

Heb. 2. 15. ὅσοι διὰ παντὸς τοῦ ζῆν : *Qui per omne vivere*, id eſt, *qui per totam vitam.*

Nec eſt iſte modus loquendi Græcis ac Latinis barbarus. καλῶς τεθνᾶναι. Iſocrat. *Honeſta mors.* Plaut. *Hic vereri perdidit*, id eſt, *verecundiam.*

Vice verſâ nomen pro infinitivo quandoque uſurpatur. Iſa. 7. 1. *Aſcendit Raſin Rex Syriæ in Jeruſalem*, למלחמה עליה ad verbum, *ad bellum*, id eſt, להלחם *ad bellandum contra eam.*

Hinc Marc. 12. 38. καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς ἐν τῇ διδαχῇ αὐτοῦ. *Et dicebat illis in doctrinâ ſuâ*, id eſt, ἐν τῷ διδάσκειν, *inter docendum, cùm doceret eos.*

XVI. Nonnunquàm vox pro voce ponitur. *Hophal* pro *Hiphil.* והבואתים Nehem. 1. 9. *& reducam illos*, pro והביאתים *Hithpael* pro *Niphal*, ſæpiſſimè ; quod non mirum, cùm in omnibus aliis linguæ Hebraicæ dialectis paſſiva ſit. מעונותיהם יתענו Pſal. 107. 17. *Propter injuſtitias ſuas humiliati ſunt.* והתפרדו כל עצמותי Pſal. 22. 14. *Et diſperſa ſunt omnia oſſa mea.*

XVII. Quandoque fit enallage ipſarum perſonarum, ita ut in uno eodemque verſu ab unâ perſonâ fiat tranſitus ad aliam. וישמן ישרון, ויבעט : שמנת, עבית כשית, ויטש אלוה עשהו ; וינבל צור ישעתו Deut. 32. 15. ad verbum : *Et impinguatus*

est Iſſiron, rectus, id eſt, *Iſrael*, *& recalcitravit.* Huc uſque tertia perſona; ſed mox fit tranſitus ad ſecundam. *Impinguatus es, incraſſatus es, adipe obductus es.* Deinque rursùs tranſitus fit ad tertiam. *Et dereliquit petram ſalutis ſuæ.* ויהי כאשר באו היהודים הישבים אצלם, ויאמרו לנו עשר פעמים מכל המקמות אשר תשובו עלינו Nehem. 4. 12. *Et fuit cùm veniſſent Judæi habitantes apud eos, & dixiſſent nobis decem vicibus ex omnibus locis quibus venerant ad nos*. תשובו propriè *veneratis*, videtur eſſe pro ישובו *venerant*, prout habetur in Vulgatâ. כי אתה תאיר נרי יהוה, אלהי יגיה חשכי Pſal. 18. 29. *Quia tu illuminabis lucernam meam, Domine. Deus meus illuminabit tenebras meas.* יאכלו ענוים וישבעו, יהללו יהוה דרשיו: יחי לבבכם לעד Pſal. 22. 27. *Edent pauperes, & ſaturabuntur: laudabunt Dominum qui requirunt eum. Vivat cor veſtrum in æternum.* כם videtur irrepſiſſe pro הם. Vulgata enim commodiore ſenſu legit: *Vivent corda eorum in ſæculum.* בצאתו על ארץ מצרים, שפת לא ידעתי אשמע Pſal. 81. 6. *Cùm exiret in terram Ægypti, linguam quam non novi, audivi.* Vulgata videtur legiſſe, שפת לא ידע ישמע; vertit enim: *Linguam quam non noverat audivit.* ויאכילהו מחלב חטה, ומצור דבש אשביעך Pſal. 81. 17. *Et cibavit eum ex adipe frumenti, & de petrâ melle ſaturabo te.* Vi-

detur Vulgata legisse ישביעהו *saturavit eum.* והדפתיך ממצבך , וממעמדך יהרסך Isa. 22. 19. *Et expellam te de statione tuâ, & de statu tuo diruet te.* Transitus à primâ personâ ad tertiam. Vulgata nihilominùs vertit : *Et de ministerio tuo deponam te.* כי יבשו מאילים אשר חמדתם Isa 1. 29. *Quia pudefient ab arboribus quas concupivistis*, pro *quas concupierunt.* ראית רבות , ולא תשמר פקח אזנים , ולא ישמע Isa. 42. 20. *Vides multa, & non observabis : aperiens aures, vel apertas habens aures, & non audiet*, seu *non audies.* ויהוה הודיעני , ואדעה : אז הראיתני מעלליהם Jerem. 11. 18. *Et Dominus scire fecit me, & scivi : tunc videre fecisti me studia eorum*, id est, *videre facit.* ישוב ירחמנו ; יכבש עונותינו , ותשליך במצולות ים כל חטאתם Mich. 7. 19. *Revertetur, miserebitur nostri ; subjiciet iniquitates nostras, & projiciet in profundum maris omnia peccata eorum.*

Hinc Rom. 7. 4. *Itaque fratres mei & vos mortificati estis legi per corpus Christi, ut sitis alterius qui ex mortuis resurrexit, ut fructificemus Deo. Fructificemus*, pro, *fructificetis.*

XVIII. Sunt in linguâ Hebraïcâ, ut & in aliis ferè omnibus linguis, *Hypallages & Hyperbata*, id est, vocum transpositiones & inversiones, quarum nonnullæ nihil negotii facessunt explicanti-

bus, aliæ plurimùm. ואת העיר שלחו באש Jud. 1. 8. *Et civitatem miserunt in ignem*, id est, *ignem injecerunt in civitatem.* ותשם בפוך עיניה 2. Reg. 9. 30. *Et posuit in fuco oculos suos*, id est, *fucum apposuit oculis suis.* ויתן אותם לרחמים Psal. 106. 46. *Et dedit eos in misericordiam*, id est, *misericordiam dedit eis.* וקראו מספד אל יודעי נהי Amos. 5. 16. *Et vocabunt planctum ad scientes lamentum*: id est, *vocabunt scientes lamentum ad lamentandum.* Prov. 7. 22. *Abit post mulierem alienam* בעכס אל מוסר אויל *Sicut compes ad castigationem stulti*: id est, *sicut stultus ad castigationem compedis.* אדם כי יקריב מכם קרבן Levit. 1. 2. *Homo cùm obtulerit de vobis oblationem*: id est, *homo de vobis cùm obtulerit oblationem.* אוצרותיך לבז אתן, במותיך בחטאת בכל גבוליך Jerem. 17. 3. *Thesauros tuos in direptionem dabo, excelsa tua propter peccata in omnibus finibus tuis*: id est, *thesauros tuos in direptionem dabo in omnibus finibus tuis, propter peccatum excelsorum tuorum.* ונחרם את כל העיר מתים Deut. 2. 3. *Et exterminavimus omnem civitatem hominum*, id est, *omnes homines civitatis.* קשת גבורים חתים 1 Sam. 2. 4. *Arcus fortium confracti sunt*: id est, *fortes arcu confracti sunt.*

Hinc Math. 8. 3 *Et confestim mundata est lepra ejus*, id est, *mundatus est à leprâ suâ.* Act. 21. 3. *Cùm apparuissemus Cypro&*

id eſt, *cùm appariſſet nobis Inſula Cyprus.* Joan. 17. 5. *Clarifica me, tu Pater, apud temetipſum claritate quam habui, priuſquàm mundus fieret* : id eſt, *clarifica me claritate quam habui apud temetipſum, priuſquàm mundus fieret*, &c.

Legitur Æneid. 6. *Ibant obſcuri ſolâ ſub nocte*, id eſt, *ſoli ſub obſcurâ nocte.* Æneid. 3. *Dare claſſibus Auſtros*, id eſt, *dare claſſem Auſtris.* Cicero pro Marcello: *Gladius vaginâ vacuus* : id eſt, *vagina vacua gladio*, &c.

CAPUT VIGESIMUM-SEPTIMUM.

De Syntaxi Adverbiorum.

I.

De Adverbiis generatim.

I. PLERAQUE adverbia, præſertim qualitatis, ſunt ipſamet nomina ſive adjectiva, ſive ſubſtantiva; ſive maſculina, ſive fœminina; ſive ſingularia, ſive pluralia; ſive nudè, ſive cum præpoſitione poſita. טוב *benè.* צדק *juſtè.* פלאים Thren. 1. 9. *mirabiliter.* נפלאות Job. 37. 5. *mirabiliter.* נוראות נפליתי Pſal. 139. 14. *Terribiliter mirificatus ſum.* הלך

הלך צדקות Ifa. 33. 15. *Ambulans justitias*, id est, *justè* מישרים אשפט Psal. 75. 2. *Justitias*, id est, *justè judicabo*. לשקר, falsò. לבטח *In securitate, confidenter*. באמת *verè*. לעולם *In æternum*. בפרך *Duriter*, &c.

II. Adverbii repetitio superlativi aut distributionis nota est. יעלה עליך מעלה מעלה ואתה תרד מטה מטה; Deut. 28. 43. *Ascendet supra te supra, supra*, id est, *valdè supra; & tu descendes infra infra*, id est, *valdè infra*. Superlativum est, etsi idem adverbium non repetatur, sed aliud ejusdem significationis. קל מהרה Isa. 5. 26. *citò velociter*, id est, *velocissimè*. לפתע פתאום Isa. 29. 5 *maximè subitò*. וילקטו אותו בבקר בבקר Exod. 16. 21. *Et colligent eum manè, manè*, id est, *singulis diebus manè*.

II.

De Adverbiis loci & temporis.

I. ADVERBIA loci repetita loci diversitatem indicant. ויפן כה וכה Exod. 12. 2. *Et respexit huc & illuc* לנוס הנה והנה Jos. 8. 20. *Ad fugiendum huc & illuc*. עמדים מזה ומזה Jos. 8. 33. *Stantes hinc & indè*.

II. Adverbia אז *tunc*, & טרם *antequàm*, futurum sæpè vertunt in præteritum, sive perfectum, sive imperfectum.

אז־יבדיל משה שלש ערים Deut. 4. 41. *Tunc separavit Moyses tres urbes.* טרם יחמץ Exod. 12. 34. *Antequam fermentaretur.*

III. Heri & nudius tertius usurpantur pro quolibet tempore præterito. 2. Sam. 15. 2. dicit David ad Ethaï: תמול בואך *Heri venire tuum*: id est, *nuper, non ita pridem venisti.* כי תמול אנחנו Job. 8. 9. *Quia heri nos*, id est, *non ita pridem nati sumus.* כי ערוך מאתמול תפתה Isa. 30. 33. *Quia disposita est ab heri Topheth*: id est, *jam ante paratus est exitii locus.* איננו כתמול שלשום Gen. 31. 2. *Non ille sicut heri & nudius tertius*, id est, *sicut antea.*

IV. Hodie pro tempore præsenti. היום אם בקולו תשמעו Psal. 95. 7. *Hodie si vocem ejus audieritis.* Hinc Heb. 3. 13. *Adhortamini vosmetipsos per singulos dies, donec hodie cognominatur.*

V. Cras pro tempore futuro indeterminatè. וענתה בי צדקתי ביום מחר Gen. 30. 33. *Et respondebit mihi justitia mea die crastinâ*: id est, *testimonium perhibebit de me justitia mea in posterum.* ישאלך בנך מחר Exod. 13. 14. *Interrogabit te filius tuus posthac.* Hinc Math. 6. 34. *Nolite solliciti esse εἰς τὴν αὔριον, in crastinum*, id est, *in futurum tempus.* Hier. epist. ad Amand. *Crastinum in Scripturis sanctis futurum tempus significat.*

VI. Semper, nihil interdùm aliud

significat quàm quotidie, quoties, sæpè. להעלות נר תמיד Exod. 27. 20. *Ad accendendum lucernam semper*; id est, *quotidie.* Exod. 28. 30. *Gestabit Aaron judicium filiorum Israel in pectore suo in conspectu Domini* תמיד *semper*, id est, *quoties ingredietur Sanctuarium.* 1. Reg. 10. 8. *Beati homines tui qui stant coram te* תמיד *semper*, id est, *frequenter.*

Hinc Luc. 18. 1. *Oportet* πάντοτε *semper orare*, id est, *sæpissimè.* Luc. 24. 53. *Et erant* διὰ παντὸς *semper in Templo*, id est, *frequentissimè.* Joan. 18. 20. πάντοτε *semper*, id est, *creberrimè, docui in Synagogâ & in Templo.*

VII. Adverbium עד significans *donec, usque ad*, &c. non semper excludit tempus sequens actionem, de quâ sermo est. Psal. 110. 1. *Dixit Dominus Domino meo: sede à dextris meis*, עד אשת *donec ponam inimicos tuos.* Donec eò loci significat *nunc & cùm posuero inimicos tuos*, &c. Psal. 123. 2. *Oculi nostri ad Dominum Deum nostrum*, עד שיחננו *donec misereatur nostri.* עד זקנה Isa. 46. 4. *Usque ad senium ego ipse*, ועד שיבה *& usque ad caniciem, ego portaturus sum.* לא אעזבך עד אשר אם עשיתי את אשר דברתי לך Gen. 28. 15. *Non derelinquam te donec perfecero, quæ dixi tibi.* לא ירוץ עד ישים בארץ משפט Isa. 42. 4. *Non confringetur, donec ponat in terrâ judicium.*

Hinc Math. 1. 25. *Et non cognoscebat eam*, ἕως οὗ *donec peperit filium suum primogenitum*. Math. 28. 20. *Ego vobiscum sum usque ad consummationem sæculi*. Act. 3. 21. *Quem oportet cœlum suscipere usque ad tempus restitutionis omnium* Rom. 5. 13. *Usque ad Legem peccatum erat in mundo*. 1. Tim. 4. 13. *Usque dum venio, attende lectioni.*

III.

De Adverbiis affirmandi, negandi, & interrogandi.

I. ADVERBIA negandi verbis præposita æquivalent alpha privativo Græcorum. לא ישמח אבי נבל Prov. 10. 1. *Non lætabitur*, id est, *dolebit pater stulti*. לא ינקה יהוה את אשר ישא את שמו לשוא Exod. 20. 7. *Non habebit insontem*, id est, *sontem habebit Dominus eum, qui assumserit nomen ejus in vanum*. יקריבו אש זרה אשר לא צוה Levit. 10. 1. *Filii Aaron obtulerunt ignem alienum, quem non præceperat*, id est, *quem prohibuerat Dominus*. ובהמתם לא ימעיט Psal. 107. 38. *Et jumenta eorum non minoravit*, id est, *auxit*.

Hinc Joan. 14. 18. *Non relinquam vos orphanos*: id est, *ero vester tutor, potenter vos protegam*. Rom. 4. 19. καὶ μὴ ἀσθενήσας τῇ πίστει: *Et non infirmatus fide*, id est,

corroboratus fide. Heb. 11. 16. *Non confunditur*, id est, *gloriatur vocari Deus eorum.* Apoc. 1. 12. *Non dilexerunt animas suas usque ad mortem*: id est, *animæ suæ prodigi fuerunt usque ad mortem; sponte & imperterritè morti se obtulerunt.*

II. Idem contingit, cùm adverbia negandi præponuntur nominibus. הוא בן לא חכם Ose. 13. 13. *Ipse filius non sapiens*, id est, *insipiens.* מגוי לא חסיד Psal. 43. 1. *A gente non misericordi*, id est, *crudeli.* בלתי טהור הוא 1. Sam. 20. 26. *Non mundus ille*, id est, *immundus est.* שאת פני רשע לא טוב Prov. 18. 5. *Accipere personam impii non bonum*, id est, *malum est.* הנמלים עם לא עז Prov. 30. 25. *Formicæ populus non fortis*, id est, *infirmus*, &c.

Hinc Math. 2. 6. *Et tu, Bethleem, nequaquam minima es*, id est, *maxima es.* Apoc. 11. 7. *Vidua non sum*, id est, *populosa sum admodùm.*

III. Sæpè adverbia absoluta non negant absolutè, sed habent tantummodò vim præpositionis comparativæ, significantque *potiùs quàm, non tam, non solùm.* קרעו לבבכם ואל בגדיכם Joel. 2. 13 *Scindite corda vestra, & non*, id est, *potiùs quàm vestimenta vestra.* קחו מוסרי ולא כסף Prov. 8. 10. *Accipite correptionem meam, & non*, id est, *potiùs quàm pecuniam.* חסד חפצתי ולא זבח Ose. 6. 6. *Misericordiam*

volo, *& non*, id est, *plusquàm sacrificium.* לא אתך מאסו כי אתי 1. Sam. 8. 7. *Non te spreverunt, sed me*, id est, *non te solùm, sed etiam me, & me potissimùm.* לא יעקב יאמר עוד שמך כי אם ישראל Gen. 32. 28. *Non solùm Jacob dicetur nomen tuum, sed etiam Israel.*

Hinc Math. 10. 20. *Non vos estis qui loquimini, sed Spiritus sanctus*, id est, *non tam vos quàm*, &c. Marc. 9. 36. *Quicunque me susceperit, non me suscipit*, id est, *non me solùm suscipit, sed eum qui misit me.* Luc. 14. 12. *Cùm facis prandium, noli vocare amicos, sed pauperes*, id est, *pauperes potiùs quàm amicos & divites.* Joan. 6. 27. *Operamini non cibum qui perit*, id est, *non tam cibum qui perit, quàm; sed qui permanet.* Act. 5. 4. *Non es hominibus mentitus, sed Deo*; id est, *non tantùm hominibus, sed etiam Deo.* 1. Cor. 1. 17. *Non misit me Christus baptizare, sed evangelizare*, id est, *non baptizare solùm, sed præcipuè evangelizare.* Eph. 6. 12. *Non est nobis colluctatio adversus carnem & sanguinem, sed adversus Principes & Potestates*: id est; *non solùm, sed præcipuè.*

IV. Vice versâ comparationis particulæ quandoque pro adverbiis negativis usurpantur. חפצתי דעת אלהים מעלות Ose. 6. 6. *Volo cognitionem Dei præ sacrificiis*, id est, *& non sacrificia.* Loquitur enim eò

loci Propheta de sacrificiis ex hypocrisi oblatis.

Hinc Luc. 18. 14. *Descendit hic justificatus in domum suam ab illo.* Non est sensus magis justificatus quàm ille : *Sed descendit Publicanus justificatus, Pharisæus verò magis reus quàm anteà.* 1. Pet. 3. 17. *Melius est benefacientes pati, quàm malefacientes* : id est, *bonum est benefacientes pati, non malefacientes.*

V. Adverbia negandi לא & אין juncta nominibus כל *omnis*, איש *vir*, אחד *unus*, universaliter negant : ita ut *non omnis* idem sit ac *nullus*. כי לא יצדק לפניך כל חי Psal. 143. 2. *Quia non justificabitur in conspectu tuo omnis vivens* : id est, *nullus justificabitur in conspectu tuo.* כי לא במותו יקח הכל Psal. 49. 18. *Quia non in morte suâ auferet omnia*, id est, *nihil auferet.* יש מתעשר ואין כל Prov. 13. 7. *Est qui se facit divitem, & non omne*, id est, *& nihil habet.* אין כל חדש תחת השמש Eccl. 1. 9. *Non omne novum sub sole* : id est, *nihil sub sole novum.* ולא נפקד ממנו איש Num. 31. 49. *Et non desideratus de nobis vir* : id est, *nullus de nobis desideratur.* ולא עמד איש אתו Gen. 45. 1. *Et non remansit vir*, id est, *ullus cum eo.* ולא נותר מהם אחד 2. Sam. 13. 30. *Et non remansit ex eis unus*, id est, *nullus remansit.* על כל אלוה לא יבין Dan. 11. 37. *Ad omnem Deum non attendet* ; id est, *nullum Deum reverebitur.*

Hinc Math. 24. 22. *Nisi breviati fuissent dies illi*, οὐκ ἂν ἐσώθη πᾶσα σὰρξ, *non fieret salva omnis caro*, id est, *nulla caro salva esset*. Luc. 1. 37. οὐκ ἀδυνατήσει παρὰ τῷ Θεῷ πᾶν ῥῆμα: *Non erit impossibile apud Deum omne verbum*: id est, *nihil erit impossibile Deo*. Rom. 3. 20. *Ex operibus Legis non justificabitur omnis*, id est, *ulla caro*. Apoc. 9. 4. *Præceptum est illis ne læderent neque omne viride, neque omnem arborem*; id est, *ne læderent ullum viride, ullamve arborem*.

VI. Negativa particula in priori membro phrasis alicujus expressa, sæpè subintelligenda est in sequentibus membris ejusdem phrasis, etsi in illis non exprimatur. כי לא לנצח ישכח אביון ; תקות ענוים תאבד לעד Psal. 9. 19. *Quia non in æternum oblivio erit pauperis; patientia pauperum peribit in finem*. Adde *non*, & dic, *patientia pauperum non peribit in finem*. כי לא שאול תודך , מות יהללך Isa. 38. 18. *Quia non infernus confitebitur tibi, mors laudabit te*, id est, *neque mors laudabit te*.

VII. Adverbium interrogandi ה *an*, in interrogationibus affirmativis negat, in negativis affirmat. 2. Sam. 7. 5. *Num quid tu* האתה *ædificabis mihi domum?* 1. Paral. 17. 4. habetur לא אתה *Non tu ædificabis*, &c. 1. Par. 21. 17. *An non ego sum* הלא *qui peccavi?* id est, *reverà is sum, qui peccavi*.

Nec

Nec est id Hebræis peculiare, sed ut attendenti patebit, ex naturâ ipsâ desumtum.

VIII. Non rarò deest interrogativum ה. Gen. 27. 24. אתה *Tu es filius meus Esau* : supple *numquid*, ac si esset האתה. Job. 2. 10. *Si bona suscepimus de manu Domini, mala* לא נקבל *non suscipiamus* : supple ה, ut sit הלא *An non, quare mala non suscipiemus?* Istâ litteræ ה congruenti subauditione elucidantur non pauca Scripturæ loca.

IV.

De Adverbio Similitudinis.

I. כ adverbium est similitudinis, notatque insuper conjecturam numeri, mensuræ aut temporis. Nominibus & verbis præfigitur. כשושנה Cant. 3. 2. *Sicut lilium.* כרוח קדים Jer. 18. 7. *Sicut ventus orientalis.* כעשרים 1. Sam. 14. 14. *Circiter viginti.* כאלפים Jos. 3. 4. *Quasi duo millia.* כעשר שנים Ruth. 1. 4. *Circiter decem annos.*

II. Nonnunquàm geminatur istud adverbium, & tunc significat *sicut, sic : tam, quam : talis, qualis : tantus, quantus*, juxta locorum exigentiam. כעם ככהן Isa. 24. 2. *Sicut populus, sic Sacerdos.* כל העדה כגור, כאזרח Lev. 24. 16. *Omnis Ecclesia,*

tam peregrinus quàm indigena. כחטאת כאשם Lev. 7. 7. *Quale sacrificium pro peccato, tale sacrificium pro delicto.* כבחי או ; כבחי אתה Jos. 14. 11. *Quantum erat robur meum tunc, tantum est etiam nunc.*

III. Interdùm conjunctio ו gerit vices adverbii similitudinis. כעבור סופה ואין רשע Prov. 10. 25. *Sicut transit turbo, &*, id est, *sic non est impius.* מצרף לכסף, וכור לזהב ; ובחן לבות יהוה Prov. 17. 3. *Conflatorium argento, & caminus auro, &*, id est, *sic probat corda Deus.* כרחל לפני גוזיה נעלמה, ולא יפתח פיו Isa. 53. 7. *Sicut ovis coram tondente se, sine voce, &*, id est, *sic non aperuit os suum.* Sic vertitur iste locus Act. 8. 32. ὄυτως οὐκ ἀνοίγει τὸ ϛόμα αὐτῦ. והיתה יד יהוה בכם ובאבותיכם 1. Sam. 12. 15. *Et erit manus Domini contra vos & contra patres vestros*, id est, ut vertit Paraphrasis Chaldaica, & sensus exigit, *sicut fuit contra patres vestros.*

Hinc Math. 6. 10. *Fiat voluntas tua sicut in cœlo & in terrâ:* id est, *sicut in cœlo, ita & in terrâ.* Marc. 3. 26. *Et si Satanas*, id est, *sic si Satanas consurrexerit, in semetipsum dispertitus est.* Act. 7. 51. ὡς οἱ πατέρες ὑμων, καὶ ὑμεῖς: *Sicut patres vestri, & vos*, id est, *ita & vos.* Joan. 20. 21. *Sicut misit me Pater, & ego mitto vos.*

IV. Sæpissimè deest adverbium simili-

tudinis. כל מבצריך תאנים Nah. 3. 12. *Omnes munitiones tuæ ficus*, id eſt juxta nonnullos, *ſicut ficus* : & verſu ſequenti : הנה עמך נשים *Ecce populus tuus ſicut mulieres.* גור אריה יהודה Gen. 49. 9. *Catulus leonis Juda*, id eſt, *ſicut catulus leonis.* אמרות יהוה אמרות טהרות כסף צרוף Pſal. 12. 7. *Eloquia Domini eloquia caſta, argentum conflatum*, id eſt, *ſicut argentum conflatum.* Dicendum fortè eſt, his & ſimilibus locis non tam contineri comparationem quàm metaphoram, & conſequenter nec adverbium ſimilitudinis eſſe, ſaltem expreſsè, ſubintelligendum.

Sed ſunt alii loci non infrequentes, in quibus potiori jure ſubintelligenda videtur ſimilitudinis particula. ואשא אתכם על כנפי נשרים Exod. 19. 4. *Portavi vos quaſi ſuper alas aquilarum.* בן שנה שאול במלכו 1. Sam. 13. 1. *Filius anni Saul cùm regnare cœpit.* Chaldæus vertit : כבר *Sicut filius unius anni.* ירושלם הרים סביב לה ; ויהוה סביב לעמו Pſal. 125. 2. *Jeruſalem montes circum illam : & Dominus circa populum ſuum* : id eſt, *ſicut montes ſunt in circuitu Jeruſalem, ita Dominus eſt in circuitu populi ſui* קרא דגר, ולא ילד : עשה עשר, ולא במשפט Jerem. 17. 11. *Perdix colligit ova, & non parit : faciens divitias, & non in judicio* : id eſt, *ſicut perdix colligit ova, & non parit, ſic qui colligit divitias injuſtè.*

ציה גם חם יגזלו מימי שלג : שאול חטאו Job. 24. 19. ad verbum: *Siccitas & æstus rapient aquas nivis : sepulchrum peccaverunt :* id est, *sicut siccitas & æstus brevi momento dissipant aquas nivis, sic sepulchrum eos qui peccaverunt.*

Hinc Joan. 5. 17. *Pater meus usque modo operatur, & ego operor :* id est, *sicut Pater meus operatur, & ego operor.* Joan. 14. 1. *Creditis in Deum, & in me credite :* id est, *sicut creditis in Deum, & in me credite.* Jacob. 1. 11. *Exortus est enim sol cum ardore, & arefecit fœnum, ita & dives in itineribus suis marcescet :* id est, *sicut ortus est sol, & arefecit, ita*, &c.

V. Vice versâ non rarò superfluit istud adverbium. נמשל כבהמות Psal. 49. 13. *Comparatus est sicut jumenta*, id est, *jumentis.* אתמשל כעפר ואפר Job. 30. 19. *Comparatus sum sicut pulvis & cinis*, id est, *pulveri & cineri.* ויהי העם כמתאננים Num. 11. 1. *Et fuit populus quasi murmurantes.* Redundat כ si sensus attendatur : Erat enim populus verè murmurans. עמך כמריבי כהן Ose. 4. 4. *Populus tuus sicut contradicentes Sacerdoti*, id est, *contradicentes Sacerdoti.* גם אתה כאחד מהם Abd. 11. *Tu quoque quasi unus ex eis : verè unus ex eis.*

Hinc Joan. 1. 14. *Vidimus gloriam ejus quasi unigeniti à Patre, verè unigeniti à Patre.* Rom. 9. 29. *Sicut Gomorrha similes*

fuissemus. Math. 14. 5. Herodes volens Joannem occidere, timuit populum, *quia ώς ficut Prophetam eum habebant.* Verè populus Joannem Prophetam existimabat.

CAPUT VIGESIMUM-OCTAVUM.

De Syntaxi Præpositionum.

EX præpositionibus quinque ל, כ, ב, ה, מ sunt inseparabiles, id est, ita dictioni annexæ, ut cum eâ unam vocem efficiant. Licet ה locale vocibus non præponatur sicut aliæ quatuor, sed postponatur, ideoque præpositio non possit nuncupari, si nominis etymologia spectetur, tamen quia idem præstat ac vera præpositio, de eâ cum aliis agetur.

I.

De ה *locali.*

I. SIGNIFICAT ergò ה locale *in*, *ad*, *versus*, &c. Æquivalet præpositioni אל, illiusque diminutivo ל. Denotat terminum ad quem tendit motus. ונסע המדברה Deut. 2. 1. *Et profecti sumus desertum versus.* ויבאו שני המלאכים סדמה

Gen. 19. 1. *Et venerunt duo Angeli Sodomam.* אבא אל ארני שעירה Gen. 33. 14. *Veniam ad Dominum meum in Sebir.* ארד עמך מצרימה Gen. 46. 4. *Descendam tecum in Ægyptum.*

II. Cùm nomen loci ad quem fit motus, compositum est, constatque duabus vocibos, littera ה post primam aliquando collocatur, hoc modo. ויבא בארה שבע Gen. 46. 1. *Et venit in Bersabee.*

III. Sæpè duæ præpositiones ה & ל concurrunt, eidemque nomini annectuntur: tuncque una videtur superfluere. לשאולה Psal. 9. 18. *Ad sepulchrum.* לצפונה 1. Par. 26. 17. *Ad septentrionem.* לנגבה ibid. *Ad meridiem.*

IV. Interdùm utraque particula omittitur. ויבוא ירושלם 1. Reg. 3. 15. *Et venit Jerusalem.* ויעמוד פתח האהל Num. 12. 5. *Et stetit ad ostium tabernaculi.* Deest utrobique ה & ל.

II.

De Præpositione ב.

De hujus præpositionis & sequentium significationibus, cùm gerundiis junguntur, satis suprà dictum est. Examinanda restat earum vis, cùm annectuntur aliis partibus orationis.

I. Primaria præpositionis ב significatio

est *in.* בראשית Gen. 1. 1. *In principio.* בסיר 2. Reg. 4. 40. *in olla* significat etiam.

Inter. בחנפי Psal. 35. 16. *Inter hypocritas.* באדם Psal. 68. 19. *Inter homines.*

Ad. בשמים Gen. 11. 4. *Ad cælum.*

Contra. ידו בכל, ויד כל בו Gen. 16. 12. *Manus ejus contra omnes, & manus omnium contra eum.* משא בערב Isa. 21. 13. *Onus contra Arabiam.*

De. Levit. 8. 32. *Quicquid reliquum fuerit* בבשר, ובלחם *de carne, & de pane.* נכר לא יאכל בו Exod. 12. 43. *Alienigena non comedet de eo.* אדבר בך אל אבי 1. Sam. 19. 3. *Loquar de te ad Patrem meum.* Hinc fortè Rom. 11. 2. *An nescitis* ἐν Ηλίᾳ, *in Eliâ quid dicat Scriptura: in Eliâ*, pro de *Eliâ.*

Ex. לעשות בזהב, ובכסף, ובנחשת Exod. 35. 32. *Ad faciendum ex auro, & ex argento, & ex ære.* צדיק באמונתו יחיה Habac. 2. 4. *Iustus ex fide suâ vivet.*

Pro. Gen. 29. 18. *Serviam tibi* ברחל *pro Rachel septem annis.*

Propter. Gen. 18. 28. *An perdes* בחמשה *propter quinque totam civitatem.* Deut. 24. 16. *Unusquisque* בחטאו *in*, id est, *propter peccatum suum morietur.* Hinc Act. 7. 29. *Fugit autem Moyses* ἐν τῷ λόγῳ τούτῳ, *in verbo isto*, id est, *propter verbum istud.*

Per. בי נשבעתי Gen. 22. 26. *Per memetipsum juravi.* Deut. 32. 21. *Ipsi me provo-*

caverunt בלא אל *in eo qui non erat Deus*: id est, *per Idola quæ non sunt Deus.* Num. 12. 2. *Numquid tantùm* במשה *per Moysen loquitur Deus? An non etiam* בנו *per nos?* Hinc Heb. 1. 1. *Olim Deus loquens patribus* ἐν προφήταις, *in Prophetis*, id est, *per Prophetas, novissimè locutus est nobis* ἐν υἱῷ, *in Filio*, id est, *per Filium.* Luc. 4. 1. *Jesus agebatur* ἐν τῷ πνεύματι, *per Spiritum in desertum.* Gal. 1. 16. *Ut revelaret Filium suum* ἐν ἐμοὶ, *in me*, id est, *per me.*

Cum. Exod. 15. 19. *Ingressus est enim Pharao* ברכבו, ובפרשיו *cum curru suo, & equitibus suis in mare.* 1. Sam. 25. 39. *Misit David, & locutus est* באביגיל *cum Abigaïl.* Exod. 10. 9. *Ibimus* בבנינו *cum filiis nostris*, ובבנותנו *& cum filiabus nostris*, בצאננו *cum ovibus nostris*, ובבקרנו *& cum bobus nostris*, &c.

A. Eccl. 2. 3. *Cogitavi abstrahere* ביין *à vino carnem meam.*

II. Jam dictum est præpositionem ב non rarò notam esse genitivi, junctamque nominibus substantivis vim iis adverbii tribuere. Similiter plurima verba casum suum eâ mediante regere.

III. Inservit hæc præpositio ad exprimendum ablativum *causæ*, *modi*, *instrumenti*, *pretii*, *temporis*, &c. בחכמה יבנה בית Prov. 24. 3. *Sapientiâ ædificabitur domus.* ברזל בברזל יחד Prov. 27. 17. *Ferrum*

ferro acuitur. אקנה בכסף מלא 1. Par. 21. 24. *Comparabo pretio pleno.* Vulgata: *Argentum dabo quantum valet.* יצעד בנשף, בערב יום Prov. 7. 9. *Gradietur in crepusculo, in vesperâ diei.*

IV. Videtur nonnunquàm deficere. Prov. 8. 22. *Dominus possedit me* ראשית *initium viarum suarum.* ראשית videtur positum pro בראשית *in initio, ab initio.* ומלכים ירד Isa. 41. 2. *Et in Reges dominabitur.* ושמי יהוה לא נודעתי להם pro במלכים pro מלכים Exod. 6. 3. שמי pro בשמי *Et in nomine meo Jehova non innotui eis.*

Dignoscitur autem hæc absentia soci exigentiâ, præcipuè verò cùm legitur in priori phrasis membro, nec tamen legitur in secundo, quamvis sensus exposcat. בישישים חכמה; ארך ימים תבונה Job. 12. 12. *In senibus est sapientia; longævitas dierum intelligentia.* ארך ימים pro בארך ימים *in longævitate dierum*, quia in priori membro legitur בישישים *in senibus.* יעשה חפצו בבבל וזרעו כשדים Isa. 48. 14. *Faciet voluntatem suam in Babylonem, & brachium suum in Chaldæos.* כשדים pro בכשדים.

V. Sæpiùs adhuc videtur redundare. Job. 16. 10. *Distendunt contra me* בפיהם *os suum.* לכו לחמו בלחמי; ושתו ביין מסכתי Prov. 9. 5. *Venite, comedite panem meum, & bibite vinum quod miscui.* פרשה ציון בידיה Thren. 1. 17. *Expandit Sion manus suas.*

III.

De Præpositione כ.

I. JAM dictum est præfixum כ adverbium esse similitudinis, notareque conjecturam numeri, mensuræ, & temporis. Est etiam præpositio significans *secundùm, juxta, ad*, &c.

Gen. 1. 26. *Faciamus hominem* כדמותנו *ad, juxta similitudinem nostram.* כדבר הזה תדברון Gen. 32. 20. *Juxta verbum hoc loquemini.* 1. Sam. 13. 14. *Quæsivit sibi Dominus virum* כלבבו *juxta cor suum.* Psal. 51. 3. *Miserere mei, Deus,* כחסדך *secundùm misericordiam tuam.*

II. Affinitas figuræ & significationis quæ inter כ & ב intercedit, efficit ut non rarò confundantur, unaque pro aliâ usurpetur. כי כלו בעשן ימי Psal. 102. 4. *Quia defecerunt sicut fumus dies mei.* Ita 70. & Vulgata. Alii legunt בעשן *in fumo.* Perindè est, & sensui nihil deperit, utro-vis modo legatur.

IV.

De Præpositione ל.

I. PRIMARIA præpositionis hujus significatio est *ad* vel *in*, cum accusativo. Undè quibusdam videtur illam

diminutivum esse præpositionis אל. Psal. 68. 19. *Ascendisti* למרום *in altum*, εἰς ὕψος, ut habetur Eph. 4. 8. כשה לטבח יובל Isa. 53. 7. *Sicut ovis ad occisionem ducetur*. Gen. 2. 22. *Ædificavit costam* לאשה *in mulierem*. 2. Sam. 8. 3. *Unxerunt David* למלך *in Regem*. Isa. 58. 4. *Ecce* לריב *ad contentionem jejunatis*.

Significat etiam *in* cum ablativo. Psal. 16. 10. *Non relinques animam meam* לשאול *in inferno*. Ose. 7. 2. *Non dicunt* ללבבם *in corde suo*. לבקרים Psal. 73. 14. *In matutinis*.

Inter. Exod. 12. 2. *Hic mensis erit primus* לחדשי השנה *inter menses anni*.

Super. Quo casu dici potest diminutivum esse præpositionis על. Psal. 9. 5. *Sedisti* לכסא *super solium*. Gen. 26. 7. *Interrogaverunt viri loci istius* לאשתו *super uxore suâ*.

Juxta, propè. Gen. 49. 13. *Zabulon* לחוף *juxta littus maris habitabit*.

Erga. 2. Sam. 18. 5. לאט לאבשלום *Leniter erga Absalonem*.

Secundùm. Gen. 1. 21. *Creavit Deus volatile* למינהו *secundùm genus suum*.

Contra. Prov. 1. 11. נצפנה לנקי *Abscondamus nos contra innocentem*.

De. אמרי לי Gen. 20. 13. *Dic de me*. Gen. 44. 20. *Ipse solus* (Benjamin) *relictus est* לאמו *de matre suâ jam mortuâ*.

Psal. 91. 11. כי מלאכיו יצוה לך *Quoniam Angelis suis mandavit de te.*

A vel *ab.* 2. Par. 1. 13. *Et venit Salomon* לבמה *ab excelso quod erat in Gabaon, in Jerusalem.*

Præ, propter. Quo casu potest esse diminutivum præpositionis למען Num. 16. 34. *Omnes Israelitæ* נסו לקולם *fugerunt propter vocem eorum.* Isa. 36. 9. *Confidis super Ægyptum* לרכב ולפרשים *propter currus & propter equites.*

Pro, loco, vice, in gratiam, χάριν, ἕνεκα. Exod. 14. 25. *Dominus* נלחם להם *pugnat pro eis.* Exod. 14. 14. יהוה ילחם לכם *Dominus pugnabit pro vobis.* Gen. 11. 3. *Habueruntque lateres* לאבן *pro lapide, & bitumen* לחמר *pro cœmento.* Exod. 4. 16. *Ipse erit tibi* לפה *pro ore; tu verò ei eris* לאלהים *pro Deo*, id est, *vice oris, loco Dei.*

Cum. Psal. 118. 5. יהוה לי *Dominus mecum est.* Gen. 46. 26. *Omnes animæ quæ venerant* ליעקב *cum Jacob in Ægyptum.*

Usquedum, donec. Isa. 7. 15. *Butyrum & mel comedet,* לדעתו *usquedum sciat reprobare malum.*

Videtur etiam in aliquibus locis significare *&.* בין מים למים Gen. 1. 6. *Inter aquas & aquas.* בין דם לדם, בין דין לדין, ובין נגע לנגע Deut. 7. 8. *Inter sanguinem & sanguinem; inter litem & litem, & inter*

plagam & plagam. ביניכם לבין אלהיכם Isa. 59. 2. *Inter vos & inter Deum vestrum.*

II. Dictum est litteram hanc notam esse dativi casûs. Non raró tamen jungitur genitivo. מזמור לדוד *Psalmus Davidis.* שיר למעלות Psal. 121. 1. *Canticum graduum.* Immò & accusativo. הרגו לאבנר *Occiderunt Abnerum.* Verùm de istâ constructione litteræ ל cum verbis quæ naturaliter accusativum postulant, dictum est suprà. Jungitur juxta quosdam & nominativo. ולשת גם הוא ילד בן Gen. 4. 26. *Et Seth etiam ipse genuit filium.* ולשם ילד גם הוא Gen. 10. 21. *Et Sem genuit etiam ipse.* & v. 25. ולעבר ילד שני בנים *Et Heber genuit duos filios.* Aiunt alii superfluere his in locis litteram ל; quibus facilè assentirer, si paulò rariora essent ejuscemodi exempla. Observandum dici à quibusdam ל eò loci idem significare ac, *quod attinet ad.* Si fides habeatur Paraphrasi Chaldaïcæ Onkelosi, iis in locis ל est nota dativi, verbumque est in voce passivâ. *Et Setho natus est etiam ipsi filius.*

III. Deest quandoque hæc præpositio. ודוד הגיד 2. Sam. 15. 31. pro ולדוד *Et Davidi nuntiatum est.* Psal. 45. 5. *Thronus tuus Deus* עולם pro לעולם *in æternum.* Colligitur nonnunquàm ex antecedenti membro alicujus periodi, subintelligendam esse in sequenti. תורה צוה לנו משה

מורשה קהלת יעקב Deut. 33. 4. *Legem præcepit nobis, Moyses, hæreditatem* קהלת pro לקהלת *cætui Jacob.*

IV. Redundat etiam non rarò. השלישי לאבשלום 1. Paral. 3. 2. *Tertius Absalom.* Error fortaſsè. Legitur enim 2. Sam. 3. 3. ſine ל. ולשרים למשפט ישרו Iſa. 32. 1. *Et Principes justè dominabuntur.* מדוע אדם ללבושך Iſa. 63. 2. *Quare rubrum est indumentum tuum?* אנש לשברך Jerem. 30. 12. *Desperata est plaga tua.* למען למוג לב Ezech. 21. 15. *Propter diffluere cor.* למן עולם Jer. 7. 7. *A ſeculo.* למימי אבותיכם Malach. 3. 7. *A diebus patrum vestrorum.*

V. Plurimæ præpoſitiones nomen ſuum regunt cum præfixo ל, pleonaſticè quidem, ſed non ineleganter מתחת לרקיע Gen. 1. 7. *Sub firmamento.* מעל לרקיע ibid. *Super firmamentum.* מחוץ לעיר Gen. 19. 16. *Extra civitatem.* אל מחוץ למחנה Levit. 4. 12. *Extra castra.* מהלאה למגדל Gen. 35. 21. *Ultra turrim.* סביב למשכן Num. 1. 50. *Circa tabernaculum.* למטה לארץ Eccl. 3. 21. *Infra terram.* מעבר לים Deut. 30. 13. *De trans mare*, &c.

V.

De Præpoſitione מ.

I. SIGNIFICATIO primaria præpoſitionis מ, quæ diminutivum eſt

præpositionis integræ מן, est *à* vel *ab*. מעולם *A sæculo*. מרחוק *A longè*. Quo sensu non rarò negationem aut privationem connotat, sive infinitivo, sive nomini præponatur. Gen. 31. 22. *Cave tibi* מדבר *à loquendo eum Jacobo malum*: id est, *ne loquaris ei malum*. Psal. 69. 24. *Obscurentur oculi eorum* מראות *à videndo*, id est, *ne videant*. שמר רגלך מלכד Prov. 2. 26. *Custodi pedem tuum à capiendo*, id est, *ne capiatur*. 1. Reg. 15. 13. *Et removit eam* מגבירה *à Dominâ, ab Augustâ*, id est, *privavit eam honoribus reddi solitis uxori Regis*. Jerem. 48 2. *Exscindamus eam* מגוי *à gente*, id est, *ita ut desit esse gens*. Job. 33. 21. *Consumetur caro ejus* מראי *à visu*, id est, *ita ut non videatur, desinet videri præ macie*.

Ex, *de*. Ose. 1. 1. ממצרים *Ex Ægypto vocavi filium meum*. מבטן אמי Psal. 22 11. *De ventre matris meæ*. מחמר קרצתי גם אני Prov. 3. 26. *De luto formatus sum etiam ego*.

Præ. Psal. 6. 8. *Contabescit* מכעס *præ indignatione oculus meus*.

Propter מעונותיהם יתענו Psal. 107. 17. *Propter injustitias suas humiliati sunt*. מחרף עצל לא יחרש Prov. 20. 4. *Propter frigus piger non arabit*.

II. Deest quandoque hæc præpositio. אולי יחסרון חמשים הצדיקים חמשה Gen. 18.

28. *Si defuerint de quinquaginta justis quinque.* חמשים pro מחמשים. השמרו לכם עלות בהר Exod. 19. 12. *Cavete vobis ab ascendendo, ne ascendatis in montem.* עלות pro מעלות. עד יקם איביו Jos. 10. 13. *Donec vindictam sumeret de inimicis suis.* איביו pro מאיביו. אלחנן בית לחם 2 Sam. 23. 25. *Elchanan de Bethleem* בית לחם pro מבית לחם.

III. Redundat etiam non rarò, præsertim cum præpositionibus plurimis quibus annectitur. מטרם *priusquam.* מתחת *subter.* מעל *supra.* מחוץ *extra*, &c.

IV. Tres præpositiones ב כ ל interdùm assumunt particulam expletivam מו absque ullâ significationis immutatione. במו ארב Job. 37. 8. *In insidiis.* כמו יוצר Isa. 41. 25. *Sicut figulus.* כמוני, כמוך 2. Reg. 3. 7. *Sicut ego, sic tu,* למו חרב Job. 27. 14. *ad gladium.*

VI.

Varia de Præpositionibus.

I. QUÆDAM præpositiones eleganter junguntur infinitivis: quo in casu per dictionem congruam reddendæ sunt, verbum verò tempore finito & convenienti exprimendum. אחרי הולידו את שת Gen. 5. 4. ad verbum, *Post gignere ipsum Seth*, id est, *postquàm genuit Seth.*

בעבור הראותך את כחי, ולמען ספר שמי Exod. 9. 16. ad verbum, *Propter ostendere tibi potentiam meam, & ad narrare faciendum nomen meum:* id est, *ut ostendam tibi potentiam meam, & narrare faciam nomen meum.* ולפי העלות הענן Exod. 9. 17. *Et secundùm extolli nubem*, id est, *cùm nubes extollebatur.* יען דברכם שוא Ezech. 13. 8. *Propter loqui vos vanum:* id est, *quia locuti estis vana.* עד היותי על ארמתי Jon. 4. 2. *Adhuc esse me in terrâ meâ:* id est, *cùm adhuc essem in terrâ meâ.*

II. Junguntur etiam præpositiones verbis finitis, fiuntque adverbia vel conjunctiones. למען יארכון ימיך Exod. 20. 12. *Ut prolongentur dies tui.* בעבור תשבו Gen. 46. 34. *Ut habitetis.* לבלתי תחטאו Exod. 20. 20. *Ut non peccetis.*

III. Præpositiones sæpè adverbiis junguntur, tuncque vim peculiarem acquirunt. באין מבין Isa. 57. 1. *In non intelligente*, id est, *nemine intelligente.* לאין מספר 1. Par. 22. 4. *Absque numero* מאין ארם ומאין בהמה Jer. 33. 10. *Absque homine & absque jumento.* מבלי באי מועד Thren. 1. 4. *Præ non venientibus ad solemnitatem:* id est, *eò quòd non sint qui veniant ad solemnitatem.*

IV. Præpositiones sæpè junguntur aliis præpositionibus, tuncque altera videtur non raro superfluere. למרחוק, למימי קדם

2. Reg. 19. 25. *A longè, à diebus antiquis.* עזרי מעם יהוה Psal. 121. 2. *Auxilium meum de à Domino.* מאחר עלות Psal. 78. 71. *De post fœtantes.* למבראשונה 1. Par. 15. 13. ב, מ, ל tres præpositiones, *De à in principio.* Ipsi Latini dicunt, *de sub Alpibus e de sub ipsis Italiæ faucibus : de super, de subito, de repente,* &c.

V. Sæpè fit præpositionum permutatio. אל interdùm ponitur pro ב. Gen. 6. 6. *Et doluit* אל לבו *in corde suo.* Gen. 49. 29. *Sepelite me* אל מערה *in speluncâ.* 1. Reg. 8. 30. יתפללו אל המקום הזה *Orabunt in loco isto.* Hinc Math. 2. 23. *Et veniens habitavit* εἰς πόλιν, hoc est, ἐν πόλει, *in civitate.* Marc. 1. 9. *Venit Jesus, & baptizatus est à Joanne* εἰς τὸν Ἰορδάνην, *in Jordanem*, id est, *in Jordane.* Joan. 1. 18. *Filius qui est* εἰς τὸν κόλπον, *in sinum*, hoc est, *in sinu Patris.* Math. 12. 18. *Dilectus meus*, εἰς ὃν, *in quem*, id est, *in quo mihi benè complacui.* Luc. 16. 8. *Filii sæculi prudentiores sunt* εἰς τὴν γενεὰν, *in generatione suâ.*

Vice versâ ב non raro ponitur pro אל. Levit. 16. 22. *Et emittet hircum* במדבר *in deserto*, pro אל המדבר *in desertum.* Hinc Luc. 7. 17. *Et exiit hic sermo* ἐν ὅλῃ τῇ Ἰουδαίᾳ, *in universâ Judæâ*, id est, *in universam Judæam.* Luc. 1. 17. *Ut convertat incredulos* ἐν φρονήσει, pro εἰς φρόνησιν, *in prudentiam justorum.* 1. Joan. 4. 9. *In hoc*

patefacta est charitas Dei ἐν ἡμῖν, in nobis, pro *εἰς ἡμᾶς, in nos, erga nos.*

VI. Sæpè præpositiones eædem repetuntur cum venustate quidem, sed absque ullâ necessitate. נשא ידו במלך בדוד 2. Sam. 20. 21. *Levavit manum suam in Regem, in Davidem*, id est, *in Regem Davidem*. מנחה הוא שלוחה לאדני לעשו Gen. 32. 18. *Munus est missum ad Dominum meum Esau.* Jud. 11. 36. *Fecit Dominus vindictam* מאויבך מבני עמון *de inimicis tuis, de filiis Ammon.* 2. Sam. 7. 7. *Et præcepi pascere* את עמי את ישראל *populum meum Israel.* באנו אל אחיך אל עשו Gen. 32. 6. *Venimus ad fratrem tuum Esau.* במחת לך על משענת הקנה הרוץ הזה, אל מצרים 2. Reg. 18. 21. *Confidis tibi super baculum arundineum confractum istum Ægyptum.* לא יירש עם בני עם יצחק Gen. 21. 10. *Non hæreditabit cum filio meo cum Isaac*, id est simpliciter, *cum filio meo Isaac.*

VII. Nonnunquam omittuntur præpositiones. Levit. 26. 42. ter in uno versu omittitur præpositio עם vel את. וזכרתי את בריתי יעקב, ואף את בריתי יצחק, ואף את בריתי אברהם *Et recordabor fœderis mei Jacob*, deest עם *cum*, *& fœderis mei Isaac*, id est, *cum Isaac*, *& fœderis mei Abraham*, id est, *cum Abraham.* הרנינו גוים עמו Deut. 32. 43. *Lætamini, Gentes*, supple את vel עם *cum plebe ejus*, uti ha-

betur Rom. 15. 10. אבד זכרם המה Psal. 9. 7. *Periit memoria eorum cum sonitu*, vel *cum ipsis*.

CAPUT VIGESIMUM-NONUM.

De Syntaxi Conjunctionum.

I.

De Conjunctione copulativâ.

I. CONJUNCTIO copulativa ו *&*, tot & tam varias habet significationes, ut à quibusdam *Hebræorum Proteus* nec immeritò nuncupetur. Primaria & communior significatio est *&*.

Interdùm *quia*. נחשתי ויברכני יהוה בגללך Gen. 30. 28. *Cognovi quia benedixit mihi Dominus propter te.* הנך מת על האשה אשר לקחת, והוא בעלת בעל Gen. 20. 3. *Ecce tu mortuus propter mulierem quam accepisti, quia illa maritata est marito.* Isa. 39. 1. *Misit Merodach litteras ad Ezechiam*, וישמע *& audierat*, id est, *quia audierat quòd ægrotasset & convaluisset.* הבה לנו עזרת ושוא תשועת ארם Psal. 108. 13. *Da nobis auxilium, quia vana salus hominis.*

Nam. Gen. 14. 18. *Melchisedech Rex Salem obtulit panem & vinum ;* והוא כהן

אל עליון *erat enim Sacerdos Dei Altissimi.* Exod. 2. 10. *Et vocavit nomen ejus Moysen* ותאמר *dixit enim, quia ex aquâ extraxi eum.*

Si. ויאמרו לי Exod. 3. 13. *Si dixerint mihi.* וראיתי את הדם Exod. 12. 13. *Si videro sanguinem.* בי אדני, ויש יהוה עמנו, ולמה מצאתנו כל זאת Jud 6. 13 *Quæso, Domine, si est Dominus nobiscum, cur invenit nos omne istud malum?*

Aut. מן הכבשים ומן העזים Exod. 12. 5. *De ovibus aut de capris.* מכה אביו ואמו מות יומת Exod. 21. 15. *Percutiens patrem aut matrem, morte morietur.* 2. Sam. 2. 19. *Et non declinavit ad eundum ad dexteram,* ועל השמאל *aut ad sinistram.* ראש ועשר לא תתן לי Prov. 30. 8. *Paupertatem aut divitias ne dederis mihi.* ובאת אל הכהנים ואל השפט Deut. 17. 9. *Et venies ad Sacerdotes aut ad Judicem.* Hinc quidam sic interpretantur celebrem istum locum, Jud. 11. 31. de voto Jephte: *Quod egressum fuerit è foribus domûs meæ in occursum meum in redeundo me in pace de filiis Ammon,* והיה ליהוה *aut erit consecratum Domino, aut offeram illud in holocaustum.* Hinc etiam Math. 12. 37. *Ex verbis tuis justificaberis, &,* id est, *aut ex verbis tuis condemnaberis.* Act. 3. 6. *Argentum &,* id est, *vel aurum non est mihi.* Joan. 6. 53. *Nisi manducaveritis carnem filii hominis &,* id est, *aut biberitis ejus sanguinem.*

Sed, *autem.* ועצר במלין מי יוכל Job. 4. 2. *Sed continere sermonem quis poterit?* ומפרי Gen. 3. 2. *Sed de fructu*, vel *de fructu autem ligni quod est in medio Paradisi non vescimur.* לא אדני, ועבדיך באו לשבר אכל Gen. 42. 10. *Non*, *Domine*, *sed servi tui venerunt ad emendum cibum.* לבנים נפלו וגזית נבנה Isa. 9. 10. *Lateritii muri ceciderunt*; *sed lapidibus quadris illos ædificabimus.* Hinc Math. 12 39. *Generatio mala & adultera signum quærit*, καὶ σημεῖον, *&*, id est, *sed signum non dabitur ei.* Math. 1. 8. *Et non cognoscebat eam*, id est, *sed non.* Joan. 5. 39. *Scrutamini Scripturas. Illæ testimonium perhibent de me*, καὶ, *&*, id est, *sed non vultis venire ad me.* Act. 10. 28. *Scitis quomodo abominatum sit viro Judæo accedere ad alienigenam*, καὶ ἐμοὶ ὁ Θεὸς ἔδειξε, *&*, id est, ut habet Vulgata, *sed mihi ostendit Deus.* 1. Cor. 16. 12. *Rogavi Apollo ut veniret ad vos*, καὶ, *&*, *sed non fuit voluntas ut veniret.* Heb. 10. 38. *Justus ex fide vivit*; καὶ, *quòd si*, ut habet Vulgata, *se subtraxerit*, *non placebit animæ meæ.*

Tamen. Psal. 44. 18. *Totum venit nobis*, ולא *& non*, id est, *tamen non obliti sumus te.* Exod. 5. 16. *Paleæ non dantur nobis*, ו *&*, id est, *nihilominùs lateres similiter imperantur.*

Quamvis. הנה נא הואלתי לדבר אל אדני

ואנכי עפר ואפר Gen. 18. 27. *Ecce nunc cuperem loqui ad Dominum ,* ו *quamvis ego sim pulvis & cinis.*

Ut. Gen. 23. 9. *Intercedite pro me apud Ephron ,* ויתן לי *&* , id est, *ut det mihi.* Exod. 8. 1. *Mitte populum meum* ויעבדני *ut serviat mihi.* 70. ἵνα μοι λατρεύσῃ : Vulgata similiter. Jon. 1. 11. *Quid faciemus tibi,* וישתק *ut quiescat mare.*

Cum. 1. Sam. 14. 18. *Quia erat Arca Domini in die illâ* ובני ישראל *&* , id est, *cum filiis Israel* , ut habet Vulgata.

Tunc. Gen. 3. 5. *Novit Dominus quòd si comederitis* , ונפקחו *&* , id est, *tunc aperientur oculi vestri.* Hinc Luc. 21. 25. καὶ ἔσται , *Et erunt* , id est, *tunc erunt signa in sole* , &c.

Donec. Gen. 18. 4. *Requiescite sub arbore* , *&* , id est, *donec ponam buccellam panis.*

Quando. ושכבתי עם אבתי Gen. 47. 30. *Cùm dormiero cum patribus meis , tunc tolles me de Ægypto.*

II. Consuetum est ut conjunctio ו in posteriori alicujus periodi commate posita, eumdem sensum habeat quem habet particula expressa, aut subintellecta in priori. כעבור סופה , ואין רשע Prov. 10. 25. *Sicut transit turbo , sic non est impius.* מצרף לכסף , וכור לזהב ; ובחן לבות יהוה Prov. 17. 3. *Sicut conflatorium est argento & caminus*

auro ; ita probat corda Dominus. 1. Sam. 14. 24. *Maledictus vir qui comederit panem*, עד הערב , ונקמתי מאיבי *maledictus vir qui comederit panem usque ad vesperam , & vindicabor*, id est, *& usquedum ulciscar de inimicis meis* , ut habet Vulgata. Hinc Math. 6. 10. *Fiat voluntas tua sicut in Cælo, &*, id est, *sic in terrâ.*

III. Conjunctio ו interdùm est merè copulativa ; interdùm verò conversiva futuri in præteritum, & vice versâ præteriti in futurum , quod nullo negotio solâ loci exigentiâ deprehenditur. ויאמר אלהים Gen. 1. 3. *Et dixit Deus.* ועבר יהוה Exod. 12. 23. *Et transibit Dominus.* Tunc autem potissimùm conversiva est præteriti in futurum, cùm præcessit futurum ; & è contrario futuri in præteritum conversiva est, cùm præcessit præteritum ad quod refertur verbum cui annectitur. Interdùm etiam est merè conversiva, nullumque alium effectum habere deprehenditur. ביום השלישי וישא אברהם Gen. 22. 4. *Die tertiâ levavit Abraham oculos.* כל אכל חמץ , ונכרתה הנפש הוא Exod. 12. 15. *Quicunque comederit fermentatum , exscindetur anima illa.* Id præsertim contingit in librorum ac periodorum initiis.

IV. Redundat sæpissimè conjunctio ו, præsertim in principio librorum, capitum, imò & versuum. Omnes versus libri

libri Ruth, exceptis octo, incipiunt ab istâ conjunctione. ותשב תמר ושממה 2. Sam. 13. 20. *Et mansit Thamar desolata.* מצות שפתיו ולא אמיש Job. 23. 10. *Præcepta labiorum ejus non deseram.* ואעלה באש מחניכם ובאפכם Amos. 4. 10. *Ascendere feci fœtorem castrorum vestrorum in nasum vestrum.* Superfluit ו in voce ובאפכם Hinc Math. 9. 10. *Et factum est discumbente eo in domo*, καὶ ἰδοὺ, *ecce multi publicani.* Act 1. 10. *Cumque intuerentur in cælum*, καὶ ἰδοὺ, *ecce duo viri astiterunt.*

V. Deest etiam nonnunquam ista conjunctio. כטל חרמון, שיורד על הררי ציון Psal. 133. 3. *Sicut ros Hermon*, ושיורד *& qui descendit in montes Sion.* Mons enim Hermon longè distat à Jerusalem. Isa. 63. 11. *Et recordatus est dierum sæculi* משה עמו *Moysis & populi sui*, ut fert Vulgata, & sensus exigit. שמש ירח עמד Habac. 3. 1. *Sol & luna steterunt.* Verisimillimum est plerasque istarum ellipseωn ortas esse ex Amanuensium incogitantiâ.

II.

De Conjunctione conditionali אם *Si.*

I. PRIMARIA conjunctionis hujus significatio est *si.* אם בקולו תשמעו Psal. 95. 7. *Si vocem ejus audieritis.*

Interdùm *an*, *numquid?* אם שרה הבת

?תשעים שנה תלד Gen. 17. 17. *Numquid Sara nonagenaria pariet?* אם טוב משל בכם ?איש אחד Jud. 9. 2. *An bonum est dominari in vos virum unum?* אם כח אבנים כחי Job. 6. 12. *Numquid fortitudo lapidum est fortitudo mea?* Hinc Math. 14. 10. *εἰ ἔξεστι*, *si licet*, pro *an licet?* ut & alibi pluriès.

Quando. אם תשכב Prov. 3. 24. *Quando cubueris, non timebis*: eo sensu quo dicitur Æneid. 5 *Præterea si nona diem mortalibus almum Aurora extulerit.*

Sive. אם מעט, ואם הרבה יאכל Eccl. 5. 11. *Sive parùm, sive multùm comedat.*

Quamvis. אם יהיו חטאיכם Isa. 1. 18. *Quamvis sint peccata vestra*, &c.

II. Usurpatur sæpè pro adverbio negandi. Verùm id observandum, quòd in juramentis sola posita neget, juncta verò particulæ negativæ לא affirmet. חי יהוה אם 1. Sam. 14. 45. *Vivit Dominus, si cadat de capillis ejus in terram*, id est, *non cadet.* חי פרעה אם Gen. 42. 15. *Vivit Pharao, si exibitis hinc*, id est, *non exibitis.* Gen. 14. 23. *Levo manum meam ad Deum excelsum*, אם *si à filo usque ad corrigiam calceamenti accipiam*, id est, *nihil accipiam.* Hinc Marc. 8. 12. *Amen dico vobis*, *εἰ δοθήσεται*, *si dabitur generationi isti signum*, id est, *non dabitur*, prout habetur Math. 16. 4. Contra verò, Isa. 14. 24. *Juravit Dominus exercituum, dicens*, אם לא

si non ut cogitavi ita fiet, id est, *ita fiet ut cogitavi.*

III. Redundat interdùm conjunctio conditionalis. לא אעזבך עד אשר אם עשיתי את אשר דברתי לך׃ Gen. 28. 15. *Non derelinquam te, donec perfecero quæ dixi tibi.* אם eò loci nihil significat. לא נשאר בלתי אם גויתנו Gen. 47. 18. *Non relictum est, nisi corpus nostrum.*

IV. Interdùm etiam deficit. אספרם מחול ירבון Psal. 139. 8. *Dinumerabo eos, præ arenâ multiplicabuntur*, id est, *si dinumerare tentavero.*

III.

De Conjunctione causali כי quia.

I. Primaria illius significatio est *quia.* Gen. 3. 6. *Et vidit mulier* כי *quia bona erat arbor ad vescendum.*

Interdùm *sed.* Psal. 118. 17. *Non moriar,* כי *sed vivam.*

Ut. Job. 6. 11. *Quæ est fortitudo mea,* כי *ut sustineam?*

Tamen. Num. 14. 22. *Vivo ego, & gloriâ Domini replebitur omnis terra.* כי *Verumtamen omnes illi viri qui viderunt,* &c.

Tantùm כי יהיה שלום בימי Isa. 39. 8. *Tantummodò fiat pax in diebus meis.*

Quando. כי תעבד את אדמה Gen. 4. 12.

Quando colueris terram כי ידבר אלכם פרעה Exod. 7. 9. *Cùm alloquetur vos Pharao.*

Qui, quæ, quod Gen 4. 25. *Posuit mihi Dominus semen aliud pro Abel*, כי *quem occidit Caïn* Psal. 90. 4. *Mille anni tanquam dies hesterna*, כי יעבר *quæ præteriit.* Prov. 11. 15. *Confringendo confringetur* כי *qui spoponderit pro extraneo*

Ideò 1. Sam. 2. 25. *Et noluerunt obedire voci patris sui*, כי *ideò placuit Deo eos occidere.*

Si. Num. 5. 20. *Et tu* כי *si declinasti à viro tuo.*

II. Quandoque omittitur conjunctio כי. ידעו גוים אנש המה Psal. 9. 21. *Cognoscent Gentes quia homines sunt.* שמענו אלהים עמכם Zachar. 8. 23. *Audivimus quia Deus est vobiscum.* Gen. 17. 14. *Masculus qui non fuerit circumcisus, exscindetur anima ejus*, את בריתי הפר *quia pactum meum irritum fecit.*

III. Quandoque redundat. אתה כי אמנם כי אם גאל אנכי Ruth. 3. 12. *Et nunc verè redemtor ego sum.* Hinc 1. Joan. 3. 20. *Si reprehenderit nos cor nostrum*, ὅτι, *quia major est Deus corde nostro. Quia* redundat.

IV. Dictum est suprà conjunctionem אף כי in comparatione affirmante significare *quantò magis*; in negante, *quantò minùs.* Deut. 31. 27. *Me adhuc vivente rebelles fuistis?* ואף כי אחרי מותי *quantò*

magis post mortem meam? 1. Reg. 8. 27. *Ecce cœli cœlorum te non capiunt*, אף כי *quantò minùs domus hæc?* Gen. 3. 1. legitur אף כי longè diverso sensu. Alii interpretantur, *verum ne est quod?* alii *quare?* &c.

CAPUT TRIGESIMUM.

De Interjectionibus.

SUBIICERE sufficiet exempla nonnulla singularum.

I. Obsecrantis. בי , לו , אנה , אנא , נא Gen. 18 30. אל נא *Ne quæso, irascatur Dominus.* אנא שא נא פשע אחיך Gen. 50. 17. *Obsecro, parce nunc prævaricationi fratrum tuorum.* אנה יהוה Psal. 116. 4. *Quæso, Domine.* לו שמעני Gen. 23. 13 *Quæso, audi me.* בי אדני Gen. 43. 19. *Obsecro, Domine.*

II. Hortantis. הבה *Age.* הבה נלבנה לבנים *Agite, laterificemus lateres, faciamus lateres.*

III. *Abominantis.* חלילה *Absit.* חלילה לך Gen. 18. 21. *Absit à te, ut facias juxta verbum hoc.* Hanc interjectionem vertunt interdùm 70. per ἵλεώς μοι ὁ Θεὸς, *propitius sit mihi Deus.* Hinc Math. 16. 22. Petrus ad Jesum: ἵλεώς σοι Κύριε:

Absit à te, Domine, non erit tibi hoc.

IV. Comminantis. אוי, הוי, הה, אהה. אי. ὀυαὶ, *væ.* אי לך Eccl. 10. 16. *Væ tibi, terra.* אוי לך מואב Num. 21. 29. *Væ tibi, Moab.* הוי גוי חטא Isa. 1. 4. *Væ genti peccatrici.* הה ליום Ezech. 30. 2. *Væ diei.* אהה ליום Joel. 1. 15. *Væ diei.*

V. Dolentis. אוי *Heu.* אוי אחי Jerem. 22. 18. *Heu, frater mi.*

VI. Exclamantis præ dolore. הו הו *Heu, heu.* בכל חוצות יאמרו הו הו Amos. 5. 16. *In omnibus plateis dicent, heu, heu.*

VII. Insultantis & exprobrantis. האח *Euge.* εὖγε, *Vah.* אמרו האח האח Psal. 35. 21. *Dixerunt, Euge, euge.* 70 εὖγε. יען אמרך האח Ezech. 25. 3. *Propter dicere te,* id est, quia dicis, *Euge.*

CAPUT TRIGESIMUM PRIMUM.

Exercitatio Grammatica in Caput primum Geneseos.

HACTENUS traditæ sunt præcipuæ Grammaticæ Hebraïcæ præceptiones; nunc docendus est eârum usus, caputque aliquod Textûs Hebraïci quoad omnia vocabula accuratè ac juxta regulas exponendum. Nihil hujuscemodi exerci-

tationibus utilius est linguæ sanctæ Tyronibus, præsertim si ad singula quæque vocabula regulæ consulantur.

1. Versus.

&c coelum Deus creavit principio In
ואת השמים את אלהים ברא בראשית
terram
הארץ.

בראשית. Dictionis hujus radix est ראש *caput, principium*. Tres enim litteræ ראש eo loci sunt necessariò radicales. cap. 21. n. 1. Huic radici addendo duas litteras finales ית fit nomen fœmininum : cap. 2. n. 2. quod significat *principium*. ב est præpositio significans *in*. cap. 17. n. 2. Vocabulum integrum בראשית pro variis locorum circumstantiis, significare potest *in principio, cùm primùm, primùm*, &c.

ברא. Tertia persona præteriti verbi ברא *creavit, fecit*. Verbum est activum accusativum regens cum præpositione את. Hîc notari potest nominativum verbi apud Hebræos non semper ante verbum suum collocari.

אלהים, cujus singulare אלוה seu אלה *Deus*. Quamvis ea vox terminationem habeat pluralem, sitque interdùm verè pluralis, communiter significationem habet singularem. cap. 24. n. 9. Hîc

verbo ſingulari jungitur. ברא אלהים.

Sub ultimâ ſyllabâ dictionis hujus conſpicitur in Bibliis punctatis accentus diſtinguens, quem vocant אתנח *Athnach.* cap. 1. n. 5. Hoc exemplo patet accentum illum adhiberi etiam in iis locis in quibus nulla eſt diſtinctionis & pauſationis neceſſitas.

את השמים. *Cælum*, vel *cælos.* שמים nomen eſt ex eorum numero quæ carent ſingulari. cap. 2. n. 4. Eſt in accuſativo, ut indicat particula את, quæ accuſativi nota eſt. cap. 2. n. 6. Regitur à verbo activo ברא *creavit.* Præfigitur ei nomini littera ה, quæ quandoque æquivalet articulo Græcorum, quandoque verò otioſa eſt, nihilque ſignificat. cap. 25. n. 4.

ואת הארץ *Et terram.* ו conjunctio *&*, cap. 29. n. 1. ארץ *terra* fœminini generis, licet habeat terminationem maſculinam. cap. 2. n. 5. את הארץ alter accuſativus verbi ברא.

Poſt הארץ conſpiciuntur in Bibliis Hebraïcis duo puncta quadrata, quæ puncto noſtro æquivalent. Sunt iſta duo puncta præcipuus accentus diſtinctionis Hebræorum, ab iis vocatus סוף פסוק *Soph Paſuk*, id eſt, *finis verſiculi.* cap. 1. n. 5.

2.

tenebræ &, vacua & inanis erat terra Et
וחשך ; ובהו , והארץ היתה תהו

Dei spiritus & : abyssi faciem super
על פני תהום : ורוח אלהים
aquarum faciem super incubans
מרחפת על פני המים.

והארץ *Et terra.* Jam exposita est ea vox.

היתה *Erat.* Tertia persona singularis fœm. verbi היה fuit. cap. 12. n. 5. Verba *Lamed he* hoc modo formant stam personam. cap. 12. n. 4. Fœminini generis est, quia refertur ad ארץ fœminini generis. Præteritum pro imperfecto. cap. 4. n. 3.

תהו. Nomen substantivum masc. propriè *inanitatem* significans. Sæpè Hebræi substantiva pro adjectivis usurpant, abstracta pro concretis. cap. 24. n. 3.

ובהו. Nomen substantivum masc. junctum conjunctioni ו ejusdem ferè significationis ac præcedens. *Et vacuitas.* Iterùm abstractum pro concreto. Dici posset hæc duo substantiva gerere vicem superlativi. c. 24. n. 5.

Supra litteram penultimam hujus vocis conspiciuntur in Bibliis punctatis duo puncta perpendiculariter disposita. Accentus est dictus à Massorethis זקף קטן *Zakeph Katon*, respondens nostro puncto cum virgulâ, & semicola distinguens. cap. 1. n. 3.

וחשך *Et tenebræ.* Nomen masculinum. Radix חשך *obscurus.*

Post חשך subintelligendum est verbum substantivum היה quod imperfecto reddi debet, cùm id exigat loci sensus. cap. 26. n. 4.

על. Præpositio significans *super.* c. 17. n. 2.

פני. *Faciem* : à פנה *respicere*, fit פנים *facies*, nomen singulari carens. cap. 2. n. 4. Demta est littera ם altera formativa pluralis, ob statum regiminis, id est, quia vox פנים sequentem regit. cap. 2. n. 7.

תהום. *Abyssi.* Radix תהם ex quâ inserto ו, uti fieri consuevit in plurimorum nominum verbalium formatione, fit תהום. cap. 15. n. 2.

ורוח. *Et spiritus, flatus, ventus.* רוח nomen communis generis, sæpiùs tamen fœminini, licet habeat terminationem masculinam. cap. 2. n. 2. Regit nomen sequens in genitivo, idque indicat loci exigentia, duorumque istorum terminorum conjunctio. cap. 24. n. 2.

רוח אלהים. Verti posset *ventus maximus.* Dictum est enim cap. 24. n. 5. ab Hebræis superlativum sæpè hoc modo exprimi.

מרחפת. *Incubans.* Participium *Hiphil* fœmininum verbi רחף *incubare, movere se, ferri.* מ participii nota. c. 7. n. 2. ת

finale pro ה nota generis fœminini. c. 2. n. 2. Fœminina enim cùm sunt in statu regiminis, id est, cùm post se regunt in obliquo nomen aliquod, mutant ה sui generis formativum in ת. c. 2. n. 7. Sola exigentia loci docet istud participium esse participium *Benoni*, seu activum. Nam cùm participia activa *Hiphil* sæpè deperdant suum י, in nullo discrepant hoc in casu à participiis *Paoul*, seu passivis ejusdem conjugationis. c. 7. n. 2.

על פני. De his vocibus jam dictum est.

המים. *Aquarum*. Genitivus: nomen enim præcedens est in regimine, id est, deperdit ם finale. Radix מים *aqua*, singulari carens. c. 2. n. 4. Præfigitur littera ה, quæ præsertim genitivo jungitur, licet aliis omnibus casibus jungi possit. c. 2. n. 6.

3.

lux est facta &; lux fiat, Deus dixit Et
ויאמר אלהים, יהי אור ; ויהי אור.

ויאמר *Et dixit*. יאמר 3. pers. sing. fut. verbi אמר, quæ in præteritum convertitur per conjunctionem ו. cap. 4. num. 3.

יהי. 3. pers. sing. masc. fut. verbi היה. Regulariter dicendum esset יהיה. Verùm verba *Lamed he* sæpè ultimam deperdunt in futuro. cap. 12. n. 4. Futurum esse po-

test tàm conjugationis *Kal*, quàm *Niphal.* Futura enim harum conjugationum solâ loci exigentiâ distinguuntur. cap. 6. Hîc ob loci exigentiam in conjugatione *Niphal* sumendum est. Cùmque futurum pro imperativo ponatur in tertiis personis, quibus caret imperativus, cap. 4. n. 3. rectè ea vox redditur per istam *fiat.*

אור *lux :* nomen masc. cujus radix אור *lucere.*

ויהי אור. *Et facta est lux* יהי futurum per ו conversivum mutatum in præteritum. cap. 4. n. 3.

4.

bona quia lucem Deus vidit Et
וירא אלהים את האור כי טוב :
inter & , lucem inter Deus distinxit &
ויבדל אלהים בין האור , ובין
tenebras
החשך.

וירא *Et vidit.* 3. p. sing. masc. futuri verbi ראה *videre.* ירא pro יראה. Verba enim *Lamed he* in futuro perdunt ה. c. 12. n. 4. Verbum est activum regens accusativum cum particulâ את. Futurum istud in præteritum mutatur ob ו conversivum. c. 4. n. 3.

כי *Quia*, *quod. Et vidit Deus lucem quia bona*, id est, *lucem esse bonam*, seu *quod*

lux erat bona. Subauditur verbum היה *erat.* c. 26. n. 3.

טוב. Adjectivum masc. concordans cum substantivo אור.

ויבדל *Et divisit.* 3. p. sing. masc. fut. verbi בדל *dividere, separare.* ו conversivum.

בין præpositio significans *inter.*

בין האור, ובין החשך. *Inter lucem, & inter tenebras :* id est, *lucem à tenebris.*

5.

tenebras & ; diem lucem Deus vocavit Et
ויקרא אלהים לאור יום ; ולחשך
, vespere est factum & noctem vocavit
קרא לילה : ויהי ערב ,
unus dies mane est factum &
ויהי בקר , יום אחד.

ויקרא. *Et appellavit.* Futurum pro præterito verbi קרא

לאור casus verbi קרא, quod etsi activum sit, tamen nomen suum regit mediante litterâ ל, quæ nota est dativi. c. 26. n. 6.

יום *Dies.* Nomen masculinum.

ולחשך. *Et tenebras*, alter casus verbi קרא.

לילה. *Noctem.* Nomen masculini generis, ut pluribus placet, etsi videatur terminationem habere fœmininam. cap.

2. n. 3. Fit à radice ליל *nox*, addito ה paragogico. cap. 18. n. 3.

ויהי. *Et fuit*, *& factum est*. Futurum verbi היה per ו conversum in præteritum.

ערב. *Vesper*, tempus vespertinum.

בקר. *Manè*, tempus matutinum.

יום אחד. *Dies unus*. *Unus*, id est, *primus*. cap. 24. n. 6. sicut in Evangelio dicitur *unâ Sabbathorum*. Eodem modo dixit Cicero, *uno & octogesimo anno mortuus est*. l. de Senectute.

6.

in firmamentum fiat Deus dixit Et
ויאמר אלהים, יהי רקיע
inter dividens sit &, aquarum medio
בתוך המים; ויהי מבדיל בין
aquis ab aquas
מים למים.

רקיע. *Firmamentum*, *expansum*. Nomen masculinum formatum à radice רקע *expandit*, per insertionem י ante ultimam. c. 15. n. 2.

בתוך. ב *in*. תוך *medium*.

המים. Genitivus מים *aquæ*. המים *aquarum*. c. 2. n. 6.

מבדיל. Participium Benoni conjugationis *Hiphil* verbi בדיל *dividere*. masc. gen. Refertur enim ad רקיע masculini item generis. *Sit dividens*, id est, *dividat*.

בין מים למים. Ad litteram, *inter aquas ab aquis*, id est, *aquas ab aquis*. c. 26. n. 4.

7.

divisit &, firmamentum Deus fecit Et
ויעש אלהים את רקיע, ויבדל
firmamento sub de quæ aquas inter
בין המים אשר מתחת לרקיע,
: firmamento super de quæ aquas inter &
ובין המים אשר מעל לרקיע:
ita est factum &
ויהי כן.

ויעש. *Et fecit* : futurum verbi עשה *facere*. Verba *Lamed he* in futuro perdunt ה. c. 12. n. 4. Futurum pro præterito ob ו conversivum.

אשר relativum *qui, qua, quod*, cujusvis generis ac numeri. c. 3. n. 5.

מתחת. Duæ præpositiones simul junctæ. מ *de*, תחת *sub*. c. 28. n. 5.

מעל. Duæ item præpositiones מ *de*, & על *super*.

כן *ita*. Radix כון.

8.

; cœlum firmamentum Deus vocavit Et
ויקרא אלהים לרקיע שמים;
, mane est factum &, vespere est factum &
ויהי ערב, ויהי בקר,
secundus dies
יום שני.

Omnes hujus verſiculi voces jam explicatæ ſunt præter ultimam.

שני *ſecundus*. Nomen numerale ordinale maſc. gen. quia refertur ad יום. De his nominibus vide cap. 24. n. 6.

9.

aquæ congregentur Deus dixit Et
ויאמר אלהים יקוו המים
apparcat & ; unum locum in , cœlo ſub de
מתחת השמים אל מקום אחד ; ותראה
ita eſt factum & , arida
היבשה ; ויהי כן.

יקוו 3. perſ. plur. maſc. fut. verbi קוה. Verba *Lamed he* ultimam deperdunt in futuro cap. 12. n. 4. קוה in conjugatione *Kal* ſignificat *expectare* in conjugatione *Niphal*, *confluere* יקוו tàm poteſt eſſe conjugationis *Kal*, quàm *Niphal* Hîc ſenſus exigit ut ſumatur in conjugatione *Niphal*. Futurum pro imperativo. cap. 4. n. 3. & cap. 26. n. 8.

מקום *locus*. Nomen maſc. formatum à radice קום *ſtare*, *ſurgere*, litteram מ præponendo. c. 15. n. 2.

ותראה *& videbitur*, *& appareat*. 3. perſ. ſing. fœm. fut. verbi ראה *videre*. Futura *Kal* & *Niphal* litteris non diſtinguuntur. c. 6. תראה ergò tam poteſt eſſe in conjugatione *Kal*, quàm in *Niphal*. Senſus

loci apertè oftendit effe in *Niphal* ; *& videbitur*. Futurum pro imperativo. *Et videatur , & appareat*. c. 4. n. 3. & cap. 26. n. 8.

היבשה. *Arida*. Nomen adjectivum fœm. יבש *aridus*. יבשה *arida*. Radix יבש *aruit*.

10.

, terram aridam Deus vocavit Et
ויקרא אלהים ליבשה ארץ ,
vocavit , aquarum congregationem &
ולמקוה המים קרא ,
bonum quia Deus vidit & ; maria
ימים ; וירא אלהים כי טוב.

ולמקוה *& congregationem* מקוה nomen masc. verbale formatum à verbo קוה , de quo fuprà , per additionem litteræ מ in fronte. c. 15. n. 2.

ימים *maria*. Radix ימם feu ים *mare*.

11.

herbam terra germinet , Deus dixit Et
ויאמר אלהים , תדשא הארץ דשא
lignum , femen feminantem , herbam
עשב , מזריע זרע , עץ
, fuum genus juxta fructum faciens fructiferum
פרי עשה פרי למינו ,
; terram fuper eo in ejus femen cujus
אשר זרעו בו על הארץ ;
ita eft factum &
ויהי כן.

תדשא. 3. perſ. ſing. fœm. (quia refertur ad ארץ fœmininum.) futuri verbi דשא *germinare, herbaſcere*.

דשא, *herba*. Nomen maſc. à radice דשא, *herbaſcere*.

עשב. Nomen maſc. *Herba*. דשא עשב, *Herbam herbam*, id eſt, *herbas cujuſvis generis ac ſpeciei*. c. 24. n. 5. & 7.

מזריע. Participium maſc (quia refertur ad דשא ſeu עשב.) conjug. *Hiphil* c. 7. n. 2. verbi זרע *ſeminavit*.

זרע *Semen*. Nomen maſc. ab eâdem radice.

עץ. *Lignum*, ſeu *arbor*, radix duarum litterarum.

פרי. *Fructus*. Nomen ſubſtantivum maſc. à radice פרה *fructum edere*. פרי participium *Benoni* verbi פרה, vel nomen ſubſtantivum. עץ פרי *lignum fructûs*, ſeu *fructiferum*.

עשה, radix עשה *facere*. Ea vox, ſi ſolæ litteræ ſpectentur, valdè eſt ambigua. Nam poteſt eſſe præteritum *fecit*, participium activum *faciens*, participium paſſivum *factus*, imperativus *fac*, infinitivus *facere*. c. 12. n. 4. Tamen ſi loci exigentia conſulatur, facilè conſtabit eſſe participium, & quidem activum. עשה פרי *faciens fructum*.

למינו. Tres voces in unam collectæ. ו, מין, ל. ל præpoſitio eſt eò loci ſignifi-

cans *juxta*. c. 28. n. 4. מין nomen ſubſtantivum maſc. primitivum ſeu radicale, *genus* ſeu *ſpecies*. ו pronomen affixum tertiæ perſonæ maſc. ſing. Refertur illud pronomen ad עץ, quod eſt maſculini generis. Hîc reciprocum eſt. c. 3. n. 6. & cap. 25. n. 7. למינו *juxta genus ſuum*.

אשר זרעו בו. *Cujus ſemen ejus in eo ſit*. In voce זרעו redundat pronomen ו. c. 25. n. 8. בו *in eo*: ſubauditur verbum ſubſtantivum *ſit*. c. 26. n. 4.

12.

, herbam herbam terra produxit Et
, עשב דשא הארץ ותוצא
; ſuum genus juxta ſemen ſementantem
; למינהו זרע מזריע
ejus ſemen cujus fructum faciens lignum &
זרעו אשר , פרי עשה ועץ
quia Deus vidit & : ſuum genus juxta eo in
כי אלהים וירא : למינהו בו
bonum
טוב.

ותוצא. *Et produxit*. Radix יצא *exivit*. תוצא 3. perſ. ſing. fœm. futuri. Nam littera ת eſt una ex formativis futuri. c. 5. n. 5. At quodnam futurum eſt? Non *Kal*; ſenſus enim repugnat. *Et exivit terra* non quadrat. Præterea littera ו inſerta poſt ת, denotat eò loci verbum eſſe in *Niphal*,

vel in *Hiphil*, vel in *Hophal*. Sensus non patitur ut sit in *Niphal* & in *Hophal*. Restat ergò ut sit in *Hiphil*, & perfectissimè quadrat. *Et exire fecit*, id est, *produxit terra*. Verum quidem est conjugationem *Hiphil* habere י pro formativâ, proindè scribi debuisse תוציא. At annotatum est cap. 7. n. 2. illud י sæpissimè omitti.

למינהו idem ac למינו suprà, הו pro ו. c. 3. n. 2.

13.

est factum & , vespere est factum Et
ויהי , ערב ויהי
tertius dies , mane
בקר , יום שלישי.

שלישי. *Tertius*. Radix שלש *tres*.

14.

luminaria fiant Deus dixit Et
ויאמר אלהים , יהי מארת
distinguendum ad , cœli firmamento in
ברקיע השמים . להבדיל
sint & ; noctem inter & , diem inter
בין היום , ובין הלילה ; והיו
dies in & , tempora in & , signa in
לאתת , ולמועדים , ולימים ,
annos &
ושנים.

מארת *luminaria*. Radix אור *lucere*, cui præponendo מ, fit מאור nomen verbale, *lumen*, *luminare*. c. 15. n. 2. In plurali מאורים & מאורות *luminaria*. c 2. n. 4. Cùm autem Hebræi vocales, præsertim אוי, non rarò omittant in medio dictionum, ex מאורות factum est מארות & מארת. Difficile est dijudicare hanc ultimam vocem מארת esse in numero plurali. In Bibliis punctatis infigitur supernè inter ת & ר punctum quod vocant *Cholem* seu *hholem*. Indicat istud punctum ibi supplendum esse ו. At cùm leguntur Biblia non punctata, major est difficultas. Quâ autem ratione superari facilè possit, dictum est cap. 2. n. 4. & cap. 19. n. 9. Notandum non semper abfuisse illud ו à textu Hebraïco; nec etiam nunc abesse à textu Samaritano.

יהי מארת. Ad verbum: *Fiat luminaria.* Regulariter dicendum fuisset יהיו מארת. Verùm in linguâ Hebraïca non semper concordant nomen & verbum, quantùm ad numerum. cap. 26. n. 1. Simile aliquid reperire est in idiomate Gallico, juxta quod non incongruè diceretur: *Qu'il soit fait*, aut *qu'il se fasse des luminaires*.

להבדיל. *Ad separandum*, id est, *ut separent*. Gerundium *Hiphil* c. 7.

בין היום, ובין הלילה. *Inter diem, & inter noctem*; id est, *ut separent* seu *distinguant diem à nocte*.

והיו. *Et sint.* 3. perf. plur. præteriti, versa in futurum : *& erunt.* Futurum autem vim habet imperativi in tertiis personis. c. 5. n. 5.

לאתת. *In signa.* Radix אות *signum.* In plurali אתים & אותות *signa.* c. 2. n. 4. Ex אותות per detractionem ו jam memoratam fit אתת

ולמועדים. *Et in tempora.* מועדים plurale, מועד singulare. Radix יעד *indixit*, ex quâ mutando י in ו, quod frequens est verbis *Phe iod*, c. 10. n. 1. & præponendo מ, fit מועד nomen verbale, significans *tempus statutum*, &c.

ולימים. *Et in dies.* Dicendum esset יומים ab יום *dies*, uti frequenter legitur. Verùm legitur etiam non minùs frequenter ימים; quo in casu nonnisi loci exigentiâ distingui potest ab ימים *maria*.

ושנים. *Et annos.* שנה *annus.* In plurali שנים, non שנוֹים. cap. 2. n. 3. & 24. n. 2. observat. 2.

15.

firmamento in luminaria in sint Et
ברקיע למאורת והיו
: terram super illuminandum ad , cœli
השמים , להאיר על הארץ :
ita est factum &
ויהי כן.

למאורת. ל præpositio significans *in*. c. 28. n. 4. מאורת idem quod suprà מארת.

להאיר. Gerundium *Hiphil* verbi אור, quod in *Kal* significat *lucere*, & in *Hiphil*, *facere lucere*, id est, *illuminare*. c. 4. n. 4. Verba *Ain ouau* in *Hiphil* perdunt suum ו c. 11. n. 1.

16.

, magna luminaria duo Deus fecit Et
ויעש אלהים את שני המארת הגדלים ;
diei præfecturam ad magnum luminare
את המאור הגדל לממשלת היום ;
præfecturam ad , parvum luminare &
ואת המאור הקטן , לממשלת
stellas & ; noctis
הלילה ; ואת הכוכבים.

שני pro שנים *duo*. מ detractum, licet vox שני non sit in regimine. c. 2. n. 7.

הגדלים. Plur. masc. adjectivi גדל *magnus*

לממשלת. *Ad præfecturam*. ממשלה *præfectura*. Status constructus ממשלת. ממשלה nomen verbale formatum à verbo משל *dominari*, additione duarum litterarum, scilicet מ in fronte, & à calce ה. c. 15. n. 2.

הקטן. *Parvum*. Rectè vertit Vulgata *luminare majus, & luminare minus*. Cùm enim Hebræi comparativum non ha-

beant, positivum usurpant loco comparativi, quod loci exigentiâ dignoscitur. c. 24. n. 4.

ואת הכוכבים. *Et stellas.* Casus verbi יעש *fecit.* כוכב *stella.* Radix ככב *idem.*

17.

, cœli firmamento in Deus illa dedit Et
ויתן אתם אלהים ברקיע השמים,
terram super illuminandum ad
להאיר על הארץ.

ויתן. *Et dedit*, seu *posuit.* 3. perf. sing. masc. fut. verbi נתן *dare.* c. 13. n. 8. conversa in præteritum per ו. Verbum illud & cætera *Phe noun* in futuro amittunt suum נ. c. 10. n. 1.

אתם. Accusativus plur. pronominis tertiæ personæ, gen. masc. c. 3. n. 1. refertur quippè ad מארת generis masc.

18.

, nocti & diei dominandum ad Et
ולמשל ביום ובלילה,
inter &, lucem inter dividendum ad &
ולהבדיל בין האור, ובין
bonum quia Deus vidit &; tenebras
החשך; וירא אלהים כי טוב.

למשל, gerundium *ad dominandum*, id est, *ut praessent.* Verbum משל regit casum

casum suum mediante præpositione ב.

19.

est factum & , vespere est factum Et
ויהי   ערב ,   ויהי
quartus dies mane
בקר יום רביעי.

רביעי. Nomen numerale ordinale. c. 2. n. 8.

20.

reptile aquæ producant , Deus dixit Et
ויאמר אלהים , ישרצו המים שרץ
super volet volatile & , viventis animæ
נפש חיה , ועוף יעופף על
cœli firmamenti faciem super , terram
הארץ , על פני רקיע השמים,

ישרצו. Radix שרץ *repere*. ישרצו. 3. perf. plur. masc. fut. posita pro imperativo. c. 4. n. 3.

נפש *anima*. Vox sæpè superfluens. c. 24. n. 8.

חיה. Participium verbi חיה *vixit*. c. 12. n. 5.

ועוף. *Et volatile*. Nomen collectivum. Radix עוף *volare*.

יעופף *volet*. 3. perf. sing. masc. fut. posita pro imperativo. c. 4. n. 3. יעופף pro יעוף, quia verba *Ain ouau* sæpè duplicant secundam. c. 11. n. 2.

21.

& , grandia cete Deus creavit Et
ויברא אלהים את התנינם הגדלים , ואת
reptantem viventem animam omnem
כל נפש החיה הרמשת
suas species juxta aquæ produxerant quam
אשר שרצו המים למינהם ;
suam speciem juxta alatum volatile omne &
ואת כל עף כנף למינהו :
bonum quia Deus vidit Et
וירא אלהים כי טוב

את התנינם. *Cete.* Radix תנן seu תנין , à quo in plurali תניניס , & detrahendo ultimum י , תנינם. Cognoscitur in Bibliis punctatis omissum esse illud *iod* , quia sub penultimâ vocis hujus litterâ , id est , sub secundo נ , affixum est punctum quod vocant *Kirik* , seu *Khirik parvum.* In Textu Samaritano scribitur plenè תנינים. Quâ ratione dignoscatur ista omissio in nostrâ Methodo , habetur cap. 19. n. 1. & 2.

כל. *omnis.* Radix כלל *perfecit.*

הרמשת. Participium sing. fœm. activum verbi רמש *repere.*

עף pro עוף *volatile* , de quo suprà. Omittitur ו , cujus omissionis indicium habetur in Bibliis punctatis, in puncto quod vocant *Cholem* , inter ף & ע superposito. Non deest illud ו in Samaritano.

כנף *ala*. עוף כנף. *Volatile alæ*, id eſt, *alatum*. Abſtractum pro concreto. c. 24. n. 3.

22.

Creſcite : dicens, Deus eis benedixit Et
פרו : אתם אלהים לאמר ויברך
; maris aquas replete &, multiplicamini &
; ומלאו המים בימים , ורבו
terrâ in multiplicetur volatile &
בארץ ירב והעוף

ויברך. *Et benedixit*. 3. perſ. ſing. maſc. futuri verbi ברך in præteritum per ו converſa.

לאמר. Gerundium verbi אמר, *dicendo*, *dicens*. c. 5. n. 8.

פרו. Radix פרה *creſcere*. Verba *Lamed he* ſuum ה deperdunt ante crementa. פרו, non פרהו. c. 12. n. 4.

ורבו. Radix רבב *multiplicari*, à quâ in imperativo רבו pro רבבו. c. 11. n. 4.

מלאו. Imper. plur. verbi מלא.

את המים בימים. Ad litteram, *aquas in mari*, id eſt, *aquas maris*. Litteræ ב ל מ non raró formandis genitivis inſerviunt. c. 24. n. 2. & 3.

ירב. Futurum verbi רבב. 3. perſ. ſing. maſc. c. 11. n. 4.

23.

eſt factum & ; veſpere eſt factum Et
ויהי ערב ויהי

quintus dies manè
בקר יום חמישי.

חמישי. Nomen numerale ordinale. c. 2. n. 8.

24.

animam terra Producat: Deus dixit Et
ויאמר אלהים תוצא הארץ נפש
; jumenta , suo genere in viventem
חית למינה, בהמה,
: suo genere in terræ bestias & reptile &
ורמש וחיתו ארץ למינה:
ita est factum &
ויהי כן

תוצא. Futurum *Hiphil.* 3. perf. sing. fœm. de quâ suprà versu 12.

בהמה. Radix בהם, undè בהמה & בהמה *bestia*, & in plurali בהמות, nomen collectivum & utriusque sexûs.

חיתו. Radix חיה *vivere*, undè חיה *vivens*, & mutando ה in ת, חית, cui addendo paragogicum ו, fit חיתו *bestia*. cap. 18. n. 3. Abest illud ו à Samaritano.

25.

, suas species juxta terræ bestias Deus fecit Et
ויעש אלהים את חית הארץ למינה,
omne & , suas species juxta jumenta &
ואת הבהמה למינה ואת כל

vidit & : ſuas ſpecies juxta terræ reptile
וירא למינהו רמש האדמה
bonum quia Deus
טוב כי אלהים

האדמה. אדמה *terra*. Radix אדם *ruber*.

26.

hominem Faciamus : Deus dixit Et
ויאמר אלהים נעשה אדם
, noſtram ſimilitudinem juxta , noſtram imaginem ad
בצלמנו כדמותנו,
volatili ſupra & , maris piſces ſupra præſint &
וירדו בדגת הים , ובעוף
omnem ſuper & , jumenta ſuper & . cœli
השמים , ובבהמה , ובכל
reptans reptile omne ſuper & , terram
הארץ , ובכל הרמש הרמש
terram ſuper
על הארץ

נעשה. 1. perſ. plur. maſc. fut. verbi עשה *facere*, poſita pro imperativo. c. 4. n. 3. *faciamus*.

בצלמנו. Tres voces in unam collectæ. נו , צלם , ב. ב præpoſitio *ad*. צלם *imago*, undè vox *taliſman*. נו affixum plurale primæ perſonæ. c. 3. n. 2.

כדמותנו. Tres voces ſimiliter. נו , דמות , כ. כ præpoſitio *juxta*. c. 28. n. 3. דמות nomen verbale formatum à radice דמה, *ſimilem*

esse, mutando ה in ות. c. 15. n. 4. In textu Samaritano legitur כדמותנו, *& juxta similitudinem nostram*. Observatum est repetitionem ejusdem nominis aut alterius synonymi, sæpè tenere locum superlativi. *Ad imaginem & similitudinem*, id est, *ad imaginem valdè similem*. c. 24. n. 5.

וירדו. ירדו 3. pers. plur. masc. fut. verbi רדה *dominari*. Omittitur ה radicale, quia verba *Lamed he* illud ה deperdunt ante crementa. c. 12. n. 4. Futurum pro imperativo, *& præsint*. c. 4. n. 3. Ista vox etsi pluralis numeri, refertur ad vocem אדם, quæ singularis est. Vide cap. 26. n. 1.

בדגת. Duæ voces. ב præpositio. דגת *piscis*, nomen collectivum. דגת, דגה, דג, *piscis*, à דגג *piscari*.

27.

: suam similitudinem ad hominem Deus creavit Et
: ויברא אלהים את האדם בצלמו
masculum : eum creavit Dei imaginem ad
בצלם אלהים ברא אתו זכר
.eos creavit fœminam &
ונקבה ברא אתם

בצלמו. ב *ad*, צלם *imaginem*, ו *ejus*, seu potiùs *suam*, quia pronomen tertiæ personæ usurpatur pro reciproco. c. 3. n. 6.
זכר, *masculus*, radix זכר *memorare*.

ונקבה *& fœmina.* Nomen fœmininum, à radice נקב.

28.

: Deus eis dixit & Deus eis benedixit Et
:ויברך אתם אלהים ויאמר להם אלהים
replete &, multiplicamini &, Crescite
ומלאו , ורבו , פרו
dominamini &, eam subjicite &, terram
את הארץ , וכבשה ורדו
, cœli volucribus &, maris piscibus
, השמים ובעוף , חים ברגת
terram super reptanti bestiæ omni &
ובכל חיה הרמשת על הארץ

להם. Dativus pronominis tertiæ personæ plur. masc. c. 3. n. 2.

וכבשה. Legendum esset וכבשוה, *& subjicite eam*, uti legit codex Samariranus. Verùm omissum est ו, cujus absentia in Bibliis punctatis dignoscitur puncto quod vocant *Kibbuts*, infrà ו posito. In Bibliis non punctatis non potest hæc absentia dignosci, nisi attentè consideretur exigentia loci. *Facta est non primi scribentis consilio*, inquit Morinus l. 2. Exercit. Biblic. exercit. 18. c. 1. n. 3. *sed Amanuensis errore.* Cùm satis frequentes sint ejusmodi omissiones, verisimilius est eas Massoretharum consilio factas, nimirùm quia litter a ו, admisso puncto *Kibbuts*, superflua videbatur.

ורדו. *Et dominamini.* Imperativi persona plur. masc. verbi רדה.

29

vobis dedi Ecce : Deus dixit Et
ויאמר אלהים : הנה נתתי לכם
quæ semen seminantem herbam omnem
את כל עשב זרע זרע אשר
omne & , terræ omnis faciem super
על פני כל הארץ , ואת כל
seminans ligni fructus quo in lignum
העץ אשר בו פרי עץ זרע
cibum in erit vobis semen
זרע לכם יהיה לאכלה

הנה adverbium demonstrandi.

נתתי 1. pers. sing. præt. verbi נתן *dare.* c. 13. n. 8.

כל העץ אשר בו. *Omnem arborem in quâ*, ad litteram, *omnem arborem quâ in eâ*, seu *quæ in se habet fructum.*

ואת כל העץ יהיה. Nominativus verbi substantivi cum particulâ את. *Et omne lignum erit.* c. 26. n. 4.

לאכלה. Radix אכל *comedere.* אכלה אכלת *cibus.*

30.

cunctis & , terræ animantibus cunctis Et
ולכל חית הארץ , ולכל
repentibus cunctis & , cœli volatilibus
עוף השמים , ולכל רומש

, vivens anima quibus in, terram super
על הארץ אשר בו נפש חיה,
est factum & : cibum ad virens olus omne
את כל ירק עשב לאכלה: ויהי
ita
כן.

רומש. *Benoni* verbi רמש. Sed, ut jam visum est, in istis participiis characteristicum ו non raro omittitur. c. 5. n. 3.

אשר בו נפש חיה. *Quo in eo est anima vivens.* Repenti omni quod in se animam viventem habet. Verbum *est* subintelligitur. c. 26. n. 4.

את כל ירק. Subauditur verbum superiori versu positum, נתתי. *Et cunctis animantibus dedi omne olus in cibum.*

31.

; fecerat quod omne Deus vidit Et
וירא אלהים את כל אשר עשה;
est factum & : valdè bonum ecce &.
והנה טוב מאד: ויהי
sextus dies, mane est factum &, vespere
ערב, ויהי בקר, יום הששי.

עשה. 3. pers. præt. sing. Hîc pro plusquam perfecto ponitur, ut sensus indicat. c. 4. n. 3. & c. 26. n. 8.

והנה. *Et ecce*, adverbium demonstrandi, post quod subintelligendum ver-

bum ſubſtantivum tempore congruo. *Et ecce erant.*

טוב מאד *bona valdè.* Superlativum. c. 24. n. 5.

הששי. ה articulus eſt. ששי nomen numerale ordinale. c. 2. n. 8. *ſextus.*

CAPUT TRIGESIMUM-SECUNDUM.

Exercitatio altera ad faciliorem reddendam radicis inveſtigationem.

SUB finem capitis 21. indices nonnullos promiſimus quibus radicis inveſtigatio planior redderetur. Tres idcircò adteximus.

Primum radicum duarum litterarum.

Secundum verborum omnium defectivorum per claſſes ſuas.

Tertium vocabulorum quorum radix nonniſi aliquantulùm exercitatis obvia eſt.

Cùm neceſſe ſit Hebraizantibus omnia illa vocabula memoriæ tandem aliquando mandare, erit eis admodùm conducibile, ut à primis exercitationis diebus in eâ palæſtrâ ſe quotidie aliquantulùm exerceant. Nihil poſteà ſupererit quod eos tantiſper in hoc negotio morari poſſit.

Radices enim quatuor aut quinque litterarum sunt agnitu facillimæ : ut & illæ quæ tribus quidem tantùm litteris constant, sed quarum nulla deperditur.

I.

Radices duarum litterarum.

NIHIL exercitandis officiet, etsi ex sequentibus vocabulis quædam non possint accuratè loquendo inter radices annumerari.

או	Aut.
אז	Tunc.
אח	Focus.
אי	Insula.
אך	Tantùm.
אל	Ne, non, ad.
אל	Illi, illæ.
אם	Si.
אן	Quo.
אף	Etiam.
אש	Ignis.
את	Cum, ligo.
בג	Cibus.
בד	Linum.
בי	Quæso.
בל	Non.
בת	Bathus.
גג	Tectum.

גד Coriandrum.
גם Etiam.
גת Torcular.
דד Uber.
די Sufficientia.
דל Oſtium.
דם Sanguis.
דר Parius lapis.
דת Edictum.
הא En.
הה Ah.
הי Heu.
הם Illi.
הן Ea.
וו Uncinus.
זג Cutis uvarum.
זה Hic, iſte.
יד Manus.
יה Deus.
ים Mare.
יש Eſt.
כה Sic.
כי Quia.
כך Sic.
לא Non.
לו Utinam.
לו Ille, illa.
מה Quid.
מי Quis.
מן A.
מר Stilla.

נא Obſecro.
נד Acervus.
נץ Accipiter.
סס Tinea.
עז Capra.
עט Stylus.
עץ Lignum.
פה Os, hîc.
פר Juvencus.
שד Mamma.
שה Pecus, agnus.
שי Munus.
שם Nomen, ibi.
שק Saccus.
שש Byſſus, ſex.
תא Thalamus.

II.

Verba defectiva.

Phe iod.

יאב Deſideravit.
יאל Voluit.
יאש Deſperavit.
יאת Acquievit.
יבב Vociferatus eſt.
יבל Attulit.
יבם Leviri officio functus eſt.
יבש Aruit.
יגע Laboravit.
יגר Metuit.

גד Coriandrum.
גם Etiam.
גת Torcular.
דד Uber.
די Sufficientia.
דל Ostium.
דם Sanguis.
דר Parius lapis.
דת Edictum.
הא En.
אח Ah.
הי Heu.
הם Illi.
הן En.
וו Uncinus.
זג Cutis uvarum.
זה Hic, iste.
יד Manus.
יה Deus.
ים Mare.
יש Est.
כה Sic.
כי Quia.
כך Sic.
לא Non.
לו Utinam.
לז Ille, illa.
מה Quid.
מי Quis.
מן A.
מר Stilla.

נא Obſecro.
נד Acervus.
נץ Accipiter.
סס Tinea.
עז Capra.
עט Stylus.
עץ Lignum.
פה Os, hîc.
פר Juvencus.
שד Mamma.
שה Pecus, agnus.
שי Munus.
שם Nomen, ibi.
שק Saccus.
שש Byſſus, ſex.
תא Thalamus.

II.

Verba defectiva.

Phe iod.

יאב Deſideravit.
יאל Voluit.
יאש Deſperavit.
יאת Acquievit.
יבב Vociferatus eſt.
יבל Attulit.
יבם Leviri officio functus eſt.
יבש Aruit.
יגע Laboravit.
יגר Metuit.

ידע Scivit.
יהב Dedit.
יזם Cogitavit.
יזע Sudavit.
יחד Adunavit.
יחל Exſpectavit.
יחם Incaluit.
יחר Tardavit.
יחש Genealogia.
יטב Bonum eſſe.
יכח Arguere.
ילד Gignere.
ילך Ire.
ילל Ululare.
ינח Dimittere.
ינק Sugere.
יסד Fundare.
יסך Ungere.
יסף Addere.
יסר Erudire.
יעד Condicere.
יעז Confirmare.
יעט Amicire.
יעל Prodeſſe.
יעף Laſſus fuit.
יעץ Conſuluit.
יפח Suſpiravit.
יפע Illuxit.
יצב Statuit.
יצג Statuit.
יצע Stravit.

יצק Fudit.
יצר Finxit.
יצת Succendit.
יקד Arsit.
יקע Pependit.
יקף Circumdedit.
יקץ Evigilavit.
יקר Pretiosus fuit.
יקש Laqueum tetendit.
ירד Descendit.
ירט Declinavit.
ירע Malus fuit.
ירק Spuit.
ירש Possedit.
ישב Sedit.
ישח Depressit.
ישט Porrexit.
ישם Desolatus est.
ישן Dormivit.
ישע Salvavit.
ישר Rectus fuit.
ישש Decrepitus fuit.
יתר Reliquit.

Phe noun.

נאם Dixit.
נאף Adulteravit.
נאץ Sprevit.
נאק Gemuit.
נאר Detestatus est.
נבח Latravit.

נבט Intuitus eſt.
נבל Cecidit.
נבע Scaturivir.
נגד Nuntiavit.
נגח Ferire.
נגן Pulſare inſtrumentum muſicum.
נגע Tangere.
נגף Percutere.
נגר Defluere.
נגש Accedere.
נדב Spontè dare.
נדח Impellere.
נדף Diſpellere.
נדר Vovere.
נהג Ducere.
נהל Ducere.
נהם Rugire.
נהק Rudere.
נהר Fluere.
נזד Coquere.
נזל Fluere.
נזר Separare.
נחל Poſſidere.
נחם Conſolari.
נחץ Urgere.
נחש Augurari.
נחת Deſcendere.
נטל Tollere.
נטע Plantare.
נטף Stillare.
נטר Cuſtodire.

נטש	Dimittere.
נכל	Machinari.
נכר	Agoovit.
נמל	Circumcidit.
נסג	Apprehendit.
נסח	Avulſit.
נסך	Fudit.
נסע	Proficiſci.
נעל	Peſſulo clauſit.
נעם	Amœnus fuit.
נער	Excuſſit.
נפח	Flavit.
נפל	Cecidit.
נפץ	Sparſit.
נפש	Reſpiravit.
נצח	Vincere.
נצל	Evadere.
נצר	Cuſtodire.
נקב	Perforare.
נקד	Punctare.
נקם	Ulciſci.
נקע	Luxari.
נקף	Concidit.
נקר	Effodit.
נקש	Illaqueavit.
נשב	Sufflavit.
נשג	Attigit.
נשך	Momordit.
נשל	Decuſſit.
נשף	Flavit.
נשק	Oſculatus eſt, incendit.

נשת Periit.
נתח Divisit in frusta.
נתך Fudit.
נתס Diruit.
נתץ Demolitus est.
נתק Avulsit.
נתר Saliit.
נתש Avulsit.

Ain onan.

אוץ Urgere.
אור Lucere.
בוא Venire.
בוז Spernere.
בוך Perplexum esse.
בון Intelligere.
בוס Calcare.
בוש Erubescere.
גוז Abscindere.
גוח Educere.
גול Exultare.
גוע Exspirare.
גוף Claudere.
גור Peregrinari.
דוג Piscari.
דוח Dispulit.
דוך Contudit.
דום Siluit.
דון Judicavit.
דוץ Exiliit.
דור Habitavit.

דוש Trituravit.
הום Vexavit.
זוב Fluxit.
זוד Superbivit.
זול Vilipendere.
זון Paſcere.
זוע Movere.
זור Alienari.
חוג Circinare.
חוד Ænigma proponere.
חול Parturire.
חוס Parcere.
חור Albeſcere.
חוש Feſtinare.
טוב Bonum eſſe.
טוח Oblinere.
טול Jacere, jecit.
טוש Volare.
כול Complecti.
כון Aptare.
לוז Recedere.
לוט Operire.
לון Pernoctare.
לוע Abſorbere.
לוץ Deridere.
לוש Depſere.
מוג Diſſolvere.
מוט Moveri.
מוך Attenuari.
מול Circumcidě.
מוק Tabeſcere.

מור Mutare.
מוש Recedere.
מות Mori.
נוא Rumpere.
נוב Provenire.
נוד Vagari.
נוח Quiefcere.
נוט Nutare.
נום Dormitare.
נוס Fugere.
נוע Moveri.
נוף Stillare.
נוץ Germinare.
סוג Avertere fe.
סוך Ungere.
סוף Deficere.
סור Recedere.
סות Incitare.
עוב Obnubilate.
עוג Placentas parare.
עוד Prædari, teftari.
עות Congregare.
עול Iniquè agere.
עוף Volare.
עוץ Confulere.
פוג Ceffare.
פוח Afflare.
פון Hæfitare.
פוץ Spargere.
פוק Titubare.
פור Difrumpere.

פוש Abundare.
צוד Venari.
צוח Vociferari.
צום Jejunare.
צוף Effluere.
צוק Arctari.
צור Obsidere.
קיא Vomere.
קוט Fastidire.
קום Surgere, stare.
קון Lamentari.
קוס Succidere.
קוץ Tœdere.
קור Fodere.
קוש Tendiculam ponere.
ריב Litigare.
רוד Dominari.
רוח Respirare.
רום Extollere.
רוע Malum esse.
רוף Concuti.
רוץ Currere.
רוש Pauperare.
שוב Reverti.
שוג Avertere se.
שוד Linere.
שוח Inclinari, meditari.
שוט Discurrere.
שוך Sepire.
שום Ponere.
שוע Vociferari.

שוק Appetere.
שור Canere, Principatum tenere.
שוש Gaudere.
שות Ponere.
תור Explorare.

Ain iod.

איב Inimicari.
זין Paratum esse.
חיב Debitorem esse.
ניק Lactavit.
ניר Novellavit.
עיט Invehi.
עיף Fessum esse.
ציץ Florescere.
צית Accendere.
ריב Litigare.
ריח Odorari.
ריע Vociferari.
ריק Evacuare.
ריר Salivare.

Duplicantia ע.

אנן Lamentari.
אפף Circumdare.
ארר Maledicere.
בדד Solitarium esse.
בזז Prædari.
בלל Confundere.
בקק Exhaurire.
ברר Purgare.

בשש Tardare.
גדד Populatus eſt.
גהה Sanare.
גזז Tondere.
גלל Volvere.
גנן Protegere.
גרר Secare.
[illegible] Palpare.
דבב Loqui.
דכך Atterere.
דלל Attenuare.
דמם Silere.
דקק Comminuere.
הלל Infanire.
המם Conterere.
התת Prava moliri.
זחח Tollere.
זכך Purum eſſe.
זמם Cogitare.
זקק Fundere.
זרר Sternutare.
חבב Diligere.
חגג Feſtum celebrare.
חדד Acuere.
חלל Vulnerari.
חמם Incaleſcere.
חנן Miſereri.
חקק Deſcribere.
חרר Ardere.
חתת Terreri.
טלל Tegere.

שפף Incedere more parvulorum.
יבב Vociferari.
ילל Ejulare.
כלל Perficere.
כסס Numerare.
כפף Curvare.
כתת Contundere.
לחח Insanire.
לקק Lambere.
סדד Metiri.
סהה Morari.
סטט Dimoveri.
סכך Attenuari.
מלל Loqui.
מסס Liquefacere.
מצץ Exprimere.
מקק Tabescere.
מרד Amarum esse.
משש Palpare.
נדד Vagari.
נהה Lamentari.
נסס Vexillum erigere.
נצץ Scintillare.
סבב Circuire.
סכך Tegere.
סלל Aggerare.
ספף Limen custodire.
סרר Contumacem esse.
עדד Statuminare.
עזז Roborare.
עלל Facere.

עסם Tegere.
ענן Obnubilare.
ערר Nudare.
עשש Depaſci.
עתת Tempeſtivè loqui.
פזז Roborari.
פלל Judicare.
פסס Deficere.
פתת Frangere.
צחח Candidum eſſe.
צלל Obumbrare.
צפף Pipire.
צרר Ligare.
קבב Maledicere.
קדד Inclinare.
קהה Obſtupeſcere.
קלל Vileſcere.
קנן Nidificare.
קצץ Amputare.
קרר Frigeſcere.
קשש Inquirere.
רבב Multum eſſe.
רדד Extendere.
רהה Timere.
רטט Tremere.
רכך Molleſcere.
רםם Elevari.
רנן Canere.
רעע Frangere.
רצץ Contere.
רקק Spuere.

רשש Depauperari.
רתת Tremere.
שגג Errare.
שדד Vaſtare.
שחח Incurvari.
שכך Sedari.
שלל Spoliare.
שמם Deſolare.
שנן Acuere.
שסס Diripere.
שקק Diſcurrere.
תזז Amputare.
תלל Aggerere.
תמם Complere.

Lamed aleph.

ברא Mentiri.
בוא Venire.
בטא Pronuntiare.
ברא Creare.
גמא Abſorbere.
דכא Atterere.
דשא Herbaſcere.
חבא Abſcondere.
חטא Peccare.
טלא Maculoſum eſſe.
טמא Immundum eſſe.
יצא Exire.
ירא Timere.
כלא Claudere.
מחא Percutere.

מלא Implere.
מצא Invenire.
מרא Efferre.
נבא Prophetare.
נוא Rumpere.
נשא Tollere.
סבא Ingurgitare.
מלא Æſtimare.
פלא Mirabilem eſſe.
צבא Militare.
צמא Sirire.
קיא Vomere.
קנא Zelare.
קרא Vocare.
רפא Sanare.
רצא Currere.
שגא Creſcere.
שנא Odio habere.

Lamed he.

בזה Spernere.
בכה Flere.
בלה Veteraſcere.
בנה Ædificare.
בעה Bullas excitare.
ברה Comedere.
גאה Superbire.
גהה Sanare.
גלה Migrare.
געה Mugire.
גרה Miſcere.

דאה Volare.
דדה Vagari.
דחה Impellere.
דכה Atterere.
דלה Haurire.
דמה Similem esse.
הגה Meditari.
הדה Jacere, jecit.
הוה Esse.
הזה Stertere.
המה Tumultuari.
הסה Silere.
הרה Concipere.
זכה Purum esse.
זנה Scortari.
זרה Spargere.
חבה Latirare.
חדה Lætari.
חוה Indicare.
חזה Videre.
חיה Vivere.
חכה Exspectare.
חלה Ægrotare.
חנה Castrametari.
חסה Sperare.
חפה Tegere.
חצה Dimidiare.
חקה Imprimere.
חרה Ardere.
חשה Silere.
חתה Capere.

טוה Nere.
טחה Jaculari.
טעה Errare.
כאה Atterere.
כהה Caligare.
כוה Uri.
כלה Perfici.
כנה Cognominare.
כסה Tegere.
כפה Mitigare.
כרה Fodere.
כשה Operiri.
לאה Molestè ferre.
להה Furere.
לוה Mutuari.
מדה Meriri.
מהה Cunctari.
מחה Delere.
מנה Numerare.
מסה Liquefacere.
מצה Exprimere.
מרה Rebellare.
משה Extrahere.
סחה Abradere.
סלה Sternere.
ספה Consumi.
עבה Densum esse.
עדה Ornare.
עוה Perversè agere.
עטה Obvelare.
עלה Ascendere.

ענה Refpondere.
עצה Connivere.
ערה Nudari.
עשה Facere.
פדה Redimere.
פלה Segregare.
פנה Refpicere.
פעה Exclamare.
פצה Aperire.
פרה Fructuofum effe.
פשה Diffundere fe.
פתה Seduci.
צבה Intumefcere.
צדה Venari.
צוה Præcipere.
צלה Affare.
צעה Peragrare.
צפה Speculari.
קוה Exfpectare.
קנה Poffidere.
קצה Succidere.
קרה Evenire.
קשה Durum effe.
ראה Videre.
רבה Multum effe.
רדה Dominari.
רוה Inebriari.
רזה Emaciare.
רטה Inclinare.
רמה Jacere, jecit.
רנה Sonare.

רעה Paſcere.
רפה Deſidem eſſe.
רצה Velle.
שאה Vaſtari.
שבה Captivum ducere.
שגה Errare.
שוה Æquari.
שחה Abjicere, natare.
שטה Declinare.
שכה Aſpicere.
שלה Tranquillum eſſe.
שנה Iterare.
שסה Diripere.
שעה Reſpicere.
שפה Eminere.
שקה Potare.
שרה Solvere.
ששה Sextam partem offerre.
שתה Bibere.
תאה Determinare.
תוה Signare.
תכה Medium eſſe.
תלה Suſpendere.
תנה Mercede conducere.
תעה Vagari.

Phe aleph, Lamed he.

אבה Velle.
אוה Deſiderare.
אלה Adjurare.
אנה Mœſtum eſſe.

אפה Coquere.
ארה Decerpere.
אתה Venire.

Phe iod, Lamed he.

יאה Conveniens esse.
יגה Mœrore afficere.
ידה Jacere, jecit.
ינה Opprimere.
יעה Ejicere.
יפה Pulchrum esse.
ירה Projicere.
ישה Est.

Phe noun, Lamed he.

נאה Conveniens esse.
נדה Separare.
נוה Habitare.
נזה Spargere.
נהה Lamentari.
נחה Ducere.
נטה Inclinare.
נכה Percutere.
גלה Absolvere.
נסה Tollere.
נצה Avolare.
נקה Purum esse.
נשה Oblivisci.

Phe iod, Lamed aleph.

יצא Exire.

יראּ Timere.

Phe noun, Lamed aleph.

נבא Prophetare.
נשא Ferre.

III.

Indiculus vocum quarum radix minùs obvia est.

Ex Gulielmo Robertſono, ſeu potiùs Antonio Hulſio excerptus eſt iſte index.

אב	Pater.	*Radix.*	אבה
אב	Viror.		אבב
אבעבעות	Tumores.		בעה
אהה	Heu.		הה
אהי	Ubi.		איה
או	Deſiderium.		אוה
אובל	Fluvius.		יבל
אול	Fortitudo.		איל
אורות	Stabula.		ארה
אונים	Arma.		זין
אח	Unus.		אחד
אח	Frater.		אחה
אחלי	Utinam.		חלה
איפוא	Ubinam.		איה & פה
איתן	Robuſtus.		איה
אככה	Quando.		איך
אל	Fortis.		איל

T v

אלון	Quercus.	אלה
אלון	Planities.	איל
אם	Mater, populus.	אמם
אמת	Veritas.	אמן
אנא	Quæso.	נא
אסוך	Vas olearium.	סוך
אף	Facies.	אנף
אץ	Præceps.	אוץ
ארבה	Locusta.	רבה
אתיק	Porticus.	נתק
בד	Linum.	בדד
בדים	Membra.	בדד
בדים	Mendaces.	בדא
בוץ	Cœnum.	בצץ
בורית	Smegma.	ברר
בז	Præda.	בזז
בלהה	Terror.	בהל
בלואים	Veteramenta.	בלה
בלט	Clam.	לוט
בור	Puteus.	באר
בר	Frumentum.	ברר
בת	Filia.	בנה
גבים	Locustæ.	גוב
גבן	Gibbus.	גבב
גבינה	Caseus.	גבב
גד	Turma.	גדד
גו	Corpus.	גוה
גוה	Fastus.	גאה
גרה	Rumen.	גרר
גרש	Contusio.	גרס
דג	Piscis.	דגה

דוב	Ursus.	דבב
דישון	Capra ſylveſtris.	דוש
דל	Oſtium.	דלת
דום	Silentium.	דמם
דשה	Herbilis.	דשא
הבהבים	Dona.	יהב
הגיג	Meditatio.	הגה
הד	Celeuſma.	הדד
הכרת	Agnitio.	נכר
הנחה	Quies.	נוח
הפגת	Intermiſſio.	פוג
הצלה	Liberatio.	נצל
הרון	Conceptus.	הרה
ולד	Filius.	ילד
זדון	Superbia.	זיד
זונות	Arma.	זין
זעה	Sudor.	יזע
זעוה	Commotio.	זוע
זקים	Scintilla.	זיק
זרא	Faſtidium.	זור
חג	Feſtum.	חגג
חגא	Titubatio.	חגג
חול	Prophanum.	חלל
חום	Calor.	חמם
חוף	Portus.	חפף
חטה	Triticum.	חנט
חך	Palatum.	חכך
חם	Socer.	חמה
חם	Calidus.	חמם
חמה	Excandeſcentia.	יחם
חמנים	Statuæ.	חמם

טלה	Agnus.	טלא
טלטלה	Ejectio.	טיל
יען	Propterea.	ענה
יקום	Subſtantia.	קום
יריב	Litigator.	ריב
יתור	Exploratio.	תור
כי	Aduſtio.	כוה
כיון	Kiuo.	כון
כלי	Avarus.	כיל
כנה	Baſis.	כון
כנם	Copia pediculorum.	כנן
כם , כמה	Solium.	כסא
כעש	Indignatio.	כעס
כרים	Arictes.	כרר
לאט	Senſim.	אטט
לבד	Solus.	בדד
לדה	Partus.	ילד
ללאות	Laqueoli.	לול
למען	Propterea.	ענה
לנים	Pernoctantes.	לון
מארה	Maledictio.	ארר
מגמה	Hauſtus.	גמא
מדה	Elongatio.	נדד
מדון	Menſura.	מדד
מודע	Quare.	ידע
מוסך	Tegmen.	סכך
מוסר	Caſtigatio.	יסר
מועקה	Preſſura.	עוק
מוקש	Laqueus.	יקש
מורה	Pluvia.	ירה
מזלות	Planetæ.	זול

מחול	Chorus.	חלל
מחראות	Latrinæ.	חרר
מכולת	Cibus.	אכל
מכלה	Caula.	כלא
מכס	Numerus.	כסס
מעי	Cumulus.	עוה
מצלתים	Tintinnabula.	צלל
מקשה	Cucumerarium.	קשא
מרפש	Conculcatio.	רפס
משא	Onus.	נשא
משא	Debitum.	נשה
משאות	Vaſtitates.	שאה
משמרות	Clavi.	סמר
מספח	Scabies.	ספח
מתום	Integritas.	תמם
מתת	Donum.	נתן
נאד	Uter.	נוד
נדנים	Mercedes.	נדה
נואל	Stulteſcere.	אול
נוה , נהי	Lamentum.	נהה
ניחוח	Quies gratiſſima.	נוח
ניצוץ	Scintilla.	נצץ
נכאת	Aroma.	נכת
נסבה	Cauſa.	סבב
נקיא	Purus.	נקה
סוך	Tugurium.	סכך
סות	Veſtimentum.	כסה
סטים	Declinantes.	שטה
עב	Nubes.	עוב
עב	Denſitas.	עבה
עד	Teſtis.	ענד

עד	Usque.	עדה
עועים	Perversitates.	עות
עי	Cumulus.	עיה
עלות	Lactantes.	עול
עפעפים	Palpebræ.	עוף
עש	Arcturus.	עוש
עש	Tinea.	עשש
עת	Tempus.	עתת
פתאום	Subito.	פתה
צא	Excrementum.	יצא
צאצאים	Prognati.	יצא
צעצעים	Motationes.	יצעה
קא	Vomitus.	קוא
קינה	Lamentum.	קון
קיצון	Extremus.	קצה
קרקר	Destruxit.	קיר
קרית	Urbs.	קרה
ראמות	Sandastri.	רוכם
רוזן	Princeps.	רזן
רחים	Molæ.	ריח
רחת	Pala.	רחח
רי	Irrigatio.	רוה
רישות	Primordia.	ראש
רש	Pauper.	ריש
שאנן	Tumultuans.	שאה
שאת	Vastatio.	שאה
שאת	Condonatio.	נשא
שגיא	Multus.	שגה
שדים	Dæmones.	שדד
שדרות	Ordines.	סדר
שוקת	Aqualiculus.	שקה

שח	Humilis.	שחח
שח	Meditatio.	שוח
שיא	Dignitas.	נשא
שילה	Schilo.	שלה
שכים	Spinæ.	שוך
שכר	Claufura.	סכר
של	Error.	שלה
שלאנן	Tranquillus.	שאן
שנאן	Duplicitas.	שנה
שפח	Scabie affecit.	ספח
שפק	Explofio.	ספק
שרורות	Contemplatio.	שור
שש	Marmor.	שיש
שש	Byffus.	שש
שש	Sex.	ששה
שתים	Duo.	שנה
תאוה	Defiderium.	אוה
תאוה	Terminus.	תוה
תאנים	Vanitates.	און
תבל	Confufio.	בלל
תהלה	Stultitia.	הלל
תו	Signum.	תוה
תוא	Bubalus.	תאה
תואנה	Occafio.	אנה
תוגה	Mœror.	יגה
תודה	Confeffio.	ידה
תוך	Dolus.	תכך
תום	Integritas.	תמם
תועפות	Vires.	יעף
תורה	Lex.	ירה
תושיה	Subftantia.	ישה

תחלאים	Morbi.	חלה
תיכון	Medius.	תוך
תירוש	Mustum.	ירש
תכיים	Pavones.	תכה
תמס	Liquefactio.	מסס
תפינים	Coctura.	אפה
תרופה	Sanatio.	רפא
תשוקה	Appetitus.	שקק

FINIS.

INDEX
CAPITUM AC SECTIONUM Grammaticæ Hebraïcæ.

CAPUT PRIMUM.

De Litteris Hebraïcis ac legendi ratione.

CAPUT SECUNDUM.

De Nomine.

CAPUT TERTIUM.

De Pronomine.

CAPUT QUARTUM.

De Verbo in genere.

CAPUT QUINTUM.

De Verborum perfectorum Conjugationibus; & 1°. de Conjugatione *Kal.*

CAPUT SEXTUM.

De Conjugatione *Niphal.*

CAPUT SEPTIMUM.

De Conjugationibus *Hiphil* & *Hophal.*

CAPUT OCTAVUM.

CAPUT NONUM.

CAPUT DECIMUM.

De Defectivis *Phe.*

CAPUT UNDECIMUM.

De Defectivis *Ain.*

CAPUT DUODECIMUM.

De Defectivis *Lamed.*

CAPUT DECIMUM-TERTIUM.

De Verbis dupliciter defectivis, & quatuor aut quinque litterarum.

CAPUT DECIMUM-QUARTUM.

CAPUT DECIMUM-QUINTUM.

De Nominibus derivatis seu verbalibus.

CAPUT DECIMUM-SEXTUM.

De Affixis Verborum.

CAPUT DECIMUM-SEPTIMUM.

De Dictione seu de Particulis.

CAPUT DECIMUM-OCTAVUM.

De Litteris additis & redundantibus.

CAPUT DECIMUM-NONUM.

De Litteris omissis.

CAPUT VIGESIMUM.

CAPUT VIGESIMUM-PRIMUM.

De Radicis Investigatione.

CAPUT VIGESIMUM-SECUNDUM.

CAPUT VIGESIMUM-TERTIUM.

CAPUT VIGESIMUM-QUARTUM.

De Syntaxi.

Et primò de Syntaxi nominum.

CAPUT VIGESIMUM-QUINTUM.

De Syntaxi Pronominum.

IV.

CAPUT VIGESIMUM-SEXTUM.

De Syntaxi Verborum.

CAPUT VIGESIMUM-SEPTIMUM.

De Syntaxi Adverbiorum.

CAPUT VIGESIMUM-OCTAVUM.

De Syntaxi Præpositionum.

CAPUT VIGESIMUM-NONUM.

De Syntaxi Conjunctionum.

CAPUT TRIGESIMUM.

CAPUT TRIGESIMUM-PRIMUM.

CAPUT TRIGESIMUM SECUNDUM.

Exercitatio altera ad faciliorem reddendam radicis investigationem.

Finis Capitum & Sectionum Tomi primi.

MENDA EMENDATA.

IN hâc Editione Fusoris culpâ factum est, ut litterâ ש puncto passim notaretur.

Pag 191. lineâ ultimâ, *gaetur*, lege *agetur*.

P. 337. l. 16. καυχᾶσι, lege καυχασὶ.

P. 408 in Exercit. ad 1. Caput Geneseôs in voce אלהים bis irrepsit ם inversum pro א.

Cætera quæ peccata sunt præsertim in accentibus Græcis æquus Lector emendabit facilè condonabitque.